

CONSTANTIN GEORGESCU
Manual de greacă biblică

Constantin GEORGESCU este lector de limbi clasice la Catedra de Teologie-Filologie din cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă din București, doctor în Filologie al Universității din București. Ultimul volum publicat: *Cuvintele remigrante în limba greacă* (București, 2008).

Constantin Georgescu

MANUAL DE GREACĂ BIBLICĂ

Ilustrația copertei: Monograma lui Iisus Hristos (Chrismon), Museo Pio Cristiano, Vatican, nedată. „X” și „P” sunt primele două litere din numele lui Hristos (ΧΡΙΣΤΟΣ), folosite în biserica primară ca simbol al credinței creștine. „Α” și „Ω” sunt prima, respectiv ultima literă a alfabetului grec, cu referire la cuvintele lui Iisus: „Eu sunt Alfa și Omega, Cel dintâi și Cel de pe urmă, Începutul și Sfârșitul” (Apoc. 22:13).

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. IOANA COSTA

Conf. univ. dr. OVIDIU POP

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GEORGESCU, CONSTANTIN

Manual de greacă biblică / Constantin Georgescu;

pref.: Constantin Georgescu - București: Nemira Publishing House, 2011

Bibliogr.

ISBN 978-606-579-180-0

I. Georgescu, Constantin (pref.)

811.14.02(075.8)

Constantin Georgescu

MANUAL DE GREACĂ BIBLICĂ

© Nemira, 2011

Lector: Ecaterina DERZSI

Tiparul executat de Monitorul Oficial R.A.

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără acordul scris al editorului, este strict interzisă și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-579-180-0

*In memoriam
carissimi patris*

PREFAȚĂ

Când am început această carte, în urmă cu aproape patru ani, nu eram sigur dacă și când o voi termina, însă am preferat să mă îndoiesc lucrând, fiindcă, vorba Ecleziastului, „cel care pândește vântul nu va semăna, iar cel care privește la nori nu va culege”. Experiența m-a convins de necesitatea și, aș zice, urgența unei astfel de acțiuni. Intenția mea este de a sprijini, într-un mod cât mai competent și mai practic posibil, eforturile celor care vor să citească originalul Noului Testament și al Septuagintei. Lucrarea este una de inițiere, nu presupune cunoștințe anterioare de limbă greacă și poate fi folosită atât ca suport de curs, sub îndrumarea unui profesor, cât și în studiul individual. În ce măsură am reușit să-mi ating scopul sau nu, rămâne la aprecierea cititorilor.

Erorile, omisiunile sau imperfecțiunile de orice fel – care se găsesc și în prezenta lucrare, ca în tot ceea ce este omenesc – mi le asum în întregime, dar, cu ajutorul celor care vor avea răgazul și bunăvoința să îmi comunice sugestiile ori corecturile lor, nădăjduiesc să fie tot mai puține și mai neînsemnate la eventuale noi ediții.

Sunt profund recunoscător și doresc să aduc aici sincere mulțumiri tuturor celor care au contribuit, direct sau indirect, la apariția acestei cărți. Părinților mei, în primul rând, care mi-au dat viață și mi-au insuflat dragostea pentru frumos și pentru adevăr. Doamnei profesoare L. Wald, mereu un model de vioiciune spirituală și acribie științifică. Profesorilor referenți I. Costa și O. Pop, precum și tuturor celorlalți colegi și prieteni care, cu amabilitate, mi-au încurajat proiectul și mi-au îndreptat pașii deseori ezitanți: Th. Georgescu, Șt. Dumitru, P. Caraiani, A. Lupu, C. Rogobete, I. Bughirică, O. Gordon. Nenumăraților autori de gramatici, dicționare și manuale de limba greacă, lingviști, teologi și istorici, care au dus la progresul acestei discipline și, chiar fără să știe, m-au ajutat în demersul meu. Studenților de la Facultatea de Teologie Ortodoxă *Justinian Patriarhul* din cadrul Universității București, care au știut să-și păstreze curiozitatea și entuziasmul începuturilor. Editurii Nemira, care a îmbrățișat acest proiect cu interes și promptitudine, ducându-l, iată, la bun sfârșit. În cele din urmă și mai presus de toate, μόνω σοφῶ θεῷ, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

C. GEORGESCU
Ianuarie, 2011

ABREVIERI ȘI SEMNE UZUALE

Ac. = acuzativ
act. = activ
att. = (dialectul) atic
adj. = adjectiv(al)
adv. = adverb(ial)
aor. = aorist
cap. = capitol
cca = circa
conj. = conjunctiv
conjct. = conjuncție
D. = dativ
decl. = declinare
diat. = diateză
d.Hr. = după Hristos
ebr. = ebraică
engl. = engleză
ex. = exemplu
f. = feminin
fr. = franceză
G. = genitiv
germ. = germană
gr. = greacă
imper. = imperativ
imperf. = imperfect
ind. = indicativ
inf. = infinitiv
î.Hr. = înainte de Hristos
lat. = latină
LXX = Septuaginta
m. = masculin
med. = mediu
m.m.c.p. = mai mult ca perfect
n. = neutru

N. = nominativ
ngr. = neogreacă
nr. = număr
NT = Noul Testament
opt. = optativ
p. = pagină
part. = participiu
pas. = pasiv
perf. = perfect
pers. = persoană
pl. = plural
prep. = prepoziție
prez. = prezent
pron. = pronume
R. = radical
rel. = relativ
rom. = română
sg. = singular
subst. = substantiv
ș.a. = și altele
v. = vezi
V. = vocativ
viit. = viitor
vs = versus

› a dat (ex.: σαρκ + σ › σάρξ)

‹ provine din (ex.: ἀπ' ἐμοῦ ‹ ἀπὸ ἐμοῦ)

[] notație fonetică (ex.: [a] = sunetul [a])

* forme neatestatate; teme nominale și verbale

§ paragraf (trimitere internă)

☺ observații (considerate de noi) amuzante

📖 informații și explicații conexe

ABREVIERI PENTRU CĂRȚILE BIBLICE

Geneza	Gen.	Aggeu	Ag.
Exodul	Ex.	Zaharia	Zah.
Leviticul	Lev.	Malachia	Mal.
Numerii	Num.	Tobit	Tob. (Tob. ^S)
Deuteronomul	Deut.	Iudit	Iud.
Iisus/Iosua Nave	Iis. Nav.	Baruh	Bar.
Judecătorii	Jud. (Jud. ^A)	Epistola lui Ieremia	Ep. Ier.
Ruth	Ruth	Înțelepciunea lui	Înț.
1, 2, 3, 4 Regi	1 Rg., 2 Rg., 3 Rg.,	Solomon	
(3, 4 Regi = 1, 2 Regi	4 Rg.	Înțelepciunea lui	
TM)		Iisus Sirah	Sir.
1, 2 Paraleipomena	1 Par., 2 Par.	Suzana	Suz. (Suz. TH)
1, 2 Esdra	1 Ezz., 2 Ezz.	Bel și balaurul	Bel
(2 Esdra = Ezra și		1, 2, 3, 4 Macabei	1 Mac., 2 Mac.,
Neemia TM)			3 Mac., 4 Mac.
Ester	Est.	Matei	Mt.
Iov	Iov	Marcu	Mc.
Psalmii	Ps.	Luca	Lc.
Odele	Od.	Ioan	In.
Proverbele/Pildele lui	Prov.	Faptele Apostolilor	Fpt.
Solomon		Romani	Rom.
Ecleziastul	Ecl.	1, 2 Corinteni	1 Cor., 2 Cor.
Cântarea Cântărilor	Cânt.	Galateni	Gal.
Isaia	Is.	Efeseni	Ef.
Ieremia	Ier.	Filipeni	Flp.
Plângerile lui Ieremia	Plâng.	Coloseni	Col.
Iezechiel	Iez.	1, 2 Tesaloniceni	1 Tes., 2 Tes.
Daniel	Dan.	1, 2 Timotei	1 Tim., 2 Tim.
Osea	Os.	Tit	Tit
Amos	Am.	Filimon	Flm.
Michea	Mich.	Evrei	Evr.
Ioel	Ioel	Iacov	Iac.
Abdia	Abd.	1, 2 Petru	1 Pt., 2 Pt.
Iona	Iona	1, 2, 3 Ioan	1 In., 2 In., 3 In.
Naum	Na.	Iuda	Iuda
Avacum	Av.	Apocalipsa	Apoc.
Sophonia	Soph.		

INTRODUCERE

ὁ Παῦλος λέγει τῷ χιλιάρχῳ, Εἰ ἔξεστίν μοι εἰπεῖν τι πρὸς σέ; ὁ δὲ ἔφη, Ἑλληνιστὶ γινώσκεις;

Pavel a zis tribunului: „Îmi este îngăduit să-ți spun ceva?” Iar tribunul a răspuns: „Știi grecește?” (Fpt. 21:37)

Această carte a fost scrisă pentru și cu gândul la tine, care iubești adevărul, prețuiești libertatea și vrei să fii cât mai aproape de Cuvântul lui Dumnezeu. Nimic din cuprinsul ei nu are alt scop decât cel de a te ajuta în drumul tău spre cunoaștere și credință. Or, dacă vrei să apuci pe acest drum sau deja te afli pe el, greaca nu poate fi ignorată, pentru că ea este limba în care au fost traduse pentru prima oară scripturile Vechiului Testament și scrise cărțile Noului Testament, limba în care creștinismul a fost modelat și cu ajutorul căreia a devenit o religie universală. Cea mai tradusă carte din lume te așteaptă să o citești în original.

Există câteva informații pe care poate ar fi bine să le afli înainte de a începe studierea efectivă a limbii grecești. Ele privesc în primul rând istoria limbii eline și structura acestui manual.

Puțină Istorie

În perioada redactării Septuagintei (sec. al III-lea î.Hr. – sec. al II-lea î.Hr.) și a Noului Testament (sec. I d.Hr. – sec. al II-lea d.Hr.), greaca era vorbită ca limbă maternă sau învățată ca limbă de civilizație și comunicare de mai multe milioane de oameni care aparțineau unor variate etnii, culturi și religii și care trăiau răspândiți pe tot cuprinsul lumii mediteraneene și dincolo de aceasta; era folosită în scris deja de mai bine de o mie de ani, aproape fără întrerupere; în Europa și în Orientul Apropiat devenise prin excelență limba filosofiei, a matematicii, a medicinei și a tuturor celorlalte științe. Nu într-o mai mică măsură, însuși iudaismul palestinian se găsea într-un amplu și complex proces de elenizare.

Septuaginta este cea mai veche traducere în greacă a Pentateuhului (Torah) și, prin extensie, a întregii Biblii ebraice. Conform tradiției, această traducere reprezintă opera individuală și, în mod miraculos, comună a 70 sau 72 de învățați evrei, câte șase din fiecare trib (în latină *septuaginta* înseamnă „șaptezeci”, de aici și sigla LXX), chemați în acest scop din Ierusalim la Alexandria de către Ptolemeu al II-lea Filadelful (285-247 î.Hr.). Ordinea și conținutul unor cărți ale LXX sunt câteodată diferite în raport cu textul ebraic (masoretic) și cu majoritatea traducerilor românești, iar uneori pentru aceeași carte există mai multe tradiții¹, fapt din care pot apărea unele confuzii. Cele mai timpurii manuscrise păstrate ale LXX, ca și ale NT, datează din sec. al IV-lea d.Hr.

¹ Abrevierea Tob.^S, de exemplu, pe care o poți întâlni în acest manual, trimite la cartea lui Tobit, codex Sinaiticus.

Ulterior, ca orice idiom natural și viu, greaca a evoluat în timp, transformându-se pentru a putea răspunde necesităților vorbitorilor ei. Aceste transformări au afectat toate compartimentele limbii (fonetica, morfologia, sintaxa, vocabularul) și se înscriu în cadrul mai larg al evoluției limbilor indo-europene. Prin comparație, greaca este una dintre limbile cu cele mai vechi și mai bogate atestări din lume și, din acest motiv, istoria ei poate fi urmărită timp de mai multe milenii, pe baza unor mărturii atât directe, cât și indirecte. În sfârșit, limba greacă a supraviețuit până în zilele noastre, faza ei actuală purtând numele de greacă modernă sau neogreacă.

În mod convențional, dacă excludem epoca de dinaintea primelor atestări¹, istoria limbii grecești poate fi împărțită în trei mari faze, inegale ca durată:

- a) greaca veche: { - perioada miceniană (1500 î.Hr. – 1200 î.Hr.)
 - perioada arhaică și clasică (800 î.Hr. – 330 î.Hr.)
 - perioada elenistică și romană (330 î.Hr. – 330 d.Hr.)

Primele texte grecești au fost scrise într-un sistem silabic numit Linearul B, folosit de administrația palatelor miceniene și dispărut odată cu acestea. Cele mai importante dialecte din perioada arhaică și clasică sunt: ionic, doric, eolic și arcado-cipriot. Succesul Atenei pe plan deopotrivă politic și cultural („epoca de aur”, secolele V - IV î.Hr.) a făcut ca dialectul atic (din grupul ionic) să devină exponentul cel mai de seamă al limbii grecești clasice și să constituie nucleul limbii elenistice (*koiné*).

- b) greaca bizantină (330 d.Hr. – 1453 d.Hr.)

Divizarea Imperiului Roman (395), căderea Imperiului Roman de Apus (476) și presiunea constantă a popoarelor migratoare au făcut ca greaca și latina să își separe complet zonele de influență, latina fiind folosită exclusiv în Vest² iar greaca în Est. Imperiul Bizantin este dominat și definit de cultura greacă și creștinătatea ortodoxă.

- c) greaca modernă sau neogreaca (din 1453 d.Hr. și până în prezent)

Cucerirea orașului Constantinopol de către turci (1453) marchează în mod simbolic prăbușirea Imperiului Bizantin și face ca larga majoritate a vorbitorilor de limbă greacă să intre sub autoritatea Imperiului Otoman; totuși, unii dintre savanții Bizanțului se refugiază în Occident, reaprinzând interesul pentru cultura greacă și contribuind astfel la Renaștere. Apar dialectele moderne, cele mai multe derivate din *koiné*. După Războiul de Independență (1821-1830) începe o lungă dezbateră cu privire la stabilirea limbii oficiale a noului stat grec – trebuia ales între varietățile de limbă populară (δημοτική) și o limbă cultă, semi-artificială, „curățată” de elemente străine și aticizată (καθαρεύουσα) –, dispută rezolvată abia în 1976, când o variantă standardizată a limbii populare a fost declarată limbă oficială a Republicii Elene, apoi a Ciprului și a Uniunii Europene.

Periodizare *lipsesc documente scrise
Protogreaca* (2000 î.Hr. – 1500 î.Hr.)
Greaca miceniană (1500 î.Hr. – 1200 î.Hr.)
(1200 î.Hr. – 800 î.Hr.)*
Greaca clasică (800 î.Hr. – 330 î.Hr.)
Greaca elenistică (<i>koiné</i>) (330 î.Hr. – 330 d.Hr.)
Greaca bizantină (330 d.Hr. – 1453 d.Hr.)
Greaca modernă (1453 d.Hr. – prezent)

¹ Datele sunt aproximative, dar pot fi folosite ca repere temporale. Între sfârșitul mileniului al III-lea î.Hr. sau începutul mileniului al II-lea î.Hr., când se crede că primele populații grecofone au pătruns în Peninsula Balcanică, și cele mai vechi tăblițe miceniene (cca 1500 î.Hr.), precum și între prăbușirea civilizației miceniene (cca 1200 î.Hr.) și primele inscripții alfabetice (cca 800 î.Hr.) nu există atestări materiale ale limbii grecești.

² Latina începe să câștige teren abia începând cu sfârșitul sec. al II-lea d.Hr., mai întâi în Italia și apoi în tot Apusul.

Greaca biblică

Încă de la începutul perioadei sale arhaice, limba greacă a cunoscut nu numai dialecte regionale, condiționate etnic și geografic, ci și dialecte literare, aflate într-un raport de relativă independență unele față de celelalte. Greaca biblică, adică greaca în care au fost traduse sau compuse, într-un mediu semitic-religios, cărțile Vechiului și Noului Testament, corespunde ca variantă literară perioadei elenistice și romane, care începe, prin convenție, imediat după cuceririle lui Alexandru Macedon (330 î.Hr.) și se încheie odată cu întemeierea orașului Constantinopol (330 d.Hr.). La baza limbii vorbite a noului Imperiu – internaționalizată (*lingua franca*) datorită unor factori de natură istorică ori psihologică și resimțită drept „comună” (*koiné* = κοινή διάλεκτος) prin opoziție cu vechile dialecte locale – se află dialectul atic; dar victoria acestuia din urmă, în dauna tuturor celorlalte idiomuri locale și a altor limbi comune în curs de constituire, nu s-a putut realiza fără anumite „compromisuri”: pe fondul simplificărilor din fonetică și morfologie, noua limbă a adoptat numeroase variante regionale și unele împrumuturi lexicale străine.

Pronunție

Este important de reținut faptul că la întrebarea „Cum era pronunțată greaca în vremea lui Hristos?” nu există un răspuns nici unic, nici simplu. În orice caz, trecerea de la greaca veche la limba perioadei elenistice (inclusiv la cea biblică) a fost mai degrabă abruptă; în numai câteva sute de ani s-au produs, la nivel fonetic, schimbări ce aveau să dureze milenii¹. Practic, la începutul erei creștine – dar diferențiat în funcție de regiunile geografice și de grupurile etnice –, limba greacă trebuie să se fi rostit mult mai aproape de pronunția modernă decât de cea clasică a limbii grecești.

Dezbaterea privind pronunția originală a limbii eline începe la mijlocul sec. al XV-lea d.Hr. și este legată de numele umanistului olandez Erasmus Desiderius (1466-1536) și al elenistului german Johann Reuchlin (1455-1522). Cel dintâi a publicat în anul 1528 o lucrare care își propunea să stabilească diferențele de pronunție între greaca veche și greaca vorbită în epoca sa. Însă abia în 1588 doi profesori de la Cambridge au recomandat ca sistemul erasmic de pronunție, considerat mai corect, să fie pus în practică. Prin urmare, termenul *erasmic* (utilizat din 1830) se referă propriu-zis la pronunțarea limbii grecești vechi conform ipotezelor lui Erasmus, dar, prin extensie, implică orice sistem de reconstrucție a limbii eline. J. Reuchlin, dimpotrivă, a susținut importanța păstrării modului tradițional de pronunțare a limbii grecești (de aici termenul de *reuchlinian*), adică a felului în care grecii, în continuitate istorică, și-au pronunțat propria limbă până în zilele noastre.

Structură

Necesitatea este cea care a impus structura acestei cărți. Într-o perioadă în care limbile clasice sunt prezente din ce în ce mai discret în programele școlare, liceale și chiar universitare, iar materialele de studiu din acest domeniu, dacă excludem traducerile, sunt foarte rare, a trebuit să găsim o formulă nouă: am încercat să combinăm avantajele unei gramatici descriptive, ale unei metode tradiționale și ale instrumentelor auxiliare pentru învățarea lexicului. Astfel, am ținut ca informațiile să fie prezentate de la simplu la complex, în mod intuitiv și atractiv, dar totodată fără să se piardă, printr-o fragmentare

¹ În domeniul morfologiei și al sintaxei evoluția înspre greaca modernă standard a fost mai lentă. Chiar dacă unele transformări își au originea în aceeași perioadă elenistică și romană, ele nu se vor desăvârși decât spre sfârșitul sec. al XV-lea d.Hr.

excesivă, imaginea de ansamblu a sistemului limbii grecești. În același timp, am propus unele exerciții de fixare a cunoștințelor și un plan de învățare a celor mai uzuale cuvinte ale Noului Testament.

Concret, am împărțit materia în două secțiuni a câte 14 capitole, așa cum anul universitar este actualmente împărțit în două semestre a câte paisprezece săptămâni. Prima parte a fost rezervată chestiunilor de grafie, fonetică și morfologie considerate „mai ușoare”, adică până la declinarea a III-a și la aorist; cele 310 cuvinte din modulul elementar (v. infra) au fost și ele divizate în 14 unități, una pentru fiecare capitol, astfel încât să corespundă cât mai bine posibil conținutului capitolelor pe care le precedă¹. În cea de-a doua parte am continuat expunerea gramaticală, cu probleme mai complexe de morfologie și ceva mai multe elemente de sintaxă, plus un modul lexical avansat (327 cuvinte). În afara vocabularului, fiecare capitol conține o parte dedicată informațiilor avansate și câteva exerciții (elementare în prima secțiune, de traducere din LXX și NT în cea de-a doua).

Partea I (cap. I – XIV)	Partea a II-a (cap. XV – XXVIII)	Anexe
Vocabular: 310 cuvinte	Vocabular: 327 cuvinte	Vocabular: 1.121 cuvinte
Elemente de fonetică și grafie	Elemente de fonetică	
Morfologie: articolul, substantivul (decl. I și a II-a), adjectivul (clasa I), pronumele, verbul (indicativul prezent, viitor și imperfect), adverbe, prepoziții și conjuncții, numeralul	Morfologie: substantivul (decl. a III-a), adjectivul (clasa a II-a și a III-a), verbul (aoristul, perfectul, participiul, conjunctivul, infinitivul, imperativul, verbele în -μι)	Paradigme verbale Catalog de verbe
Elemente de sintaxă ²	Elemente de sintaxă	
Exerciții	Exerciții de traducere (texte originale)	

Există trei anexe la acest Manual, dintre care primele două sunt dedicate verbului (tabele recapitulative și forme de bază ale celor mai importante verbe grecești), în timp ce a treia anexă cuprinde toate cele 1.121 cuvinte propuse spre învățare, de data aceasta organizate pe familii lexicale, nu după frecvență sau utilitatea morfologică.

Vocabularul

Dacă structurile gramaticale reprezintă scheletul unei limbi, cuvintele sunt fără îndoială carnea și sângele ei. Memorarea lexicului fundamental al limbii grecești poate părea o sarcină dificilă, dar cu siguranță este singura cale de a-i aprecia forța și frumusețea și de a scăpa de „tirania” dicționarului. Începătorul ar putea fi încurajat aflând că în NT există 5.393 de cuvinte, dintre care însă doar 310 cuvinte au 50 sau mai multe ocurențe³. Aceste 310 cuvinte ocupă numai 5,8% din întregul vocabular al NT, dar vor

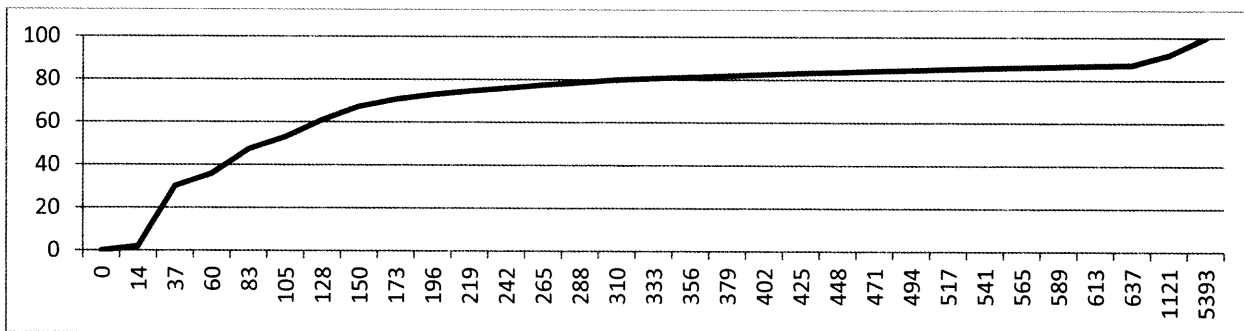
¹ Secțiunile de vocabular se află într-o relație de relativă independență față de capitolele (și exercițiile) înaintea cărora se găsesc. Inevitabil, având în vedere structura acestei cărți, unele cuvinte de decl. a III-a, de exemplu, vor fi propuse spre învățare înainte ca decl. a III-a să fie studiată.

² Pentru a-i asigura maniabilitatea, chestiunile de sintaxă a trebuit să fie reduse la minimum în această carte. O lucrare aparte, dedicată sintaxei și exegezei biblice, este însă absolut necesară în spațiul cultural românesc și sperăm să fie elaborată curând.

³ Toate datele statistice folosite în acest manual se bazează pe programul electronic *Bible Works 8* (modulul gntvoc.vrc). Cifre ușor diferite, dar informații lexicale utile și/sau indispensabile mai pot fi găsite în Kurt ALAND (ed.), *Vollständige Konkordanz zum griechischen Neuen Testament*, Walter de Gruyter, Berlin / New York, 1975-1983, în Bruce M. METZGER,

fi întâlnite în proporție de 79,94%. Deci, odată învățate, practic patru din cinci cuvinte îți vor fi cunoscute. Ceea ce nu e deloc puțin.

În plus, cuvintele folosite de zece sau de mai multe ori în NT (1.121 la număr) ocupă nu mai puțin de 91,99% din totalul ocurențelor. Altfel spus, dacă vei face efortul să înveți alte 811 cuvinte (în afara celor 310 de bază), vei ști mai mult de nouă cuvinte din zece, moment în care credem că putem vorbi deja despre citire, nu numai despre traducere, a textului NT. Graficul de mai jos este menit să ilustreze curba de achiziție a lexicului neotestamentar. Axa orizontală indică numărul de cuvinte, iar axa verticală, frecvența (numărul de ocurențe sub formă procentuală) cu care aceste cuvinte apar în NT.

Vom organiza materialul nostru lexical în trei module relativ autonome, dintre care primele două folosesc drept criterii frecvența și relevanța gramaticală, iar în al treilea cuvintele sunt grupate după radical:

(cap. 1-14) modulul elementar, ≥ 50 ocurențe (cuprinde 310 cuvinte și 79,94% din ocurențe)

(cap. 15-28) modulul avansat, 49-20 ocurențe (adaugă 327 cuvinte și 87,28% din ocurențe)

(anexă) modulul expert, ≥ 10 ocurențe (însumează cele 1.121 cuvinte, 91,99%)

După exemplul metodei lui Mounce¹, vom prezenta numărul de ocurențe pentru fiecare cuvânt în parte și date statistice menite să marcheze progresul învățării lor. Cuvintele sunt ordonate alfabetic doar în cadrul fiecărei secțiuni în parte – mai relevantă ni s-a părut frecvența cu care aceste cuvinte apar efectiv în textele biblice și pe care noi am utilizat-o în mod liber, pentru a servi scopurile fiecărui capitol în parte –, fiind însoțite de numărul de ocurențe în NT, de traducere, și, pentru a ușura memorarea, de cuvinte înrudite din limba română.

Succes!

Lexical Aids for Students of NT Greek, Princeton, 1978, în William D. MOUNCE, *Basics of Biblical Greek*, Zondervan, Grand Rapids, ³2009 și în Robert E. VAN VOORST, *Building Your New Testament Greek Vocabulary*, Society of Biblical Literature, Atlanta, ³1990.

¹ W.D. MOUNCE, *Basics of Biblical Greek...*, v. supra.

VOCABULAR¹ PENTRU CAPITOLUL 1

	traducere	frecvență în NT
Αβραάμ, ό	Avraam	73
Δαβίδ, ό	David	59
Ίησοῦς, ό	Iisus, Ioșua	917
Ίουδαῖος, -α, -ον	iudaic, iudeu	195
Ίσραήλ, ό	Israel	68
Ίωάννης, -ου, ό	Ioan	135
Μαρία, -ας, ή	Maria	54
Μωϋσής, -έως, ό	Moise	80
Παῦλος, -ου, ό	Pavel	158
Πέτρος, -ου, ό	Petru	156
Πιλάτος, -ου, ό	Pilat	55
Σίμων, -ωνος, ό	Simon	75
Φαρισαῖος, -ου, ό	fariseu	98
Χριστός, -οῦ, ό	Hristos	529

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Simonie, ioanin, mariologie, fariseism, cristologie.

Cuvinte învățate până acum: 14
Total ocurențe în această secțiune: 2.652
Procentaj ocurențe în NT: 1,92%

¹ Secțiunile de vocabular de la începutul fiecărui capitol nu cuprind în mod obligatoriu cuvinte care vor apărea în capitolul respectiv sau în exerciții, ci reprezintă doar o sugestie pentru achiziția de vocabular grec, astfel încât la sfârșitul celor 28 de capitole să știi primele două module lexicale (adică 637 cuvinte, v. introducerea). „Vocabular pentru capitolul 1” etc. trebuie așadar înțeles ca „vocabular propus spre învățare odată cu capitolul I”.

Capitolul I

ALFABET, ORTOGRAFIE ȘI PUNCTUAȚIE

În acest capitol vei învăța:

- să scrii și să citești literele alfabetului, separate și în cuvinte
- să notezi cu grijă și să respecti în citire accentele, spiritele și principalele semne de punctuație

1.1 Literele alfabetului grec. Limba greacă poate fi învățată și fără să știi alfabetul. Trebuie să recunoaștem că timp de milenii, până în prezent, oameni de toate vârstele au învățat mai întâi să vorbească grecește și abia apoi, eventual, să scrie. Totuși, oricine vrea, cu ajutorul unei cărți, să citească în original cuvintele Sfintei Scripturi (scriptură = scriere) nu se poate dispensa de cunoașterea literelor.

Așadar, prima ta sarcină va fi să înveți alfabetul grec, mai precis cum se scriu și se pronunță cele douăzeci și patru de litere care îl compun.

1.2 Cum se scrie. Nimeni nu scrie la fel cu caractere grecești, așa cum nu scrie cu caractere latine. Există variații mai mici sau mai mari, date de faptul că oamenii înșiși nu sunt identici unul cu altul. Fără să îți propui să devii caligraf, este important totuși să conștientizezi că scrisul reprezintă o convenție socială și prin urmare un mijloc foarte important de comunicare, iar această comunicare se face în primul rând cu tine însuți: trebuie să fii în stare să recunoști ceea ce ai scris!

Scrierea de mână cu caractere grecești este ilustrată pe una din coloanele ce prezintă alfabetul pe pagina următoare și prin exercițiul 1 p. 25. În practică, unii vor alege „să deseneze” literele de tipar, alții vor prefera să imite scrisul profesorului lor. În oricare dintre situații, bine este să copiezi cât mai multe texte și de fiecare dată *să înveți scriind*.

1.3 Cum se pronunță. Există două modalități principale de pronunțare a limbii grecești și o veche dispută (vezi p. 11 și § 1.14). În ceea ce ne privește, datorită avantajelor indiscutabile în prezentarea gramaticii, am ales să privilegiem *pronunția erasmică*. Însă, toți cei care sunt obișnuiți să citească „modern” (v. informațiile avansate) sunt încurajați să o facă în continuare, pentru că la începutul erei creștine greaca trebuie să se fi rostit într-un mod foarte asemănător celui din prezent.

Caută să fii „ambidextru”, să poți folosi cu aceeași ușurință ambele tipuri de pronunție, pentru că fiecare dintre ele are mari avantaje. Dacă ți se pare prea mult, învață bine o singură pronunție și fii consecvent cu ea!

ALFABETUL

1.4 În forma sa clasică, alfabetul grec are 24 de litere, dintre care 7 notează vocale (α, ε, η, ι, ο, υ, ω), 15 consoane simple (β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, π, ρ, σ, τ, φ, χ) și 2 consoane duble (ξ și ψ):

Litere ¹		Nume		Scriere de mână	Pronunție	
majuscule	minuscule	în greacă	în română			
A	α	ἄλφα	alfa (alpha)	α	[a]	scurt sau lung, ca în rom. <i>paț</i> sau <i>Baal</i>
B	β	βῆτα	beta	β	[b]	ca în rom. <i>ban</i>
Γ	γ	γάμμα	gamma	γ	[g]	ca în rom. <i>gol</i> sau <i>ghem</i> , nu ca în <i>gem</i>
Δ	δ	δέλτα	delta	δ	[d]	ca în rom. <i>dar</i>
E	ε	ἒ ψιλόν	epsilon	ε	[ɛ]	scurt, ca în rom. <i>egal</i>
Z	ζ	ζῆτα	zeta	ζ	[z]	ca în rom. <i>zonă</i>
H	η	ἦτα	eta	η	[ɛ̄]	lung, ca în rom. <i>maree</i>
Θ	θ (ϑ)	θῆτα	theta	θ	[t ^h]	aspirat, ca în engl. <i>thing</i> , germ. <i>Theater</i>
I	ι	ἰῶτα	iota	ι	[i]	scurt sau lung, ca în rom. <i>mic</i> , <i>ied</i> sau <i>copiii</i>
K	κ	κάππα	kappa	κ	[k]	ca în rom. <i>casă</i> sau <i>chef</i> , nu ca în <i>ceas</i>
Λ	λ	λάμβδα	lambda	λ	[l]	ca în rom. <i>lampă</i>
M	μ	μῦ	mü	μ	[m]	ca în rom. <i>măr</i>
N	ν	νῦ	nü	ν	[n]	ca în rom. <i>nucă</i>
Ξ	ξ	ξῖ	xi	ξ	[ks]	ca în rom. <i>pix</i>
O	ο	ὀ μικρόν	omicron	ο	[ɔ̄]	scurt, ca în rom. <i>colac</i>
Π	π	πί	pi	π	[p]	ca în rom. <i>capac</i>
P	ρ	ῥῶ	rho	ρ	[r]	ca în rom. <i>repede</i>
Σ	σ, σ²	σίγμα	sigma	σ, ς	[s]	ca în rom. <i>sac</i>
T	τ	ταῦ	tau	τ	[t]	ca în rom. <i>tare</i>
Υ	υ	ῦ ψιλόν	üpsilon	υ	[ü]	scurt sau lung, ca în germ. <i>müde</i>
Φ	φ	φῖ	fi (phi)	φ	[f]	ca în rom. <i>frunză</i>
X	χ	χῖ	hi (chi)	χ	[h]	ca în rom. <i>șah</i>
Ψ	ψ	ψῖ	psi	ψ	[ps]	ca în rom. <i>capsă</i>
Ω	ω	ὦ μέγα	omega	ω	[ɔ̄]	lung, ca în rom. <i>alcool</i>

OBSERVAȚII: •1. Alfabetul latin provine din cel grec; de aici și asemănările în forma, pronunția și ordinea literelor. •2. Datorită originii lor semitice, literele grecești au și nume, nu numai echivalent sonor, de ex. α poartă numele de *alfa* și corespunde sunetului [a]. •3. γ se pronunță nazal înaintea unei alte oclusive velare; astfel, γγ = [ng], de ex. ἄγγελος se citește [anghelos]; la fel, γκ = [nk], γχ = [nh], γξ = [nks]. •4. iota (ι) nu este scris cu punct superior ca *i* din română. •5. Atenție la

¹ Edițiile moderne ale LXX și NT folosesc un sistem combinat de litere minuscule și majuscule, cele dintâi fiind mult mai des utilizate. Literele capitale (numite *majuscule* sau *unciale* după forma lor: E sau Ε) apar de obicei la începutul unui enunț, al paragrafelor și la inițiala numelor proprii.

² Semnul σ este folosit la inițiala sau în interiorul cuvântului, ς la sfârșitul cuvântului (de ex. Χριστός). Semnul ς (sigma final) reprezintă o inovație medievală; în antichitate se folosea c (sigma lunar) indiferent de poziția lui în cuvânt, vezi fig. 1 de la p. 21.

posibilele confuzii: ν are baza ascuțită (spre deosebire de υ); ρ și ρ seamănă cu p , dar notează un [r]; χ și χ seamănă cu x , dar notează un [h]; η , majuscula lui eta, nu trebuie citit [h], ci [ē]; literele ζ și ξ sau φ și ψ pot fi confundate unele cu altele. •6. În greacă există 10 vocale (5 lungi și 5 scurte)¹, dar numai 7 semne care să le noteze:

	[a]	[e]	[i]	[o]	[u]
Vocale scurte	α	ε	ι	ο	υ
Vocale lungi	α	η	ι	ω	υ

Altfel spus, vocalele η și ω sunt întotdeauna lungi, iar ϵ și $ο$ întotdeauna scurte, în timp ce vocalele α , ι și υ pot fi atât lungi cât și scurte, fără ca această diferență de cantitate să fie marcată grafic. Teoretic, o vocală lungă echivala cu două vocale scurte ($\bar{\alpha} = \alpha\alpha$). În practică, pentru că în limba română distincția lung/scurt și-a pierdut din importanță, nimeni nu te va corecta dacă vei pronunța scurt toate vocalele. •7. În mod convențional – de obicei cu caractere latine – vocalele lungi sunt notate cu o bară orizontală superioară (de ex. $\bar{\epsilon}$, \bar{o}), iar cele scurte cu o „căciuliță” (de ex. $\acute{\epsilon}$, \acute{o}) sau fără nici un semn diacritic. •8. Limba greacă nu are sunetele care în ortografia românească sunt notate prin: vocalele [ă] și [î, â], consoanele [j], [ș], [ț], [c] (= \check{c} , ca în *ceas*) și [g] (= \check{g} , ca în *gem*).

1.5 **Memorare.** Este important ca alfabetul grec să fie învățat de la început și pe dinafară. Dicționarele așază cuvintele după criteriile alfabetice și în ele vei găsi cu greu un cuvânt precum $\eta\theta\omicron\varsigma$ dacă nu știi ordinea literelor în greacă. În scopuri mnemotehnice poți utiliza următorul tabel, cu grupuri de câte cinci litere.

α, β, γ, δ, ε	a, b, g, d, e	alfa, beta, gamma, delta, epsilon
ζ, η, θ, ι, κ	z, e, t ^h , i, k	zeta, eta, t ^h eta, iota, kappa
λ, μ, ν, ξ, ο	l, m, n, x, o	lambda, mü, nü, xi, omicron
π, ρ, σ, τ, υ	p, r, s, t, ü	pi, ro, sigma, tau, üpsilon
φ, χ, ψ, ω	f, h, ps, o	fî, hi, psi, omega

☺ ζήθι înseamnă în greacă „să trăiești”, deci al doilea rând s-ar putea traduce: „să trăiești, kappa!”.

1.6 În ceea ce privește raportul dintre notație și pronunție, este util să îți minte două fapte ce țin de domeniul evidenței: a) limba și scrierea sunt două sisteme aparte, independente; b) limba greacă a evoluat mult mai repede și mai profund decât alfabetul care o notează.

Prin evoluție istorică, începând cu perioada elenistică, mai multe litere (grafeme) au ajuns să noteze același sunet. De reținut în special faptul că nu mai puțin de trei vocale (η , ι , υ) și doi foști diftongi ($\epsilon\iota$ și $ο\iota$) se pronunțau sau tindeau să fie pronunțați ca [i], fenomen fonetic numit *iotacism*.

1.7 **Diftongi.** Diftongul reprezintă un grup de sunete (vocală + semivocală) care se pronunță în aceeași silabă. În faza sa clasică, greaca păstrase câțiva diftongi a căror semivocală era întotdeauna un ι sau un υ .

¹ Unii, mai exacti, preferă să identifice 12 vocale (7 lungi: $\bar{\alpha}$, η , $\epsilon\iota$, ω , $ο\upsilon$, $\bar{\iota}$, $\bar{\upsilon}$ și 5 scurte: α , ϵ , $ο$, ι , υ), socotind $\epsilon\iota$ și $ο\upsilon$ drept vocale, nu diftongi.

Diftong	Pronunție	
αι	[ai]	ca în rom. <i>crainic</i>
ει	[ei]	ca în rom. <i>trei</i>
οι	[oi]	ca în rom. <i>oină</i>
υι	[üi]	ca în fr. <i>suite</i>
αυ	[au]	ca în rom. <i>stau</i>
ευ / ηυ	[eu]	ca în rom. <i>seu</i>
ου	[u]	ca în fr. <i>mourir</i>

OBSERVAȚII: •1. Singurul diftong care se pronunță diferit de suma vocalelor care îl compun este ου, citit [u] ca în franceză. •2. În limba greacă există doar diftongi descendenți (de ex. Παῦλος va fi citit Παῦ-λος, două silabe), nu și ascendenți (de ex. Ἰησοῦς va fi citit Ἰ-η-σοῦς, trei silabe)¹. •3. **Reducerea diftongilor.** Treptat, în cursul evoluției limbii grecești, diftongii „s-au redus”, transformându-se fie în vocale, fie în grupuri constituite din vocală + consoană. În NT, dintre diftongii lungi (= al căror prim element este o vocală lungă) se păstrează doar ηυ, pe care îl vei pronunța ca pe ευ. Cei care au ales să pronunțe „modern” vor citi:

αι = [e], ει = [i], οι = [i], υι = [i], αυ = [av/af], ευ / ηυ = [ev/ef], ου = [u]

1.8 **Iota subscris.** Anumite vocale, întotdeauna lungi (α, η sau ω), sunt scrise câteodată, de obicei la finalul unui cuvânt, cu un mic iota sub ele (α̣, η̣, ω̣), numit *iota subscris*². Este vorba despre *diftongii improprii*, numiți astfel pentru că nici măcar în perioada clasică acel iota subscris nu mai era pronunțat, uneori nici scris. Totuși, acestor „diftongi” trebuie să le acorzi mare atenție, pentru că sunt esențiali în traducere; astfel, la temele nominale, iota subscris semnalează aproape întotdeauna cazul Dativ.

PUNCTUAȚIE

1.9 Semne de punctuație au fost folosite încă din perioada alexandrină pentru a ușura citirea și interpretarea textelor grecești, dar notarea lor a fost cu totul sporadică și inconsecventă până la apariția tiparului. Edițiile moderne ale LXX și NT utilizează *virgula* (,) și *punctul* (.) cu aproape aceleași funcții ca în română. Dar, atenție!, *punctul superior* (·) corespunde în greacă celor două puncte (:) sau punctului și virgulei (;) din notația limbii noastre, iar *punctul și virgula* (;) marchează de regulă o întrebare (?).

greacă	·	;	,	.
română	;/ :	?	,	.

Alte semne ortografice care trebuie luate în considerare sunt *apostroful* și *trema*. Apostroful (´) marchează faptul că o vocală scurtă de la finalul unui cuvânt (adesea o prepoziție) a fost omisă („a căzut”) înaintea unei alte vocale cu care începea cuvântul următor, fenomen care ține de eufonia limbii grecești și se numește *eliziune* (de ex.: ἀπ´ ἐμοῦ < ἀπὸ ἐμοῦ, ἐπ´ αὐτόν < ἐπὶ αὐτόν, μεθ´ ἡμῶν³ < μετὰ ἡμῶν). Trema (¨) indică faptul că două vocale aflate în contact nu trebuie considerate diftong și sunt de pronunțat în silabe diferite (de ex.: Ἡσαΐας va fi citit Ἡ-σα-ί-ας). Acest fenomen fonetic se numește *diereză*.

¹ Diftongii sunt clasificați după poziția vocalei în: descendenți (vocală + semivocală) și ascendenți (semivocală + vocală).

² Există și *iota adscris*, care nici el nu se pronunță. El se folosește în cazul în care iota urmează unei vocale inițiale majuscule, de ex. Ἅιδης „iad”, citit [hades].

³ Contactul dintre consoana finală a prepoziției elidate și spiritul aspru al cuvântului următor determină „aspirarea” celei dintâi (π > φ, τ > θ): de aceea se scrie și se pronunță μεθ´ ἡμῶν, nu μετ´ ἡμῶν.

ACCENTE

1.10 În mod normal, toate cuvintele au câte un accent¹, plasat pe o vocală a uneia dintre ultimele trei silabe. Altfel spus, în greacă nu vei întâlni cuvinte accentuate dincolo de a treia silabă, numărând silabele de la sfârșitul spre începutul cuvântului². Există trei accente: ascuțit, grav și circumflex, care în citire ajung să aibă același rol:

accent	exemple
(ascuțit) ´	λόγος, citit [lógos]
(grav) `	ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, citit [ho hüós tu ant ^h rópu]
(circumflex) ~	μῦθος, citit [mút ^h os]

La început grecii pronunțau cuvintele ridicând vocea (accentul ascuțit)³, coborând-o (accentul grav) sau ridicând-o și coborând-o (accentul circumflex) pe silaba accentuată. Ulterior însă, acest tip de accentuare predominant muzicală a fost înlocuit cu o accentuare de intensitate: *practic, vei rosti silaba accentuată mai puternic decât celelalte silabe ale cuvântului.*

Importanța accentelor nu trebuie exagerată (atât timp cât le vei trata nediferențiat, pronunțând mai puternic silaba aflată sub accent), dar nici subestimată. Consideră accentele drept ajutoare pentru o citire corectă și fii atent ce silabă îți indică să pronunți mai tare: în greacă, în mod normal, nu ai cum să citești greșit accentul unui cuvânt, pentru simplul fapt că el este marcat grafic.

Există câteva cuvinte care sunt diferențiate numai prin accent, de ex. pronumele interogativ τίς „cine?” poartă accent ascuțit, spre deosebire de cel indefinit neaccentuat τις „cineva”; compară și articolul feminin ἡ cu pronumele relativ ἥ „(cea) care” etc. În plus, accentul te poate ajuta să distingi între unele forme verbale personale și nominale: παιδεύσαι (imperativ aor. pers. a II-a sg. medio-pasiv) ~ παιδεῦσαι (infinitiv aor. activ), παιδεύσον (imperativ aor. pers. a II-a sg. activ) ~ παιδεῦσον (participiu viit. activ N. Ac. n. sg.).

1.11 Informații suplimentare cu privire la normele de accentuare poți găsi la sfârșitul acestui capitol (p. 24). Deocamdată reține o singură

Regulă: în greacă, determinantă pentru accentuarea unui cuvânt este *ultima* silabă; dacă aceasta conține o vocală lungă sau un diftong, atunci accentul este limitat la silaba ultimă sau penultimă.

Aceasta este o regulă restrictivă, nu imperativă; ea îți indică nu unde este plasat accentul, ci unde *nu* poate fi plasat: ἀποστολος poate fi accentuat pe oricare dintre ultimele trei silabe, pentru că ultima silabă conține o vocală scurtă (corect ἀπόστολος), dar κεφαλη nu poate fi accentuat decât pe una dintre ultimele două silabe, deoarece ultima silabă conține o vocală lungă (corect κεφαλή).

¹ Există și cuvinte fără accent (atone), care sunt accentuate împreună cu lexemul imediat următor (proclitice, ca rom. *mi-* din *mi-este*) sau cu cel anterior (enclitice, ca *-se* din *văzându-se*). În greacă, sunt atone proclitice: articolul masculin ὁ/οἱ și feminin ἡ/αἱ, prepozițiile ἐν, εἰς, ἐκ, conjuncțiile εἰ, ὡς și negația οὐ; sunt atone enclitice particulele τε, γε, pronumele indefinit τις, τι, formele scurte ale pronumelui personal μου, μοι, με, σου, σοι, σε, indicativul prezent al lui εἶμι (cu excepția lui εἶ) și al lui φημί. Uneori, cuvintele poartă două accente, tocmai pentru că „sprijină” un cuvânt aton, de ex. ἄγγελός τις.

² În română există și cuvinte accentuate pe a patra silabă, de ex. *véverișă* sau *chiselîșă*.

³ Se spune că diferența de tonalitate între silabele neaccentuate și accentuate corespundea unei cvinte muzicale (notele muzicale do-sol).

În sfârșit, trebuie spus că vei avea de memorat câteva cuvinte la fiecare lecție. Învață-le corect de la bun început! Verifică accentul lor natural (prima formă de dicționar), chiar dacă acesta poate varia ca formă și poziție în funcție de context sau de flexiune¹.

SPIRITE

1.12 Orice cuvânt care începe cu o vocală, cu un diftong sau cu un *rho* (ρ) are un spirit, semn diacritic (distinctiv) care marca aspirația inițială cu care era pronunțat acel cuvânt. Greaca are două tipuri de spirite, unul aspru (´), citit [h], și celălalt lin (ˊ), care poate fi ignorat în citire:

spirit	pronunție	exemplu
(aspru) ´	[h] ca în rom. <i>hoț</i>	ἅγιος, citit [hághios]
(lin) ˊ	[-] nu se pronunță	ἄγγελος, citit [ánghelos]

Marcarea grafică a spiritelor îi este atribuită lui Aristofan din Bizanț (cca 200 î.Hr.). La origine, spiritul aspru, spre deosebire de cel lin, nota o aspirație mai puternică (laringal-velară surdă), ἵππος fiind pronunțat aproximativ ca [hippos]. În epoca biblică, însă, se pare că nici unul dintre cele două spirite nu mai avea relevanță fonetică în cea mai mare parte a spațiului grecofon. Ele au rămas totuși în scriere până la sfârșitul sec. al XX-lea și uneori sunt importante pentru traducere.

1.13 Spiritele sunt notate deasupra minusculelor (de ex. ὑπέρ, ἀπόστολος sau ῥόδον) și la stânga majusculilor (de ex. Ὑπέρ, Ἀπόστολος sau Ῥόδον). Atunci când cuvântul începe cu un diftong, spiritul este plasat pe a doua vocală (αὐτός), niciodată însă pe iota adscris (Ἰδιος). În combinație cu accentele, spiritul se notează înaintea celui ascuțit și grav (ἄ, ᾶ) și sub cel circumflex (ᾷ).

Nu trebuie să confunzi cu spiritele nici *apostroful*, marcă a eliziunii vocalelor finale (de ex. μετ' αὐτοῦ, pentru μετὰ αὐτοῦ „cu el”), nici așa-numita *coronis*, care notează caza sau contragerea a două vocale din două cuvinte diferite și constituirea unui singur cuvânt (de ex. καὶ ἐγώ, pentru καὶ ἐγώ „și eu”). Ține minte că spiritul apare doar pe silaba inițială a cuvintelor care încep cu vocală, cu diftong sau cu ρ .

Orice cuvânt care începe cu υ sau cu ρ are spirit aspru (de ex. ῥῶμα „apă”, ῥίζα „rădăcină”). Augmentul verbal poartă întotdeauna spirit lin (ἐ-).

Nu există alte motive pentru care un cuvânt primește un spirit fie aspru, fie lin, decât cele istorice și etimologice. De aceea, cuvintele care încep cu o vocală este bine să fie învățate de la început cu spiritul lor corespunzător.

¹ Felul și/sau poziția accentului unui cuvânt se pot schimba în vorbire. Accentul ascuțit este înlocuit printr-unul grav atunci când cuvântul care avea accentul ascuțit este urmat, fără semne de punctuație intermediare, de un alt cuvânt accentuat, de ex.: καλός, dar καλὸς ἄνθρωπος. La fel, accentul circumflex se poate transforma într-unul ascuțit, de ex. δοῦλος „rob” are dativul δοῦλω. Alt exemplu: cuvântul ἀπόστολος își schimbă poziția accentului la cazul genitiv (ἀποστόλου), pentru că ultima silabă a cuvântului este lungă (§ 1.15). Accentul ascuțit se păstrează înaintea unui cuvânt aton (de ex. ἀνὴρ τις „un bărbat/om”) și a unui semn major de punctuație (punctul, virgula etc.). Pronumele interogativ τίς, τί „cine?, ce?” are mereu accent ascuțit, de ex. τίς ἀνὴρ; „ce bărbat/om?”.

ΕΝ ΑΡΧΗ ΗΝ Ο ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ
 Ο ΛΟΓΟΣ ΗΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ
 ΚΑΙ ΘΕΟΣ ΗΝ Ο ΛΟΓΟΣ ΟΥΤΟΣ
 ΗΝ ΕΝ ΑΡΧΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ
 ΠΑΝΤΑ ΔΙ' ΑΥΤΟΥ ΕΓΕΝΕΤΟ
 ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΑΥΤΟΥ ΕΓΕΝΕΤΟ
 ΟΥΔΕ ΕΝ
 ΕΝ ΑΥΤΩ ΖΩΗ ΗΝ ΚΑΙ Η

Fig. 1

ΕΝ ΑΡΧΗ ΗΝ Ο ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ
 Ο ΛΟΓΟΣ ΗΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ
 ΚΑΙ ΘΕΟΣ ΗΝ Ο ΛΟΓΟΣ ΟΥΤΟΣ
 ΗΝ ΕΝ ΑΡΧΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ
 ΠΑΝΤΑ ΔΙ' ΑΥΤΟΥ ΕΓΕΝΕΤΟ
 ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΑΥΤΟΥ ΕΓΕΝΕΤΟ
 ΟΥΔΕ ΕΝ

Fig. 2

1 Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. 2 οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. 3 πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν.

Fig. 3

☞ Nu se știe dacă textele biblice au fost de la început punctuate¹ și, dacă da, cum. Semnele de punctuație, spiritele și accentele din edițiile moderne se datorează, într-o anumită măsură, tradiției și opțiunii editorilor. De aceea anumite pasaje au fost și rămân deschise interpretării. Cel mai probabil cărțile LXX și NT au fost scrise inițial cu majuscule, fără spații libere între cuvinte și fără semne de punctuație, așa cum se poate vedea în Codex Vaticanus² (fig. 1, mai clar la fig. 2). Caracterele majuscule au fost treptat înlocuite cu minuscule, până când cele din urmă au fost oficializate în sec. al IX-lea d.Hr. Edițiile actuale standard (fig. 3) spațiază și punctuează textele, favorizând caracterele minuscule în dauna celor majuscule.

REZUMAT

- ✓ Alfabetul grec are 24 de litere, dintre care 7 notează vocale.
- ✓ Cărțile Vechiului și ale Noului Testament au fost probabil scrise fără litere mici (minuscule), fără spații libere între cuvinte și fără semne de punctuație.
- ✓ Semnele de punctuație sunt convenționale, dar nu lipsite de importanță: ele ajută la segmentarea textului în unități sintactice, marchează intonația și pauzele; fără ele ți-ar fi mai greu (dar nu imposibil) să citești și să traduci un text scris.
- ✓ Principalele semne de punctuație utilizate în scrierea limbii eline sunt: virgula (,), punctul (.), punctul superior (·), punctul și virgula (;). Atenție specială trebuie acordată ultimelor două dintre acestea, căci punctul superior din greacă este echivalentul semnelui de punct și virgulă din română, iar punctul și virgula din română este în greacă semn de interogație.
- ✓ Există două spirite: unul aspru (´) și celălalt lin (˘). Valoarea lor (de aspirație inițială sau lipsa acestei aspirații) se pierde treptat în pronunție, dar se păstrează în grafie. Rămân însă relativ importante pentru traducere.

¹ Manuscrisul D de la Cambridge este cel mai vechi manuscris al NT care poartă accente, dar este datat abia în sec. al VI-lea.

² Codex Sinaiticus (Ⲙ) și Codex Vaticanus (B), scrise în sec. al IV-lea d.Hr., sunt considerate cele mai vechi copii păstrate ale Bibliei și de departe cele mai importante din tradiția alexandrină (în opoziție cu cea bizantină). Majoritatea edițiilor și traducerilor moderne se bazează pe aceste două manuscrise.

- ✓ Există trei accente: ascuțit (´), grav (˘) și circumflex (ˆ). Cu timpul, însă, diferențele dintre ele au dispărut în pronunție. Accentul este plasat pe vocala unui cuvânt, iar silaba care o conține va fi rostită mai puternic decât celelalte.
- ✓ Pentru a ușura citirea și traducerea, edițiile moderne ale Bibliei folosesc un sistem cvasiunitar de punctuație; atenție deosebită trebuie acordată poziției accentului pe fiecare cuvânt în parte și semnelor de punctuație.

INFORMAȚII AVANSATE

1.14 **Pronunțiile erasmică și modernă** nu sunt radical diferite. De fapt, literele α, ε, ι, κ, λ, μ, ν, ξ, ο, π, ρ, σ, τ, φ și ψ sunt rostite la fel în ambele variante. Singurele supuse disputei sunt consoanele β, γ, δ, ζ, θ, χ, vocalele η, υ, ω, diftongii, precum și spiritele și accentele. Următoarele două tabele au rolul de a ilustra pronunția actuală a limbii grecești (singura certitudine) și cele două ipoteze privind modul în care grecii își vorbeau propria limbă în perioada clasică (pronunția erasmică) și la începutul erei creștine (pronunția biblic-istorică).

Literă	Nume	Echivalent fonetic		
		erasmic	biblic	grec modern (conform AFI ¹)
A	α	ἄλφα	[a], [ā]	[a]
B	β	βῆτα	[b]	[v] pronunțat bilabial
Γ	γ	γάμμα	[g]	[g ^h] pronunțat gutural
Δ	δ	δέλτα	[d]	[d ^h] ca în engl. <i>this</i>
E	ε	ἒ ψιλόν	[e]	[e]
Z	ζ	ζῆτα	[dz] sau [zd], mai târziu [z]	[z]
H	η	ἦτα	[ē]	[e] ²
Θ	θ, θ	θῆτα	[t ^h]	[t ^h] ca în engl. <i>thing</i>
I	ι	ἰῶτα	[i], [ī]	[i]
K	κ	κάππα	[k]	[k]
Λ	λ	λάμβδα	[l]	[l]
M	μ	μῦ	[m]	[m]
N	ν	νῦ	[n]	[n]
Ξ	ξ	ξῖ	[ks]	[ks]
O	ο	ὀ μικρόν	[o]	[o]
Π	π	πί	[p]	[p]
P	ρ	ῥῶ	[r], [r]	[r]
Σ	σ, ς	σίγμα	[s]	[s]
T	τ	ταῦ	[t]	[t]
Υ	υ	ὕ ψιλόν	[u], [ū], [ü], [ū]	[ü], [i]
Φ	φ	φῖ	[p ^h]	[f]
X	χ	χῖ	[k ^h]	[h]
Ψ	ψ	ψῖ	[ps]	[ps]
Ω	ω	ὦ μέγα	[ō]	[o]

Diftongi	Echivalent fonetic			Diftongi improprii	Echivalent fonetic		
	erasmic	biblic	modern		erasmic	biblic	modern
αι	[ai]	[e]	[e]	ἄ	[a]	[a]	[a]
ει	[ei]	[i]	[i]	ἦ	[ē]	[e]/[i]	[i]
οι	[oi]	[i]	[i]	φ	[ō]	[o]	[o]
αυ	[au]	[av]/[af]	[av]/[af]				
ου	[u]	[u]	[u]				
υι	[ui]/[üi]	[y]	[y]				
ευ, ηυ	[eu]/[ēu]	[ev]/[ef]	[ev]/[ef]				

¹ AFI = Alfabetul Fonetic Internațional.

² Inscriptiile dovedesc că η a început să fie pronunțat [i] mai târziu decât ει. Cele mai vechi manuscrise ale NT nu confundă aproape niciodată pe η cu ει.

1.15 **Reguli de accentuare.** S-ar putea ca la un moment dat – scriind, citind, conjugând, declinând – să găsești regula enunțată la pagina 19 drept insuficientă pentru a-ți lămuri unele aspecte privind variația accentului în limba greacă. Iată aici alte patru reguli, care nu trebuie învățate pe dinafară; încearcă să le înțelegi rațiunea tonal-muzicală și apelează la ele ori de câte ori vei simți nevoia.

- a) accentul ascuțit poate sta pe una dintre ultimele trei silabe; accentul circumflex – pe una dintre ultimele două silabe; accentul grav – doar pe ultima silabă a unui cuvânt. Un accent ascuțit plasat pe ultima silabă este înlocuit printr-unul grav când în propoziție urmează alte cuvinte fără vreun semn de punctuație intermediar.
- b) dacă ultima silabă este lungă, accentul ascuțit poate sta doar pe una din ultimele două silabe (de ex. ἀνθρώπου, κεφαλῆ) iar cel circumflex doar pe ultima (de ex. κεφαλῆ).
- c) accentul circumflex este plasat doar pe silabe lungi¹.
- d) când penultima silabă trebuie accentuată, dacă ea este lungă iar ultima silabă este scurtă, accentul de pe penultima silabă trebuie să fie circumflex (de ex. οἶκος, δούλος).

1.16 **Accent remanent vs accent recesiv.** Din perspectivă morfologică, poate îți va fi util să reții în plus faptul că:

- a) în cazul numelor, accentul este *remanent*, adică tinde să rămână pe silaba accentuată la nominativ atât cât permite cantitatea ultimei silabe (de ex. ἐκκλησία, ἐκκλησίας, dar ἄγγελος, ἀγγέλου).
- b) în cazul verbelor, accentul este *recesiv*, adică tinde să se depărteze de ultima silabă atât cât permite cantitatea acesteia (de ex. βαπτίζω, ἐβάπτισε, βαπτιζόμεθα).

¹ O silabă lungă este o silabă care conține o vocală lungă sau un diftong. Excepție: în poziție finală, diftongii αι și οι sunt considerați scurți din punctul de vedere al accentuării (de ex. ἀπόστολοι, λύσαι; excepția excepției: terminațiile -αι și -οι de la modul optativ sunt lungi). Tot lungi sunt considerate și silabele care, deși conțin o vocală scurtă, sunt „închise” prin două sau mai multe consoane.

EXERCITII

1. Transcrieți, citiți și rețineți alfabetul:

Α α, Β β, Γ γ, Δ δ, Ε ε, Ζ ζ, Η η, Θ θ, Ι ι, Κ κ, Λ λ, Μ μ, Ν ν, Ξ ξ, Ο ο, Π π, Ρ ρ, Σ σ ς, Τ τ, Υ υ, Φ φ, Χ χ, Ψ ψ, Ω ω

Α α, Β β, Γ γ, Δ δ, Ε ε, Ζ ζ, Η η, Θ θ, Ι ι, Κ κ, Λ λ, Μ μ, Ν ν, Ξ ξ, Ο ο, Π π, Ρ ρ, Σ σ ς, Τ τ, Υ υ, Φ φ, Χ χ, Ψ ψ, Ω ω

2. Iată rugăciunea Tatăl Nostru în original (Mt. 6:9-13). Exersați-vă scrisul și memoria!

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·
ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου·
ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου·
γενηθήτω τὸ θέλημά σου,
ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς·
τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον·
καὶ ἄφεσις ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν,
ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν·
καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν,
ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

3. Citiți următoarele litere majuscule:

Λ Τ Ζ Δ Ψ Υ Ρ Μ Χ Κ Π Ε Φ Ι Ν Η Ο Σ Β Γ Ω Θ Α Ξ

4. Citiți următoarele litere minuscule, precizând numele fiecărei litere:

γ μ τ α ρ κ ζ ι ν δ λ ψ σ ω β υ ξ ε χ π θ ς η

5. Citiți următoarele litere:

Ψ Υ ω Θ Φ ζ Ξ Π Γ ν υ Δ Λ Ω η μ Χ Η ρ Ξ π τ

6. Citiți următoarele vocale și diftongi. Precizați semnele diacritice:

ά ά ά ω ι ό ἦ ὕ έ ἄ ἦ ἰ ὖ φ ᾀ ᾆ ᾇ Ἡ Ἄ Ὅ Ἐ Ἡ αἰ οὔ Εἰ

7. Citiți următoarele cuvinte (scrise cu majuscule):

ΧΡΙΣΤΟΣ, ΙΩΑΝΝΟΥ, ΚΟΡΙΝΘΟΣ, ΓΑΒΡΙΗΛ, ΕΒΡΑΙΟΣ, ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ, ΠΑΥΛΟΣ,
ΑΙΓΥΠΤΙΟΣ, ΑΓΟΡΑ, ΛΟΓΟΣ, ΑΓΑΘΟΣ, ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ, ΙΗΣΟΥΣ, ΡΟΔΟΣ, ΑΙΜΑ, ΣΑΡΞ,
ΠΡΑΞΕΙΣ, ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ, ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ, ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ

8. Citiți următoarele cuvinte. Atenție la poziția accentului:

Ζαχαρίας, Ἡρώδης, Ἀσία, Δαβίδ, Καϊάφας, Βάαλ, Σόδομα, κύριος, ἱεροῖς, ἅγιασμα, δαιμόνια, φοῖνιξ,
δικαίως, ἐκβάλλω, πιστεύουσι, συμφωνία, ἀνθρώπου, Ἀθηναί, Ἀθηνᾶ, ἔργον, πάντοτε, ὕπνος,
ἀκούομεν, ῥαββί, ναύτης, Ναθαναήλ, ζηλωτής, Ἀβραάμ, ὁ διάβολος, τὸ Ἰηροσόλυμα, Ἡσαΐας,
φιλανθρωπία, ὁ χαρακτήρ, τοῦ χαρακτήρος, ἡ ὁδός, τῆς ὁδοῦ, τὸ πρᾶγμα, τοῦ πράγματος, νέος, νέα,
νέον, πέντε, δέκα, φεύγω, φεύγουσι, φεύγε.

9. Citiți următorul text (Mt. 18:10-14), identificați semnele de punctuație și precizați echivalentul lor în notația românească:

Ὅρατε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς
διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηται τι
ἀνθρώπῳ ἕκατὸν πρόβατα καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφήσει τὰ ἐνεήκοντα ἑννέα ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ
πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον; καὶ ἐὰν γένηται εὐρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι χαίρει ἐπ’ αὐτῷ
μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνεήκοντα ἑννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις. οὕτως οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ
πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μικρῶν τούτων.

VOCABULAR PENTRU CAPITOLUL 2

	traducere		frecvență în NT
ἄγγελος, -ου, ὁ	înger	<i>angelic</i>	175
ἀμήν	amin, adevărat este		129
ἄνθρωπος, -ου, ὁ	om	<i>filantrop</i> - darnic, care iubește oamenii	550
ἀπόστολος, -ου, ὁ	trimis, apostol	<i>apostol</i>	80
Γαλιλαία, -ας, ἡ	Galileea		61
γῆ, γῆς, ἡ	pământ	<i>geologia</i> este știința care studiază modul de formare a pământului	250
γλῶσσα, -ης, ἡ	limbă	<i>glosă</i> – comentariu, explicație, notă	50
δύο	doi	<i>duet</i>	135
ἐκκλησία, -ας, ἡ	adunare, biserică	<i>ecleziastic</i>	114
ἐν (+D)	în		2752
ἔχω	am, țin		708
θεός, -οῦ, ὁ	Dumnezeu, zeu	<i>teologie</i> – studiul asupra lui Dumnezeu; <i>ateu</i> - persoană care neagă existența lui Dumnezeu	1317
Ἱεροσόλυμα, τό	Ierusalim		62
καί	și, chiar și		9018
καρδιά, -ας, ἡ	inimă	<i>cardiac</i>	156
λέγω	spun, vorbesc		2353
λόγος, -ου, ὁ	cuvânt, rațiune	<i>logopedul</i> tratează deficiențele de vorbire (mai ales la copii)	330
ὁ, ἡ, τό	(<i>articolul</i>)		19863
ὀφθαλμός, -οῦ, ὁ	ochi	<i>oftamologul</i> tratează bolile de ochi	100
πνεῦμα, -τος, τό	duh, spirit; Duhul	<i>pnevmatomah</i>	379
προφήτης, -ου, ὁ	profet		144
σάββατον, -ου, τό	sabat		68
σοφία, -ας, ἡ	înțelepciune	<i>filosofie</i> – „dragoste de înțelepciune”	51

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Mizantrop, monolog, apnee, teism, geografie, antropocentric, glosar, oftalmie, deontolog, pneumonie, entropie, antropolog, pneumotorax, geometrie, angelologie, glosolalie.

Cuvinte învățate până acum: 37

Total ocurențe în această secțiune: 38.845

Procentaj ocurențe în NT: 30,10%

Capitolul II

CATEGORII ALE NUMELUI. ARTICOLUL

În acest capitol vei învăța:

- ce înseamnă „flexiune” și „declinare”
- categoriile gramaticale ale numelui (gen, număr, caz)
- cum se declină articolul

2.1 **Flexiune.** Ca și româna, dar în mai mare măsură, greaca este o limbă flexionară. Prin flexiune¹ se înțelege capacitatea unui cuvânt de a-și modifica forma pentru a indica diverse raporturi cu alte cuvinte din propoziție, eventual unele modificări de sens. De exemplu, „eu” se spune în greacă ἐγώ, dar „mie” se zice ἐμοί; la fel, ἀδελφός înseamnă „frate”, dar pentru „frați” folosim pluralul ἀδελφοί; ἔχω este „(eu) am” iar ἔχεις „(tu) ai”. Astfel, este evident că în cazul lui ἐγώ și ἐμοί, ἀδελφός și ἀδελφοί, ἔχω și ἔχεις nu vorbim de șase cuvinte, ci doar de trei; ele sunt variante formale ale aceluiași lexeme și le vom găsi în dicționar grupate (la ἐγώ, la ἀδελφός, respectiv la ἔχω).

Acest sistem flexionar este foarte eficient și elegant, dar nu unic, absolut ori imuabil. Există limbi în care cuvintele și propozițiile sunt formate cu totul altfel. Chiar în greacă nu toate cuvintele sunt *flexibile* (precum substantivul, adjectivul, articolul, pronumele, numeralul și verbul); unele părți de vorbire (adverbe, prepoziții, conjuncții, interjecții) nu își pot schimba forma indiferent de rolul avut, de aceea sunt numite *neflexibile*. Cu timpul, caracterul flexionar al limbii grecești a scăzut.

Partea gramaticii care studiază părțile de vorbire și flexiunea lor se numește *morfologie* (μορφή „formă”). Flexiunea numelor² poartă numele de declinare; flexiunea verbelor – conjugare.

În mod tradițional se operează cu distincția dintre flexiune și derivare, cea din urmă fiind un procedeu prin care de la un cuvânt deja existent se creează *umul nou* cu ajutorul prefixelor și/sau al sufixelor. Astfel, în timp ce ἀδελφός și ἀδελφοί sunt considerate forme ale aceluiași lexem (cu sensul general de „frate”), συνάδελφος „confrate” este deja un alt cuvânt.

2.2 **Temă și desinențe.** Chiar și atunci când își modifică forma pentru a îndeplini un anumit rol în propoziție, cuvântul nu se schimbă de regulă cu totul. Există o parte stabilă, un corp rigid, numită temă (θέμα „bază”) și o altă parte, variabilă, flexibilă, plasată la sfârșitul cuvântului, numită desinență. Tema poartă sensul de bază al cuvântului; desinențele sunt sufixe adăugate temei pentru a arăta relațiile instituite între acest cuvânt și restul enunțului. Tema pură, adică fără desinențe, este suficientă pentru a constitui un cuvânt, de ex. χώρα „țară”, ἀδελφέ „frate!”; deci desinențele nu sunt necesare în mod absolut.

¹ Lat. *flexio*, de unde fr. *flexion*, înseamnă „îndoire, încovoiere, mlădiere”.

² Când utilizăm termenul de *nume* în sens gramatical, nu ne referim la numele unei persoane, ci la cuvintele declinabile: în primul rând substantive și adjective, dar și pronume, articole sau unele numerale.

Să luăm alte două exemple, unul în limba română și celălalt în greacă:

cas-	ă	οἶκο-	ς
cas-	e	οἶκο-	ι
<i>temă</i>	<i>desinențe</i>	<i>temă</i>	<i>desinențe</i>
(stabilă)	(variabile)	(stabilă)	(variabile)

Astfel, după cum poți observa mai sus, în cazul substantivului οἶκος/οἶκοι („casă/case”) doar desinența este alta (-ς, alternând cu -ι), tema (οἶκο-) rămânând aceeași. Această distincție (temă vs desinențe) este esențială pentru a înțelege principiul flexiunii grecești. Pe parcurs, în special la verb, vei întâlni și alți termeni ce țin de analiza cuvântului (radical, vocală tematică, afixe etc.)¹, dar momentan îi poți trece cu vederea. Aici figurează din rațiuni de sistematizare. Revino însă la acest capitol ori de câte ori vei avea nelămuriri cu privire la structura numelui grec!

Tema nu trebuie confundată cu radicalul, nici desinențele cu terminațiile, deși uneori au același conținut și alteori, din cauza contragerilor fonetice, sunt greu de distins. **Tema** este elementul comun diferitelor forme ale aceluiași cuvânt. Se numește: a) nominală sau verbală, în funcție de partea de vorbire pe care o constituie și de desinențele folosite (cazuale sau verbale); b) consonantică sau vocalică, în funcție de sunetul ei final (consoană sau vocală). **Radicalul**² poartă sensul fundamental al unui cuvânt și se află la baza unei familii lexicale; compară de ex. λόγος și λογικός, unde radicalul este λογ- (pe care îl putem găsi, cu alternanță vocalică, și în verbul λέγω „a vorbi” sau în substantivul compus θεολόγος, care are o singură temă, dar două radicale); alt exemplu: φιλ-έω „iubesc”, φιλ-ία „iubire”, φιλ-ος „iubit, prieten” etc. În funcție de vocalizarea radicalului, se vorbește de radicale cu grad normal, grad plin sau grad zero (§ 8.2). **Desinența** este un element component (morfem) semnificativ (precizând genul, numărul și cazul, pentru nume – persoana, numărul, diateza, pentru verb), în timp ce **terminația** denumește pur și simplu un grup final de sunete, în special acea parte supusă schimbării în declinare sau în conjugare. Un exemplu: λόγος „cuvânt” și γένος „neam” au aceeași terminație (-ος), dar primul cuvânt are desinența -ς, semn al nominativului masculin singular, în timp ce al doilea nu are desinență cazuală (= are desinență zero, notată ∅). **Vocala tematică** (sau de legătură) este alipită radicalului ori unui sufix și servește la integrarea cuvântului într-o clasă flexionară. La temele nominale (și verbale) apare sub forma unei alternanțe -o/ε-. **Afixele** sunt morfeme cu rol lexical (când creează noi cuvinte) sau morfologic (când exprimă categorii gramaticale), fiind adăugate la radical. Afixele pot fi plasate înaintea radicalului (prefixe), după radical (sufixe) sau chiar în interiorul radicalului (infixe).

Exemplu de analiză morfematică: χώραν „țară, ținut” (Ac.sg.)

Temă			Desinență	
--	χώρα	--	--	v
prefix	radical	sufix	vocala tematică	desinență
Terminație				

¹ Analiza cuvântului în morfeme (= unități minimale dotate cu sens) se numește *analiză morfematică*.

² Din punctul nostru de vedere, termenii „radical” și „rădăcină” nu sunt sinonime. Rădăcina este o parte a radicalului, reprezentând nucleul semantic necesar și ireductibil al acestuia; pentru că este vorba întotdeauna de reconstrucții, vom scrie rădăcinile în italice, cu caractere latine și le vom semnala cu un asterisc. De exemplu, παῖς „copil” are radicalul *παιδ-, provenit dintr-o rădăcină indo-europeană *paw-. În principiu, orice rădăcină poate funcționa atât în sistemul nominal, cât și în cel verbal.

Exemplu de analiză morfematică: σύνδουλε „tovarăș de robie!” (V.sg.)

Temă				Desinență
συν	δουλ	--	ε	--
prefix	radical	sufix	vocala tematică	desinență
Terminație				

Exemplu de analiză morfematică: γονεύς „părinte” (N.sg.)

Temă				Desinență
--	γον	ευ	--	ς
prefix	radical	sufix	vocala tematică	desinență
Terminație				

2.3 **Declinări.** Substantivele, adjectivele, articolul și pronumele sunt cuvinte declinabile în limba greacă. După sunetul final al temei, toate aceste nume au fost împărțite prin convenție¹ în trei clase de flexiune, numite declinări:

- nume cu finala temei în -α (declinarea I)
- nume cu finala temei în -ο (declinarea a II-a)
- nume cu finala temei în orice alt sunet, de obicei în consoană (declinarea a III-a)

Vocala -α, specifică temelor declinării I, poate apărea și sub varianta -η. Declinările I și a II-a adaugă la temă desinențe comune, în timp ce declinarea a III-a este individualizată prin unele desinențe proprii.

CATEGORIILE NUMELUI

2.4 Cuvintele flexibile își schimbă forma și sunt caracterizate în funcție de câteva semnificații gramaticale, numite categorii, care se găsesc în relație de opoziție reciprocă și sunt exprimate prin morfeme. În mod tradițional, se consideră că există trei categorii gramaticale fundamentale ale numelui grec: genul, numărul și cazul.

2.5 **Genul.** Ca în română, în greacă se disting trei genuri: masculinul (m.), femininul (f.) și neutru (n.). Inițial, masculinul și femininul erau folosite pentru a denumi ființe (animate), iar neutru, obiecte (inanimate). Cu rare excepții, genul unui substantiv nu se schimbă, adică este ori masculin, ori feminin, ori neutru. În schimb, cele mai multe adjective pot lua oricare dintre cele trei genuri, acordându-se cu un substantiv.

¹ Structura actuală cu trei declinări în greacă datează abia din sec. al XVII-lea d.Hr., se bazează pe terminații și este gândită pentru a ușura învățarea flexiunii substantivelor. Gramaticile mai vechi distingeau zece sau chiar mai multe astfel de declinări.

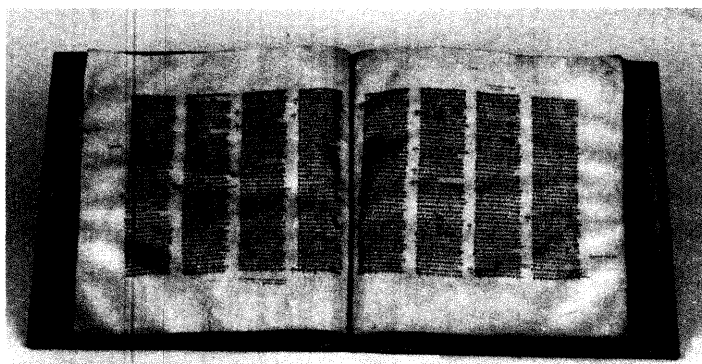
Atenție însă: nu este deloc obligatoriu ca genul unui substantiv din greacă să fie același cu cel al corespondentului său din română, vezi Αἴγυπτος „Egipt”, κούριος „chiparos” (nume feminine în greacă, dar neutru, respectiv masculin în română) sau ἄρτος „pâine” (masculin în greacă, dar feminin în română). Tocmai pentru că genul nu poate fi dedus după sensul sau forma cuvântului¹, este util ca substantivele să fie învățate de la început cu tot cu articol, care le precizează genul.

2.6 Numărul. În greaca biblică există două numere: singularul (sg.) și pluralul (pl.). Diferența dintre singular și plural este indicată prin desinențe.

Dualul a dispărut (§ 2.13).

2.7 Cazul exprimă – prin sine sau cu ajutorul prepozițiilor – funcția pe care cuvintele o au în propoziție. Greaca are cinci cazuri: nominativul (N.), genitivul (G.), dativul (D.), acuzativul (Ac.) și vocativul (V.). Funcțiile cazurilor vor fi învățate în amănunt la sintaxa propoziției, dar este bine de reținut încă de pe acum că, în general:

- nominativul (N.) este cazul dominant, al subiectului și al numelui predicativ;
- genitivul (G.) este cazul apartenenței;
- dativul (D.) este cazul atribuirii;
- acuzativul (Ac.) este cazul obiectului;
- vocativul (V.) este cazul adresării.

📖 Codex Sinaiticus, „cea mai veche Biblie din lume” (cca 350 d.Hr.), poate fi consultat acum și pe internet (<http://codexsinaiticus.org>)

¹ Totuși: sunt masculine numele de bărbați, de popoare, de vânturi, de fluvii și de luni; sunt feminine numele de femei, de arbori, de țări, de insule, cea mai mare parte a numelor de orașe și de nume abstracte. Genul altor cuvinte poate fi dedus după forma lor: toate diminutivele în -ιον sunt de genul neutru, chiar dacă denumesc ființe animate, de ex. παιδίον „copilaș” (în comparație cu παῖς „copil, copilă”). De remarcat faptul că pronumele au de obicei un gen *natural*, substantivele, unul *gramatical*.

ARTICOLUL

2.8 **Introducere.** Limba română distinge între articol hotărât („cartea”) și articol nehotărât („o carte”); *în greacă nu există decât articol hotărât*, de aceea îl putem numi simplu „articolul”. Spre deosebire de română, dar ca în franceză („le, la”) sau în engleză („the”), articolul grec este *proclitic*, adică este plasat înaintea cuvântului sau a sintagmei pe care o definește¹. Numele determinat de un articol se numește articulat (definit).

Articolul este nu numai cuvântul cel mai frecvent utilizat în NT², dar și un mijloc foarte util de învățare a sistemului nominal. Multe dintre terminațiile substantivelor, adjectivelor și pronomelor sunt foarte asemănătoare articolului. Învață bine formele de mai jos și îți vei ușura mare parte din eforturile ulterioare.

		Masculin	Feminin	Neutru
Sg.	N.	ὁ	ἡ	τό
	G.	τοῦ	τῆς	τοῦ
	D.	τῷ	τῇ	τῷ
	Ac.	τόν	τήν	τό
Pl.	N.	οἱ	αἱ	τά
	G.	τῶν	τῶν	τῶν
	D.	τοῖς	ταῖς	τοῖς
	Ac.	τούς	τάς	τά

OBSERVAȚII: •1. Articolul nu are forme de vocativ. În locul lor, uneori, se folosește interjecția ὦ, de ex. ὦ νεανία! „o, tinere!”. •2. Articolul începe fie cu un spirit aspru, fie cu litera τ (tau). •3. Iota subscris marchează D.sg.

2.9 **Acordul.** Articolul se acordă întotdeauna în caz, număr și gen cu numele pe care îl determină. Altfel spus, dacă un substantiv va fi la cazul nominativ, numărul singular și genul masculin (de ex. λόγος „cuvânt”), tot la N.sg.m. va fi și articolul lui (ὁ λόγος „cuvântul”); iar dacă un alt substantiv va fi la cazul dativ, numărul plural și genul feminin (de ex. ἡμέραις „unor zile”), tot la D.pl.f. va fi și articolul lui (ταῖς ἡμέραις „zilelor”).

Formal, femininul urmează modelul declinării întâi, masculinul și neutru, pe cel al declinării a doua. Atenție, însă: articolul nu se acordă și în flexiune cu numele pe care îl determină. Aceasta înseamnă că vei putea întâlni articolul feminin însoțind substantive de declinarea a II-a (de ex. ἡ ὁδός „drumul, calea”) și articolul masculin însoțind substantive de declinarea I (de ex. ὁ νεανίας „tânărul”).

2.10 **Traducere.** Articolul nu trebuie ignorat în traducere, întotdeauna este semnificativ. Adesea el are rolul de a conceptualiza, de a identifica sau de a defini un nume. Lipsa articolului este și ea relevantă,

¹ Faptul că articolul precede cuvântul pe care îl determină nu înseamnă însă că este plasat obligatoriu *imediat* înaintea lui, vezi exemple precum ὁ καλὸς ἄνθρωπος „omul bun”, ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία „biserica lui Hristos” etc.

² Aproape unul din șapte cuvinte ale NT este articol. Se folosește de nu mai puțin de 19.863 ori!

de aceea, de regulă, vom traduce ὁ ἄνθρωπος prin „omul”, dar ἄνθρωπος prin „om” sau „un om”¹.

În general, articolul grec are aceleași utilizări cu ale articolului hotărât din română, dar: a) deseori (nu mereu) numele proprii grecești sunt însoțite de articol (ὁ Δαυὶδ = David); b) în fața numelui predicativ, articolul este omis (καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος „și Cuvântul era Dumnezeu”).

2.11 **Articolul înainte de μέν și δέ.** La origine articolul era un pronume, valoare pe care și-a păstrat-o în anumite situații. De exemplu, înaintea particulelor μέν și δέ, articolul poate fi întâlnit de sine stătător, fără să introducă un substantiv, un adjectiv sau un alt nume². În această situație contextul este determinant pentru traducere.

οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς Ἰουδαίοις, **οἱ** δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις „unii erau cu iudeii, alții cu apostolii” (Fpt. 14:4)

REZUMAT

- ✓ Substantivele, adjectivele, verbele și pronumele sunt în greacă părți de vorbire flexibile, deci își pot schimba forma într-un enunț în funcție de rolul sau de sensul lor.
- ✓ Într-un cuvânt flexibil tema este constantă, desinențele sunt variabile.
- ✓ În greacă există trei declinări; clasificarea se face în funcție de sunetul final al temei.
- ✓ Genurile (m., f., n.), numerele (sg., pl.) și cazurile (N., G., D., Ac., V.) din greacă sunt comparabile cu cele din limba română.
- ✓ Limba greacă are doar articol hotărât; acesta este foarte des utilizat și trebuie învățat pe dinafară. Formele articolului masculin sunt: ὁ, τοῦ, τῷ, τόν, οἱ, τῶν, τοῖς, τοῦς; ale articolului feminin: ἡ, τῆς, τῇ, τήν, αἱ, τῶν, ταῖς, τάς; și ale articolului neutru: τό, τοῦ, τῷ, τό, τά, τῶν, τοῖς, τά.
- ✓ În NT apar aproximativ 5.500 de cuvinte diferite; 310 dintre acestea sunt folosite în proporție de circa 80%. Aproape 1 din 7 cuvinte este articol.

¹ Articolul nehotărât românesc nu trebuie confundat cu numeralul; ἄνθρωπος înseamnă „un om (oarecare)”, nu „un (singur) om”; la fel, ἐκκλησία se traduce prin „biserică, o biserică (oarecare)”, nu „o (singură) biserică”.

² Corelația μέν... δέ, extrem de des utilizată în greaca clasică, își pierde din importanță în NT. Ea marchează de obicei continuarea unei povestiri sau schimbarea subiectului.

INFORMAȚII AVANSATE

2.12 **Femininul pentru neutru.** Uneori, în special în Psalmi și sub influența evidentă a limbii ebraice, genul feminin este folosit cu valoarea de nedeterminare specifică neutrului¹: ἐν ταύτῃ ἐγὼ ἐλπίζω „în aceasta eu nădăjduiesc” (Ps. 26:3), ὑπὲρ ταύτης προσεύξεται πᾶς ὄσιος „pentru aceasta se va ruga tot omul evlavios” (Ps. 31:6), παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη „de la Domnul s-a făcut aceasta” (Ps. 117:23), αὕτη ἐγενήθη μοι „aceasta mi s-a întâmplat” (Ps. 118:56). În NT această utilizare este foarte rară: apare doar de două ori (Mc. 12:11 și Mt. 21:42), de fiecare dată citându-se Psalmul 118.

2.13 **Dualul.** Greaca clasică (cu precădere la Homer și în dialectul atic) moștenise din indo-europeană și încă folosea, pe lângă singular și plural, numărul dual (cu doar două forme cazuale, N.Ac.V. și G.D., de ex. ὀφθαλμῶ „doi ochi”, ὀφθαλμοῖν „celor doi ochi”). În greaca biblică dualul a dispărut de la toate declinările și din conjugarea verbului. Urmele lăsate sunt puține (vezi numeralul δύο; pronumele ἀμφότεροι folosit pentru ἄμφω). Locul lui a fost luat de numeralul „doi” în combinație cu desinențele de plural: ἐπὶ τοῖς δυσὶν εὐνούχοις αὐτοῦ „pe cei doi eunuci ai săi” (Gen. 40:2), τοῖς δυσὶ σημείοις τούτοις „acestor două semne” (Ex. 4:9), οὗτοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι καὶ αἱ δύο λυχνίαι αἱ ἐνώπιον τοῦ κυρίου τῆς γῆς ἐστῶτες „aceștia sunt cei doi măslini și cele două sfeșnice care stau înaintea Domnului pământului” (Apoc. 11:4).

2.14 **Interjecția ὦ**, care era des folosită în greaca atică înaintea unui vocativ, de cele mai multe ori lipsește în greaca *koiné* și în NT. Atunci când este utilizată, ea are de regulă rol afectiv (la începutul propoziției): ὦ γυναῖκα, μεγάλη σου ἡ πίστις „o, femeie, mare îți este credința” (Mt. 15:28).

2.15 **Articolul nehotărât.** Pronumele τις, dar mai ales numeralul εἷς, tind să fie utilizate ca articole nehotărâte, intrând astfel într-o relație de opoziție cu articolul hotărât: ὡσεὶ μία δορκὰς ἐν ἀγρῶ „ca o ciută pe câmp” (2 Rg. 2:18), ἔγραψαν ἐπιστολὴν μίαν „au scris o scrisoare” (2 Ezr. 4:8), ἄγγελος ἐν ὀστράκινον „o strachină” (Iez. 4:9), εἷς γραμματεὺς „un cărturar” (Mt. 8:19) ἄρχων εἷς „un dregător” (Mt. 9:18), συκῆν μίαν „un smochin” (Mt. 21:19), μία παιδίσκη „o slujnică” (Mt. 26:69), ἐνὸς ἀετοῦ „un vultur” (Apoc. 8:13), φωνὴν μίαν „un glas” (Apoc. 9:13), εἷς ἄγγελος „un înger” (Apoc. 18:21, 19:17). Aceste utilizări țin de evoluția însăși a limbii grecești, dar o anumită influență ebraică nu poate fi exclusă. În greaca modernă, ca și în limbile romanice, articolul nehotărât s-a dezvoltat pe baza numeralului „unu”.

¹ De remarcat că româna, în procesul de reorganizare a categoriei genului și alături de alte limbi balcanice, a ales să folosească pentru vechea valoare neutră a pronumelui tot femininul (ex. rom. „lasă *asta!*”, „am făcut-o de oaie!”), nu masculinul ca în limbile romanice (ex. fr. „je *le* sais”).

EXERCITII

1. Ce caz, gen și număr indică următoarele forme ale articolului?

τήν, ὁ, τοῖς, τά, τῆς, τῶν, αἱ, τῷ, τάς, τοῦ, οἱ, τό, τῇ, τόν, ἡ, ταῖς

2. Indicați forma articolului pentru:

Ac.sg.m	N.pl.f.	D.sg.n.
G.pl.f.	V.sg.m.	D.pl.f.
Ac.pl.n.	N.sg.m.	G.sg.f.

3. Înlocuiți singularul prin plural și pluralul prin singular (dar păstrând cazul și genul) pentru următoarele articole:

τῶν, οἱ, τήν, τοῖς, τῷ, τάς, ὁ, τά, τῆς, αἱ, τό, τοῦ, τόν, ἡ, ταῖς, τῇ

4. Citiți următorul text (Lc. 8:11-15. *Pilda semănătorului*). Identificați, subliniați și analizați articolele:

Ἔστιν δὲ αὕτη ἡ παραβολή· Ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν εἰσὶν οἱ ἀκούσαντες, εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος καὶ αἶρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν. οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας οἱ ὅταν ἀκούσωσιν μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ρίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἱ πρὸς καιρὸν πιστεύουσιν καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται. τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συμπνίγονται καὶ οὐ τελεσφοροῦσιν. τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῆ, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσιν καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ.

	traducere		frecvență în NT
ἀγάπη, -ης, ἡ	iubire		116
ἅγιος, -α, -ον	sfânt	<i>hagiografie</i> – ramură a teologiei care studiază viețile sfinților	233
ἀκούω	aud, ascult	<i>acustică</i>	428
ἀλήθεια, -ας, ἡ	adevăr		109
ἁμαρτία, -ας, ἡ	păcat		173
βασίλεια, -ας, ἡ	domnie, împărăție		162
δίδωμι	dau	<i>doză</i>	415
δικαιοσύνη, -ης, ἡ	dreptate		92
δόξα, -ης, ἡ	slavă	<i>doxologie</i> – cântare liturgică de slavă	166
ἐγώ	eu	<i>egoism</i>	2584
εἰρήνη, -ης, ἡ	pace	numele proprii Irina, Irineu etc.	92
εἶτε	dacă; fie (că)... fie (că)...		65
ἐκ, ἐξ (+G)	din, de la	<i>extaz</i> – propriu-zis „ieșire din sine”	914
ἐπαγγελία, -ας, ἡ	făgăduință, promisiune		52
ἡμέρα, -ας, ἡ	zi		389
θάλασσα, -ης, ἡ	mare	<i>talasofobie</i> – fobia mării, teamă nejustificată față de mare	91
κύριος, -ου, ὁ	domn, stăpân; Domnul	numele proprii <i>Chiriac, Chiril, Chira</i> etc.	717
μαθητής, -οῦ, ὁ	elev, ucenic		261
οὐρανός, -οῦ, ὁ	cer	<i>uraniu</i> , numele Uranus	273
περί (+G, +Ac)	despre (+G); în jurul (+Ac)	<i>perimetru, periferie</i>	333
φωνή, -ῆς, ἡ	glas	<i>telefon</i>	139
ψυχή, -ῆς, ἡ	suflu, suflet	<i>psihic, psiholog</i>	103
ῥα, -ας, ἡ	oră, ceas	<i>orologiu</i> – ceas mare	106

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Efemer, psihiatru, periegeză, ectenie, egolatru, pericard, fonetică, talasemie, periplu, vasilisc, fonotecă, calimera.

Cuvinte învățate până acum: 60

Total ocurențe în această secțiune: 8.013

Procentaj ocurențe în NT: 35,91%

Capitolul III

SUBSTANTIVE DE DECLINAREA I

(teme în -α și -η)

În acest capitol vei învăța:

- că în greacă există trei declinări și ce le diferențiază
- desinențele declinării I
- cum se declină, pe baza câtorva exemple, substantivele acestei declinări

3.1 **Introducere.** În cadrul mai larg al sistemului flexionar grecesc (§ 2.1), folosim termenul de *declinare* în cazul numelor și pe cel de *conjugare* la verbe. Prin urmare, declinarea se referă la modificările ce afectează forma unui nume (substantiv, adjectiv, pronume, numeral sau articol) pentru exprimarea cazurilor la singular și la plural. Am început cu articolul (v. cap. II), continuăm cu substantivele.

Din fericire, substantivele nu se declină fiecare în alt mod, ci urmează anumite tipare și se grupează în câteva clase de flexiune. Același lucru se întâmplă și în română: substantivul „față” se declină la fel ca „masă”, aproape precum „casă”, dar foarte diferit în comparație cu substantivul „om”. Aceste clase sau categorii de substantive, care își modifică forma după același model, poartă tot numele de declinări.

Convențional, în greacă există trei declinări (§ 2.3). Așadar, orice substantiv declinabil urmează unul dintre cele trei tipare, face parte din prima (I), a doua (II) sau a treia (III) declinare. Acest capitol este dedicat substantivelor de declinarea I.

	Singular		Plural
N.	ἡμέρα zi		ἡμέραι zile
G.	ἡμέρας (al) unei zile		ἡμερῶν (al) unor zile
D.	ἡμέρα unei zile		ἡμέραις unor zile
Ac.	ἡμέραν zi		ἡμέρας zile
V.	ἡμέρα zi!		ἡμέραι zile!

	Singular		Plural
N.	νεανίας tânăr		νεανίαί tineri
G.	νεανίου (al) unui tânăr		νεανιῶν (al) unor tineri
D.	νεανία unui tânăr		νεανίαίς unor tineri
Ac.	νεανίαν tânăr		νεανίας tineri
V.	νεανία tinere!		νεανίαί tineri!

Proiecție

MODUL DE FORMARE

3.2 **Tema.** Declinarea I cuprinde substantivele cu tema în $-\alpha$ sau în $-\eta$ ¹. Tema substantivelor feminine de declinarea I este dată de prima lor formă de dicționar, cea de N.sg. Exemple: tema lui $\eta\mu\acute{\epsilon}\rho\alpha$, $-\alpha\varsigma$ „zi” este $*\eta\mu\epsilon\rho\alpha-$, a lui $\zeta\omega\acute{\eta}$, $-\eta\varsigma$ „viață” este $*\zeta\omega\eta-$. Substantivele masculine de declinarea I prezintă la N.sg. un $-\varsigma$, care nu face parte din temă. Exemplu: tema lui $\mu\alpha\theta\eta\tau\acute{\iota}\varsigma$, $-\omicron\upsilon$ „elev, ucenic” este $*\mu\alpha\theta\eta\tau\eta-$. După gen și terminația de la N.sg., substantivele pot fi clasificate în:

- a) feminine (terminate în $-\alpha$ sau în $-\eta$)
- b) masculine (terminate în $-\alpha\varsigma$ sau în $-\eta\varsigma$)

Statistic, majoritatea substantivelor de declinarea I sunt feminine; există relativ puține masculine și nici un substantiv neutru.

3.3 **Desinențe.** Amintește-ți că desinențele se adaugă la tema unui substantiv și că variază pentru a indica genul, numărul și cazul acestuia (§ 2.2). Desinențele declinării I sunt următoarele:

		Masculin	Feminin
Sg.	N.	$-\varsigma$	-
	G.	$-\omicron^2$	$-\varsigma$
	D.	$-\iota^3$	$-\iota^3$
	Ac.	$-\nu$	$-\nu$
Pl.	N.	$-\iota$	$-\iota$
	G.	$-\omega\nu^4$	$-\omega\nu^4$
	D.	$-\iota\varsigma$	$-\iota\varsigma$
	Ac.	$-\nu\varsigma^5$	$-\nu\varsigma^5$

OBSERVAȚII: •1. Desinențele masculine și feminine diferă doar la N. și G. singular. •2. Articolul este format cu ajutorul aceluiași desinențe, de aceea și „seamănă” cu ele.

Aceste desinențe sunt esențiale în traducere și trebuie învățate perfect. Pregătește-te însă ca unele dintre ele să sufere ușoare modificări în vorbire, tocmai pentru că nu sunt utilizate independent, ci se alipesc unei teme cu al cărei sunet final interacționează. Terminațiile (vocala temei + desinențe) sunt prezentate ulterior, într-un tabel recapitulativ (§ 3.10).

¹ Din punct de vedere istoric, această declinare cuprinde numele a căror temă se termină în vocala α , lungă sau scurtă. În dialectul atic, alfa lung ($\bar{\alpha}$) s-a transformat de obicei în η , cu excepția cazurilor când era precedat de ρ , ι , ϵ ; în această ultimă situație se vorbește de *alfa pur* sau *protejat* (v. § 3.4 și § 3.6).

² Desinența $-\omicron$ de G.sg.m. nu este folosită la decl. I, dar va apărea la decl. a II-a și, indirect, va influența flexiunea substantivelor masculine de decl. I.

³ Adăugat unei vocale lungi (la decl. I și a II-a), acest $-\iota$ nu se pronunță, însă se notează sub vocala respectivă (*iota subscripta*).

⁴ Această desinență se conține cu vocala temei. Rezultatul (terminația) este întotdeauna $-\omega\nu$.

⁵ Desinența $-\nu\varsigma$ nu va fi întâlnită niciodată ca atare, pentru că $-\nu$ cade (sub influența lui sigma) și lungește vocala anterioară (*lungire compensatorie*).

Aici intervine o problemă de metodă. Sunt două căi posibile de urmat și alegerea îți aparține. Prima dintre ele apelează la mai puțină memorie și la mai multă logică. Ea este calea științifică, a învățării desinențelor și a combinațiilor fonetice care intervin în contactul dintre temă și desinențe. Avantaj: înveți câteva formule (reguli), nu paradigme. Dezavantaj: desinențele apar modificate în vorbire, sunt camuflate în terminații. A doua cale presupune, dimpotrivă, mai multă memorie și mai puțină logică. Este metoda școlărească, adoptată pentru simplificarea de cele mai multe gramatici, a învățării terminațiilor și a evitării explicațiilor de natură istorică. Avantaj: înveți terminațiile „reale”, nu desinențe ipotetice. Dezavantaj: este relativ mult de învățat, pentru că terminațiile sunt mai numeroase decât desinențele. Orice drum vei alege, este important să îți minte că traducerea nu pretinde să îți minte nenumărate paradigme, ci, recunoscând rapid cărei declinări îi aparține un nume, *să știi ce gen, ce număr și ce caz are acesta*.

SUBSTANTIVE FEMININE

3.4 **Clasificare.** După vocala finală a temei (-α sau -η), substantivele feminine sunt de trei feluri:

- a) în -α pur (tipul ὥρα, -ας)
- b) în -α impur (tipul δόξα, -ης)
- c) în -η (tipul γραφή, -ῆς)

3.5 **Paradigme.** Orice substantiv feminin de declinarea I se declină după unul dintre cele trei modele de mai jos. Citește-le cu voce tare. Dar, poate mai eficient decât să le reții pe dinafară este să înțelegi mecanismul prin care la temă (notată cu asterisc) sunt adăugate desinențele corespunzătoare (pe care deja le-ai învățat, v. § 3.3). Fii atent la modificările survenite, eforturile îți vor fi răsplătite curând!

		Teme în -α pur ὥρα, ἡ „oră” *ὥρα-	Teme în -α impur δόξα, ἡ „slavă” *δοξα/η-	Teme în -η γραφή, ἡ „scriere” *γραφη-
Sg.	N.	(ἡ) ὥρα	(ἡ) δόξα	(ἡ) γραφή
	G.	(τῆς) ὥρα-ς	(τῆς) δόξη-ς	(τῆς) γραφή-ς
	D.	(τῆ) ὥρα	(τῆ) δόξη	(τῆ) γραφή
	Ac.	(τῆν) ὥρα-ν	(τῆν) δόξα-ν	(τῆν) γραφή-ν
	V.	ὥρα	δόξα	γραφή
Pl.	N.	(αἰ) ὥρα-ι	(αἰ) δόξα-ι	(αἰ) γραφα-ί
	G.	(τῶν) ὥρ-ῶν	(τῶν) δοξ-ῶν	(τῶν) γραφ-ῶν
	D.	(ταῖς) ὥρα-ις	(ταῖς) δόξα-ις	(ταῖς) γραφα-ῖς
	Ac.	(τάς) ὥρα-ς	(τάς) δόξα-ς	(τάς) γραφά-ς
	V.	ὥρα-ι	δόξα-ι	γραφα-ί

OBSERVAȚII: •1. Vocativul este identic cu nominativul. •2. Compară articolul feminin și terminațiile substantivului γραφή; ele sunt practic identice. •3. Atenție la jocul accentului în declinare¹. Determinantă rămâne cantitatea silabei finale (§ 1.11 și §

¹ Astfel, poziția accentului variază la un substantiv precum θάλασσα „mare” (accentuat pe antepenultima silabă) după cum urmează: N.sg. θάλασσα, G.sg. θαλάσσης, D.sg. θαλάσση, Ac.sg. θάλασσαν, V.sg. θάλασσα / N.pl. θάλασσαι, G.pl. θαλασσῶν, D.pl. θαλάσσαις, Ac.pl. θαλάσσας, V.pl. θάλασσαί. Cantitatea terminației -αι de N.pl. este considerată scurtă și prin urmare nu modifică poziția accentului în cazul substantivelor accentuate pe silaba antepenultimă (vezi θάλασσαί).

1.15), totdeauna lungă la G.sg., D.sg., G.pl., D.pl. și Ac.pl. •4. Atenție la felul accentului în declinare¹. •5. Articolul se declină independent de tipul substantivului feminin pe care îl determină.

3.6 **Identificare.** Admițând că ți-ai dat seama că un substantiv oarecare face parte din declinarea I (din moment ce are tema în -α sau în -η) și că este feminin (cele mai multe sunt feminine; în plus, articolul și/sau adjectivele acordate sunt indicii prețioase), cum afli totuși căreia dintre cele trei categorii de mai sus îi aparține acesta? De unde știi dacă respectivul substantiv feminin de declinarea I este în -α pur, în -α impur sau în -η? Simplu:

- aparțin tipului ὄρα, -ας (în -α pur) acele substantive al căror -α de la N.sg. este precedat de un -ρ, un -ι sau un -ε (☺ ține minte cuvântul „râie”) și se menține la toate cazurile singularului. Alte exemple: ἀλήθεια, -ας „adevăr”, ἀμαρτία, -ας „păcat”, βασιλεία, -ας „împărăție”, ἡμέρα, -ας „zi”, καρδία, -ας „inimă”, χαρά, -ᾶς „bucurie”.
- aparțin tipului δόξα, -ης (în -α impur) acele substantive al căror -α de la N.sg. este precedat de orice alt sunet cu excepția lui -ρ, -ι sau -ε (☺ paradoxal, substantivele impure nu au „râie”), iar la G.sg. și D.sg. acest -α se preschimbă în -η. Alte exemple: γλῶσσα, -ης „limbă”, θάλασσα, -ης „mare”.
- aparțin tipului γραφή, -ῆς (în -η) acele substantive care păstrează -η la toate cazurile singularului. Declinarea articolului feminin seamănă foarte mult cu terminațiile substantivelor feminine cu tema în -η. Odată învățat articolul, declinarea acestui tip de substantive nu trebuie să pună mari probleme. Alte exemple: ἀγάπη, -ης „dragoste”, γῆ, -ῆς „pământ”, ζωή, -ῆς „viață”, φωνή, -ῆς „voce, glas”, ψυχή, -ῆς „suflet”.

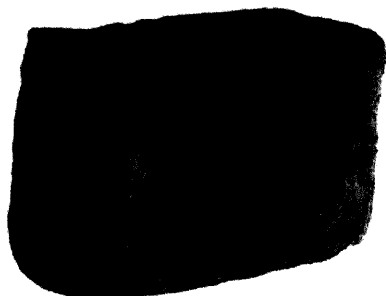

Fig. 1 (stânga): Inscripție de avertizare din al doilea Templu al Ierusalimului (reconstruit de Irod cel Mare începând cu anul 18 î.Hr. și distrus de romani în anul 70 d.Hr.), scrisă în limba greacă și descoperită de Clermont-Ganneau în 1871. Accesul în zona sacră era permis numai evreilor, păgânii fiind amenințați cu moartea dacă treceau de zidul despărțitor (cf. Ef. 2:14). Sursa: „Warning Inscription, Muzeum Tschinili-Kirschk, Istanbul”, pe site-ul *Bible History Online*, adresa URL: http://www.bible-history.com/gentile_court/TEMPLECOURTWarning_Inscription.htm. Fig. 2 (dreapta) reprezintă un indicator rutier modern: „intrarea interzisă”.

¹ Substantivele care la N.sg. au accent ascuțit pe ultima silabă își preschimbă accentul ascuțit într-unul circumflex la G. și D., sg. și pl. Exemple: γραφή, -ῆς „scriere”, φωνή, -ῆς „scriere”, ψυχή, -ῆς „suflet” etc.

SUBSTANTIVE MASCULINE

3.7 **Clasificare.** După vocala finală a temei¹, substantivele masculine sunt de două feluri:

- a) în -ας (tipul νεανίας, -ου)
- b) în -ης (tipul προφήτης, -ου)

3.8 **Paradigme.** Există multe asemănări între substantivele feminine și masculine de declinarea I. Desinențele sunt însă cele ale masculinului. Articolul, dacă este folosit, este și el masculin.

		Teme în -α νεανίας, ó „tânăr” *νεανια-	Teme în -η προφήτης, ó „profet” *προφητη-
Sg.	N.	(ó) νεανία-ς	(ó) προφήτη-ς
	G.	(τοῦ) νεανί-ου ²	(τοῦ) προφήτ-ου ²
	D.	(τῷ) νεανία	(τῷ) προφήτη
	Ac.	(τὸν) νεανία-ν	(τὸν) προφήτη-ν
	V.	νεανία	προφήτηα
Pl.	N.	(οἱ) νεανία-ι	(οἱ) προφήτηα-ι
	G.	(τῶν) νεανι-ῶν	(τῶν) προφητ-ῶν
	D.	(τοῖς) νεανία-ις	(τοῖς) προφήτηα-ις
	Ac.	(τοὺς) νεανία-ς	(τοὺς) προφήτηα-ς
	V.	νεανία-ι	προφήτηα-ι

OBSERVAȚII: •1. Substantivele masculine ale primei declinări se declină precum cele feminine, dar, prin analogie cu cele de declinarea a II-a, au desinența -ς la N.sg., terminația -ου la G.sg. și vocativul diferit de nominativ. •2. Atenție la felul accentului în declinare³. •3. La plural, terminațiile substantivelor masculine sunt identice cu cele ale substantivelor feminine.

3.9 **Identificare.** Substantivele masculine, spre deosebire de cele feminine, prezintă la N.sg. desinența -ς. Nu este greu de distins între cele două categorii:

- a) aparțin tipului προφήτης, -ου (tema în -η) acele substantive terminate la N.sg. în -ης. Alte exemple: Ἰωαννής, -ου „Ioan”, μαθητής, -οῦ „elev, ucenic”.
- b) aparțin tipului νεανίας, -ου (tema în -α) acele substantive terminate la N.sg. în -ας. Alte exemple: Ἡλίας, -ου „Ilie”, Ἡσαΐας, -ου „Isaia”.

¹ -ας și -ης sunt terminații; vocala finală a temei (-α sau -η) este cea care face diferența dintre cele două tipuri de substantive masculine.

² Terminația -ου este rezultatul unei analogii (cu decl. a II-a), nu al unei contrageri fonetice între vocala temei și desinență.

³ Substantivele care la N.sg. au accent ascuțit pe ultima silabă își preschimbă accentul ascuțit într-unul circumflex la G. și D., sg. și pl. Exemplu: μαθητής, -οῦ „elev, ucenic”. V.sg. prezintă -α lung pentru substantivele în -ας, dar -α scurt pentru cele în -ης; de aici și diferența de accent (νεανία, dar προφήτηα).

TABEL SINOPTIC AL TERMINAȚIILOR DECLINĂRII I

3.10 Terminațiile acestei declinări, grupate pe categorii gramaticale (genuri, numere și cazuri) și tipuri de flexiune, pot fi ușor reținute cu ajutorul următorului tabel:

		Substantive feminine			Substantive masculine	
Sg.	N.	-α	-α	-η	-ας	-ης
	G.	-ας	-ης	-ης	-ου	-ου
	D.	-α	-η	-η	-α	-η
	Ac.	-αν	-αν	-ην	-αν	-ην
	V.	-α	-α	-η	-α	-α
Pl.	N.				-αι	
	G.				-ῶν	
	D.				-αις	
	Ac.				-ας	
	V.				-αι	

OBSERVAȚII: •1. Indiferent dacă sunt feminine sau masculine, dacă aparțin unui tip sau altuia, substantivele declinării I au aceleași terminații la plural. •2. La G.pl., toate substantivele de declinarea I sunt accentuate pe silaba finală cu accent circumflex. Exemple: ἀληθειῶν, καρδιῶν, χαρῶν, μαθητῶν etc. Această regulă nu se aplică însă și adjectivelor (v. ἐτέρων).

REZUMAT

- ✓ Substantivele de declinare a I sunt nume cu tema în -α sau -η. Tema este dată de prima formă de dicționar a cuvântului respectiv, de la care, numai în cazul masculinelor, se elimină desinența de N.sg. (-ς). Exemple: *ἡμέρα*, -ας „zi” (*ἡμερα-), *ζωή*, -ῆς „viață” (*ζωη-), *μαθητής*, -οῦ „elev, ucenic” (*μαθητη-) etc.
- ✓ Această declinare cuprinde substantive feminine și masculine. Dintre acestea, femininele sunt cele mai numeroase, masculinele, mai rare. Nu există neutre.
- ✓ În funcție de terminațiile de la N.sg. și G.sg.,
 - substantivele feminine au fost împărțite în trei clase:
 - în -α pur (-α/-ας),
 - în -α impur (-α/-ης)
 - în -η (-η/-ης).
 - iar substantivele masculine în două clase:
 - în -ας (-ας/-ου)
 - în -ης (-ης/-ου)
- ✓ Indiferent de gen sau de tip, substantivele de declinare I au aceleași terminații la plural.
- ✓ Substantivele sunt articulate conform genului lor gramatical (femininele au articol feminin, masculinele au articol masculin).
- ✓ Desinențele sunt a) pentru substantivele feminine: -∅, -ς, -ι, -ν, -ι, -ων, -ις, -νς și b) pentru substantivele masculine: -ς, -ο, -ι, -ν, -ι, -ων, -ις, -νς.
- ✓ Poziția și felul accentului pot varia în cursul declinării.

INFORMAȚII AVANSATE

3.11 **Alfa pur vs alfa impur.** Contrar regulii de la § 3.6a, unele nume în -ρᾶ și -υια¹ au G.sg. în -ης și D.sg. în -η, adică se declină ca substantivele în -α impur (urmând modelul ionic, nu attic): μαχαίρη / μαχαίρης (Gen. 27:40, Lc. 21:24), σπείρης (2 Mac. 8:23, Fpt. 10:1), κυνομύτης (Ex. 8:17). Numele în -ρᾶ (ca ἡμέρᾶ) rămân neafectate de această tendință (ἡμέρας, ἡμέρα).

Invers, câteva substantive se întâlnesc cu forme elenistice, nazala v conservându-l pe -α, deci având efectul lui rho (-ῶ, -ῶν în loc de -νη, -νην): πτέρναν (In. 13:18), πρύμνα (Fpt. 27:14), σύρναν (Mt. 2:11).

3.12 **Substantive contrase.** Forme de plural ale lui γῆ „pământ”, inițial un substantiv contras (-εα > -η), apar în LXX: γαιῶν (Ps. 48:12), γᾶς (4 Rg. 19:11), γᾶς (4 Rg. 18:35). Vezi și μνᾶ „mină”, cu Ac.pl. μνᾶς (1 Ezz. 5:44, Lc. 19:13).

3.13 **Numele proprii masculine** în -ας impur au G.sg. în -α, ca în dialectul doric: Σατανᾶ (Mc. 1:13), Καϊαφᾶ (In. 18:13), Κηφᾶ (1 Cor. 1:12), Βαρναβᾶ (Gal. 2:1), v. § 16.10. Substantivul contras βορρᾶς „nord” are G.sg. βορρᾶ (Lc. 13:29, Apoc. 21:13). Pe de altă parte, câteva nume proprii feminine (ebraice) în -α impur au G.sg. în -ας: Βάλλας... Ζέλφας (Gen. 37:2), Μάρθας (In. 11:1), v. și toponimul G.sg. Λύδδας (< Λύδδα, Fpt. 9:38).

¹ Multe dintre numele în -υια sunt participii perfecte.

EXERCITIU

Feminine în -a pur.

1. Analizați și traduceți. Atenție la faptul că unele forme apar la mai multe cazuri:

ἐκκλησία, ἐκκλησίαι, ἐκκλησίαν, ἐκκλησιῶν, ἐκκλησίας, ἐκκλησίαις, ἐκκλησία, διακονίαι, ἀγορᾶς, διδασκαλία, περιστερᾶν, ἀκαθαρσιῶν, ἡ καρδία, ταῖς καρδίαις, τῆς ἀνομίας, θύραι, τῶν ἁμαρτιῶν, ὃ ἡμέρα, θύρας, περιστεραί, τὴν ἀγορᾶν, μαχαίραις.

2. Căutați N.sg. și G.sg. ale următoarelor cuvinte și traduceți:

τῆ σωτηρία, χαραί, τὰς παρουσίας, τῶν δουλειῶν, ἁμαρτίας, εὐχαριστία, τῆς ἀπιστίας, αἱ λατρεῖαι, θύραις, ὃ μετάνοια!, ἀλήθεια, τῶν μαρτυριῶν, σοφίαν, εὐσεβείαις, ἡ ἐξουσία, τὰς βασιλείας, τῆς φιλαδελφίας, χηρῶν, οἰκίαι, ἀγκύρας.

3. Completați terminațiile:

ἡ ἀγορ___, τῆ ἀπιστί___, διδασκαλι___, τὴν περιστερ___, τὰς ἀγκύρ___, ταῖς χήρ___, τῆς χαρ___, αἱ ἐκκλησί___, τῆ θύρ___, τῆς μαχαίρ___.

4. Înlocuiți singularul prin plural și pluralul prin singular (păstrând cazul respectiv):

ἀνομία, τῆ καρδία, τὰς ἐκκλησίας, τῆς ἀγορᾶς, ἀλήθειαν, διδασκαλίαις, αἱ βασιλείαι, ταῖς χαραῖς.

5. Traduceți¹:

1. Ἡ σοφία λέγει τὴν ἀλήθειαν. 2. Αἱ ἐκκλησίαι δουλεύουσι τῷ θεῷ. 3. Ἐν τῇ ἀγορᾷ χαρὰ ἐστίν. 4. Ἄγκυραν τῆς ἐκκλησίας ἔχομεν τὴν εὐσεβειαν. 5. Ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν χηρῶν περιστεραι οὐκ εἰσίν. 6. Φεύγει ἡ ὥρα τῆς ἁμαρτίας. 7. Χαρᾷ πιστεύεις εἰς τὰς προφητείας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ θεοῦ. 8. Ἐν τῇ σκοτία τῆς ἀπιστίας κυριεῖται ἡ ἁμαρτία, ἡ δουλεία τοῦ διαβόλου.

Feminine în -η.

1. Analizați și traduceți:

ἀγάπης, ἀγαπῶν, τῆ ἀγάπη, τὰς ἀγάπας, ἀγάπαι, ταῖς ἀδελφαῖς, εἰρήνη, φυλῆς, νεφέλαι, ἐν ἀρχῇ, ἐντολάς, φωνή, τῆς ψυχῆς, τὴν γῆν, αἱ νίκαι τῆς εἰρήνης, χαρᾷ καὶ ὑπομονῇ, ἡ ἁμαρτία τῆς πόρνης, ἀγάπη καὶ εἰρήνη ταῖς ἐκκλησίαις τῆς οἰκουμένης, αἱ ἀρχαὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ.

¹ Rezolvarea acestui exercițiu – ca și a altor câteva exerciții de traducere din capitolele următoare – anticipează câteva cunoștințe elementare despre verbul grec și despre declinarea a II-a. Terminațiile de indicativ prezent activ ale verbelor tematice, singurele de care ai nevoie deocamdată, se găsesc la § 9.5; indicativul prezent al verbului εἰμί „(eu) sunt” apare la § 5.8. Pentru declinarea a II-a vezi § 4.4.

2. Completați terminațiile:

τῆ ἀγάπ____, αἱ παραβολ____, τὴν νεφέλ____, δικαιοσυν____, ταῖς γραφ____, ὃ εἰρήν____, τῆς διδαχ____, τῶν ἑορτ____, ἐν τῇ ζω____, ἡ γραφ____, τῆς διαθήκ____.

3. Traduceți:

1. Ἐπιστολὴν γράφομεν. 2. Τὴν ἀλήθειαν ἐν παραβολαῖς ἀκούουσιν. 3. Ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀγάπῃ αἱ ἀδελφαὶ τῆ ἐκκλησίας τοῦ κυρίου δουλεύουσιν. 4. Πιστεῦετε ταῖς ἐντολαῖς καὶ τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων. 5. Ταῖς περισσεύουσιν τροφὴν καὶ ἀγάπην ἔχεις. 6. Ἀπ' ἀρχῆς ὑπακούει τῇ βουλῇ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ πιστεύει ταῖς διαθήκαις τῆς ζωῆς.

Feminine în -a impur.

1. Analizați și traduceți:

γλώσσας, γλώσσης, γλώσσαις, γλῶσσα, γλωσσῶν, γλώσση, γλῶσσαι, γλῶσσαν, τραπέζης, θάλασσαι, δόξη, ρίζας, ρίζης, γέενα, μεριμνῶν, μερίμναν.

2. Găsiți greșelile:

τῆς γλώσσας, θαλάσσων, τῆ σοφία, γλῶσσα, τῆς ἀρχῆς, παρονσῖαις, ἡ ἐκκλησία, μερίμνης, ρίζαν, τράπεζαι.

3. Traduceți:

1. Ἡ ἀλήθεια ρίζα τῆς εὐσεβείας ἐστίν. 2. Ἀκούομεν τὴν γλῶσσαν, πιστεύομεν τῇ ψυχῇ. 3. Ἐπὶ τῇ τραπέζῃ τῆς οἰκίας βλέπεις τὸν ἄρτον τῆς χήρας ὑπὲρ τῶν περισσεύουσιν. 4. Ἐν τῇ θαλάσῃ τῆς Γαλιλαίας πολλαὶ πέτραι εἰσὶν. 5. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς λέγει τῷ λαῷ τοὺς λόγους τῆς σωτηρίας ἐν τῇ δόξῃ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.

Masculine de declinarea I

1. Analizați și traduceți:

προφήτην, προφήται, προφήτου, προφήτα, προφητῶν, προφήτης, προφήταις, προφήτη, προφήτας, Ἰωάννου, τῷ μαθητῇ, τελῶναι, κλέπτῃν, εὐαγγελιστά, τοὺς Ἰσραηλίτας, ζηλώταις, βαπτιστῆν, ἐργατῶν, ὁ πολίτης, στρατιῶτα, ὑποκριταί, τοῦ ἄδου, ὑπηρέτη.

2. Găsiți N.sg. și precizați căruia dintre tipurile declinării I îi aparțin următoarele substantive:

διαθήκαις, παρουσία, βαπτιστά, γέενα, τραπέζης, ριζῶν, τοῖς ὑποκρίταις, νεανίου, τὰς ἐλαίας, γλώσση, δουλείας, δεσπότης, γλῶσσαν, τράπεζαι.

3. Traduceți:

1. Ἐν ταῖς κόμαις οἱ γῆς ἐργάται δουλεύουσιν. 2. Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς λέγει τῷ Ἰησοῦ. 3. Τὰς μαρτυρίες τῶν εὐαγγελιστῶν οἱ νεανία χαρᾷ ἀκούουσιν. 4. Ὁ Ἰσραηλίτης ἀκούει, οὐ δὲ πιστεύει εἰς τὰς προφητείας τοῦ βαπτιστοῦ. 5. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ μαρτυρία τῆς ἀγάπης εἰσίν. 6. Ὡ στρατιῶτα, ὑπακούεις τῷ ἑκατοντάρχη;

📖 Mozaic bizantin din sec. al XII-lea, aflat în Biserica Sfânta Sofia (gr. Ἁγία Σοφία „Sfânta Înțelepciune”, turc. *Ayasofya*) din Istanbul, fostul Constantinopol. Fragmentul o reprezintă pe Maica Domnului (gr. Μητέρα Θεοῦ, abreviat). Sursa: „Byzantinischer Mosaizist des 12. Jahrhunderts”, pe site-ul *Wikipedia*, adresa URL: http://el.wikipedia.org/wiki/Αρχείο:Byzantinischer_Mosaizist_des_12._Jahrhunderts_002.jpg

VOCABULAR PENTRU CAPITOLUL 4

	traducere		frecvență în NT
ἀδελφός, -οῦ, ὁ	frate	Philadelphia – oraș în SUA, al cărui nume înseamnă „iubire frățească”	343
αὐτός, -ή, -ό	el; însuși; același	automobil – care se mișcă prin el însuși; vehicul cu motor propriu	5597
γράφω	scriu	grafit – carbon natural, folosit la fabricarea minelor de creion	191
διά (+G, +Ac)	prin (+G); pentru, datorită (+Ac)	diametrul trece prin centrul unui cerc	667
δοῦλος, -ου, ὁ	rob	Hristodulos – „robul lui Hristos”	126
εἰς (+Ac)	spre, înspre		1767
ἔργον, -ου, τό	lucrare, muncă	energie	169
ζωή, -ῆς, ἡ	viață	numele propriu Zoe	135
ἱμάτιον, -ου, τό	veșmânt, tunică		60
κακός, -ή, -όν	rău	cacofonie	61
κόσμος, -ου, ὁ	lume	cosmos – lumea ordonată (în opoziție cu haosul)	186
λαός, -οῦ, ὁ	popor	Nicolae – „biruitorul de popoare”	142
νόμος, -ου, ὁ	lege, Legea	Deuteronomul – una din cărțile Septuagintei, care înseamnă propriu-zis „a doua lege”	194
ὁδός, -οῦ, ἡ	cale	perioadă, periodic	101
οἰκία, -ας, ἡ	casă		93
οἶκος, -ου, ὁ	gospodărie, casă	ecumenic – privitor la întreaga biserică creștină, sobornicesc	114
οὐ, οὐκ, οὐχ	nu		1623
ποιέω	fac	poet, poezie, poem	568
πρῶτος, -η, -ον	primul	protoiereu	155
σύ	tu		2908
τέκνον, -ου, τό	copil		99
τόπος, -ου, ὁ	loc	topograf	94
υἱός, -οῦ, ὁ	fiu		377

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Ergonomic, autism, diagonal, protozoare, poligraf, oftalmie, economie, nomotet, toponim, autopsie, proton, ergativ, energofag, ecologie, caligrafie, protosinghel, diafragmă, hierodul.

Cuvinte învățate până acum: 83

Total ocurențe în această secțiune: 15.770

Procentaj ocurențe în NT: 47,35%

Capitolul IV

SUBSTANTIVE DE DECLINAREA a II-a (teme în -o)

În acest capitol vei învăța:

- care substantive aparțin acestei declinări și cum pot fi ele identificate
- desinențele și terminațiile specifice
- cum se declină, pe baza câtorva exemple, substantivele acestui tip flexionar

4.1 **Introducere.** Declinarea a II-a este considerată, pe bună dreptate, cea mai simplă dintre declinări și totodată foarte importantă. Multe dintre numele limbii grecești urmează modelul acestei clase flexionare¹.

De aceea, unele metode de limba greacă preferă să înceapă prezentarea substantivelor grecești pornind de la temele în -o. Pentru a evita posibile confuzii (începând cu declinarea a II-a și continuând cu declinarea I), noi am ales să păstrăm totuși ordinea tradițională a declinărilor.

	Singular		Plural	
N.	ἄγγελος	înger	ἄγγελοι	îngeri
G.	ἀγγέλου	(al) unui înger	ἀγγέλων	(al) unor îngeri
D.	ἀγγέλῳ	unui înger	ἀγγέλοις	unor îngeri
Ac.	ἄγγελον	(pe) înger	ἀγγέλους	(pe) îngeri
V.	ἄγγελε	îngere!	ἄγγελοι	îngeri!

	Singular		Plural	
N.	ἔργον	lucrare	ἔργα	lucrări
G.	ἔργου	(al) unei lucrări	ἔργων	(al) unor lucrări
D.	ἔργῳ	unei lucrări	ἔργοις	unor lucrări
Ac.	ἔργον	(pe) lucrare	ἔργα	(pe) lucrări
V.	ἔργον	lucrare!	ἔργα	lucrări!

Proiecție

¹ Au fost numărate aproape 10.000 de ocurențe numai în ceea ce privește substantivele din NT.

MODUL DE FORMARE

4.2 **Tema.** Declinarea a II-a cuprinde numele cu tema în -o¹. Tema substantivelor și adjectivelor de declinarea a II-a se află îndepărtând desinența -ς (la masculine și feminine) sau -v (la neutre) de la forma de N.sg. din dicționar. Exemple: tema lui λόγος este *λoγo-, a lui δῶρον este *δῶpo-. După gen și terminația de la N.sg., substantivele pot fi clasificate în:

- a) masculine și feminine (terminate în -oς)
- b) neutre (terminate în -ov)

Statistic, cele mai multe substantive de declinarea a II-a sunt masculine și neutre. Există puține substantive feminine și acestea se declină precum cele masculine; aici articolul ajută la indicarea diferenței de gen (ὁ pentru masculine, ἡ pentru feminine).

4.3 **Desinențe.** Cum am observat la declinarea I (și cum vei vedea la declinarea a III-a), desinențele se alipesc temei și variază pentru a indica genul, numărul și cazul. Declinarea a II-a folosește exact aceleași desinențe ca declinarea I; deosebirea constă în faptul că la declinarea a II-a există și substantive neutre. Prin urmare, dacă ai reținut deja desinențele masculine și feminine ale declinării I, nu mai ai de învățat decât desinențele neutrului.

		Masculin	Feminin	Neutru
Sg.	N.	-ς	(-)	-v
	G.	-o ²	(-ς)	-o ²
	D.	-t ³	-t ³	-t ³
	Ac.	-v	-v	-v
Pl.	N.	-t	-t	-α ⁴
	G.	-ov ⁵	-ov ⁵	-ov ⁵
	D.	-tς	-tς	-tς
	Ac.	-vς ⁶	-vς ⁶	-α ⁴

OBSERVAȚII: •1. Desinențele masculine diferă de cele neutre doar la N.sg., N.pl. și Ac.pl. •2. Neutru are desinențe identice la N. și Ac., singular și plural. •3. Femininul nu va folosi desinențele proprii la N.sg. și G.sg., ci, prin analogie, pe cele ale masculinului, astfel încât substantivele masculine și feminine se vor declina identic.

¹ Este vorba de vocală tematică -o, care intră în alternanță (la V.sg.) cu varianta sa apofonică -ε.

² În contact cu vocala finală a temei (= vocala tematică), acest -o se transformă prin contragere în -ov (o + o = ov), vezi regulile de contragere vocalică (§ 9.14).

³ Se notează sub vocala lungă a temei, transformându-se în *iota subscriptis*.

⁴ Desinența -α se substituie vocalei tematice. Ea este specifică neutrului plural la cazurile drepte (N.Ac.V.).

⁵ Această desinență înlocuiește vocala finală a temei. Rezultatul (terminația) este întotdeauna -ov (sau -ῶv).

⁶ Sub influența lui -σ, nazala -v- cade și lungește „prin compensație” vocala anterioară.

Aceste desinențe se adaugă temei (în -o). Ca la declinarea I, și aici vor interveni unele modificări, datorate fie unor contrageri fonetice, fie unor procese analogice. Terminațiile rezultate (vocala temei + desinențe) sunt prezentate în tabelul recapitulativ de pe pagina următoare.

SUBSTANTIVE MASCULINE, FEMININE ȘI NEUTRE

4.4 În greacă numele sunt astfel declinate încât tema cuvântului rămâne pe cât posibil neschimbată și numai desinențele se modifică pentru a arăta numărul și cazul. Practic, substantivele aparținând declinării a II-a se declină după unul dintre cele trei modele de mai jos, în funcție de genul pe care îl au:

		Substantive masculine λόγος, ὁ „cuvânt” *λογο/ε-	Substantive feminine ὁδός, ἡ „drum, cale” *ὁδο/ε-	Substantive neutre δῶρον, τό „dar” *δωρο-
Sg.	N.	(ὁ) λόγος	(ἡ) ὁδός	(τὸ) δῶρον
	G.	(τοῦ) λόγου	(τῆς) ὁδοῦ	(τοῦ) δώρου
	D.	(τῷ) λόγῳ	(τῇ) ὁδῷ	(τῷ) δώρῳ
	Ac.	(τὸν) λόγον	(τὴν) ὁδόν	(τὸ) δῶρον
	V.	λόγε	ὁδέ	δῶρον
Pl.	N.	(οἱ) λόγοι	(αἱ) ὁδοί	(τὰ) δῶρα
	G.	(τῶν) λόγων	(τῶν) ὁδῶν	(τῶν) δώρων
	D.	(τοῖς) λόγοις	(ταῖς) ὁδοῖς	(τοῖς) δώροις
	Ac.	(τοὺς) λόγους	(τάς) ὁδοὺς	(τὰ) δῶρα
	V.	λόγοι	ὁδοί	δῶρα

OBSERVAȚII: •1. Substantivele masculine se declină identic cu cele feminine, articolul lor este însă diferit. •2. Remarcă similitudinea dintre articol și terminații la substantivele masculine și neutre. •3. Substantivele masculine și feminine prezintă la N.sg. desinența -ς și la Ac.sg. desinența -ν. Substantivele neutre au desinența -ν la sg. (N., Ac. și V.). •4. La substantivele masculine și feminine, N.sg. ≠ V.sg. Acel -ε final de la V.sg. nu este desinență, ci vocală tematică. •5. Atenție la jocul accentului în declinare¹. Determinantă rămâne cantitatea silabei finale (v. § 1.11 și § 1.15), totdeauna lungă la G.sg., D.sg., G.pl., D.pl. și Ac.pl. •6. Atenție la felul accentului în declinare².

¹ Astfel, poziția accentului variază la un substantiv precum ἄνθρωπος „om” (accentuat pe silaba antepenultimă) după cum urmează: N.sg. ἄνθρωπος, G.sg. ἀνθρώπου, D.sg. ἀνθρώπῳ, Ac.sg. ἄνθρωπον, V.sg. ἀνθρώπε / N.pl. ἄνθρωποι, G.pl. ἀνθρώπων, D.pl. ἀνθρώποις, Ac.pl. ἀνθρώπους, V.pl. ἄνθρωποι. Cantitatea terminației -οι de N.pl. este considerată scurtă și prin urmare nu modifică poziția accentului în cazul substantivelor accentuate pe silaba antepenultimă. Vocala desinențială -α, specifică neutrului (N.Ac.V.pl.), are cantitate scurtă.

² Substantivele care la N.sg. au accent ascuțit pe ultima silabă își preschimbă accentul ascuțit într-unul circumflex la G. și D., sg. și pl. Exemple: ἀδελφός, -οῦ „frate, θεός, -οῦ „zeu, Dumnezeu”, υἱός, -οῦ „fiu” etc. Cuvintele cu accent circumflex pe penultima silabă (de ex. δοῦλος „rob”) transformă accentul circumflex într-unul ascuțit în cazul unei silabe finale lungi (N.sg. δοῦλος, G.sg. δούλου, D.sg. δοῦλῳ, Ac.sg. δοῦλον, V.sg. δοῦλε).

4.5 **Terminații.** Toate substantivele de declinarea a II-a, precum și multe adjective (v. cap. V), vor fi declinate utilizând terminațiile următorului tabel:

		Substantive masculine și feminine	Substantive neutre
Sg.	N.	-ος	-ον
	G.	-ου	-ου
	D.	-ου	-ου
	Ac.	-ον	-ον
	V.	-ε	-ον
Pl.	N.	-οι	-α
	G.	-ων	-ων
	D.	-οις	-οις
	Ac.	-ους	-α
	V.	-οι	-α

OBSERVAȚII: •1. Terminațiile sunt, de regulă, rezultatul contactului (sau contopirii) dintre vocala tematică și desinențele cazuale (§ 2.2). •2. Iota subscris este marcă a D.sg. •3. Compară terminațiile declinării a II-a cu formele articolului masculin și neutru; vei observa asemănări izbitoare. În acest scop, alege două substantive din această declinare, unul masculin și altul neutru (de ex. ὁ λόγος și τὸ δῶρον), și declină-le împreună cu articolul lor. Învățându-le împreună, vei reține mai ușor atât articolul, cât și terminațiile.

4.6 **Masculine de declinarea I și feminine de declinarea a II-a.** Așa cum am precizat deja, cele mai multe substantive de declinarea I sunt feminine (teme în -α sau -η) și cele mai multe substantive de declinarea a II-a sunt masculine ori neutre (teme în -ο). Această observație cu caracter general nu exclude însă posibilitatea ca unele substantive masculine să funcționeze în cadrul declinării I, tot așa cum unele feminine aparțin declinării a II-a. Ele pot fi grupate după criterii semantice și morfologice:

a) Deseori substantivele masculine de declinarea I denumesc bărbați sau ocupații considerate bărbătești: Ἰούδας „Iuda”, Ζαχαρίας „Zaharia”, μαθητής „elev”, πολίτης „cetățean”, προφήτης „profet” etc. Aplicată unor teme verbale, terminația -της formează nume de agent: βαπτίζω „(eu) botez” > βαπτιστής „botezător”, κλέπτω „fur” > κλέπτης „hoț”, κρίνω „judec” > κριτής „judecător”. Tot masculine de declinarea I sunt substantivele μαργαρίτης „mărgăritar”, χάρτης „foaie de papirus”, ἑκατοντάρχης (și ἑκατόνταρχος) „centurion”.

b) Cele mai frecvente substantive feminine de declinarea a II-a sunt: βίβλος „carte”, ἔρημος „pusti”, νόσος „boală”, νῆσος „insulă”, ὁδός „cale”, παρθένος „fecioară”, ράβδος „toiag, nuia”, κοινωνός „tovarășă”, διάκονος „diaconiță”. Aceleiași declinări îi aparțin numele unor țări, insule și regiuni geografice: Αἴγυπτος „Egipt”, Κόρινθος „Corint”, Κύπρος „Cipru” etc. Tot feminine sunt substantivele ἄμπελος „viță-de-vie”, συκάμινος „sicomor”, βάτος „bat (măsură pentru lichide)” și λιμός „foame”¹.

¹ Substantivele κοινωνός, διάκονος, βάτος și λιμός pot fi atât masculine, cât și feminine.

☺ Genul unui substantiv este adesea indicat de articolul său (ó pentru masculine, ή pentru feminine, τό pentru neutre) sau de un adjectiv cu care se acordă. În caz de dubiu, nu ezita să consulți dicționarul.

CELE TREI LEGI ALE NUMELUI

4.7 Pe măsură ce vei înainta în studiul gramaticii și vei întâlni tot mai multe substantive, adjective, pronume etc., vei realiza că limba este și funcționează ca un sistem și, ca orice sistem, este guvernată de anumite reguli fără de care nu ar putea exista. Iată mai jos trei astfel de „legi”, de fapt niște observații cu grad mare de generalitate, care se aplică în primul rând substantivelor, dar într-o anumită măsură și celorlalte nume ale limbii grecești:

Legea nr. 1. Temele care se sfârșesc în -α sau în -η aparțin primei declinări, temele care se sfârșesc în -ο sunt de declinarea a II-a, iar temele în consoană (majoritar consonantice), pe care le vom studia abia în capitolele XV-XVI, sunt de declinarea a III-a.

exemple: decl. I ήμέρα, -ας, κεφαλή, -ής, πολίτης, -ου
 decl. a II-a λόγος, -ου, όδός, -ού, έργον, -ου
 decl. a III-a αίμα, -τος, πόλις, -εως

Legea nr. 2. Neutrele au trei cazuri identice: nominativul, acuzativul și vocativul.

exemple: N.Ac.V.sg. αίμα „sânge”, N.Ac.V.pl. έργα „lucrări”

Legea nr. 3. Aproape toate neutrele au terminația -α (alfa) la pluralul nominativ, acuzativ și vocativ.

exemple: N.Ac.V.pl. έργα, πράγματα, άγαθά

REZUMAT

- ✓ Substantivele de declinare a II-a sunt nume cu tema în -o. Tema este dată de prima formă de dicționar a cuvântului respectiv, de la care se elimină desinența de N.sg. (-ς la substantivele masculine și feminine, -v la neutre). De ex. ἄνθρωπος, -ου „om” (*ἄνθρωπο-), παρθένος, -ου „fecioară” (*παρθενο-), δένδρον, -ου „pom” (*δενδρο-) etc.
- ✓ Această declinare cuprinde substantive masculine, feminine și neutre. Dintre acestea, masculinele sunt cele mai numeroase, femininele, cele mai rare.
- ✓ Substantivele masculine și feminine se termină la N.sg. în -ος, cele neutre, în -ov.
- ✓ Masculinele și femininele se declină la fel (cu excepția articolului). Neutrele se declină puțin diferit față de masculine/feminine; au trei cazuri identice (N., Ac. și V.) atât la singular (terminația -ov), cât și la plural (-α).
- ✓ Desinențele sunt a) pentru substantivele masculine și feminine: -ς, -ο, -ι, -ν, -ι, -ων, -ις, -νς și b) pentru substantivele neutre: -ν, -ο, -ι, -ν, -α, -ων, -ις, -α.
- ✓ Poziția și felul accentului pot varia în cursul declinării.

INFORMAȚII AVANSATE

4.8 **Declinarea atică.** Cele câteva nume cu tema în -ω, care constituiau așa-numita „declinare atică”, au fost practic înlocuite de concurențele lor regulate: λαός „popor” pentru λεώς; ναός „templu” pentru νεώς; ἄλως „arie” se întâlnește încă des în LXX (Num. 15:20), dar lipsește în NT și treptat va fi înlocuit de diminutivul corespunzător (ngr. αλώνι); doar două nume proprii au rămas să reprezinte această categorie în NT: Ἀπολλώς (Fpt. 18:24) și Κῶς (Ac. -ῶ, Fpt. 21:1).

4.9 **Substantive contrase.** Unele nume de declinarea a II-a cu tema în -oo sau în -eo sufereau în dialectul atic o serie de contrageri. De regulă, acestea apar în LXX sub forma lor necontrasă: ὀστέοις (Iov. 10:11), χρύσειον (Prov. 1:9); vezi și ἕαρ (Gen. 8:22) sau ἐπαιίδων ἐπαιιδήν (Deut. 18:11); la fel în NT: ὀστέα (Lc. 24:39), ὀρνέου (Apoc. 18:2). Substantivele πλοῦς și νοῦς trec la declinarea a III-a: G.sg. πλοός (Fpt. 27:9), νοός (Rom. 7:23), D.sg. νοί (Rom. 7:25); Ac.sg. rămâne totuși χρυσοῦν (Evr. 9:4), πλοῦν (Fpt. 21:7) și νοῦν (Lc. 14:45).

4.10 **Substantivul θεός** poate fi încă utilizat ca epicen: βλασφημοῦντας τὴν θεὸν ἡμῶν „hulind pe zeița noastră” (Fpt. 19:37). Vocativul θεέ este ceva mai frecvent în LXX (Jud. 16:28) decât în NT, unde apare într-un singur pasaj: θεέ μου, θεέ μου (Mt. 27:46). În rest, cu rol exclamativ, se folosește nominativul articulat.

4.11 Pentru **orașul Ierusalim**, care în ebraică are genul feminin, în NT se folosește când forma indeclinabilă Ἱερουσαλήμ (de cele mai multe ori, 77 ocurențe), când forma elenizată Ἱεροσόλυμα (notează spiritul aspru), cu o flexiune compozită: N.sg. și Ac.sg. Ἱεροσόλυμα, G.sg. Ἱεροσολύμων, D.pl. Ἱεροσολύμοις; πᾶσα Ἱεροσόλυμα (Mt. 2:3), εἰς Ἱεροσόλυμα (Mt. 2:1), ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις (In. 2:23).

EXERCITII

Substantive masculine

1. Ce cazuri indică articolul?

τοῖς, ὁ, τοὺς, τῷ, τοῦ, οἱ, τῶν, τόν

2. Menționați cazul următoarelor substantive și traduceți:

λόγοις, καρποῦ, ξένος, θρόνον, ἀγροί, νόμους, φίλε, ἄρτον, ἀδελφῶν, κληρονόμοις, κόσμου, φόβος, ξένοι, συνεργῶ, ἀνθρώπους, τοὺς φίλους, τοῦ χρόνου, τῷ κόσμῳ, οἱ ὄχλοι, ὀφθαλμῶν, τοῦ υἱοῦ.

3. Găsiți greșelile:

ἀνθρώπε!, τοῦ ἀγρού, τὴν ἄρτον, οἱ ξένοι, ὁ ὀφθαλμός, τοῖς δοῦλοις, τόν κόσμον, τῷ φίλον, τοῦ χρόνου.

4. Traduceți:

1. Δόξα τῷ θεῷ! 2. Ὁ νόμος λέγει. 3. Ἀκούω τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. 4. Γράφετε τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ταῖς ἀδελφαῖς. 5. Βλέπεις τὸν ἄρτον τῶν οὐρανῶν καὶ πιστεύεις τῷ θεῷ. 6. Ὁ γεωργὸς δουλεύει ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ φίλου. 7. Τῷ κυρίῳ ἡμῶν Χριστῷ τῷ ἀμνῷ τοῦ θεοῦ πιστεύομεν καὶ τὸν πειρασμὸν τοῦ ἐχθροῦ φεύγομεν. 8. Οἱ ἁμαρτωλοὶ φεύγουσιν, οἱ δὲ πτωχοὶ φόβον οὐκ ἔχουσιν.

Substantive feminine

5. Precizați cazul următoarelor forme ale articolului feminin:

τάς, αἱ, τῆς, ταῖς, τήν, τῶν, ἡ, τῇ

6. Indicați formele substantivului βίβλος la următoarele cazuri:

D.sg., G.pl., Ac.sg., N.pl., G.sg., Ac.pl., D.pl., N.sg.

7. Articulați și traduceți următoarele substantive. Atenție la acord!

παρθένον, βίβλω, ὁδοῦ, νόσων, ράβδοι, ἄβυσσος, ἀμπέλοις, παρθένοισ, ἔρημον, νήσω, ράβδου, βίβλοι, ἄμπελος, ὁδοῦς, ἐρήμοις, ράβδω, βίβλου, παρθένοισ, νήσους.

8. Traduceți:

1. Ἡ παρθένοισ Μαριάμ. 2. Τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκει. 3. Ἐν τῇ βίβλω ἔχετε τὸν λόγον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. 4. Ὁ κύριος θεραπεύει πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ ἀπολύει ἐκ τῆς ἀβύσσου τῆς ἁμαρτίας. 5. Ἐπὶ ταῖς νήσοισ βλέπομεν τοὺς καρποὺς τῶν ἀμπέλων. 6. Αἱ παρθένοισ ὑπακούουσι τοῖς λόγοις τῆς βίβλου καὶ φεύγουσιν εἰς τὴν ἔρημον. 7. Ὁ ἀπόστολος διδάσκει τοὺς πιστοὺς ἐν ράβδω καὶ ἐν ἀγάπῃ.

Substantive neutre

9. Completați terminațiile:

τὸ μυστήρι..., τῷ σαββάτ..., τὰ ἔργ..., τῶν τέκν..., τοῖς δαιμονί..., τὸ δῶρ..., τοῦ πλοί...

10. Articulați și traduceți următoarele substantive. Atenție la posibilitățile multiple!

ἔργων, ἀρνίον, ἱματίοις, τέκνα, μυστηρίῳ, ταλάντου, σπλάγχων, σημεῖον, πλοῖα, δώροις, εὐαγγελίῳ, δένδρα, ἱματίου, εἰδώλων, πετεινόν, δειπνῶ, ὄρια, ζῳοίς.

11. Înclocuiți singularul prin plural și pluralul prin singular:

δένδροις, τὰ δαιμόνια, τῷ πλοίῳ, σκάνδαλον, σημεῖα, ζῳοίς, τοῦ εὐαγγελίου, μυστηρίοις.

12. Traduceți:

1. Τέκνα τοῦ θεοῦ ἐσμέν. 2. Τὰ ζῳα τρέχει. 3. Δαιμόνια ἔχει. 4. Τὰ πρόβατα δῶρα τοῦ γεωργοῦ ἐστίν. 5. Οὐ πιστεύετε εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ εἰς τὰ εἰδῶλα τῶν δαιμονίων. 6. Ἐπὶ τοῖς ἀγροῖς πρόβατα καὶ ἀρνία ἦν. 7. Τοῖς πιστοῖς ἀνθρώποις τὸ βιβλίον τοῦ προφήτου σημεῖα μεγάλα καὶ μυστήρια ἔχει. 8. Ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεις καὶ ἐκ τοῦ ἔργου τὸν ἄνθρωπον.

VOCABULAR PENTRU CAPITOLUL 5

	traducere		frecvență în NT
ἀγαθός, -ή, -όν	bun		125
αἰτέω	(eu) cer		70
αἰώνιος, -ον	veșnic		71
ἄλλα	dar, altminteri		638
ἄλλος, -η, -ο	altul	a aliena – a înstrăina (v. eng. <i>alien</i>)	155
βάλλω	arunc, pun	balistica studiază mișcarea proiectilelor	122
ἔθνος, -ους, τό	nație; (pl.) păgâni	etnic	162
εἰμί	(eu) sunt		2462
ἐκεῖνος, -η, -ο	acela		243
ἕτερος, -α, -ον	cineva, altcineva	(h)eterodox – care este de altă credință	98
ἴδιος, -α, -ον	propriu, personal		114
καλός, -ή, -όν	frumos, bun	caligrafie	102
μένω	rămân, locuiesc		118
μόνος, -η, -ον	singur, numai	monolog	114
νεκρός, -ά, -όν	mort	necroză – distrugerea unui țesut	128
ὅλος, -η, -ον	întreg, tot	olograf – care este scris în întregime de mâna autorului	109
πᾶς, πᾶσα, πᾶν	tot, orice	panoramă	1243
πατήρ, πατρός, ὁ	tată	patristică	413
πιστεύω	cred		241
πίστις, -εως, ἡ	credință, încredere		243
πόλις, -εως, ἡ	oraș	politică, poliție, localitățile Nicopolis, Adrianopolis	163
πρός (+Ac)	spre, despre		700

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Panteism, alogen, hologramă, etnonim, monogramă, apolitic, pateric, acropolă, necrolog, holism, monoclu, panaceu, diavol, panaghie, monofizit, necromanție, etnograf.

Cuvinte învățate până acum: 105
 Total ocurențe în această secțiune: 7.834
 Procentaj ocurențe în NT: 53,03%

Capitolul V

ADJECTIVE DE DECLINAREA I și a II-a. VERBUL EIMI

În acest capitol vei învăța:

- că adjectivul indică însușiri ale substantivului, acordându-se în gen, număr și caz cu acesta
- că adjectivele de clasa 1 se declină precum substantivele de declinarea I și a II-a
- cum se conjugă verbul εἰμί „(eu) sunt”

5.1 **Introducere.** Adjectivul este un cuvânt (parte de vorbire flexibilă) care indică însușiri ale ființelor și obiectelor. El nu are o declinare aparte, ci urmează modelul unui substantiv sau al altuia.

Din acest motiv, imediat după descrierea primelor două declinări, am considerat util să prezentăm aici adjectivele, foarte numeroase, care se declină precum substantivele deja învățate. Restul adjectivelelor, care folosesc tiparele declinării a III-a, sunt prezentate în capitolul al XVII-lea. Iată declinarea adjectivului πιστός, -ή, -όν „credincios” și a adjectivului αἰώνιος, -ον „veșnic”; în plus, indicativul prezent al verbului εἰμί „(eu) sunt”

	Singular			Plural		
	m.	f.	n.	m.	f.	n.
N.	πιστός	πιστή	πιστόν	πιστοί	πισταί	πιστά
G.	πιστοῦ	πιστῆς	πιστοῦ	πιστῶν	πιστῶν	πιστῶν
D.	πιστῷ	πιστῇ	πιστῷ	πιστοῖς	πισταῖς	πιστοῖς
Ac.	πιστόν	πιστήν	πιστόν	πιστούς	πιστάς	πιστά
V.	πιστέ	πιστή	πιστόν	πιστοί	πισταί	πιστά

	Singular		Plural	
	m. & f.	n.	m. & f.	n.
N.	αἰώνιος	αἰώνιον	αἰώνιοι	αἰώνια
G.	αἰωνίου	αἰωνίου	αἰωνίων	αἰωνίων
D.	αἰωνίῳ	αἰωνίῳ	αἰωνίοις	αἰωνίοις
Ac.	αἰώνιον	αἰώνιον	αἰωνίους	αἰώνια

	Singular		Plural	
	1.	2.	3.	4.
1.	εἰμί	sunt	ἐσμέν	suntem
2.	εἶ	ești	ἐστε	sunteți
3.	ἐστί(ν)	este	εἰσί(ν)	sunt

Proiectie

5.2 **Funcțiile adjectivului.** Din punct de vedere sintactic, adjectivul grec se caracterizează prin acordul cu numele și prin cele trei funcții pe care le poate îndeplini: atributivă, predicativă și substantivală.

funcție atributivă	ὁ πιστός ἄνθρωπος / ὁ ἄνθρωπος ὁ πιστός „omul credincios”, „omul cel credincios”
funcție predicativă	ὁ ἄνθρωπος πιστός / πιστός ὁ ἄνθρωπος „omul este credincios”, „credincios este omul”
funcție substantivală	ὁ πιστός ἐστίν... „cel credincios/credinciosul este...”

Prezența și poziția articolului sunt determinante pentru stabilirea funcției adjectivului. Dacă articolul precede imediat adjectivul, atunci este vorba despre o utilizare atributivă sau substantivală. În funcția predicativă articolul apare imediat înaintea substantivului; în plus, este prezent sau implicat un verb copulativ (de obicei εἶμι „a fi”). Dacă articolul lipsește atât înaintea substantivului cât și a adjectivului, atunci numai contextul este cel care te poate ajuta să traduci corect, de ex. πιστός ἄνθρωπος „(un) om credincios”, „un om este credincios”; la fel ἄνθρωπος πιστός „(un) om credincios”, „un om este credincios”.

Distincția dintre funcția atributivă și cea predicativă, care poate părea neînsemnată în română, este foarte importantă în limba greacă. Ea va juca un rol esențial în interpretarea participiilor grecești.

ADJECTIVE DE CLASA 1

5.3 Propriu-zis, toate adjectivele au trei terminații, una pentru masculin, una pentru feminin și una pentru neutru. Din fericire, însă, uneori terminațiile sunt identice la genuri diferite (vezi rom. „bun, bună, [lucru] bun”, unde masculinul are aceeași formă cu neutrul), astfel încât gramaticile preferă să vorbească de adjective cu trei, două sau o singură terminație. După numărul terminațiilor diferite la N.sg., adjectivele din această clasă¹ sunt subdivizate în două categorii: a) adjective cu trei terminații și b) adjective cu două terminații.

5.4 **Adjectivele cu trei terminații** (în -ος, -η, -ov și ος, -α, -ov) se declină, în funcție de gen, după modelul furnizat de substantivele declinării I sau a II-a. Mai precis, formele de masculin (-ος) și de neutru (-ov) se declină precum substantivele de declinarea a II-a, iar formele de feminin (-η/-α) după substantivele corespunzătoare de declinarea I, fie ele teme în -α pur sau în -η. Există două tipuri:

¹ Adjectivele au fost împărțite în trei mari clase: clasa 1 este cea a adjectivelor (cu două sau trei terminații) care se declină după modelul primelor două declinări; celelalte două clase de adjective (a 2-a și a 3-a) vor fi studiate ulterior (v. cap. XVII).

		Teme în -η καλός, καλή, καλόν „frumos, bun”			Teme în -α pur δίκαιος, δικαία, δίκαιον „drept”		
		m.	f.	n.	m.	f.	n.
Sg.	N.	καλός	καλή	καλόν	δίκαιος	δικαία	δίκαιον
	G.	καλοῦ	καλῆς	καλοῦ	δικαίου	δικαίας	δικαίου
	D.	καλῶ	καλῆ	καλῶ	δικαίῳ	δικαία	δικαίῳ
	Ac.	καλόν	καλήν	καλόν	δίκαιον	δικαίαν	δίκαιον
	V.	καλέ	καλή	καλόν	δίκαιε	δικαία	δίκαιον
Pl.	N.	καλοί	καλαί	καλά	δίκαιοι	δικαίαι	δίκαια
	G.	καλῶν	καλῶν	καλῶν	δικαίων	δικαίων	δικαίων
	D.	καλοῖς	καλαῖς	καλοῖς	δικαίοις	δικαίαις	δικαίοις
	Ac.	καλούς	καλάς	καλά	δικαίους	δικαίας	δίκαια
	V.	καλοί	καλαί	καλά	δίκαιοι	δικαίαι	δίκαια

OBSERVAȚII: •1. Terminația de G.pl. a adjectivelor feminine poate fi -ων sau -ῶν (în funcție de accentul de la N.sg.), nu obligatoriu -ῶν ca la substantivele de declinarea I. •2. După modelul lui καλός, -ή, -όν se declină toate participiile diatezei medii și – cu excepția aoristului – ale diatezei pasive (v. cap. XXII-XXIII).

5.5 **Adjectivele cu două terminații** (în -ος, -ον) sunt în cea mai mare parte compuse (ἄ-πιστος „necredincios”, ἔν-δοξος „slăvit”, συν-εργός „colaborator”), au aceleași terminații pentru genurile masculin și feminin și se declină precum substantivele de declinarea a II-a.

		Teme în -ο ἔνδοξος, ἔνδοξον „slăvit”					
		m. & f.	n.	m. & f.	n.		
Sg.	N.	ἔνδοξος	ἔνδοξον	Pl.	N.	ἔνδοξοι	ἔνδοξα
	G.	ἐνδόξου	ἐνδόξου		G.	ἐνδόξων	ἐνδόξων
	D.	ἐνδόξῳ	ἐνδόξῳ		D.	ἐνδόξοις	ἐνδόξοις
	Ac.	ἔνδοξον	ἔνδοξον		Ac.	ἐνδόξους	ἔνδοξα

OBSERVAȚII: •1. Genurile masculin și feminin se declină identic, folosesc același set de terminații. •2. Cazul vocativ nu este folosit.

Aceste adjective nu au terminații specific feminine. Astfel, în cazul în care se acordă cu un substantiv feminin, ele primesc aceleași terminații cu ale masculinului (γενεὰ ἄπιστος „generație necredincioasă”). În afara adjectivelor compuse sus-menționate, tot adjective cu două terminații sunt: αἰώνιος, -ον „veșnic”¹, ἁμαρτωλός, -ον „păcătos”, ἔρημος, -ον „pustiul”, φρόνιμος, -ον „chibzuit”.

¹ Adjectivul αἰώνιος are atestate și forme de feminin, dovadă a faptului că adjectivele din această categorie tindeau să fie asimilate celor cu trei terminații: διαθήκη αἰωνία ἔσται μετ’ αὐτῶν „legământ veșnic va fi cu ei” (Iez. 37:26), v. § 5.10.

5.6 **Acordul.** Ca în română, adjectivul se acordă de obicei cu un substantiv sau cu un pronume. Exemple: καλή γραφή „scriere frumoasă”, δίκαιος άνθρωπος „om drept”, αἰώνιον τὸ δῶρον „darul este veșnic”, μικρὸς σὺ εἶ „tu ești mic”. Atenție însă: este vorba despre un acord în gen-număr-caz, nu și de declinare; adjectivul și numele pe care îl determină se pot declina diferit, fiecare după propria flexiune. Exemple: ἱερά ὁδός „drum sfânt” (adjectivul se declină după declinarea I, substantivul după declinarea a II-a), ἀγαθὸς προφήτης „profet bun” (adjectivul se declină după declinarea a II-a, substantivul, după declinarea I).

VERBUL ΕΙΜΙ

5.7 **Introducere.** Unul dintre primele verbe pe care le întâlnești învățând o limbă străină este verbul „a fi”. Tocmai pentru că este atât de mult utilizat (din motive lesne de înțeles), acest verb păstrează unele caracteristici arhaice, care îl individualizează și totodată îl deosebesc de multe alte verbe considerate „regulate”. În română, de exemplu, formele „sunt”, „ești”, „eram” provin de la același radical; totuși, pentru un străin, este mai ușor să le rețină pe dinafară decât cu ajutorul unor argumente de ordin istoric.

Exact ca „a fi” în limba română, verbul εἰμί poate funcționa atât predicativ (constituie predicat de unul singur, de ex. ὅπου εἰμί ἐγὼ ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται „unde sunt eu, acolo va fi și slujitorul meu” [In. 12:26]), cât și copulativ (constituie predicat nominal împreună cu un nume, de ex. ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν „Dumnezeu este iubire” [1 In. 4:16]). Verbul εἰμί poate lipsi când are rol copulativ, din moment ce topica și sintaxa sunt suficiente pentru a arăta predicția. De notat și faptul că, atunci când subiectul și numele predicativ sunt ambele substantive, de regulă subiectul este articulat, iar numele predicativ nearticulat, de ex. καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος „și Cuvântul era Dumnezeu” (In. 1:1). Ordinea cuvintelor este liberă în greacă.

La fel și în limba greacă: verbul εἰμί „(eu) sunt” poate părea inițial dificil de memorat, pentru că formele lui „nu prea seamănă” unele cu altele. În schimb, acest verb este defectiv, adică nu are forme pentru toate modurile și timpurile.

Chestiunile teoretice privind verbul în general, modalitățile prin care poate fi format și tradus le vom discuta abia începând cu cap. al VIII-lea. Deocamdată vei învăța doar indicativul prezent al verbului εἰμί; celelalte moduri și timpuri vor fi studiate la capitolele respective. Pentru întreaga paradigmă a verbului εἰμί, vezi Anexa 1.

5.8 **Paradigma.** Prezentul indicativ al lui εἰμί este:

		*ἐσ-	
Sg.	1	εἰμί	sunt
	2	εἶ	ești
	3	ἐστί(ν)	este
Pl.	1	ἐσμέν	suntem
	2	εστέ	sunteți
	3	εἰσί(ν)	sunt

OBSERVAȚII: •1. Formele de persoana a III-a (sg. și pl.) prezintă un *v* final atunci când sunt urmate de un cuvânt care începe cu vocală sau de un semn de punctuație. Acest *-v* se numește *eufonic* sau „de atracție”, v. § 5.12. •2. Cu excepția lui εἶ, toate celelalte forme sunt *enclitice*, adică nu au accent propriu, fiind postpuse cuvântului pe care se susțin din punct de vedere

fonetic (compară gr. ποῦ ἔστιν; „unde este?”, cu un singur accent în greacă, pe ποῦ, și rom. „unde-i?”, accentuat pe silaba „un-”).

Accentuarea lui ἔστι(v). Deși am socotit-o printre formele enclitice, persoana a III-a singular a verbului εἰμί este accentuată pe prima silabă (penultima) atunci când se află pe prima poziție în propoziție sau când este precedată de anumite cuvinte, precum οὐκ, καί și ἄλλά. De ex. οὐκ ἔστι δοῦλος, ἀλλὰ υἱός „nu este rob, ci fiu”.

Principalele verbe compuse cu εἰμί: πάρειμι (+ D.) „sunt prezent” (lat. *ad-sum*), ἄπειμι (+ G.) „sunt absent” (lat. *ab-sum*), ἔνειμι (+ D.) „sunt înăuntru” (lat. *inter-sum*), σύνειμι (+ D.) „sunt împreună cu”.

REZUMAT

- ✓ Adjectivul indică însușiri ale ființelor și obiectelor.
- ✓ De regulă, adjectivul este subordonat unui nume (substantiv sau pronume) cu care se acordă în gen, număr și caz (nu însă și în declinare!).
- ✓ Există trei funcții pe care adjectivul le poate îndeplini într-o propoziție: atributivă (cel mai des întâlnită, adjectivul identifică sau descrie un nume atribuindu-i o anumită calitate), predicativă (cu un verb copulativ exprimat ori subînțeles) sau substantivală (preia funcția unui substantiv). Prezența (sau absența) articolului este determinantă pentru corecta stabilire a funcției adjectivale, ca și pentru traducere.
- ✓ Există trei clase de adjective, dintre care adjectivele de clasa I se împart în adjective cu trei terminații (în -ος, -η, -ον și ος, -α, -ον) și adjective cu două terminații (în -ος, -ον).
- ✓ Adjectivele cu trei terminații se declină după modelul substantivelor de declinarea I (la genul feminin) și al celor de declinarea a II-a (la genurile masculin și neutru); adjectivele cu două terminații se declină după modelul substantivelor de declinarea a II-a (la genurile masculin, feminin și neutru; masculinul și femininul au forme identice).
- ✓ Verbul εἰμί „(eu) sunt” poate fi predicativ (constituie predicat de unul singur) sau copulativ (face parte dintr-un predicat nominal).
- ✓ Indicativul prezent al verbului εἰμί este: εἰμί, εἶ, ἐστί(v), ἐσμέν, ἐστέ, εἰσί(v).

INFORMAȚII AVANSATE

5.9 **Adjectivele contrase** de declinarea I și a II-a (terminate în -οῦς, -ᾶ, -οῦν sau -οῦς, -ῆ, -οῦν), precum ἀπλοῦς și διπλοῦς, ἀργυροῦς, σιδηροῦς, χαλκοῦς, χρυσοῦς, încă apar în NT: ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς ἦ „ochiul tău este curat” (Lc. 11:34), τὰ εἰδῶλα τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ καὶ τὰ χαλκᾶ „idolii de aur și de argint și de aramă” (Apoc. 9:20).

		χρυσοῦς, χρυσῆ, χρυσοῦν „din aur, aurit”		
		m.	f.	n.
Sg.	N.	χρυσοῦς	χρυσῆ	χρυσοῦν
	G.	χρυσοῦ	χρυσῆς	χρυσοῦ
	D.	χρυσῶ	χρυσῆ	χρυσῶ
	Ac.	χρυσοῦν	χρυσῆν	χρυσοῦν
Pl.	N.	χρυσοῖ	χρυσαῖ	χρυσᾶ
	G.	χρυσῶν	χρυσῶν	χρυσῶν
	D.	χρυσοῖς	χρυσαις	χρυσοῖς
	Ac.	χρυσοῦς	χρυσᾶς	χρυσᾶ

5.10 **Adjective cu 2 vs 3 terminații.** Adjectivele prefixate/compuse, care în greaca clasică aveau două terminații, tind ulterior să își formeze femininul diferit de masculin, vezi în NT formele ἀργή (contras de la ἀεργή, Iac. 2:20), αὐτόματη (Mc. 4:28), παραθαλασσίαν ((Mt. 4:13). Invers, unele adjective simple, care și în epoca clasică oscilau între două sau trei terminații, pot folosi masculinul pentru feminin: ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστὶν „porunca Lui este viață veșnică” (In. 12:50), αἱ ἔτοιμοι εἰσῆλθον μετ’ αὐτοῦ „cele ce erau gata au intrat cu el” (Mt. 25:10).

5.11 **Forma ἔνι** (= ἐνεστιν) apare în NT deja cu sensul lui ἔστιν (mereu οὐκ ἔνι „nu există”): οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλληγν „nu este iudeu, nici elen” (Gal. 3:28). Acest ἔνι va înlocui formele de persoana a III-a ἐστίν și εἰσίν și va ajunge în neogreacă εἶναι.

5.12 **-v eufonic** (*efelcistic*, ἐφελκυστικόν „de atracție”). În greaca clasică, unele cuvinte terminate în ε sau ι primeau un v la final dacă erau urmate de o vocală, astfel încât să se evite hiatul, de ex. ἐστι(v), λύσσασι(v), λέλυκε(v). Începând cu greaca *koiné*, acest fenomen se extinde și la cuvinte aflate înaintea unei consoane sau a unei pauze în vorbire. În plus, dacă greaca clasică admitea doar cuvinte terminate în vocală sau în câteva consoane (v, ρ, ζ, plus consoanele duble ξ, ψ), în LXX și NT sunt relativ frecvente împrumuturile din ebraică sau aramaică, de cele mai multe ori nume proprii, care se abat de la această regulă, de ex. Βάαλ, Ἰσραήλ, Μαριάμ.

EXERCITII

1. Declinați la singular și la plural:

ἡ καλὴ ψυχὴ ὁ σοφὸς λόγος τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον
ἄλλη ἐκκλησία ἡ μικρὴ βίβλος ὁ πιστὸς μαθητὴς

2. Completați terminațiile:

τοῖς πτωχ... δούλοις, τὸν ἄνθρωπον τὸν ἅγι..., τοῦ δικαί... νόμου, οἱ ἀγαθ... μαθηταί, τὰ μυστήρια τῶν ἀγί... ἱερῶν, καλ... ὁδῶ, δίκαι... τελώνην, τῆ ἀγί... γλώσση.

3. Schimbați genul (conform parantezei), dar păstrați cazul și numărul adjectivelor următoare:

(f.) ἄλλος (m.) μικρά (f.) νέους (n.) ἀληθινήν (f.) πτωχοῦ
(n.) πιστοί (n.) λευκῆ (m.) μόναις (f.) ὀλίγα (!) (m.) σοφαί

4. Analizați și traduceți:

ἔσμέν, ἐστίν, εἰμί, ἐστέ, εἶ, εἰσίν

5. Precizați formele verbului εἰμί, conform persoanei și numărului indicate:

2. pl.:	3. sg.:	1. pl.:
1. sg.:	2. sg.:	3. pl.:

6. Traduceți:

1. Καλὴ τύχη! 2. Δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ. 3. Φίλε, τοὺς ἀληθινοὺς λόγους τῆς καλῆς διδασκαλίας ἀκούεις. 4. Ἐπὶ τὴν τράπεζαν τὴν πτωχὴν μικρὰ βιβλία τοῦ πιστοῦ γεωργοῦ ἐστίν. 5. Εἰς τὴν νέαν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ πιστεύετε. 6. Ἡ ἐξουσία αὐτοῦ ἐξουσία αἰώνιος καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ εἰς γενεὰν καὶ γενεάν. 7. Ἐν τῇ λευκῇ ἐκκλησίᾳ τῆς μικρῆς νήσου τοὺς σοφοὺς διδασκάλους τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου βλέπομεν. 8. Δοῦλε πιστέ, ὀλίγοι εἰσὶν οἱ ἐργάται ἄξιοι τοῦ μισθοῦ αὐτῶν.

VOCABULAR PENTRU CAPITOLUL 6

	traducere		frecvență în NT
ἀλλήλων	unul pe altul		100
ἀπό (+G)	de la	<i>apostazie</i> – trecerea de la o credință la alta, răzvrățire	646
ἄρτος, -ου, ὁ	pâine	<i>artos</i> – pâine sfințită pentru împărțășanie	97
ἀρχή, -ῆς, ἡ	început; întâietate, autoritate	<i>anarhie</i> – stare de dezordine, de nesupunere față de autorități	55
γάρ	căci		1041
γίνομαι	devin, sunt		669
δέ	dar, iar, deci		2792
ἐαυτοῦ, -ῆς, -οῦ	el însuși		319
ἐπί (+G, +D, +Ac)	pe, în timpul (+G); pe, la (+D); spre, pentru (+Ac)	<i>epicentru</i> – punct pe pământ, deasupra unui cutremur (în op. cu hipocentru)	890
ἤ	sau, decât		343
θάνατος, -ου, ὁ	moarte	<i>eutanasie</i> ; numele Atanasie, Tănase	120
ἴνα	ca să, încât să; că		663
κεφαλή, -ῆς, ἡ	cap	<i>autocefal</i> – care se conduce singur, independent	75
λαλέω	vorbesc		296
λαμβάνω	iau, primesc		258
λίθος, -ου, ὁ	piatră	<i>litii</i> ; <i>paleolitic</i>	59
μέγας, μεγάλη, μέγα	mare, măreț	<i>megalomanie</i> – obsesia măririi, a grandorii	243
μηδέ	și nu, nici, nici chiar		56
ὄνομα, -τος, τό	nume	<i>pesudonim</i>	230
ὅτι	că		1296
οὖν	deci		499
σῶμα, -τος, τό	corp, trup	<i>somatic</i> – care ține de corp	142
τηρέω	păstrez		70

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Onomatopee, litosferă, microcefal, encefal, apoteoză, litiază, cefalee, apoftegmă, epitet, onomastică, cefalopod, palilalie.

Cuvinte învățate până acum: 128

Total ocurențe în această secțiune: 10.959

Procentaj ocurențe în NT: 60,98%

Capitolul VI

PRONUMELE PERSONAL, REFLEXIV ȘI RECIPROC

În acest capitol vei învăța:

- ce rol are pronumele și care sunt principalele pronume în limba greacă
- importanța și declinarea pronumelui personal
- alte două pronume: reflexiv și reciproc

6.1 **Introducere.** Pronumele grec este foarte asemănător celui din limba română, desemnând persoana sau obiecte fără să le numească. Prin definiție, el este un „loc-țitor”, substituie un alt nume, de regulă un substantiv. Independența pronumelui în raport cu numele pe care îl înlocuiește este însă limitată: pe de o parte are un caz propriu, după funcția sa din propoziție, pe de altă parte preia numărul (adesea și genul) antecedentului său.

Să luăm un exemplu în limba română. În enunțul „după ce Iisus a vorbit oamenilor, aceștia L-au urmat” există două pronume: „aceștia” și „L-”. De observat că primul pronume („aceștia”) are ca antecedent substantivul „oamenilor”, de la care preia numărul (pl.) și genul (m.), nu însă și cazul (substantivul este la D., pronumele la N.). În mod similar, pronumele „L-” se referă la „Iisus”, cu care se acordă în număr (sg.) și gen (m.), nu și în caz (N. substantivul, Ac. pronumele). Întâmplător, pronumele poate avea același caz cu antecedentul său, dar aceasta nu înseamnă că se acordă în caz.

6.2 Ca în română, în limba greacă există mai multe pronume, dintre care cele mai importante sunt pronumele personale, demonstrative, relative, interogative și indefinite. Aceștia li se adaugă alte câteva pronume, care vor fi menționate în trecere: reflexive, reciproce, negative etc. Toate pronumele, ca părți flexibile de vorbire, sunt declinabile. În acest capitol ne vom concentra atenția asupra pronumelui personal, în următorul asupra pronumelor demonstrative și relative.

PRONUMELE PERSONAL

6.3 După cum ușor se poate deduce din denumirea lui, pronumele personal este legat nemijlocit de categoria persoanei. În plus, pronumele personal are două numere: singular și plural.

Funcția lui primară este de a identifica și deosebi persoanele implicate într-un act de comunicare, altfel spus, de a distinge locutorul (persoana I) de interlocutor (persoana a II-a) și, eventual, de o terță persoană (persoana a III-a). Acest rol excepțional în comunicare al pronumelui personal a făcut ca el să se regăsească în aproape orice limbă de pe pământ și, nu numai în greacă, să aibă structura cea mai conservatoare dintre toate celelalte pronume. Ca frecvență, două din trei pronume ale NT sunt pronume personale.

6.4 Teoretic, la nominativ pronumele personal nu este necesar în mod absolut (este *expletiv*), din moment ce informația pe care o poartă cu sine este cuprinsă în desinențele verbale. Altfel zis, verbul singular, în contextul său, este suficient pentru a indica subiectul; compară, în română, propozițiile „citim” și „noi citim”. Ca regulă generală, pronumele subiect la cazul nominativ poate lipsi, dar, când este prezent, are

de obicei rol emfatic („noi citim” = „noi suntem cei care citesc”) sau marchează o opoziție („noi citim, dar ei se joacă”).

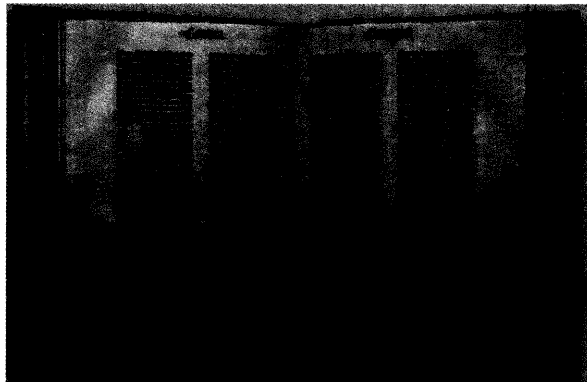
Alt exemplu: în propoziția ἐγώ εἰμι τὸ Ἄλφα καὶ τὸ Ὠ (Apoc. 1:8) primul cuvânt, ἐγώ „eu”, ar putea lipsi din punct de vedere strict gramatical. Dar „Eu sunt alfa și omega” este totuna cu „sunt alfa și omega”? Credem că nu.

6.5 Pronumele personal de **persoana I și a II-a** se declină, dar nu are gen:

		Persoana I		Persoana a II-a	
Sg.	N.	ἐγώ	eu	σύ	tu
	G.	ἐμοῦ, μου	(a, al...) meu	σοῦ, σου	(a, al...) tău
	D.	ἐμοί, μοι	mie, mi-	σοί, σοι	ție, ți-
	Ac.	ἐμέ, με	pe mine, mă	σέ, σε	pe tine, te-
Pl.	N.	ἡμεῖς	noi	ὕμεῖς	voi
	G.	ἡμῶν	(a, al...) nostru	ὕμῶν	(a, al...) vostru
	D.	ἡμῖν	nouă, ne-	ὕμῖν	vouă, v-
	Ac.	ἡμᾶς	pe noi, ne-	ὕμᾶς	pe voi, v-

OBSERVAȚII: •1. La singular, cu excepția nominativului, există două forme pentru fiecare caz, una accentuată și cealaltă neaccentuată (atonă, enclitică). În general, se consideră că formele accentuate sunt utilizate atunci când au rol emfatic sau când se dorește marcarea unei opoziții. Formele neaccentuate sunt mult mai frecvente decât cele accentuate. •2. Cu excepția vocalei inițiale, formele de plural ale pronumelor personale de pers. I și a II-a sunt identice. Remarcă și spiritul aspru!

După prepoziții (cu excepția lui πρὸς) sunt folosite formele accentuate, de ex.: σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς ἐνώπιον ἐμοῦ, ἔσται σοῦ πᾶσα „deci dacă Tu te vei închina înaintea mea, toată va fi a Ta” (Lc. 4:7), dar πέμπω δοῦλον πρὸς σε „trimit un rob la tine”.

📖 Biblia Gutenberg a fost prima carte importantă tipărită în vestul Europei prin tehnica presei cu litere mobile. Ea a fost realizată la sfârșitul lui 1455 în orașul Mainz (Germania) și conține textul Vulgatei, versiunea latină a Bibliei tradusă de Sfântul Ieronim (sec. al IV-lea d.Hr.). Cărțile tipărite înainte de anul 1500 poartă numele de incunabule. Sursa: „The Gutenberg Bible”, pe site-ul *Library of Congress*, adresa URL: <http://www.myloc.gov/Exhibitions/Bibles/TheGutenbergBible/Pages/default.aspx>

6.6 Pentru **persoana a III-a** se folosește pronumele **αὐτός, αὐτή, αὐτό**, chiar și la nominativ (utilizare neclasică)¹. Acesta se declină precum adjectivele în -ός, -ή, -όν (de ex. ἀγαθός, -ή, -όν), numai că la la neutru singular N. și Ac. terminația este -ό, nu -όν.

		αὐτός, αὐτή, αὐτό „el”, „însuși”, „același”		
		m.	f.	n.
Sg.	N.	αὐτός	αὐτή	αὐτό
	G.	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
	D.	αὐτῷ	αὐτῇ	αὐτῷ
	Ac.	αὐτόν	αὐτήν	αὐτό
Pl.	N.	αὐτοί	αὐταί	αὐτά
	G.	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν
	D.	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς
	Ac.	αὐτούς	αὐτάς	αὐτά

OBSERVAȚII: •1. Spre deosebire de primele două persoane, pronumele **αὐτός** are forme diferite pentru cele trei genuri și se declină asemănător articolului. •2. Desinența -ι de D.sg., care este evidentă la pers. I și a II-a, aici se subscie, pentru că urmează unei vocale lungi.

Atenție la diferitele sensuri ale lui **αὐτός**:

1. **„el, ea”**; la G. **„său, sa”** (lat. *is*). Exemple: λέγει αὐτῷ Ἰησοῦς „Iisus îi zice” (In. 14:6), ἤγαγον αὐτόν ἐπὶ τὸν Πιλάτον „L-au dus la Pilat” (Lc. 23:1), τὸ σῶμα αὐτοῦ „trupul lui/său” (Lc. 24:23); la N. precizează sau evidențiază subiectul: αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰσὶν „ei sunt din lume” (1 In. 4:5). Aceasta este valoarea obișnuită a pronumelui **αὐτός**, cea de pronume personal de persoana a III-a și (la G.) de pronume posesiv.
2. **„însuși, însăși”** (lat. *ipse*). Exemple: αὐτὸς Ἰησοῦς „însuși Iisus” (Lc. 24:15), αὐτὸς ἐγώ „eu însumi” (2 Cor. 10:1); subiectul verbului poate fi inclus: αὐτὸς ἔχω τὴν ἐξουσίαν „eu însumi am autoritatea”. Pronumele **αὐτός** are acest sens *când nu este precedat de articol*. Valoarea este de întărire.
3. **„același, aceeași”** (lat. *idem*). Exemple: τὸ αὐτὸ πνεῦμα „același duh” (2 Cor. 4:13), ὁ λόγος αὐτός / ὁ λόγος ὁ αὐτός „același cuvânt”; substantivul poate lipsi: ὁ αὐτὸς δέει καὶ λύει „același (om) leagă și dezleagă”; uneori, în traducere, este de preferat folosirea adverbului „chiar”: ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ „chiar în acest/acel ceas” (Lc. 12:12). Pronumele **αὐτός** are acest sens *când este precedat de articol*. Valoarea este de identitate.

6.7 **Exprimarea posesiei.** Cazul genitiv al pronumelui personal reprezintă modalitatea cel mai des întâlnită pentru exprimarea posesiei în greaca biblică, chiar și acolo unde limba română folosește adject-

¹ În greaca elenistică, pronumele **αὐτός** este folosit uneori și cu referire la persoana I ori a II-a.

tive posesive¹. Pentru persoanele I și a II-a sunt utilizate formele neaccentuate. Exemple: λαμβάνω τὸ βιβλίον σου „iau cartea ta”, βλέπει τὴν ἀδελφὴν μου „(o) vede pe sora mea”. Pe lângă acestea, numai pentru primele două persoane, greaca are și un pronume posesiv propriu-zis. Articolul și adjectivul ἴδιος exprimă și ele posesia.

6.8 În greacă (precum în latină), **pronumele posesiv** se formează pe radicalul pronumelui personal respectiv și în majoritatea cazurilor are rol adjectival (adjectiv pronominal posesiv)².

Persoana I	sg. ἐμός, ἐμή, ἐμόν „al meu, a mea”	Persoana a II-a	sg. σός, σή, σόν „al tău, a ta”
	pl. ἡμέτερος, -α, -ον „al nostru”		pl. ὑμέτερος, -α, -ον „al vostru”

OBSERVAȚII: •1. Aici sunt prezentate doar formele de nominativ, forme care, firește, pot fi declinate. Declinarea pronumelui personal se face ca de obicei după decl. a II-a pentru genurile masculin și neutru, și după decl. I pentru genul feminin. •2. Unele forme ale pronumelui posesiv coincid cu cele ale pronumelui personal, de ex. σου, σοί. Contextul este lămuritor în aceste situații de ambiguitate formală.

Pentru persoana a III-a se folosește fie genitivul pronumelor personale ori demonstrative, fie, dacă are valoare reflexivă, pronumele reflexiv ἑαυτοῦ, -ῶν.

PRONUMELE REFLEXIV ȘI RECIPROC

6.9 **Pronumele reflexiv** face trimitere la subiectul propoziției din care face parte. Se formează prin combinarea pronumelor personale cu αὐτός. În limba română se traduce cu ajutorul adjectivului „însuși, însuși, însuși/însăși”, acordat și postpus pronumelui personal sau reflexiv, sau al adverbului „chiar”.

	Persoana I m. & f.	Persoana a II-a m. & f.	Persoana a III-a m. & f. & n.
Sg. G.	ἐμαυτοῦ, -ῆς	σεαυτοῦ, -ῆς	ἐαυτοῦ, -ῆς, -οῦ
D.	ἐμαυτῶ, -ῆ	σεαυτῶ, -ῆ	ἐαυτῶ, -ῆ, -ῶ
Ac.	ἐμαυτόν, -ήν	σεαυτόν, -ήν	ἐαυτόν, -ήν, -ό
Pl. G.	ἐαυτῶν, -ῶν	ἐαυτῶν, -ῶν	ἐαυτῶν, -ῶν, -ῶν
D.	ἐαυτοῖς, -αῖς	ἐαυτοῖς, -αῖς	ἐαυτοῖς, -αῖς, -οῖς
Ac.	ἐαυτούς, -άς	ἐαυτούς, -άς	ἐαυτούς, -άς, -ά

OBSERVAȚII: •1. Lipsște nominativul. Prin natura sa, pronumele reflexiv nu va putea fi niciodată subiectul propoziției care îl include. •2. Neutrul nu apare decât la pers. a III-a, pentru că pers. I și a II-a sunt considerate interlocutori, deci animați (masculin sau feminin). •3. Multe dintre formele de plural sunt comune celor trei persoane, astfel încât de ex. ἐαυτοῖς, în funcție de subiectul la care trimite, poate fi tradus prin „nouă înșine”, „vouă înșivă”, „lor înșile”.

¹ Formulările de tipul ὁ πατήρ μου și ὁ ἐμός πατήρ sunt echivalente din punct de vedere semantic, ambele traducându-se prin „tatăl meu”, numai că prima este mai des utilizată, iar a doua accentuează asupra posesiei (vezi și ὁ λόγος ὁ ἐμός „cuvântul meu”).

² Pronumele posesiv este întotdeauna articulat, de ex. ἄρον τὸ σὸν καὶ ὕπαγε „ia ce este al tău și pleacă” (Mt. 20:14). Adjectivul pronominal posesiv este adesea plasat între articol și substantivul cu care se acordă, de ex. ἡ ἐμή διδασχὴ οὐκ ἔστιν ἐμή „învățătura Mea nu este a Mea” (In. 7:16).

Exemple: ὑπὲρ ἑμαυτοῦ „pentru mine însumi, chiar pentru mine”, οἱ ὀφθαλμοὶ οὐχ ὁρῶσιν ἑαυτοῦς „ochii nu se văd pe ei înșiși”.

6.10 **Pronumele reciproc** marchează o interacțiune între membrii unui subiect multiplu sau cu formă de plural; predicatul propoziției va fi și el la plural. Nu se folosește decât la plural și nu poate avea nominativ sau vocativ. Se construiește pe tema adjectivului ἄλλος „altul” și se declină ca adjectivele cu trei terminații (tipurile καλός și δίκαιος). În limba română se traduce deseori cu ajutorul grupului pronominal „unul pe altul / unii pe alții”.

		ἀλλήλων „unii pe alții, unii altora”
Pl.	N.	-
	G.	ἀλλήλων
	D.	ἀλλήλοις, -αις, -οις
	Ac.	ἀλλήλους, -ας, -α

OBSERVAȚII.: •1. Lipsesc formele de singular, pentru că subiectul propoziției va fi întotdeauna plural. •2. Prin natura sa, pronumele reciproc nu poate avea nominativ sau vocativ.

Exemple: ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους „vorbeau unii cu alții, ziceau între ei” (In. 4:33), ἀγαπᾶτε ἀλλήλους „iubiți-vă unul pe altul” (In. 13:34), διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις „slujiți unii altora prin dragoste” (Gal. 5:13).

REZUMAT

- ✓ Pronumele substituie un alt nume, de obicei un substantiv.
- ✓ Cele mai importante pronume în limba greacă sunt cele personale, demonstrative, relative, interogative și indefinite (nehotărâte).
- ✓ Pronumele personal se declină și are forme propriu-zise pentru persoana I și a II-a, singular și plural (persoana I: ἐγώ, ἐμοῦ/μου, ἐμοί/μοι, ἐμέ/με, ἡμεῖς, ἡμῶν, ἡμῖν, ἡμᾶς; persoana a II-a: σύ, σοῦ/σου, σοί/σοι, σέ/σε, ὑμεῖς, ὑμῶν, ὑμῖν, ὑμᾶς). Pentru persoana a III-a se folosește pronumele αὐτός, αὐτή, αὐτό, care se declină exact ca adjectivele în -ός, -ή, -όν.
- ✓ Pronumele αὐτός are sensuri multiple („acesta”, „el”, „său”, „însuși”, „același”) și numai contextul te poate ajuta să distingi între ele.
- ✓ În limba greacă există pronume reflexive (ἐμαυτοῦ „al meu însumi”) și reciproce (ἀλλήλους „unii pe alții”). Ele sunt defecte (nu au toate cazurile și/sau numerele).

INFORMAȚII AVANSATE

6.11 **Pronumele personal.** În greaca biblică (mai ales la Ioan), pronumele οὗτος și ἐκεῖνος pot fi folosite și ca pronume personale de persoana a III-a, concurându-l pe αὐτός. Valoarea lor demonstrativă este mult diminuată în astfel de cazuri. Exemple: τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς „când l-a văzut Iisus” (In. 5:6), ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν „el a fost ucigaș” (In. 8:44).

6.12 **Pronumele reflexiv.** Alături de σεαυτοῦ și ἑαυτοῦ, în greaca clasică circulau și formele bisilabice σαυτοῦ și αὐτοῦ, cele din urmă ieșind treptat din uz și nemaifiind atestate papirologic începând cu sec. I î.Hr. La plural, ἑαυτῶν este folosit pentru toate cele trei persoane, în dauna formelor clasice concurente ἡμῶν αὐτῶν, ὑμῶν αὐτῶν, vezi pentru pers. I: εἰ δὲ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν „dacă ne-am judeca pe noi înșine” (1 Cor. 11:31) și pers. a II-a: ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς (Mt. 23:31); totuși: ἐξάρατε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν „scoateți afară pe cel rău dintre voi” (1 Cor. 5:13) și ὥστε αὐτοὺς ἡμᾶς ἐν ὑμῖν ἐγκαυχᾶσθαι „încât noi înșine ne lăudăm cu voi” (2 Tes. 1:4).

6.13 **Pronumele reciproc.** În NT apar doar formele de masculin ale pronumelui reciproc (ἀλλήλων, ἀλλήλοις, ἀλλήλους). Forme de feminin și de neutru (ἀλλήλαις, ἄλληλα) apar uneori în LXX.

EXERCITII

1. Analizați și traduceți:

ὕμῶν, ἐγώ, αὐτῷ, σοι, αὐτῆς, ἡμεῖς, ἀλλήλους, με, σεαυτοῦ, ὑμῖν, αὐτά, ἑαυτούς, ἡμᾶς, ἀλλήλοις, ἐμοί, αὐτήν.

2. Introduceți formele corecte ale pronumelui personal (ἐγώ, ἡμεῖς, σύ, ὑμεῖς):

1. ____ ἐσμεν μαθηταὶ τοῦ κυρίου. 2. Ὁ κύριός ἐστι σὺν ____ (pers. I sg.). 3. Τίς ἐστιν ὁ διδάσκαλος ____ (pers. a II-a pl.); 4. Οὐκ ἔξεστιν ____ (pers. a II-a sg.) ἔχειν ἄλλους θεούς. 5. Τί ____ (pers. I pl.) καὶ ____ (pers. a II-a sg.); 6. Τὸ αἷμα Ἰησοῦ καθαρίζει ____ (pers. a II-a pl.) ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας.

3. Schimbați numărul, dar păstrați persoana și cazul următoarelor pronume:

σύ, ἡμεῖς, αὐτό, ὑμῖν, μοι, ἑμαυτόν, αὐτῶν.

4. Traduceți:

1. Ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι. 2. Οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω ἀλλ' ὡς σύ. 3. Καγὼ δέ σοι λέγω ὅτι σὺ εἶ Πέτρος. 4. Δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνομεν. 5. Οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοῦς τῆς αἰωνίου ζωῆς. 6. Ἀκούομεν τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. 7. Πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ καὶ εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ. Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς.

VOCABULAR PENTRU CAPITOLUL 7

	traducere		frecvență în NT
ἀγαπάω	iubesc		143
ἀγαπητός, -ή, -όν	iubit, drag		61
αἷμα, -τος, τό	sânge	hemoragie – scurgere de sânge	97
αἰών, -ῶνος, ὁ	veac	eon	122
ἀρχιερεύς, -έως, ὁ	mare preot, arhiereu		122
βασιλεὺς, -έως, ὁ	rege; împărat	numele propriu Vasile	115
εἷς, μία, ἓν	unu		345
ἔρχομαι	vin, merg		632
κατά (+G, +Ac)	împotriva (+G); de-a lungul, pe timpul, conform cu, după (+Ac)	catapeteasmă	473
μετά (+G, +Ac)	cu (+G); după (+Ac)	metafizică	469
μή	nu, să nu		1042
ὀράω	văd		455
ὅς, ἧ, ὅ	care		1431
ὅσος, -η, -ον	cât de mare, cât de mult		110
ὅστις, ἧτις, ὅ τι	care, oricare		148
οὐδείς, -εμία, -έν	nici unul, nimeni, nimic		234
οὗτος, αὕτη, τοῦτο	acesta; el		1387
ἄλλος, -ου, ὁ	mulțime, gloată	ochlocrație – puterea gloatei (în op. cu democrația – puterea poporului)	175
σώζω	salvez, mântuiesc		106
τις, τι	cineva, ceva		534
τίς, τί	cine? ce? de ce?		555
τοιοῦτος, -αύτη, - οὔτον	(un) astfel de		57

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Hemoglobină, cataclism, hendiadă, metateză, hemoptizie, catalizator, hematie, catafatic, henoteism.

Cuvinte învățate până acum: 150

Total ocurențe în această secțiune: 8.813

Procentaj ocurențe în NT: 67,37%

Capitolul VII

PRONUMELE DEMONSTRATIV, RELATIV, INTEROGATIV ȘI INDEFINIT

În acest capitol vei învăța:

- care sunt și cum se declină pronumele demonstrative și relative
- care este diferența dintre pronume și adjective pronominale
- alte câteva pronume: interogative, indefinite și corelative

PRONUMELE ȘI ADJECTIVELE DEMONSTRATIVE

7.1 **Introducere.** Spre deosebire de pronumele personal, care trimite automat la una dintre persoanele implicate în comunicare, pronumele și adjectivele demonstrative nu au o referință proprie. Rolul lor este dublu, dependent de situație sau de context: a) *deictic* (indică, inițial cu un gest, obiectele aflate într-o relație de apropiere/depărtare față de locutor sau de interlocutor) sau b) *anaforic* (se raportează la un cuvânt sau un grup de cuvinte anterior exprimate, numite antecedent).

Rol deictic – „Dă-mi cartea *aceasta!*”; „*aceasta*” nu poate fi identificată în afara situației de comunicare, trebuie arătată.
 Rol anaforic – „Am pușini prieteni. *Aceștia* sunt însă foarte buni”; cuvântul „*aceștia*” se referă la antecedentul „*prieteni*”.

7.2 **Οὗτος și ἐκεῖνος.** Cu excepția articolului, care este un vechi demonstrativ¹, și a lui ὅδε, care iese din uz², pronumele grec are două demonstrative: a) pronumele de apropiere οὗτος „*acesta*” și b) pronumele de depărtare ἐκεῖνος „*acela*”³. Iată cum se declină:

		οὗτος, αὕτη, τοῦτο „ <i>acesta, aceasta, acest lucru</i> ”			ἐκεῖνος, ἐκεῖνη, ἐκεῖνο „ <i>acela, aceea, acel lucru</i> ”		
		m.	f.	n.	m.	f.	n.
Sg.	N.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	ἐκεῖνος	ἐκεῖνη	ἐκεῖνο
	G.	τούτου	ταύτης	τούτου	ἐκείνου	ἐκείνης	ἐκείνου
	D.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	ἐκείνῳ	ἐκείνῃ	ἐκείνῳ
	Ac.	τούτον	ταύτην	τοῦτο	ἐκείνον	ἐκείνην	ἐκεῖνο
Pl.	N.	οὗτοι	αὗται	ταῦτα	ἐκεῖνοι	ἐκεῖναι	ἐκεῖνα
	G.	τούτων	τούτων	τούτων	ἐκείνων	ἐκείνων	ἐκείνων
	D.	τούτοις	ταύταις	τούτοις	ἐκείνοις	ἐκείναις	ἐκείνοις
	Ac.	τούτους	ταύτας	ταῦτα	ἐκείνους	ἐκείνας	ἐκεῖνα

¹ Valoarea demonstrativă a articolului s-a păstrat în anumite situații, vezi expresii precum ὁ μὲν..., ὁ δὲ... „*cel..., cel...*” sau τὰ τοῦ Κυρίου „*cele ale Domnului*” (§ 2.11).

² Pronumele demonstrativ, care în greaca clasică era bazat pe o opoziție ternară, se reorganizează în NT, astfel încât οὗτος se opune lui ἐκεῖνος, iar ὅδε ajunge să se folosească aproape exclusiv în formula τὰδε λέγει, vezi informațiile avansate (§ 7.13).

³ Apropierea și depărtarea implicate de pronumele demonstrative trebuie înțelese într-un sens larg (psihologic), nu restrâns (gramatical).

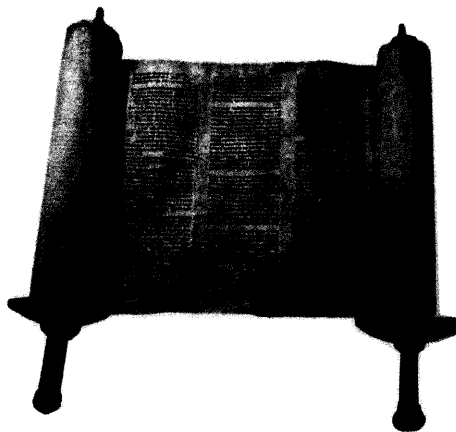
OBSERVAȚII: •1. Aceste pronume se declină precum adjectivele de declinarea I și a II-a, cu excepția neutrlui N.sg., unde terminația este -o, nu -ov (vezi articolul ó, ή, τό, pron./adj. αὐτός, αὐτή, αὐτό „acesta” și ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο „alt”). •2. Unele forme ale lui οὗτος sunt foarte asemănătoare cu cele ale pronumelui αὐτός. Pentru a le distinge unele de celelalte, este suficient să-ți amintești că formele demonstrativului οὗτος sunt de fiecare dată accentuate pe prima silabă și întotdeauna încep cu un spirit aspru sau cu un tau (τ).

Deși οὗτος și ἐκεῖνος sunt propriu-zis pronume demonstrative, ele pot fi folosite uneori doar cu rol anaforic, ca niște pronume personale (§ 6.11).

7.3 Pronume sau adjectiv? Demonstrativul poate fi folosit atât ca pronume, cât și ca adjectiv pronominal. Ca pronume, cazul îi este determinat de funcția pe care o ocupă în propoziție; genul și numărul lui sunt însă cele ale antecedentului. Exemplu: βλέπομεν τοὺς μαθητάς· οὗτοι βαπτίζουσι τὰ τέκνα „vedem ucenicii; aceștia botează copiii” (οὗτοι preia genul și numărul lui μαθητάς). Ca adjectiv, are același caz, gen și număr cu numele pe care îl determină. Exemplu: βλέπομεν τούτους τοὺς μαθητάς „vedem acești ucenici” (τούτους se acordă în caz, gen și număr cu μαθητάς).

Simplificând, pronumele οὗτος se traduce prin „acesta”, atunci când funcționează ca pronume, și prin „acest”, atunci când se acordă cu un nume; la fel, ἐκεῖνος poate fi tradus fie prin „acela”, ca pronume, fie prin „acel”, ca adjectiv. Uneori însă, pentru claritatea traducerii, vom fi nevoiți să reluăm antecedentul pronumelui demonstrativ, iar pronumele să îl transformăm în adjectiv pronominal. Exemple: βλέπομεν ταύτην „vedem această femeie”, οὗτοι βαπτίζουσι τὰ τέκνα „acești ucenici botează copiii”.

7.4 Topică. Atunci când are rol adjectival, demonstrativul este plasat fie înainte de grupul articol + substantiv, fie după acesta: ὁ ἄνθρωπος οὗτος „omul acesta” = οὗτος ὁ ἄνθρωπος „acest om”. Expresiile sunt echivalente.

📖 Sulul de pergament pe care este scrisă Toráh (ebr. תּוֹרָה „instruire, învățătură”), păstrat în altarul sinagogilor, poartă numele de Sefer Toráh (ebr. סֵפֶר „carte”). Conține primele cinci cărți ale Vechiului Testament (gr. Πεντάτευχος), numite și „cărțile lui Moise”: Geneza, Exodul, Leviticul, Numerii, Deuteronomul, însumând exact 304.805 litere, care nu pot fi schimbate nicidecum și sub nici o formă. Sursa: „Torah Scroll” pe site-ul *Coolpics*, adresa URL: <http://picsser.com/torah-scroll.html>

PRONUMELE RELATIV

7.5 Acest tip de pronume se numește relativ pentru simplul motiv că instituie o relație (lat. *relatio* „legătură”), mai precis una de subordonare la nivelul frazei. Așadar, pronumele relativ are pe de o parte rolul de substitut, ținând locul unui nume, ca orice pronume, și pe de altă parte rolul de conectiv (frastic subordonator), ca o conjuncție. De la antecedentul nominal preia informația de gen și de număr. Forma sa cazuală depinde însă de funcția sintactică pe care o ocupă în propoziția subordonată.

Exemple în limba română: 1. „Omul care vorbește este prietenul meu”, 2. „Fata căreia îi vorbești este prietena mea”, 3. „Băieții pe care îi vezi sunt prietenii mei”. Observă în aceste trei fraze cum pronumele relativ „care” se acordă în gen și număr cu antecedentul său („omul”, „fata”, „băieții”), dar cazul îi este determinat de rolul pe care îl are în propoziția pe care o introduce („care” - subiect, „căreia” - complement indirect, „pe care” - complement direct).

7.6 **Pronumele relativ simplu.** În limba greacă există două pronume relative, dintre care cel mai des întâlnit este pronumele relativ ὅς, ἥ, ὅ „(cel) care, (cea) care, (lucrul) care”. El se declină după modelul declinărilor I și a II-a:

		ὅς, ἥ, ὅ „care”							
		m.	f.	n.			m.	f.	n.
Sg.	N.	ὅς	ἥ	ὅ	Pl.	N.	οἱ	αἱ	ἅ
	G.	οὗ	ἧς	οὔ		G.	ῶν	ῶν	ῶν
	D.	ᾧ	ἧί	ᾧ		D.	οἷς	αἰς	οἷς
	Ac.	ὃν	ἧν	ὃ		Ac.	οὔς	ἄς	ἅ

OBSERVAȚII: •1. Formele pronumelui relativ sunt foarte asemănătoare terminațiilor pronumelui αὐτός. •2. La nominativ (m. și f.) pronumele relativ poate fi confundat cu articolul. Diferența constă în faptul că pronumele poartă nu numai spirit aspru, ci și accent (ὅ - pronume, ὁ - articol)¹.

Exemple: ἡ ἀδελφή ἣ ἔρχεται „sora care vine”, τὸ βιβλίον ὃ ἀγοράζομεν „cartea pe care o cumpărăm”, εἶδομεν τοὺς θεοὺς οἷς δουλεύετε „am văzut zeii cărora voi le slujiți”. Uneori însă, prin atracție, cazul pronumelui este determinat de cazul antecedentului său, v. § 7.15.

7.7 **Pronumele relativ compus.** Al doilea pronume relativ, mult mai rar întâlnit și aproape întotdeauna la nominativ, este ὅστις, ἣτις, ὃ τι² „cel care, oricine, orice” (N.pl. οἵτινες, αἵτινες, ἅτινα). Cele două părți ale cuvântului (ὅς + τις) se declină independent, τις urmând regulile encliticelor (G.sg. οὗτινος, ἧστινος, οὔτινος)³. În greaca biblică sunt însă atestate aproape exclusiv formele de nominativ.

¹ Forma de N.sg.f. a pronumelui relativ poate fi ușor confundată cu omofonele sale. Compară: pron. rel. ἥ „care” (N.sg.f.), pron. rel. ἧ (D.sg.f.), articolul ἡ (N.sg.f.), verbul ἦ „să fie” (conj. prez.), conjuncția ἢ „sau, decât”, adverbul ἦ „cu adevărat”.

² Neutru singular al pronumelui relativ este scris separat (ὃ τι „orice, ceea ce”) pentru a fi distins de conjuncția omofonă și mult mai frecventă (ὄτι „că”).

³ Forma de neutru singular a pronumelui relativ este scrisă în mod obișnuit ὃ τι „ceea ce”, pentru a o distinge de conjuncția ὄτι „că, fiindcă”.

Inițial, pronumele relativ simplu avea un sens definit, iar cel compus, un sens indefinit; în multe pasaje din NT această diferență este deja absentă. Rareori, acest pronume poate fi utilizat ca interogativ indirect, de ex. λαληθήσεται σοι ὃ τί σε δεῖ ποιεῖν „ți se va spune ce trebuie să faci” (Fpt. 9:6). Alte pronume relative, care intră într-un sistem de corelații, sunt menționate la § 7.12.

Exemple: ὅστις πιστεύει τῷ θεῷ σωθήσεται „oricine crede în Dumnezeu va fi mântuit”, ἦσαν δὲ γυναῖκες, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ „dar au fost și unele femei care L-au urmat pe Iisus” (Mt. 27:55).

PRONUMELE INTEROGATIV

7.8 Pronumele interogativ îndeplinește simultan două funcții: a) marchează o întrebare¹ și b) are rol sintactic (adesea de subiect) în propoziția interogativă pe care o introduce.

De cele mai multe ori funcționează ca pronume propriu-zis (τί θέλεις; „ce vrei?”), mai rar ca adjectiv, situație în care se acordă cu numele pe care îl determină (τίνα καρπὸν θέλεις; „ce fruct vrei?”). Ca în limba română, forma de neutru a pronumelui interogativ (τί) poate fi utilizată adverbial: τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν „ce (= de ce) căutați pe Cel viu între cei morți?” (Lc. 24:5), vezi și διὰ τί „pentru ce” (Ex. 2:13). Mult mai rar decât τίς, τί „cine?, ce?” (întrebare de identificare), sunt folosite pronumele interogative ποῖος „ce fel de?” (întrebare calitativă) și πόσος „cât de mare?” (întrebare cantitativă), v. § 7.12.

7.9 Pronumele τίς, τί „cine? ce?” se declină după modelul declinării a III-a (temele în nazală) și are întotdeauna accent ascuțit pe primul iota (ι). Acest accent îl distinge de pronumele indefinit, care este enclitic (vezi nota 1 de la pagina 19 și § 7.11), și niciodată nu devine grav, chiar dacă urmează un alt cuvânt.

		τίς, τί „cine?, ce?”					
		m. & f.	n.			m. & f.	n.
Sg.	N.	τίς	τί	Pl.	N.	τίνες	τίνα
	G.	τίνος	τίνος		G.	τίνων	τίνων
	D.	τίνι	τίνι		D.	τίσι(ν)	τίσι(ν)
	Ac.	τίνα	τί		Ac.	τίνας	τίνα

OBSERVAȚII: •1. Formele de masculin și de feminin sunt identice. •2. Pron. interogativ este mereu accentuat pe prima silabă.

Exemple: τίς γινώσκει τὴν ἀλήθειαν; „cine cunoaște adevărul?”, τίνι πιστεύεις; „cui dai crezare? în cine crezi?”, τίνος εἶ; „a(l) cui ești?” (Gen. 24:23), τί ἡμῖν καὶ σοί; „ce ai Tu cu noi?, ce legătură este între noi și Tine?” (Mt. 8:29).

¹ Această întrebare poate fi adresată atât direct (τί ποιοῦσιν οἱ μαθηταί; „ce fac elevii?”), cât și indirect (οὐ γινώσκομεν τί ποιοῦσιν οἱ μαθηταί „nu știm ce fac elevii”).

PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL INDEFINIT

7.10 Pronumele indefinit (nehotărât) afirmă caracterul nedeterminat al unui obiect sau al unei ființe. Ca adjectiv, preia genul, numărul și cazul numelui cu care se acordă.

Limba română dispune de un inventar bogat de pronume și adjective indefinite, atât simple („unul”, „altul”, „cutare”), cât și compuse („cineva, ceva”, „altcineva, altceva”, „careva”, „oricine, orice”, „oricare”, „fiecare” etc.); traducătorului îi revine misiunea de a selecta cuvântul cel mai potrivit în funcție de context.

7.11 Pronumele τις, τι „cineva, ceva” se declină precum cel interogativ, cu excepția accentului. Toate formele pronumelui și adjectivului indefinit sunt enclitice (§ 1.10).

		τις, τι „cineva, ceva”				
		m. & f.	n.	m. & f.	n.	
Sg.	N.	τις	τι	Pl. N.	τινές	τινά
	G.	τινός	τινός	G.	τινῶν	τινῶν
	D.	τινί	τινί	D.	τισί(ν)	τισί(ν)
	Ac.	τινά	τι	Ac.	τινάς	τινά

OBSERVAȚII: •1. Formele de masculin și de feminin sunt identice. •2. Pronumele indefinit nu are accent propriu sau este accentuat doar pe silaba finală.

Exemple: εἰσὶ δέ τινες ἄνδρες Ἰουδαῖοι... „dar sunt unii iudei...” (Dan. 3:12), καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ „și dacă vă spune cineva” (Mt. 21:3), ἐλπίζω τινὰ χρόνον ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς „sper să mai rămân ceva vreme la voi” (1 Cor. 16:7).

7.12 **Pronume și adjective corelative.** Între pronumele și adjectivele interogative, demonstrative sau relative se instituie uneori relații de corespondență. Cei doi termeni ai corelației pot fi plasați în propoziții diferite. Tabelul următor are rolul de a ilustra aceste corespondențe:

Interogative		Demonstrative		Relative	
τίς	cine?	οὗτος	acesta	ὅς	care
		ἐκεῖνος	acela	ὅστις	care
πόσος	cât?	τοσοῦτος	atât de (mare, numeros)	ὅσος	cât de
ποῖος	de ce fel?	τοιοῦτος	astfel de, așa	οἷος	cum
πηλίκος	cât de mare?	τηλικοῦτος	atât de mare	ἥλικος	cât de mare

Exemple: οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί „cum este cel pământesc, așa sunt și cei pământești” (1 Cor 15:48), τοσοῦτω μᾶλλον ὄσῳ „cu atât mai mult cu cât” (Evr. 10:25).

REZUMAT

- ✓ Pronumele demonstrativ are rol dublu: a) indică un obiect din apropiere sau din depărtare (rol deictic) și b) se raportează la un reper anterior menționat (rol anaforic).
- ✓ În greaca biblică există două demonstrative propriu-zise, unul de apropiere și celălalt de depărtare: οὗτος, αὕτη, τοῦτο „acesta” și ἐκεῖνος, ἐκεῖνη, ἐκεῖνο „acela”.
- ✓ Trebuie distins între pronumele demonstrativ și adjectivul pronominal demonstrativ. Adjectivul pronominal se acordă în gen, număr și caz cu numele pe care îl determină.
- ✓ Pronumele relativ (ὅς, ἣ, ὅ „care”) substituie un nume și introduce o propoziție subordonată; preia genul și numărul antecedentului nominal, dar are cazul determinat de funcția sa sintactică în propoziția pe care o introduce.
- ✓ Pronumele interogativ (τίς, τί „cine? ce?”) și cel indefinit (τις, τι „cineva, ceva”) au o declinare foarte asemănătoare, diferențele ținând de accent.
- ✓ Între pronume (interogative, demonstrative, relative etc.) există relații de corespondență și de opoziție, cu ajutorul cărora pot fi învățate mai ușor.

INFORMAȚII AVANSATE

7.13 **Pronumele demonstrativ.** Sistemul clasic al pronumelor demonstrative era ternar. Nu exista numai o distincție apropiere/depărtare, ci și una de persoane, deosebindu-se între locutor și interlocutor: ὅδε, ἦδε, τόδε (lat. *hic*) „acesta (de lângă mine)”, οὗτος, αὕτη, τοῦτο (lat. *iste*) „acesta (de lângă tine)” și ἐκεῖνος, ἐκεῖνη, ἐκεῖνο (lat. *ille*) „acela”. Treptat, demonstrativul ὅδε cade în desuetudine; practic, cu puține excepții (οἶδε ἡμεῖς σοι οἰκέται „iată, noi suntem robii tăi” – Gen. 50:18, τῆδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη Μαριάμ „avea o soră ce se numea Maria” – Lc. 10:39), mai poate fi întâlnit doar în formula τάδε λέγει „acestea le spune...” (Gen. 45:9, Fpt. 21:11).

7.14 **Pronumele indefinit.** Greaca clasică distingea între ἄλλος „altul” și ἕτερος „celălalt”. În NT cele două cuvinte sunt folosite ca sinonime, fără vreo nuanță specială, v. de ex.: ἄλλω δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλω [δὲ] προφητεία, ἄλλω [δὲ] διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέρω γένη γλωσσῶν, ἄλλω δὲ ἐρμηνεῖα γλωσσῶν „unuia (i se dă) puterea de a face minuni, iar altuia, proorocia; unuia, deosebirea duhurilor, iar altuia, feluri de limbi, și altuia, tălmăcirea limbilor” (1 Cor. 12:10).

7.15 **Pronumele relativ.** Când antecedentul pronumelui relativ este la cazul G. sau D., iar pronumele ar trebui să fie la cazul Ac., ca obiect al verbului din propoziția relativă, cazul pronumelui este uneori același cu cel al antecedentului său: ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω „din apa pe care o voi da” (Mt. 18:19), ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν „pentru toate cele pe care le-au auzit” (Lc. 2:20). Fenomenul se numește *atracție sintactică*.

În LXX și NT nu apar decât formele de N. singular (ὅστις, ἧτις, ὃ τι) și plural (οἵτινες, αἵτινες, ἅτινα) ale pronumelui relativ compus; ὃ τι și la Ac.sg: ὃ τι ἐάν με αἰτήσης δώσω σοι „orice îmi vei cere, îți voi da” (Mc. 6:23). Urme ale genitivului se păstrează în locuțiunea ἕως ὅτου „până ce, cât timp”: ἕως ὅτου εἶ μετ’ αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ „câtă vreme ești cu el pe drum” (Mt. 5:25). Pentru ὅστις cu sensul lui ὅς, vezi de ex.: ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς Πέτρον καὶ Ἰωάννην, οἵτινες καταβάντες... „au trimis la ei pe Petru și pe Ioan, care au coborât...” (Fpt. 8:14-15).

7.16 **Pronumele negativ.** Paralel cu formele clasice οὐδεῖς și μηδεῖς, apar adesea în LXX οὐθεῖς și μηθεῖς, forme uzuale în sec. al III-lea î.Hr. și explicabile din punct de vedere fonetic¹. Câteva exemple se întâlnesc și în NT, dar mai ales la neutru singular (οὐθέν): οὐθέν εὔρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ „nu am găsit nimic la acest om” (Lc. 23:14), ἄσπιτοι διατελεῖτε μηθὲν προσλαβόμενοι „continuați să postiți și nu primiți nimic” (Fpt. 27:33), οὐθεῖς μεθ’ ἡμῶν ἐστιν „nimeni nu este cu noi” (Gen. 31:44).

7.17 **Substantivul ἀνὴρ.** Sub evidentă influență ebraică, ἀνὴρ este folosit uneori în LXX cu rolul pronumelui distributiv ἕκαστος „fiecare”: καὶ ἡμεῖς δώσομέν σοι ἀνὴρ χιλίους καὶ ἑκατὸν ἀργυρίου „și-ți vom da fiecare o mie o sută de arginți” (Jud. 16:5).

¹ Este vorba despre o contragere vocalică și o asimilare regresivă de aspirație (οὐδὲ + εἶς > οὐθεῖς).

7.18 **Pronumele corelative.** În NT cele mai des întâlnite corelative sunt πόσος/τοσοῦτος/ὅσος și ποῖος/τοιούτος. Πότερος iese din uz, fiind înlocuit de formule perifrastice¹, ca în Mt. 21:31: τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς; „care dintre cei doi a făcut voia tatălui său?”. Pronumele ποταπὸς (< ποδαπὸς „din ce țară?”) intră în concurență cu ποῖος (διελογίζετο ποταπὸς εἶη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος „se întreba ce salutare mai e și aceasta” – Lc. 1:29) și cu πόσος (ἴδε ποταποὶ λίθοι καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαὶ „uită-Te ce pietre și ce clădiri” – Mc. 13:1).

EXERCITII

1. Analizați și traduceți:

οὗτος, τοῦτο, αὕτη, ταύτη, ἐκείνου, τούτοις, ἐκείναις, ταῦτα, ταύτας, ἐκείνοις, τούτων, ἐκεῖνα, τούτω, αὗται, ἐκείνης, ταύτην.

2. Traduceți în greacă, folosind pronume demonstrative:

aceștia, aceleia, acele (lucruri), acestuia, ale acelora, pe acesta, a acesteia, aceste (lucruri).

3. Identificați felul următoarelor pronume. Încercați să le analizați și să le traduceți:

τίνος, ὅς, τι, ὅσος, ὅ, σοι, ἐκείνην, αὐτοῖς, ἡμῖν, ἀλλήλους, ὑμέτερον, ὧν, ταῦτα, τινῶν, ἡμᾶς, ἑαυτοῦ, σύ, ἄς, ἐμός, αὕτη.

4. Traduceți:

1. Οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς τοῦ θεοῦ. 2. Τίς πιστεύει τοῖς λόγοις ἡμῶν; 3. Μακάριοί εἰσιν ἐκεῖνοι. 4. Μετὰ δέ τινος ἡμέρας λέγει πρὸς Βαρναβᾶν Παῦλος. 5. Τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς Ἰσραήλ. 6. Ἀλήθεια ἐν τοῖς λόγοις οἷς ἐγὼ λαλῶ πρὸς σε. 7. Ἀκούετε ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις τοὺς λόγους τούτους. 8. Λέγουσιν αὐτὸν εἶναι θεόν. 9. Τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. 10. Ὅσα ὁ νόμος λέγει τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ.

¹ Perifraza este o „exprimare pe ocolite”, de la περί „în jurul” și φράσις „rostire, exprimare”.

VOCABULAR PENTRU CAPITOLUL 8

	traducere		frecvență în NT
ὄν	(particulă intraductibilă; aduce un sens ipotetic, condițional sau general)		166
ἀνὴρ, ἀνδρός, ὁ	bărbat, om	numele proprii Andrei, Andreia	216
ἀποστέλλω	trimit	<i>apostol</i>	132
βλέπω	văd		132
γινώσκω	cunosc	<i>gnoză, gnostic</i>	222
γυνή, -αικός, ἡ	femeie	androgen – cu caracteristici atât bărbătești, cât și femeiești; hermafrodit	215
δεῖ	este necesar, trebuie		101
διδάσκω	învăț (pe cineva), predau		97
δύναμαι	am putere, pot	<i>dinamic</i>	210
εἰ	dacă		502
ἐπτά	șapte	<i>Heptateucul</i> – primele șapte cărți ale Vechiului Testament	88
ἐσθίω	mănânc		157
εὕρισκω	găsesc	<i>evrika!</i> (εὔρηκα) – „am găsit!”, celebra exclamație a lui Arhimede	176
θέλω	vreau, doresc		208
ἰδοῦ	iată! uite!		200
ἵστημι	fac să stea, statornicesc; stau în picioare, stau pe loc		155
καλέω	chem	eng. <i>call</i> „a chema”	148
μέν	pe de o parte, într-adevăr (particulă adesea netradusă)		179
παρά (+G, +D, + Ac)	de la (+G); la (+D); pe lângă (+Ac)	<i>paralel</i>	194
τε	și (enclitic)		215
τίθημι	pun	<i>antiteză</i>	100
ὑπό (+G, +Ac)	de către (+G); sub (Ac)	<i>hipotermie</i>	220
ὥς	cum, încât, că, cât de		504

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Ipostas, paraclis, heptagon, gineceu, ipoteză, dinam, heptagramă, hipocalcemie, parastas, paraclet, stază.

Cuvinte învățate până acum: 173

Total ocurențe în această secțiune: 4.537

Procentaj ocurențe în NT: 70,66%

Capitolul VIII

VERBUL. NOȚIUNI GENERALE

În acest capitol vei învăța:

- faptul că verbul exprimă acțiuni și își poate schimba forma (este flexibil, se conjugă)
- structura de bază a verbului: radical, temă și desinențe
- principalii parametri (categoriile gramaticale) după care verbul se conjugă: aspect, mod, timp, persoană, număr și diateză

8.1 **Introducere.** Verbul exprimă o acțiune sau o stare. Precum numele, verbul este o parte de vorbire flexibilă, schimbându-și forma (mai ales terminațiile) după necesitățile mesajului transmis. Flexiunea verbului poartă numele de *conjugare*. A conjuga un verb înseamnă a-l modifica după categoriile gramaticale specifice (aspect, mod, timp, persoană, număr și diateză). Structural, verbul grec seamănă mult cu verbele din limba română. Compară:

		Singular		Plural	
(persoana)	1	λέγω	zic	λέγομεν	zicem
	2	λέγεις	zici	λέγετε	ziceți
	3	λέγει	zice	λέγουσι	zic

OBSERVAȚII: •1. Există forme distincte pentru cele trei persoane (I, a II-a, și a III-a) și cele două numere (singular și plural).
•2. O parte a verbului rămâne constantă (tema), în timp ce o altă parte variază (desinențele).

8.2 **Radical, temă și desinențe.** Structura morfologică a verbului grec este mai complexă decât a numelui (§ 2.2) și necesită precizări suplimentare¹. Opoziția dintre temă și desinențe rămâne fundamentală: *tema* este partea stabilă a verbului, în timp ce *desinențele* variază pentru a indica diferitele lui persoane, numere și diateze. Verbul nu are însă o singură temă, ci mai multe; diversele timpuri au teme proprii, numite de aceea teme temporale². Elementul comun tuturor temelor temporale este *radicalul verbal*, la care aproape întotdeauna sunt adăugate afixe și/sau desinențe³. În sfârșit, de multe ori, pentru a

¹ În greacă, precum în toate limbile indo-europene vechi, sistemul verbal este net separat de cel nominal, deși există unele puncte de intersecție (vezi categoria numărului sau formele nominale ale verbului).

² Tema verbală este formată din radical și eventualele afixe, incluzând vocala tematică și opunându-se desinențelor. Tema temporală include afixele temporale, dar exclude afixele modale (§ 8.15).

³ Afixele (morfele derivaționale) trebuie distinse de desinențe (morfele flexionale). În sistemul verbal, afixele caracterizează timpurile și modurile. Un radical poate avea mai multe morfele derivaționale (temporale, modale), așa cum poate să nu aibă nici unul.

ușura pronunția, tema verbală se formează cu ajutorul unei vocale de legătură, o sau ε, numită vocală tematică¹.

Ca regulă generală, tema unui verb se află prin înlăturarea desinențelor. Astfel, la prezent, după cum poți vedea mai jos, tema verbului λέγω „spun” este λεγο-, alternând cu λεγε-². Radicalul (λεγ-) trebuie deosebit de vocala tematică (-ο/ε-).

λεγ-ο-	-μεν
λεγ-ε-	-τε
<i>temă</i> (stabilă)	<i>desinențe</i> (variabile)

Ca în cazul numelui, desinențele nu trebuie confundate cu terminațiile, iar tema cu radicalul, deși, ocazional, ele pot fi identice³. Desinența este una dintre părțile componente ale terminației, iar radicalul⁴ – una din părțile temei. Prin terminație se înțelege orice parte finală variabilă care caracterizează forma verbală conjugată și în care, de obicei, sunt incluse desinența și vocala tematică, dar și unele sufixe temporal-modale.

În limba greacă există o alternanță în structura radicalului, numită apofonie; ea are rol atât lexical, cât și gramatical. De exemplu, radicalul γεν-/γον-/γν- (gradul normal/gradul plin/gradul zero) trimite la sensul fundamental de „naștere”; el se regăsește în toate următoarele cuvinte: γένος „neam, gen”, γεννάω „nasc”, γένεσις „naștere, geneză”, γονεύς „părinte”, γίγνομαι „devin” etc. Atunci când tema are aceeași formă cu radicalul, aceasta se numește temă-radical, de ex. ποδ- din ποδός sau ἐσ- din ἐσ-μέν.

Exemplu de analiză morfematică: λύω „dezleg”

		Tema de prezent			Desinență
-	-	λυ	-	ω	-
prefix	reduplicare	radical	sufix	vocala tematică	desinență
Terminație					

Exemplu de analiză morfematică: ἀποδίδομεν „dăm, înapoiem”

		Tema de prezent			Desinență
ἀπο	δι	δο	-	-	μεν
prefix (lexical)	reduplicare de prezent	radical	sufix	vocala tematică	desinență
Terminație					

¹ Vocala tematică alternează în funcție de contextul fonetic; se folosește -ο- înainte de consoanele nazale (μ sau ν) și -ε- în toate celelalte cazuri. Altfel spus, vei întâlni vocala tematică -ο- numai la pers. I sg. și pl., la pers. a III-a pl., la modurile optativ și la participiu; în rest, doar vocala tematică -ε-.

² Tema λέγο/ε- este înrudită, prin faptul că folosește același radical, cu tema λόγο-, pe care am întâlnit-o deja la substantivul λόγο-ς. Reține așadar faptul că tema își schimbă deseori forma între nume și verb, nu și sensul.

³ Multe din radicalele verbale sunt la origine teme nominale. Exemple: παιδευ-ω „educ” (< παῖς, παιδ-ός „copil”), τιμά-ω „cinstesc” (< τιμά, att. τιμή „preț”) etc. Verbele derivate de la teme nominale se numesc *denominative*. Aceste verbe au aproape întotdeauna o conjugare regulată, cu forme previzibile, motiv pentru care au fost favorizate în perioada istorică a limbii grecești.

⁴ Spre deosebire de rădăcină (vezi și nota 2 de la pagina 22), de care deseori este greu de distins, radicalul poate include și diverse afixe („lărgiri”) cu rol lexical. Astfel, forma μανθάνομεν „învățăm” va fi analizată în: radicalul μαθ- (rădăcina *μη-, lărgită cu -dh-), infixul -v-, sufixul -av-, vocala tematică -ο- și desinența -μεν.

Exemplu de analiză morfematică: ἐχρησάμεθα „ne-am folosit, am utilizat”

Tema de aorist					Desinență
ἐ	-	χρη	σα	-	μεθα
prefix (augment)	reduplicare	radical	sufix de aorist	vocala tematică	desinență
Terminație					

Exemplu de analiză morfematică: δεδωγμένοι „prigoniți”

Tema de perfect (participiu)					Desinență
-	δε	διωγ	μεν	ο	ι
prefix	reduplicare de perfect	radical	sufix de participiu	vocala tematică	desinență
Terminație					

8.3 Formele de bază ale verbului. Timpurile au temele lor proprii, formate pe radicalul verbal. În dicționare verbele grecești sunt trecute cu circa șase forme (la pers. I sg.), care sunt fundamentale pentru întreaga lor conjugare. Iată formele de bază ale verbului λύω „dezleg”, folosit adesea în gramatici în scop ilustrativ datorită scurtimii și regularității sale:

λύω	„dezleg”	(indicativ prezent activ)	baza pentru formele de prezent (active, medii și pasive) și de imperfect (active, medii și pasive)
λύσω	„voi dezlega”	(indicativ viitor activ)	baza pentru formele de viitor (active și medii)
ἔλυσα	„am dezlegat / dezlegai”	(indicativ aorist activ)	baza pentru formele de aorist (active și medii)
λέλυκα	„am terminat de dezlegat”	(indicativ perfect activ)	baza pentru formele de perfect (activ) și de mai mult ca perfect (activ)
λέλυμαι	„am fost și sunt dezlegat”	(indicativ perfect pasiv)	baza pentru formele de perfect (medii și pasive) și de mai mult ca perfect (medii și pasive)
ἐλύθην	„am fost dezlegat”	(indicativ aorist pasiv)	baza pentru formele de aorist (pasive) și de viitor (pasive)

Formele de bază ale unui verb nu trebuie învățate pe dinafară, dar este important să reții faptul că, odată ce le cunoști (cu sau fără ajutorul dicționarului), poți crea sau analiza orice altă formă a verbului respectiv. Noi ne vom referi la ele ori de câte ori vom discuta despre modul de formare a diverselor teme temporale.

Nu fiecare verb are atestate toate cele șase forme principale. Astfel, există posibilitatea ca unele verbe să fie folosite în mod obișnuit doar la timpurile derivate de la două sau trei forme de bază (*verbe defective*). În plus, nu este un lucru neobișnuit ca anumite verbe să nu aibă forme de activ la un timp sau altul; în acest caz, dicționarele menționează formele de bază la diateza atestată. Exemple: verbul ἔχω „am” nu prezintă temele de perfect și de aorist pasiv și, implicit, toate formele derivate de la acestea (ἔχω, ἔξω, ἔσχω, ἔσχηκα, -, -); verbul ἔρχομαι „merg, vin” nu are forme active (ci doar medii) la prezent și viitor și nici formele de perfect și aorist pasiv (ἔρχομαι, ἐλεύσομαι, ἦλθον, ἐλήλυθα, -, -). O listă cu cele mai frecvente verbe ale NT, împreună cu formele lor de bază, este anexată la acest manual (vezi § 20.17 și Anexa 2).

8.4 **Desinențele**¹ indică deopotrivă persoana, numărul și diateza unui verb. În plus, ele contribuie la caracterizarea timpurilor și a modurilor. Desinențele se împart în două categorii: a) desinențele primare (utilizate la indicativul tuturor timpurilor principale² și la întreg modul conjunctiv) și b) desinențele secundare (utilizate la indicativul tuturor timpurilor secundare și la întreg modul optativ).

La origine, desinențele personale par să fi fost următoarele:

		Primare	Secundare	
Active	Sg.	1	-μ ³	-ν/-α
		2	-σι ³	-σ
		3	-τι ³	-τ ⁴
	Pl.	1	-μεν	-μεν
		2	-τε	-τε
		3	-ντι ⁵	-ντ ⁴ /-σαν
Medio-Pasive	Sg.	1	-μαι	-μην
		2	-σαι ⁶	-σο ⁶
		3	-ται	-το
	Pl.	1	-μεθα	-μεθα
		2	-σθε	-σθε
		3	-νται	-ντο

OBSERVAȚII: •1. Desinențele secundare alternative -α și -σαν se folosesc de obicei la aorist. •2. Modul imperativ are desinențe proprii, care vor fi studiate ulterior (§ 26.4).

Desinențele verbului, precum cele ale numelui, sunt indispensabile unei analize și traduceri corecte. Învață-le foarte bine, dar așteaptă-te ca și ele să apară uneori modificate în vorbire. În practică, vei fi tentat să ignori desinențele (ipotetice) în favoarea terminațiilor (reale), cele din urmă fiind rezultate din contactul desinențelor cu vocala tematică sau cu tema însăși. Totuși, nu uita că terminațiile sunt mult mai numeroase decât desinențele, iar informațiile de care ai nevoie (persoana, numărul și diateza verbului) sunt furnizate de desinențe.

8.5 **Acordul.** În greacă, verbul predicat se acordă cu subiectul său (în persoană și număr). Acest acord se realizează tocmai cu ajutorul desinențelor personale, care servesc drept conector între verb și

¹ Vorbim aici despre desinențele verbale personale, în opoziție cu desinențele/sufixe nepersonale (ale infinitivului și participiului). Desinențele se adaugă la tema verbului. Ele constituie ultimul morfem al formelor verbale personale.

² Pentru distincția dintre timpurile principale și cele secundare, v. mai jos (§ 8.10).

³ Forma originară a desinențelor primare active, mai ales cele de singular, este încă mult disputată. Desinența -μ este folosită doar de verbele atematiche. Desinențele -σι și -τι sunt greu recunoscutibile în terminațiile reale.

⁴ Tau cade în poziție finală.

⁵ Tau se schimbă în sigma (-ντι > -νσι). Desinența ν fie cade înainte de sigma la verbele tematice (de ex. -ονσι > -ουσι, cu lungire compensatorie), fie se vocalizează la verbele atematiche (-νσι > -ασι).

⁶ Ajuns în poziție intervocalică, sigma cade aproape de fiecare dată, iar vocalele se contrag.

nume. Astfel, de exemplu, dacă subiectul unei propoziții este la persoana întâi a singularului, și verbul va trebui să aibă aceeași persoană și același număr: ἐγώ εἰμι „eu sunt”, οἱ μαθηταὶ λέγουσι „ucenicii spun” etc. Propoziții de tipul ἐγὼ ἐσμέν „eu suntem” sau οἱ μαθηταὶ λέγεις „ucenicii spui” sunt, din punct de vedere sintactic, la fel de greșite în greacă precum sunt în română; reprezintă *dezacorduri*.

Există o aparentă excepție la cele spuse mai sus: subiectele la neutru plural primesc verbe predicat la numărul singular. Exemplu: ἦλθεν τὰ πετεινά „au venit (propriu-zis „a venit”) păsările” (Mc. 4:4). Acest tip de acord (numit și „atic”) apare în mod obișnuit în greaca biblică și se datorează faptului că neutru plural era considerat un fel de singular colectiv; când totuși este folosit pluralul, se accentuează asupra identității individuale, de ex.: τὰ δαιμόνια πιστεύουσιν καὶ φρίσσοουσιν „demonii cred și se cutremură” (Iac. 2:19).

8.6 **Accentul** verbelor este *recesiv*, ceea ce înseamnă că o formă verbală va fi accentuată cât mai departe de ultima silabă și cât mai aproape de începutul cuvântului, atât cât o permit regulile de accentuare (v. § 1.15 și § 1.16). Această observație te va ajuta să accentuezi corect orice verb. Exemplu: ἀκούετε va fi accentuat pe silaba antepenultimă (ἀκούετε), pentru că ultima silabă este scurtă și permite plasarea accentului scurt pe oricare dintre ultimele trei silabe; după un raționament similar, διώκεις și εἶπεν vor fi accentuate διώκεις și εἶπεν.

8.7 **Conjugări.** Verbele grecești se împart în două conjugări (clase de flexiune):

- verbe în -ω, numite astfel pentru că persoana I a singularului indicativ prezent (activ) se termină în -ω (de ex. λέγω „zic”, λύω „dezleg”). Aceste verbe sunt numite și *tematice*, pentru că, la cele trei diateze, la prezentul tuturor modurilor și la imperfectul indicativului, ele prezintă o vocală tematică (o sau ε), care precede desinența sau se contopește cu ea;
- verbe în -μι, numite astfel pentru că persoana I a singularului indicativ prezent (activ) se termină în -μι (de ex. εἰμί „sunt”, δέικνυμι „arăt”). Aceste verbe sunt numite și *atematice*, pentru că nu au vocală tematică.

Dintre cele două conjugări, verbele în -ω sunt mult mai numeroase și tind să le înlocuiască pe cele în -μι.

CATEGORIILE VERBULUI

8.8 În limba greacă verbul are forme flexionare și, în mod uzual, este analizat în funcție de șase categorii gramaticale: aspect, mod, timp, persoană, număr și diateză.

8.9 **Aspectul** se referă la felul în care vorbitorul prezintă acțiunea verbală. În greacă există trei aspecte:

- aspectul *progresiv* (linear), prin care acțiunea verbului este descrisă ca un proces în desfășurare sau pe cale să se întâmple, eventual de durată.
- aspectul *punctual* (sumativ, nedefinit), prin care acțiunea verbului este pur și simplu menționată, descrisă dintr-o privire și concentrată într-un singur punct. Prin opoziție cu progresivul, aspectul punctual poate avea o valoare momentană.

- aspectul *finit* (rezultativ), prin care acțiunea verbului este descrisă ca un proces deja încheiat sau, mai precis, ca rezultatul durabil al unui proces încheiat.

Formele verbale exprimă totodată timpul și felul acțiunii. Dar, în vreme ce româna este atentă mai mult la *timpul* în care se desfășoară acțiunea (trecut, prezent sau viitor), limba greacă subliniază în primul rând *felul* acțiunii respective (în desfășurare, nedefinită sau încheiată). Această simplă observație este fundamentală pentru înțelegerea modului în care este structurat verbul grec. Toate timpurile indicativului au și o valoare temporală, subsumată celei aspectuale. Celelalte forme, non-indicative, arată doar aspectul, nu și timpul unei acțiuni verbale.

O ilustrație este poate mai sugestivă. Gândește-te întâi la acțiunea de „a bea”, ruptă de orice combinație lexicală, gramaticală sau contextuală. Imaginează-ți apoi aceeași acțiune fie prezentată în desfășurare, ca într-un film (aspectul progresiv), fie simplu menționată, ca într-o fotografie (aspectul punctual), fie descrisă ca un proces încheiat (aspectul finit). Firește, faptul de „a bea” poate fi plasat în timp (în trecut, în prezent sau în viitor), dar acest lucru este considerat secundar. Compară, de exemplu, în limba română formele „beam”, „băui” și „eram beat”, toate ale unor timpuri trecute; diferența dintre ele nu ține de timpul (trecut, prezent sau viitor) ori de durata acțiunii (scurtă sau lungă), ci de aspectul ei (progresiv, punctual sau finit).

8.10 **Timpul.** Conjugarea greacă are șapte timpuri¹: prezentul, imperfectul, viitorul, aoristul, perfectul, mai mult ca perfectul și viitorul perfectului, care pot fi organizate pe trei paliere (aspectuale), după cum urmează:

	<i>Aspect progresiv</i> (acțiune în desfășurare)	<i>Aspect punctual</i> (acțiune nedefinită)	<i>Aspect finit</i> (acțiune încheiată)	
<i>Trecut</i>	Imperfectul (trecutul prezentului)	Aoristul	Mai mult ca perfectul (trecutul perfectului)	<i>Timpuri secundare</i>
<i>Prezent</i>	Prezentul		Perfectul	<i>Timpuri principale</i>
<i>Viitor</i>	Viitorul		Viitorul perfectului	

¹ Există o problemă terminologică legată de cuvântul „timp”, care este folosit nu numai pentru a descrie când are loc acțiunea verbală (trecut, prezent, viitor), dar și cu referire la forma unui verb (prezent, imperfect, perfect etc.). Această imprecizie (v. engl. *time / tense*) este generatoare de confuzii, căci ești făcut să crezi că o formă verbală aspectual-temporală este exclusiv temporală. În realitate, pentru vorbitorul grec era mai important cum se desfășoară acțiunea (aspectul acțiunii) și mai puțin important când (timpul acțiunii).

Valoarea și utilizarea acestor timpuri presupun o discuție mult mai amplă, care ține de sintaxa verbului grec. Reține deocamdată că:

- timpurile au valoarea lor proprie numai la modul indicativ. Excepții: viitorul și viitorul perfectului, care își păstrează valoarea temporală la toate modurile.
- aoristul (de la gr. ἀόριστος „indefinit”, „nedeterminat”) este unul dintre cele mai importante timpuri în limba greacă. La indicativ, el este prin excelență timpul povestirii și în general corespunde perfectului nostru simplu sau compus și, mai ales în subordonate, mai mult ca perfectului.
- imperfectul și mai mult ca perfectul există doar la indicativ.
- perfectul grec nu trebuie identificat cu perfectul (simplu sau compus) din limba română; de cele mai multe ori el are valoare rezultativă, denumind rezultatul prezent al unei acțiuni trecute. Compară aoristul ἔγραψε „a scris / scris” cu perfectul γέγραπται „a fost (și rămâne) scris / stă scris”¹.
- există 4 timpuri principale (prezentul, viitorul, perfectul și viitorul perfectului) și 3 timpuri secundare (imperfectul, aoristul și mai mult ca perfectul). Timpurile principale au desinențe diferite de cele secundare *numai la indicativ*.

8.11 **Modul** se referă la maniera în care vorbitorul apreciază acțiunea verbală: reală sau potențială. Există patru moduri personale: indicativul (modul realității²), imperativul (modul îndemnului), conjunctivul (modul probabilității și al eventualității) și optativul (modul posibilității); și două moduri nepersonale: infinitivul și participiul³. Dintre acestea, optativul este foarte puțin reprezentat în NT.

8.12 **Persoana**. Ca în română, în limba greacă există trei persoane. În cazul verbului, ele sunt redată prin desinențe specifice:

- persoana întâi este persoana celui care vorbește, a locutorului (ἐγώ „eu”, εἰμί „sunt”, λύω „dezleg”, ἐσμέν „suntem”)
- persoana a doua este persoana cu care locutorul vorbește, a interlocutorului (σύ „tu”, εἶ „ești”, λύεις „dezlegi”, ἐστέ „sunteți”)
- persoana a treia este folosită de locutor cu referire la oricare alte persoane (αὐτός „acesta”, οἱ μαθηταί „ucenicii”, ἐστί „este”, λύει „dezleagă”, εἰσὶν „sunt”)

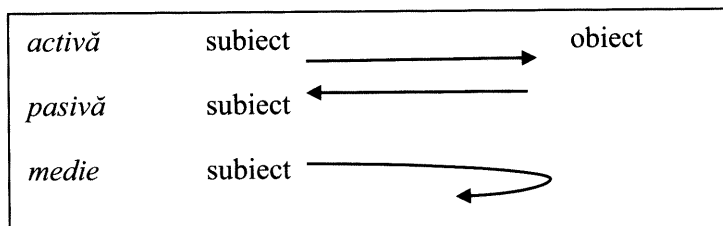
8.13 **Numărul**. Ca în română, în limba greacă se distinge între singular și plural. Cele două numere au desinențe proprii.

¹ Verbul cel mai utilizat în NT pentru a introduce citări nu este „a spune”, ci „a scrie”; doar forma γέγραπται este folosită de 67 de ori.

² Folosind indicativul, vorbitorul prezintă acțiunea ca reală, ceea ce nu înseamnă însă că acțiunea este cu adevărat reală. Între limbaj (gândire) și realitate nu există în mod necesar nici o corespondență.

³ Modurilor nepersonale, mai precis participiului, le pot fi adăugate două adjective verbale: adjectivele verbale în -τός, care prezintă acțiunea verbală drept realizată sau realizabilă (de ex. παιδευτός „educat” sau „educabil”), și adjectivele verbale în -τέος, care prezintă acțiunea verbală drept necesară (de ex. παιδευτέος „care trebuie educat”).

8.14 **Diateza** indică raportul dintre subiect și acțiunea (sau starea) exprimată de verb¹. Greaca are trei diateze, marcate prin desinențe: activă, pasivă și medie. *Activul* arată că subiectul face acțiunea („omul dezleagă”), *pasivul* că o suportă („omul este dezleagat”). Diateza *medie* nu trebuie confundată cu cea reflexivă din limba română; de cele mai multe ori, ea exprimă o acțiune în care subiectul este implicat și interesat (λύομαι „dezleg pentru mine, dezleg în folosul meu, îmi dezleg”) și mai rar are un sens reflexiv (λύομαι „mă dezleg”)².

Formele de mediu și cele de pasiv se diferențiază între ele numai la viitor și la aorist; la toate celelalte timpuri, diateza medie și cea pasivă au forme comune, medio-pasive. Importanța diatezei medii scade în greaca biblică (în raport cu cea clasică), dar ea este încă bine reprezentată.

Verbele care nu au forme active, ci doar înțeles activ și forme mediale, se numesc *deponente*, de ex: ἔρχομαι „vin”, γίνομαι „devin”.

REZUMAT

- ✓ Verbul este o parte de vorbire flexibilă care exprimă acțiuni sau stări.
- ✓ Structural, verbul poate fi împărțit în două feluri: a) temă (radical + eventualele afixe, inclusiv vocala tematică) și desinențe, b) radical și terminații (eventualele afixe, inclusiv vocala tematică și desinențele).
- ✓ Parametrii în funcție de care verbul își schimbă forma într-un enunț se numesc categorii (gramaticale) verbale.
- ✓ În limba greacă există două conjugări (a verbelor în -ω și a verbelor în -μι) și șase categorii verbale:
 - 3 aspecte (progresiv, punctual, finit),
 - 6 moduri (indicativ, imperativ, conjunctiv, optativ, infinitiv și participiu),
 - 7 timpuri (prezent, imperfect, viitor, aorist, perfect, mai mult ca perfect și viitor al perfectului),
 - 3 persoane (întâi, a doua și a treia),
 - 2 numere (singular și plural)
 - 3 diateze (activă, pasivă și medie).
- ✓ De regulă, în greacă verbul predicat se acordă cu subiectul său în persoană și număr.

¹ Termenul grecesc este διάθεσις, tradus în latină prin *dispositio* „dispunere, dispoziție”.

² Cf. Daniel B. WALLACE, *Greek Grammar Beyond the Basics. Exegetical Syntax*, Zondervan, Grand Rapids, 1996, pp. 408-409, și rezervele formulate acolo: schema nu ilustrează decât verbele tranzitive și valoarea reflexivă a diatezei medii.

INFORMAȚII AVANSATE

8.15 **Teme temporale vs teme modale.** Tema temporală este constituită din radicalul verbal (eventual prefixat) și diversele afixe temporale. Exceptând indicativul și imperativul, la tema temporală se adaugă un afix modal, care dă naștere unei teme modale. Prin urmare, tema modală o include pe cea temporală și este derivată de la aceasta. Iată mai jos o listă a celor mai importante teme temporale în limba greacă:

Tema de prezent (prezent și imperfect) este:	λυ-ο/ε-
Tema de viitor activ și mediu este:	λυ-σ-ο/ε-
Tema de aorist activ și mediu este:	λυ-σ(α)-
Tema de aorist pasiv este:	λυ-θη-
Tema de viitor pasiv este:	λυ-θη-σ-ο/ε-
Tema generală de perfect (și de perfect medio-pasiv):	λε-λυ-
Tema de perfect activ:	λε-λυ-κ(α)-

8.16 **Dualul.** Numărul dual dispare din conjugarea verbului grec, așa cum a dispărut și din flexiunea numelui.

8.17 **Adjectivele verbale în -τός și -τέος,** folosite în greaca clasică pentru a marca posibilitatea, respectiv obligația, își pierd productivitatea, tind să-și abandoneze caracteristicile verbale și să devină simple adjective (de ex. ἀγαπητός, δεκτός, δυνατός, ζεστός, θνητός etc.). Sunt puține locurile unde valoarea originară a acestor adjective s-a păstrat: πῶς οὐν ἐκδεκτέον ἢ νομιστέον ὅτι εἰσὶν θεοί „cum poate cineva să accepte și să creadă că aceștia sunt dumnezei?” (Ep. Ier. 1:56), εἰ παθητός ὁ Χριστός... „că Hristos trebuie să pătimească” (Fpt. 26:23).

EXERCITII DE TRADUCERE

Identifică și analizează substantivele de declinare I și a II-a, apoi pronumele, din propozițiile de mai jos. Încearcă să traduci propozițiile cu ajutorul dicționarului:

LXX

1. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου. (Ex. 23:20)
2. σὺ εἶ κύριος ὁ θεὸς Ἰσραὴλ καὶ γὰρ δοῦλός σου. (3 Rg. 18:36)
3. ἀλλὰ αὐτὸς ὁ κύριος δίδωσιν¹ πάντα τὰ ἀγαθὰ. (Tob. 4:19)
4. σὺ γὰρ ζωῆς καὶ θανάτου ἐξουσίαν ἔχεις καὶ κατάγεις εἰς πύλας ἄδου καὶ ἀνάγεις. (Ἰηθ. 16:13)
5. πᾶσα σοφία παρὰ κυρίου καὶ μετ' αὐτοῦ ἐστὶν εἰς τὸν αἰῶνα. (Sir. 1:1)
6. ἀγαθὰ καὶ κακὰ, ζωὴ καὶ θάνατος, πτωχεῖα καὶ πλοῦτος παρὰ κυρίου ἐστὶν. (Sir. 11:14)
7. οὐκ ἔστιν ἐξουσία ἐν ἡμέρᾳ τοῦ θανάτου καὶ οὐκ ἔστιν ἀποστολὴ ἐν τῷ πολέμῳ. (Ecl. 8:8)
8. ἐγὼ ἐν νεκροῖς εἰμι φωνὴν ἀνθρώπων ἀκούω καὶ αὐτοὺς οὐ βλέπω. (Tob. 5:10)
9. ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ οὐ φέρουσιν αὐτοῦ τὴν δόξαν. (2 Par. 2:5)
10. ἡ βασιλεία σου βασιλεία πάντων τῶν αἰώνων καὶ ἡ δεσποτεία σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ· πιστὸς κύριος ἐν τοῖς λόγοις αὐτοῦ καὶ ὁσιος ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. (Ps. 144:13)

NT

1. ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις. (Lc. 24:18)
2. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. (In. 14:20)
3. αὕτη ἐστὶν ὑμῶν ἡ ὥρα. (Lc. 22:53)
4. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ. (1 In. 3:23)
5. αὕτη δέ ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ. (In. 17:3)
6. ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει² μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. (2 Tim. 4:8)
7. οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοὶ τοῦ θεοῦ εἰσιν. (Apor. 19:9)
8. οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ; (In. 6:42)
9. ἐξῆλθεν οὖν οὗτος ὁ λόγος εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει. (In. 21:23)
10. οἶδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν. (In. 9:20)
11. οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοί. (Apor. 22:6)
12. οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσίν. (Fpt. 16:17)

¹ δίδωσιν înseamnă „dă”; provine la verbul δίδωμι.

² ἀποδώσει înseamnă „va da, va oferi”; provine de la verbul ἀποδίδωμι.

VOCABULAR PENTRU CAPITOLUL 9

	traducere		frecvență în NT
ἀποθνήσκω	mor		111
ἀποκρίνομαι	răspund		231
βαπτίζω	mă spāl; botez	<i>a boteza</i>	77
διό	de aceea		53
δύναμις, -εως, ἡ	putere	<i>dinamită</i>	119
δώδεκα	doisprezece	<i>dodecafonie – tehnică muzicală, bazată pe egalitatea celor 12 sunete ale gamei cromatice</i>	75
ἐάν	dacă		333
ἐγείρω	scol, trezesc, învies		144
εἰσέρχομαι	merg înăuntru, intru		194
ἐξέρχομαι	merg afară, ies		218
εὐαγγέλιον, -ου, τό	Vestea cea Bună, Evanghelia	<i>evanghelie, evanghelic</i>	76
θρόνος, -ου, ὁ	tron		62
καθώς	după cum		182
κρίνω	judec	<i>criteriu</i>	114
μήτηρ, -τρος, ἡ	mamă	<i>metropolă – „oraș mamă”</i>	83
οὕτως	astfel		208
πίπτω	cad		90
σάρξ, σαρκός, ἡ	carne, trup	<i>sarcofag</i>	147
σημεῖον, -ου, τό	semn		77
σύν (+D)	cu	<i>simfonie</i>	128
ὑπέρ (+G, +Ac)	în favoarea, pentru (+G); peste (+Ac)	<i>hipersensibilitate – sensibilitate peste cea normală, excesivă</i>	150
χάρις, -ιτος, ἡ	har, farmec, bunătate, recunoștință	<i>euharistie – împărtașanie</i>	155
χεῖρ, χειρός, ἡ	mână	<i>chirurgie</i>	177

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Sindrofie, sindrom, semiologie, simptom, carismatic, chiromanție, sincopă, hipertrofie, sarcastic.

Cuvinte învățate până acum: 196

Total ocurențe în această secțiune: 3.204

Procentaj ocurențe în NT: 72,99%

Capitolul IX

INDICATIVUL PREZENT ACTIV

În acest capitol vei învăța:

- ce indică modul indicativ, timpul prezent și diateza activă
- cum se formează și cum se conjugă verbele în funcție de aceste categorii
- ce înseamnă „verbe contrase” și cum se conjugă ele

9.1 **Introducere.** În limba greacă există două conjugări (§ 8.7), cea a verbelor terminate în $-\omega$ (tematice) și cea a verbelor terminate în $-\mu\iota$ (atematice)¹. Întrucât majoritatea verbelor aparțin primei conjugări, ele au prioritate în prezentarea noastră. Verbele în $-\mu\iota$ (cu excepția lui $\epsilon\iota\mu\iota$) vor fi studiate ulterior (v. cap. XXVII-XVIII).

Foarte multe dintre verbele întâlnite în LXX și NT sunt la modul indicativ și timpul prezent, adică exprimă o acțiune descrisă ca *reală*, în *desfășurare*² și, de obicei, *prezentă*; începutul sau sfârșitul acțiunii verbale nu sunt avute în vedere. Diatiza activă arată că subiectul face acțiunea.

	Singular		Plural	
1.	λύω	dezleg	λύομεν	dezlegăm
2.	λύεις	dezlegi	λύετε	dezlegați
3.	λύει	dezleagă	λύουσι(ν)	dezleagă

	Singular		Plural	
1.	ποιῶ	fac	ποιοῦμεν	facem
2.	ποιεῖς	faci	ποιεῖτε	faceți
3.	ποιεῖ	face	ποιοῦσι(ν)	face

Proiecție

Spre exemplificare, în propoziția πάντες ζητοῦσίν σε „toți Te caută” (Mc. 1:37), verbul este ζητοῦσιν, acțiunea (căutării) fiind reală și prezentă din punctul de vedere al vorbitorului; aspectul ei este progresiv. Pe de altă parte, mai ales cu verbe care înseamnă „a spune” sau „a gândi”, indicativul prezent poate indica o acțiune punctuală, instantanee, de ex.: ἀμὴν λέγω ὑμῖν „amin zic vouă” (Mt. 5:18).

¹ Formele verbale sunt numite tematice ori atematice în funcție de prezența ($\lambda\upsilon-\omicron-\mu\epsilon\nu$) sau de absența ($\acute{\epsilon}\sigma-\mu\acute{\epsilon}\nu$) vocalei tematice după radical. Clasificarea verbelor în tematice și atematice, deși tradițională, nu este valabilă decât pentru *indicativul prezent și imperfect*. La celelalte timpuri ale indicativului, verbele sunt fie toate tematice (la viitor), fie toate atematice (la perfect), fie tematice sau atematice (la aorist).

² În engleză, de exemplu, există atât un prezent continuu („I am learning”), cât și un prezent simplu („I learn”). Limba greacă, la fel ca româna, nu face la prezent distincție între cele două aspecte, astfel încât o formă precum λύω „dezleg” poate exprima fie o acțiune progresivă, fie, prin extensie, simpla acțiune (v. § 8.9 și § 8.10).

MODUL DE FORMARE

9.2 Indicativul prezent se formează din tema de prezent și desinențele personale primare. Între radical și desinențe, verbele în -ω adaugă o vocală de legătură, numită tematică.

tema de prezent (radical ± sufix + vocala tematică -o/ε-) + desinențe primare

9.3 **Tema de prezent.** Așa cum am văzut deja (§ 8.2), tema reprezintă partea stabilă a verbului, arătând sensul acestuia. Tema de prezent se compune dintr-o formă a radicalului, la care frecvent se adaugă afixe și întotdeauna vocala tematică¹.

Concret, în cazul verbelor tematice, poți afla tema lor de prezent înlăturând terminația -ω de la prima formă de dicționar (cea de indicativ, prezent, persoana I, singular)² și adăugând vocala tematică (o sau ε,

λύω	în funcție de desinență):				
λύσω	Astfel, tema lui	λέγω	„spun”	este	λεγ-ο/ε-
ἔλυσα		παιδεύω	„educ”	este	παιδευ-ο/ε-
λέλυκα		ὄραω	„văd”	este	όρα-ο/ε-
λέλυμαι	După cum se observă, la pers. I sg. a diatezei active vocala tematică este lungită (ω în loc de o) și lipsesc desinențele; la toate celelalte persoane, vocala tematică va apărea sub forma ei scurtă și va fi urmată de desinențe.				
ἐλύθην					

Pe aceeași temă (de prezent, care arată o acțiune continuă sau de durată) se construiesc prezentul și imperfectul. Tema prezentului cuprinde radicalul verbal și nu trebuie confundată cu acesta; se formează de cele mai multe ori prin alipirea la radical a diverse afixe și mai rar este identică cu el³. Compară: λύω „dezleg” (tema λυ-ο/ε- = radicalul + vocala tematică), dar βάλλω „arunc” (tema βαλ-λ-ο/ε- = radical + sufix + vocală tematică).

9.4 **Vocala tematică** alternează (o sau ε). La modul indicativ, dacă desinența începe cu o consoană nazală (μ sau ν), vocala tematică este omicron; dacă desinența începe cu orice alt sunet, ea este epsilon. Rolul vocalei tematice este dublu: morfologic (creează clase de flexiune) și fonetic (ușurează pronunția):

λεγ-ο + μεν

παιδευ-ε + τε

όρα-ε + τε

¹ Formarea temei de prezent necesită o discuție amplă, care depășește scopurile prezentei cărți. Ne mărginim aici să notăm că principalele sufixe care indică aspectul progresiv sunt: -yo/ε- (de ex. πράττω „fac”, tema παρτω-, radical παργ-), -v-, -ve-, -αν-, -vu- (de ex. λαμβάνω „iau”, tema λαμβανο-, radical λαβ-), -(ι)σκ- (de ex. γινώσκω „cunosc”, tema γινώσκο-, radical γνω-). Notează și infixul nazal (λαμβάνω) sau reduplicarea (γινώσκω) drept mijloace de formare a temei de prezent.

² Tema de prezent a verbelor deponente se află îndepărtând desinența -μαι. Exemplu: tema lui έρχομαι este έρχο-. În afara acestei foarte largi clase de verbe (terminate în -ω și -ομαι, conjugarea I), există și verbele în -μι (conjugarea a II-a) sau verbele care pur și simplu nu au atestată tema de prezent (defective de prezent).

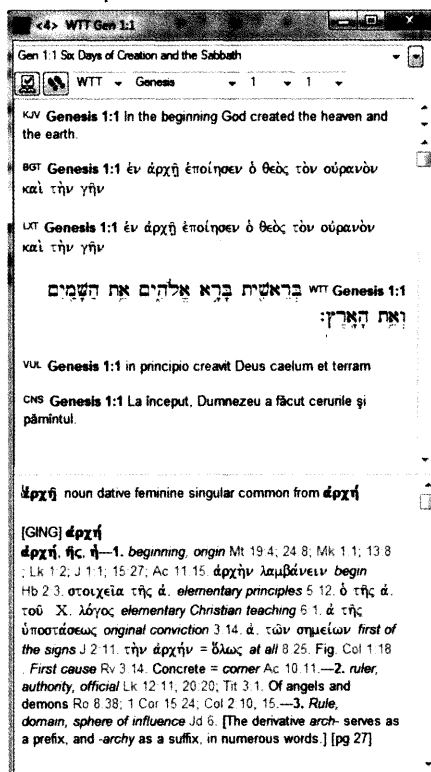
³ Distingem astfel între a) prezente cu radical alterat și b) prezente radicale. În cazul celor din urmă, tema nu adaugă la radical decât vocala tematică și, la verbele în -μι, coincide cu radicalul.

9.5 **Desinențele** sunt variabile; ele arată persoana, numărul și diateza verbului. Indicativul prezent activ folosește desinențe principale active. Acestea se adaugă la tema de prezent prin intermediul vocalei tematice. Contactul dintre vocala tematică și desinențe dă naștere terminațiilor:

	Vocala tematică + Desinențe (singular) (plural)	
1.	ο + -	ο + μεν
2.	ε + σι	ε + τε
3.	ε + τι	ο + ντι

	Terminații (singular) (plural)	
1.	-ω ¹	-ομεν
2.	-εις	-ετε
3.	-ει	-ουσι(ν) ²

Ca în cazul numelui, s-ar putea să fii tentat, pe bună dreptate, să înveți terminațiile concrete, atestate în practică, nu desinențele originare, mai mult sau mai puțin ipotetice. Această metodă este utilă pentru moment, dar, pe măsură ce vei învăța alte timpuri verbale, va fi din ce în ce mai important să poți deosebi între vocala tematică și desinențele personale. Diferențele mari dintre desinențe și terminații (mai ales la singular) sunt explicate prin argumente de ordin fonetic și analogic.

Imagine din programul *Bible Works 8* (v. bibliografia), ilustrând primul verset al Genezei (1:1). În prezent, multe resurse electronice și site-uri de internet sunt dedicate studiului Bibliei și limbii grecești. Cu ajutorul acestor mijloace moderne pot fi realizate analize foarte rapide și complexe.

¹ Acest -ω pare să nu fie nimic altceva decât vocala tematică lungită (ο > ω); lipsește desinența -μι. O altă ipoteză explică această terminație pornind de la o contragere preistorică (δ-α > ω).

² Terminația -ουσι se folosește ori de câte ori cuvântul următor începe cu o consoană; se adaugă un -ν, cu scop exclusiv eufonic, atunci când urmează o vocală sau un semn major de punctuație (§ 5.12).

INDICATIVUL PREZENT ACTIV

9.6 Formal, indicativul prezent activ se construiește prin adăugarea la tema de prezent a desinențelor primare active. Verbele în -ω plasează vocala tematică între radicalul de prezent și desinențe.

radicalul prezentului + vocala tematică -o/ε- + desinențe primare active
 λυ + ο + μεν

Verbele sunt ordonate în dicționar nu după forma de infinitiv, ci după indicativul prezent, persoana I, singular (de ex. λέγω „zic”, ἀκούω „aud”). Aceasta este numită și prima formă de dicționar. Ori de câte ori la persoana I singular terminația este opacă (nu se poate distinge între vocala tematică și desinență), vom prefera să prezentăm, în scop didactic, forma de persoana I plural. Prin „radicalul prezentului” înțelegem combinația dintre radicalul verbal propriu-zis și diversele sufixe care alcătuiesc tema de prezent, exclusiv vocala tematică.

9.7 **Paradigma.** Verbele se conjugă după mod, timp, persoană, număr și diateză. În funcție de aceste categorii, forma verbului variază. Iată cum se conjugă la indicativ prezent activ verbele λύω și λέγω. Notează similitudinile:

		*λυ-ο/ε-			*λεγ-ο/ε-
Sg.	1	λύ-ω dezleg	Sg.	1	λέγ-ω zic
	2	λύ-εις dezlegi		2	λέγ-εις zici
	3	λύ-ει dezleagă		3	λέγ-ει zice
Pl.	1	λύ-ο-μεν dezlegăm	Pl.	1	λέγ-ο-μεν zicem
	2	λύ-ε-τε dezlegați		2	λέγ-ε-τε ziceți
	3	λύ-ουσι(ν) dezleagă		3	λέγ-ουσι(ν) zic

OBSERVAȚIE: În greacă, la indicativul prezent activ există forme diferite pentru fiecare combinație persoană/număr. În română, cu unele excepții (formele „dezleagă” și „zic” sunt ambigue), situația este aceeași. În ambele limbi subiectul este indicat prin desinențele verbale și nu este obligatorie folosirea unui pronume.

9.8 **Analiza morfologică** a unei forme verbale presupune indicarea modului, a timpului, a persoanei, a numărului și a diatezei. Exemple:

λέγω	=	indicativ prezent, pers. I sg., activ	=	„zic”
λύετε	=	indicativ prezent, pers. a II-a pl., activ	=	„dezlegați”
βλέπει	=	indicativ prezent, pers. a III-a sg., activ	=	„privește”

Pentru a analiza și a traduce corect o formă verbală oarecare, cunoașterea perfectă a desinențelor/terminațiilor este esențială. Atenție însă: poți analiza corect un verb, chiar dacă nu știi să-l traduci (pentru că, eventual, nu îi cunoști sensul); dar nu îl poți traduce corespunzător, dacă nu știi că, de exemplu, terminația -ετε este specifică persoanei a II-a, plural, activ.

9.9 **Negație.** În greaca clasică adverbul οὐ (οὐκ, οὐχ) era folosit pentru a nega propoziții enunțiative, iar μή pentru propoziții deziderative. Greaca *koiné* are tendința de a nega toate formele verbale non-indicative cu μή. În funcție de răspunsul așteptat sau sugerat, propozițiile interogative conțin negația οὐ (răspuns așteptat: da) sau negația μή (răspuns așteptat: nu). Exemple: ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ

δίδραγμα; „învățătorul vostru nu plătește darea?” (Mt. 17:24), μή κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα λαλῶ ἢ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει; „lucrurile acestea le spun după felul oamenilor? nu le spune și Legea?” (1 Cor. 9:8). Pentru negația dublă οὐ μή, v. § 24.5.

VERBE CONTRASE

9.10 **Introducere.** Contrase sunt numite verbele ale căror radicale se termină în vocala α, ε sau ο (de ex. verbele ἀγαπάω, ποιέω, πληρώω au radicalele ἀγαπα-, ποιε-, πληρο-). Vocala finală a radicalului intră în contact cu cea tematică, iar cele două vocale se contrag. Rezultatul este de obicei o altă vocală sau un diftong (de ex. ποιε-ο-μεν > ποιοῦμεν).

Acest fenomen fonetic, al contragerii vocalice, nu este specific verbului, ci ține de *eufonia* limbii grecești. Forma de genitiv singular a substantivului λόγος, de exemplu, este λόγου, unde terminația -ου reprezintă tocmai contragerea a două vocale (λόγου < *λόγο-ο).

9.11 **Contrageri.** Verbele în -άω, -έω, -όω contractă vocala finală a radicalului (α, ε, ο) cu vocala sau cu diftongul care îi urmează¹, după regulile de mai jos:

Verbe în -άω	Verbe în -έω	Verbe în -όω
α + ε, η = ᾶ	ε + ε = ει	ο + ε = ου
α + ο, ου, ω = ω	ε + ο = ου	ο + ο, ου = ου
ι se subscrie	ε este absorbit de o vocală lungă sau de un diftong	ο + η, ω = ω ο + ει, η, οι = οι

OBSERVAȚII: •1. Toate silabele contrase sunt lungi. •2. ω este mai puternic decât α, iar α este mai puternic decât ε. •3. Există două excepții la regulile contragerii: infinitivul verbelor în -άω se termină în -ᾶν (de ex. ἀγαπάε-εν > ἀγαπᾶν); infinitivul verbelor în -όω se termină în -οῦν (de ex. πληρόε-εν > πληροῦν).

9.12 **Paradigma.** În coloana din stânga, între paranteze și cu caractere italice, sunt prezentate formele necontrase, care sunt menite să clarifice modul de formare a verbelor contrase. În textele biblice vei întâlni însă numai formele contrase, cele din dreapta:

		Verbe în -άω		Verbe în -έω		Verbe în -όω	
Sg.	1	(ἀγαπά-ω)	ἀγαπῶ	(ποιέ-ω)	ποιῶ	(πληρό-ω)	πληρῶ
	2	(ἀγαπά-εις)	ἀγαπᾶς	(ποιέ-εις)	ποιεῖς	(πληρό-εις)	πληροῖς
	3	(ἀγαπά-ει)	ἀγαπᾷ	(ποιέ-ει)	ποιεῖ	(πληρό-ει)	πληροῖ
Pl.	1	(ἀγαπά-ομεν)	ἀγαπῶμεν	(ποιέ-ομεν)	ποιοῦμεν	(πληρό-ομεν)	πληροῦμεν
	2	(ἀγαπά-ετε)	ἀγαπᾶτε	(ποιέ-ετε)	ποιεῖτε	(πληρό-ετε)	πληροῦτε
	3	(ἀγαπά-ουσι)	ἀγαπῶσι(ν)	(ποιέ-ουσι)	ποιοῦσι(ν)	(πληρό-ουσι)	πληροῦσι(ν)

¹ Aceste contrageri vocalice au loc doar la prezent și la imperfect, din moment ce toate celelalte timpuri adaugă la radicalul verbal o consoană caracteristică.

OBSERVAȚII: •1. La pers. I sg., indicativul prezent activ al verbelor contrase va fi mereu în -ὦ. •2. Verbele contrase sunt accentuate întotdeauna pe ultima sau penultima silabă; accentul circumflex marchează contragerea vocalelor.

9.13 Poate mai importantă, dar în orice caz nu mai dificilă decât simpla conjugare, este analiza și traducerea formelor verbale contrase. De aceea, pe lângă cunoașterea perfectă a desinențelor personale, îți poate fi de mare ajutor să știi că:

- ου provine din combinațiile εο, οι și οο
- ει provine din combinația εε
- η provine din combinația εα
- ᾱ provine din combinația εα
- ω provine din combinarea lui ο sau ω cu aproape orice vocală (cu excepția primei reguli)

Deși verbele contrase par „mai grele” decât cele necontrase, încurajator este faptul că toate verbele contrase în -άω se conjugă după același model; la fel se întâmplă cu verbele în -έω și în -όω. Cu alte cuvinte, este suficient să înveți cum se conjugă un singur verb pentru fiecare dintre cele trei categorii și vei ști conjugarea tuturor verbelor contrase.

REZUMAT

- ✓ Indicativul prezent grec descrie o acțiune continuă sau nedefinită, care se desfășoară în prezent și se traduce de regulă prin indicativul prezent românesc.
- ✓ La diateza activă, indicativul prezent se formează din radicalul verbal (afixat sau nu), vocala tematică -ο/ε- și desinențele principale active.
- ✓ Tema de prezent conține radicalul verbal și vocala tematică; ea poate fi identificată relativ ușor pornind de la prima formă de dicționar (cea de indicativ prezent persoana I sg. activ), de ex. tema lui ἄγω „duc” este ἄγο-, unde ἄγ- este radicalul și -ο- este vocala tematică.
- ✓ Terminațiile principale active sunt -ω, -εις, -ει, -ομεν, -ετε, -ουσι. Ele sunt rezultatul combinărilor sau modificărilor fonetice intervenite între vocala tematică (-ο/ε-) și desinențele primare active: -μι, -σι, -τι, -μεν, -τε, -ντι.
- ✓ Verbele contrase sunt acele verbe a căror vocală finală a radicalului (α, ε sau ο) se contrage, după anumite reguli, atunci când intră în contact cu terminațiile de prezent și de imperfect. Există trei tipuri de verbe contrase (în -άω, -έω și -όω) și fiecare verb contras urmează unul dintre aceste trei modele.

INFORMAȚII AVANSATE

9.14 **Prezentul analitic** se construiește nu prin simpla flexiune (în mod sintetic), ci cu ajutorul unui verb, numit de aceea auxiliar¹, și al unui adjectiv verbal (de obicei un participiu). Frecvența utilizării participiului în limba ebraică, dar și tendințe proprii evoluției limbii grecești, au făcut ca astfel de forme analitice să fie destul de des întâlnite în LXX: οὐκ εἶ σὺ ἐσθίων ἄρτον „nu mănânci pâine” (3 Rg. 20:5), ἦτις ἐστὶν ῥέουσα γάλα καὶ μέλι „(pământ) care curge lapte și miere” (Num. 14:8). În NT forme analitice de prezent se găsesc și mai frecvent: ἐστὶν καρποφορούμενον καὶ αὐξανόμενον „aduce rod și sporește” (Col. 1:6), εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἐστῶτες καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν „stau în templu și învață poporul” (Fpt. 5:25).

Astfel de construcții verbale analitice (perifrastice) se întâlnesc nu numai la prezent, ci și la imperfect, viitor, perfect sau mai mult ca perfect (§ 23.17). Utilizarea lor implică deseori o întărire a aspectului verbal, dar câteodată pare să nu existe nici o diferență de sens între formulele analitice și cele sintetice: ἔσεσθε μισοῦμενοι „veți continua să fiți urâți” (întărirea aspectului progresiv, Mt. 10:22), ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος „eu sunt om pus sub stăpânire” (simplă perifrază de prezent, Lc. 7:8).

9.15 **Verbe contrase.** Din punctul de vedere al frecvenței, în NT verbele în -έω (392) sunt mult mai numeroase decât cele în -άω (113) sau -όω (115). În greaca *koiné* se observă deja tendințe de creare a unei paradigme comune pentru verbele în -έω și -άω. Astfel, în locul lui ου apare uneori ω și în locul lui ει apare α, de ex. τοῦ ἐλεῶντος (Rom. 9:16, în loc de ἐλεοῦντος), ἐλεᾶτε (Jud. 22:23, în loc de ἐλεεῖτε), ἐλλόγα (Phil. 1:18, în loc de ἐλλόγει). Cât privește verbele în -όω, ele vor dispărea în evoluția spre neogreacă, fiind înlocuite de cele în -ώνω.

Verbele în -έω cu radical monosilabic contrag vocalele εε și ει în ει, dar lasă necontrase grupurile εω și εο. Din această categorie cele mai utilizate verbe în NT sunt δέω „leg” și δέομαι „am nevoie” (δεῖ, dar τὸ δέον), πλέω „navighez” (πλεῖν, dar ἐπλέομεν) și πνέω „suflu” (πνεῖ, dar πνέοντα).

Câteva verbe în -άω contrag α + ε, ει, η, η la η (η). Ilustrativ pentru această situație este verbul ζάω „trăiesc” (pers. a II-a sg. ζῆς, inf. prez. ζῆν), dar și χράομαι „folosesc” (imper. aor. pers. a II-a sg. χρῆσαι).

În *koiné* se întâlnesc uneori forme necontrase, de ex. ἐκχέετε (Apoc. 16:1, în loc de ἐκχεῖτε).

¹ Cel mai adesea ca auxiliar este folosit verbul εἰμί, dar cu același rol pot fi utilizate uneori verbele γίνομαι și ὑπάρχω.

EXERCIIII

1. Identificați tema, desinențele și terminațiile următoarelor forme verbale, apoi stabiliți numărul și persoana corespunzătoare desinențelor:

ἄρχομεν, ἀκούεις, πιστεύω, ἔχει, θεραπεύουσιν, βασιλεύετε, βλέπομεν, λύεις, φυτεύει, δουλεύετε.

2. Analizați și traduceți următoarele verbe:

φεύγομεν, λέγω, ἀκούετε, ἔχουσιν, δουλεύομεν, βασιλεύει, πιστεύεις.

3. Înlocuiți terminațiile verbelor de la exercițiul precedent cu orice altă terminație, la alegere, apoi traduceți forma creată.

4. Traduceți din română în greacă:

auzim, crede, aveți, fugi, (ei) zic, am

5. Analizați următoarele forme verbale și apoi realizați contragerile corespunzătoare:

τιμά-ετε > _____ ποιέ-ουσι > _____ τηρέ-ω > _____

λαλέ-ομεν > _____ πληρό-ει > _____ γεννά-εις > _____

6. Traduceți:

1. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν 2. Τῷ κυρίῳ Χριστῷ δουλεύετε. 3. Τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ πιστεύεις εἰς ἐμέ. 4. Οἱ πτωχοὶ θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς ἔχουσιν. 5. Ἀπὸ Ἀδάμ ὁ θάνατος βασιλεύει ἐπὶ τῆς γῆς. 6. Ἡμεῖς μὲν δουλεύομεν τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ, ὑμεῖς δὲ τῇ ἁμαρτίᾳ τοῦ διαβόλου. 7. Μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτὸν καὶ πολλοὺς ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθεनिῶν θεραπεύει. 8. Ἡμεῖς ἐκ θεοῦ ἐσμεν, ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἀκούει ἡμῶν· ἐκ τούτου γινώσκομεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης. 9. Καὶ ἐρωτᾷ αὐτὸν Φαρισαῖος. 10. Ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ.

VOCABULAR PENTRU CAPITOLUL 10

	traducere		frecvență în NT
ἀπέρχομαι	plec		117
ἄρχω	sunt primul, conduc; (med.) încep	<i>arhonte</i> – înalt magistrat în republica ateniană	86
ἀσπάζομαι	îmbrățișez, salut	numele propriu <i>Aspasia</i>	59
δέχομαι	primesc		56
διδάσκαλος, -ου, ὁ	învățător	<i>dascăl</i>	59
ἐντολή, -ῆς, ἡ	poruncă		67
ἐνώπιον (+G)	în fața		94
ἐξουσία, -ας, ἡ	putere, autoritate		102
εὐαγγελίζομαι	binevestesc	<i>a evangeliza</i>	54
ζάω	trăiesc		140
κάθημαι	mă așez, șed		91
μέλλω	sunt gata să; urmează să		109
νῦν	acum		147
ὅπως	cum, după cum; că		53
παρακαλέω	rog, invit, îndemn, încurajez		109
πορεύομαι	mă duc	<i>aporie</i> – imposibilitate de a ieși dintr-o dificultate de ordin rațional <i>tetrapod</i> – „cu patru picioare”	153
πούς, ποδός, ὁ	picioar		93
πρόσερχομαι	vin/merg spre, mă apropiu		86
προσεύχομαι	mă rog		85
τότε	atunci		160
φοβέομαι	mi-e teamă		95
φῶς, φωτός, τό	lumină	<i>fosfor, fotografie</i>	73
χρόνος, -ου, ὁ	timp	<i>cronologie</i>	54

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Podagră, arhitect, foton, cefalopod, calapod, cronic, arhimandrit, fosforescent.

Cuvinte învățate până acum: 219

Total ocurențe în această secțiune: 2.142

Procentaj ocurențe în NT: 74,54%

Capitolul X

INDICATIVUL PREZENT MEDIU & PASIV

În acest capitol vei învăța:

- care sunt diferențele dintre cele trei diateze verbale: activă, medie și pasivă
- cum se formează și cum se conjugă la indicativ prezent verbele la diateza medie și pasivă
- ce înseamnă un verb deponent

10.1 Diateze. În limba greacă există trei diateze verbale: activă, pasivă și medie (§ 8.14). Când un verb se află la diateza *activă*, subiectul face acțiunea verbului, de ex. „elevul învață” (subiect = agent). Când un verb se află la diateza *pasivă*, subiectul suportă acțiunea verbală, de ex. „elevul este învățat” (subiect = pacient). Diateza *medie* exprimă faptul că subiectul acționează nu asupra unui obiect separat, ci asupra lui însuși, în mod fie indirect fie direct; altfel spus, acțiunea verbală se răsfrânge asupra subiectului său, de ex. „elevul își învață/ elevul se învață” (subiect = agent și pacient).

În română, diateza pasivă se construiește cu verbul auxiliar „a fi”, iar diateza reflexivă cu ajutorul pronumelor „se” și „își”, mărci ale reflexivității. Remarcabil este faptul că limba greacă, spre deosebire de română, putea exprima aceste raporturi (reflexiv și pasiv) printr-un singur cuvânt, mai precis prin desinențele verbului. Exemplu: ἀλείφομαι „sunt uns”, „mă ung”.

	Singular		Plural	
1.	λύομαι	îmi/mă dezleg	λύομεθα	ne dezlegăm
2.	λύη	îți/te dezlegi	λύεσθε	vă dezlegați
3.	λύεται	își/se dezleagă	λύονται	își/se dezleagă

	Singular		Plural	
1.	λύομαι	sunt dezlegat	λύομεθα	suntem dezlegați
2.	λύη	ești dezlegat	λύεσθε	sunteți dezlegați
3.	λύεται	este dezlegat	λύονται	sunt dezlegați

Proiecție

Indicativul prezent se conjugă identic la diatezele medie și pasivă. Acest lucru este îmbucurător, firește, din moment ce vei avea de reținut mai puține forme, dar nu trebuie să te faci să confunzi între ele cele două diateze, pentru că la alte timpuri mediul și pasivul se formează total diferit.

Din moment ce la prezent (ca și la perfect) formele medii nu se disting de cele pasive, îți poate fi util să știi că: a) diateza pasivă este mai frecvent utilizată decât cea medie, b) cele mai multe forme mediale aparțin unor verbe deponente, c) complementul de agent (cu ὑπό, ἀπό și παρά) indică diateza pasivă.

10.2 Traducere. Regula generală afirmă că activul grec se traduce prin activ românesc (λύω „dezleg”), iar pasivul prin pasiv (λύομαι „sunt dezlegat); pentru diateza medie sunt folosite mărcile reflexivității din limba română (λύομαι „îmi/mă dezleg), iar verbele deponente se traduc activ sau reflexiv (de

ex. λογίζομαι „socotesc, mă gândesc”, v. § 8.14 și § 10.13). Aspectul temei de prezent este progresiv, cu extensii în sfera punctualului (§ 8.10).

Totuși, traducerea trebuie să aibă în vedere și sensul verbului, cu atât mai mult cu cât nu toate verbele au atestate cele trei diateze. În caz de dubiu, nu ezita să consulți dicționarul, care precizează sensurile unui verb în funcție de diateză. De exemplu, în NT verbul ἄπτω înseamnă „aprind” la diateza activă, dar „apuc” la diateza medie; la fel, ἄρχω „conduc”, în schimb ἄρχομαι „încep”.

MODUL DE FORMARE

10.3 Tema de prezent. Cele spuse în capitolul anterior cu privire la tema de prezent și la vocala tematică (v. § 9.3 și § 9.4) se aplică și aici. Tema de prezent se află pornind de la prima formă de dicționar. Vocala tematică alternează (o înainte de consoanele nazale, ε în restul cazurilor). Până aici lucrurile sunt deja cunoscute. Atenție sporită trebuie acordată însă desinențelor.

10.4 Desinențele sunt cele care arată dacă verbul se găsește nu la diateza activă, ci la diateza medie sau pasivă. În greacă, verbele la diateza medie și pasivă folosesc la indicativul prezent același set de desinențe primare medio-pasive (§ 8.4). Aceste desinențe sunt adăugate la tema de prezent prin intermediul vocalei tematice. Împreună, vocala tematică și desinențele formează terminațiile verbale:

	Vocala tematică + Desinențe		→	Terminații	
	(singular)	(plural)		(singular)	(plural)
1.	ο + μαι	ο + μεθα		1. -ομαι ¹	-ομεθα
2.	ε + σαι	ε + σθε		2. -ῆ ²	-εσθε
3.	ε + ται	ο + νται		3. -εται	-ονται

OBSERVAȚIE: Cu excepția persoanei a II-a sg., la indicativul prezent pasiv terminațiile sunt analizabile, în sensul că poți distinge cu ușurință între vocala tematică și desinențe. De aici înainte, din ce în ce mai clar, se vor vedea avantajele învățării desinențelor în dauna terminațiilor, iar cei care au ales acest drum vor fi recompensați prin faptul că vor avea mai puțin de memorat.

¹ Diftongul -αι în poziție finală este considerat întotdeauna scurt, astfel încât nu determină retragerea accentului (compară substantivul θάλασσα și formele verbale λύομαι, λύεται etc.).

² Terminația de persoana a II-a singular pare neobișnuită, dar este explicabilă din punct de vedere fonetic: sigma cade intervocalic, vocalele se contrag, iar iota se subscrisce (-εσαι > -εαι > -ῆ > -η). Mult mai rar se folosește terminația alternativă -ει, vezi § 10.14.

INDICATIVUL PREZENT MEDIU

10.5 Formal, indicativul prezent mediu se construiește prin adăugarea la tema de prezent a desinențelor personale medio-pasive. Vocala tematică este plasată între radical și desinențe.

radical de prezent + vocala tematică -o/ε- + desinențe principale medio-pasive
 λυ + ο + μαι

Din rațiuni istorice și în mod tradițional, prezentăm mai întâi formele verbale medii, chiar dacă diateza medie este relativ rar întâlnită în greaca biblică¹.

10.6 Spre deosebire de cele active, verbele aflate la diateza medie ne înfățișează subiectul ca acționând în interesul său (de cele mai multe ori) sau direct asupra sa (mai rar). Compară:

(activ) ἀγοράζω „cumpăr” (mediu) ἀγοράζομαι „îmi cumpăr, cumpăr pentru mine”
 (activ) λούω „spăl” (mediu) λούομαι „mă spăl”

A ști însă că un verb aparține diatezei medii nu este suficient pentru a-l traduce corect. Raportul precis (de interes sau reflexiv) este determinat pe baza sensului verbului însuși și a contextului. Verbele deponente au înțeles activ (§ 8.14).

10.7 **Paradigmă.** La indicativ prezent mediu, verbele se conjugă după modelul următoarelor două verbe. Dintre acestea, verbul λύω are forme și la diateza activă, în schimb verbul ἔρχομαι este deponent:

*λυ-ο/ε-			*ἔρχ-ο/ε-		
Sg.	1	λύ-ο-μαι ἴμι/mă dezleg	Sg.	1	ἔρχ-ο-μαι vin
	2	λύ-η ἴτι/te dezlegi		2	ἔρχ-η vii
	3	λύ-ε-ται ἴσι/se dezleagă		3	ἔρχ-ε-ται vine
Pl.	1	λυ-ό-μεθα ne dezlegăm	Pl.	1	ἐρχ-ό-μεθα venim
	2	λύ-ε-σθε vă dezlegați		2	ἔρχ-ε-σθε veniți
	3	λύ-ο-νται ἴσι/se dezleagă		3	ἔρχ-ο-νται vin

OBSERVAȚII: •1. Limba română are nevoie de mai multe cuvinte pentru a traduce diateza medie, greaca de numai unul. Excepția o constituie verbele deponente. •2. Terminația -η de la pers. a II-a sg. este rezultatul unor contrageri (λύ-ε-σαι > λύη).

10.8 **Verbe deponente**² (sau mediale) sunt numite acele verbe care nu au forme active, ci doar medio-pasive, înțelesul lor fiind totuși activ. De exemplu, nu există verbul ἔρχω ci numai ἔρχομαι, care înseamnă „vin, merg”, eventual „mă duc” (dar nu „sunt venit, sunt mers”); în aceeași situație sunt γίνομαι „devin”, ἀποκρίνομαι „răspund”, πορεύομαι „merg” etc. Conjugarea tuturor acestor verbe este regulată, în sensul că se conjugă precum orice alt verb la diateza medie sau pasivă (v. supra). În dicționar, prima formă a verbelor deponente are terminația -ομαι.

¹ Marea majoritate a verbelor mediale din NT sunt deponente (cca 75%), deci au înțeles activ (§ 8.14).

² Aceste verbe au fost numite deponente (lat. *deponere* „a pune alături, a depune”) considerându-se că și-au abandonat sensul inițial, medial sau pasiv, în favoarea unuia de împrumut, activ.

INDICATIVUL PREZENT PASIV

10.9 În limba greacă, indicativul prezent pasiv se construiește prin adăugarea la radical a vocalei tematice și a desinențelor (personale) primare medio-pasive.

radical de prezent + vocala tematică -o/ε- + desinențe primare medio-pasive

λν + ο + μαι

Diateza pasivă este cea mai nouă dintre cele trei diateze și nu a dezvoltat desinențe personale distincte, ci le-a preluat pe cele ale mediului¹ sau ale activului. Prin urmare, formele de indicativ prezent mediu și cele de indicativ prezent pasiv ale unui verb vor fi aceleași. Formele, nu însă și sensul!

10.10 **Paradigmă.** La indicativ prezent pasiv, verbele se conjugă după următoarele modele:

*λν-ο/ε-			*διδασκ-ο/ε-		
Sg.	1	λύ-ο-μαι sunt dezlegat	Sg.	1	διδάσκ-ο-μαι sunt învățat
	2	λύ-η ești dezlegat		2	διδάσκ-η ești învățat
	3	λύ-ε-ται este dezlegat		3	διδάσκ-ε-ται este învățat
Pl.	1	λν-ό-μεθα suntem dezlegați	Pl.	1	διδασκ-ό-μεθα suntem învățați
	2	λύ-ε-σθε sunteți dezlegați		2	διδάσκ-ε-σθε sunteți învățați
	3	λύ-ο-νται sunt dezlegați		3	διδάσκ-ο-νται sunt învățați

OBSERVAȚII: •1. Formele pasive sunt identice cu cele medii (forme medio-pasive). Contextul este cel care, în general, ne obligă să înțelegem un verb ca exprimând o acțiune medie sau pasivă. •2. Ca și în cazul diatezei medii, limba română are nevoie de două cuvinte pentru a reda pasivitatea.

10.11 **Complementul de agent.** În cazul construcțiilor pasive, subiectul gramatical nu coincide cu agentul propoziției, considerat subiect logic. După verbele pasive limba română poate folosi prepoziția „de (căt-re)” pentru a indica autorul animat al acțiunii. Exemplu: „cartea este citită de elev”, unde „elev” reprezintă subiectul logic al propoziției. În același scop, greaca utilizează de obicei prepoziția ὑπό + G. (mai rar από sau παρά). Exemplu: διδασκόμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ „suntem învățați de (căt-re) Dumnezeu”. În schimb, instrumentul sau mijlocul (inanimat) al acțiunii sunt exprimate în greacă prin simplul caz dativ, fără să fie necesară vre-o prepoziție. Exemplu: διδασκόμεθα λόγῳ τοῦ θεοῦ „suntem învățați prin cuvântul lui Dumnezeu”.

¹ Formal, greaca modernă a revenit la un sistem cu două diateze (activă și pasivă), dar verbele deponente nu au dispărut.

INDICATIVUL PREZENT MEDIU & PASIV AL VERBELOR CONTRASE

10.12 Formele medio-pasive ale verbelor în -άω, -έω, -όω se contrag după regulile prezentate în capitolul anterior (§ 9.11); modul de formare rămâne însă același. Din nou, formele necontrase sunt trecute în coloana din stânga iar formele contrase în dreapta. În texte vei întâlni numai formele contrase:

		Verbe în -άω		Verbe în -έω		Verbe în -όω	
Sg.	1	(ἀγαπά-ο-μαι)	ἀγαπῶμαι	(ποιέ-ο-μαι)	ποιούμαι	(πληρό-ο-μαι)	πληροῦμαι
	2	(ἀγαπά-η)	ἀγαπᾶ	(ποιέ-η)	ποιῆ	(πληρό-η)	πληροῖ
	3	(ἀγαπά-ε-ται)	ἀγαπᾶται	(ποιέ-ε-ται)	ποιεῖται	(πληρό-ε-ται)	πληροῦται
Pl.	1	(ἀγαπά-ο-μεθα)	ἀγαπῶμεθα	(ποιέ-ο-μεθα)	ποιούμεθα	(πληρό-ο-μεθα)	πληροῦμεθα
	2	(ἀγαπά-ε-σθε)	ἀγαπᾶσθε	(ποιέ-ε-σθε)	ποιεῖσθε	(πληρό-ε-σθε)	πληροῦσθε
	3	(ἀγαπά-ο-νται)	ἀγαπῶνται	(ποιέ-ο-νται)	ποιοῦνται	(πληρό-ο-νται)	πληροῦνται

OBSERVAȚIE: Exceptând pers. a II-a sg., desinențele personale sunt încă vizibile la verbele contrase.

REZUMAT

- ✓ Verbul grec are trei diateze, definite în funcție de raportul existent între acțiunea verbală și subiectul ei: subiectul face acțiunea (diatiza activă), subiectul suportă acțiunea (diatiza pasivă), acțiunea făcută de subiect este în interesul său ori îl afectează direct pe el însuși (diatiza medie).
- ✓ La indicativ prezent, verbele au forme identice pentru diatiza medie și cea pasivă, conjugându-se nediferențiat. De aceea, din punct de vedere strict formal, se vorbește uneori despre diatiza medio-pasivă. Și tocmai pentru că au forme identice, cele două diateze (medie și pasivă) pot fi confundate la indicativ prezent. Singur contextul este cel care ne poate ajuta să distingem între multiplele sensuri ale formei unice medio-pasive.
- ✓ Atât la mediu cât și la pasiv, indicativul prezent se formează din tema de prezent a verbului și desinențele (primare, personale) medio-pasive.
- ✓ Terminațiile medio-pasive sunt -ομαι, -η, -εται, -όμεθα, -εσθε, -ονται. Ele sunt rezultatul combinațiilor sau modificărilor fonetice intervenite între vocala tematică (-ο/ε-) și desinențele primare medio-pasive: -μαι, -σαι, -ται, -μεθα, -σθε, -νται.
- ✓ Verbele deponente (mediale) au doar forme medio-pasive, iar sensul lor este activ (de ex. ἔρχομαι „(eu) vin, merg”, δέχομαι „primesc”).

INFORMAȚII AVANSATE

10.13 **Diateza activă vs medie.** Spre deosebire de diateza activă, care pune accentul pe acțiunea verbală, diateza medie scoate în evidență subiectul verbului. Această valoare a diatezei medii (mai ales cea indirectă) poate fi redată în traducere și prin diverse perifraze sau chiar prin notarea subiectului cu caractere italice. Exemple: δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον „primiți (pentru voi) cuvântul sădit” (Iac. 1:21), ὁ Πιλάτος ἀπενίψατο τὰς χεῖρας „*Pilat* și-a spălat mâinile” (Mt. 27:24).

10.14 **-η sau -ει.** Cele două terminații rivale de persoana a II-a sg. (-η și -ει) se pronunțau probabil identic încă de la începutul perioadei elenistice și deseori erau scrise una pentru alta. Tendința limbii *koiné* spre uniformizare și către eliminarea formelor aberante a făcut însă ca ambele terminații să fie treptat abandonate prin refacerea terminației -σαι (după modelul perfectului pasiv). În neogrecă se conjugă ἐρχομαι, ἐρχεσαι, ἐρχεται etc.

EXERCITII

1. Conjugați verbul *παιδεύω* la diatezele activă, pasivă și medie.

2. Analizați următoarele forme verbale și schimbați-le diateza, păstrând neschimbate persoana și numărul:

λύομαι, λύεις, λύεσθε, λύομεν, λύει, λύνονται, λύη, παιδεύουσιν, παιδευόμεθα, παιδεύεται

3. Traduceți verbele:

παιδεύεις, παιδεύη, κυρνεύει, κυρνεύεται, κωλύεσθε, ἀπολυόμεθα, θεραπεύομαι, ἔρχεται, ἐργάζεσθε, λούονται, δουλεύομεν, πορεύη, πληροῦσθε, τιμᾶ, ποιοῦνται.

4. Traduceți:

1. Λύεται ἡ συναγωγή καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἀπέρχονται. 2. Ὑπακούεις τῷ κυρίῳ καὶ ἀπολύη τὰς ἀμαρτίας σου. 3. Τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; 4. Ὑπὸ τοῦ θεοῦ παιδευόμεθα ἐν σοφίᾳ καὶ ἀγάπῃ. 5. Οὐ βούλεται τοῦ νόμου αὐτοῦ ἀκούειν. 6. Κωλύεσθε ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀληθείας καὶ κυριεύεσθε ὑπὸ τοῦ πονηροῦ. 7. Καρδία πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, λόγῳ δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. 8. Ἐν αὐτῷ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν. 9. Οὕτως πρεσεύχεσθε ὑμεῖς· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 10. Ἄ ὁ θεὸς ποιῆ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ.

VOCABULAR PENTRU CAPITOLUL 11

	traducere		frecvență în NT
ἀπολύω	eliberez, dezleg		66
γεννάω	nasc	<i>geneză</i>	97
ἐκεῖ	acolo		95
ἔξω	afară, (prep. +G) în afara	<i>exotic, extern / intern</i>	63
ἔσχατος, -η, -ον	ultimul	<i>eshatologie – doctrină despre sfârșitul lumii și judecata de apoi</i>	52
ἔτι	încă, mai		93
εὐθύς, -εῖα, -ύ	drept, (adv.) imediat		59
ἕως (+G)	până ce; până la		146
ζητέω	caut, cer		117
λοιπός, -ή, -όν	rămas; (subst.) restul; (adv.) în rest		55
ὅταν	oricând, când		123
ὅτε	când		103
οὐδέ	și nu, nici		143
οὐχί	nu, deloc		54
πάλιν	iar, din nou	<i>palindrom – cuvânt care poate fi citit în ambele direcții fără să-și piardă sensul (de ex. „evelevē”)</i>	141
παραβολή, -ής, ἡ	parabolă, pildă	<i>parabolă – povestire alegorică, (mat.) linie curbă</i>	50
περιπατέω	umblu		95
πρόσωπον, -ου, τό	față, chip	<i>prosop</i>	76
πῦρ, -ός, τό	foc	<i>piroman – cel care are mania focului, incendiator</i>	71
πῶς	cum		103
ὔδωρ, ὕδατος, τό	apă	<i>hidrogen – gaz care, împreună cu oxigenul, formează apa</i>	76
ὑπάρχω	mă aflu, exist		60
ἔδωκε	aici		61

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Hidraulic, eugenie, prosopografie, peripatetic, hidrocentrală, sofism, palingeneză, exoftalmic, prosopopee, ectoplasmă, palinodie, hidrocarbură.

Cuvinte învățate până acum: 242

Total ocurențe în această secțiune: 1.999

Procentaj ocurențe în NT: 75,99%

Capitolul XI

ADVERBE, PREPOZIȚII ȘI CONJUNCȚII

În acest capitol vei învăța:

- primele cuvinte neflexibile, asemănări și deosebiri
- să identifice și să traducem principalele adverbe, propoziții și conjuncții

11.1 **Introducere.** Cele mai multe cuvinte pe care le-ai întâlnit până acum (articole, substantive, adjective, verbe) sunt flexibile, în sensul că își pot modifica forma în funcție de rolul avut în propoziție. De altfel, așa cum am spus de la început (§ 2.1), limba greacă este flexionară, ceea ce nu înseamnă însă că toate lexemele ei sunt flexibile. Iată, a venit momentul să discutăm despre unele cuvinte care își păstrează forma unică (invariabile, neflexibile), indiferent de rolul pe care îl îndeplinesc; de aceea, în această lecție nu vei întâlni paradigme.

ADVERBE

11.2 Sub numele generic de adverbe sunt grupate multe cuvinte, de origini diverse (eterogene), a căror trăsătură comună este invariabilitatea. Adverbe propriu-zise sunt însă considerate cele care determină un verb, un adjectiv sau un alt adverb, arătând modul, timpul, locul, cantitatea, afirmarea, negarea, îndoiala etc. Iată o listă cu cele mai frecvente adverbe¹, utilizate de mai mult de 25 de ori în NT:

οὐ, οὐκ, οὐχ (1.623)	„nu”	ἐκεῖ (95)	„acolo”	ποῦ (48)	„unde”
μή (1.042)	„să nu, nu”	ἔτι (93)	„încă”	οὐκέτι (47)	„nu... mai”
οὕτω(ς) (208)	„astfel”	μᾶλλον (81)	„mai mult”	ἔμπροσθεν (48)	„înainte”
τότε (160)	„atunci”	ἔξω (63)	„afară”	ἄρτι (36)	„de curând”
νῦν (147)	„acum”	ᾧδε (61)	„aici”	ναί (33)	„da”
οὐδέ (143)	„nici”	ἤδη (61)	„deja, acum”	πόθεν (29)	„de unde”
παλιν (141)	„din nou”	μηδέ (56)	„nici”	ἐκεῖθεν ² (27)	„de acolo”
πῶς (103)	„cum”	οὐχί (54)	„nicidecum”	οὔπω (26)	„nu... încă”

11.3 **Modul de formare.** Din punct de vedere morfologic, multe adverbe, în special cele de mod, se formează pe temele unor adjective (inclusiv participii), iar sufixul caracteristic este -ως. Practic, adverbul este identic cu forma de G.pl. a adjectivului, numai că în locul lui -v apare -ς:

¹ Aici ne referim la adverbele cu formă proprie, adică acele adverbe care nu provin din adjective (de ex. ὁμοίως) sau substantive (de ex. σήμερον).

² Sufixul -θεν indică separația. Alte exemple: ἄνωθεν „de sus, din nou”, ἐκεῖθεν „de acolo”, ἔξωθεν „dinăuntru”, μακρόθεν „de departe”, ὄθεν „de unde” etc.

Adjectiv (N.sg.)	Adjectiv (G.pl.)	Adverb
κακός, -ή, -όν „rău, nenorocit”	κακῶν	κακῶς „în mod rău”
ἄλλος, -η, -ον „alt”	ἄλλων	ἄλλως „în alt fel, de altfel”
ἀληθής, -ές „adevărat”	ἀληθῶν	ἀληθῶς „cu adevărat”

OBSERVAȚIE: Adjectivele care se declină după modelul declinării a III-a (aici ἀληθής și mai jos ταχύς) vor fi studiate mai târziu (v. cap. XVII), dar adverbele se construiesc în același fel.

Alte adverbe reprezintă utilizări particulare ale unor adjective la forma lor de Ac.sg.:

Adjectiv (N.sg.)	Adjectiv (Ac.sg.)	Adverb
μόνος, -η, -ον „singur”	μόνον	μόνον „numai”
πρῶτος, -η, -ον „primul”	πρῶτον	πρῶτον „în primul rând”
ταχύς, -εῖα, -ύ „rapid”	ταχύ	ταχύ „repede”

Totuși, există o mare varietate în modul de formare a adverbelor, până într-acolo încât – ori de câte ori le vei întâlni – ni se pare mai eficient să folosești dicționarul decât să faci apel la morfologie.

11.4 **Adverbe corelative.** Nedeclinându-se, adverbele apar în dicționar cu o singură formă și nu necesită prea multe explicații. Totuși, este util de reținut că și în cazul adverbelor (cum ai văzut la pronume, § 7.12) funcționează un sistem de corelații și de opoziții, care pot facilita învățarea lor. Este vorba despre mai multe adverbe corelative: a) (după sens) de loc, de timp, de mod, b) (după rol) interogative, indefinite, demonstrative, relative.

Interogative		Indefinite		Demonstrative		Relative	
ποῦ	unde?	που	undeva	ἔδῃ, ἐνθάδε	aici	οὔ ¹	unde
πότε	când?	ποτέ	cândva	ἐκεῖ	acolo	ὅπου	acolo unde
πῶς	cum?	πῶς	cumva	τότε	atunci	ὅτε	când
				πάντοτε	mereu	ὁπότε	atunci când
				οὔτω(ς)	astfel	ὡς	cum
				ἔδῃ	așa	ὥσπερ	precum

OBSERVAȚIE: Adverbele interogative se diferențiază de cele indefinite numai prin felul sau poziția accentului, lucru pe care l-ai putut observa și la pronume; που și πῶς sunt enclitice.

11.5 Comparația adverbelor va fi studiată ulterior (de ex. δικαίως / δικαιότερον / δικαιοτάτα), odată cu cea a adjectivelor (§ 17.13).

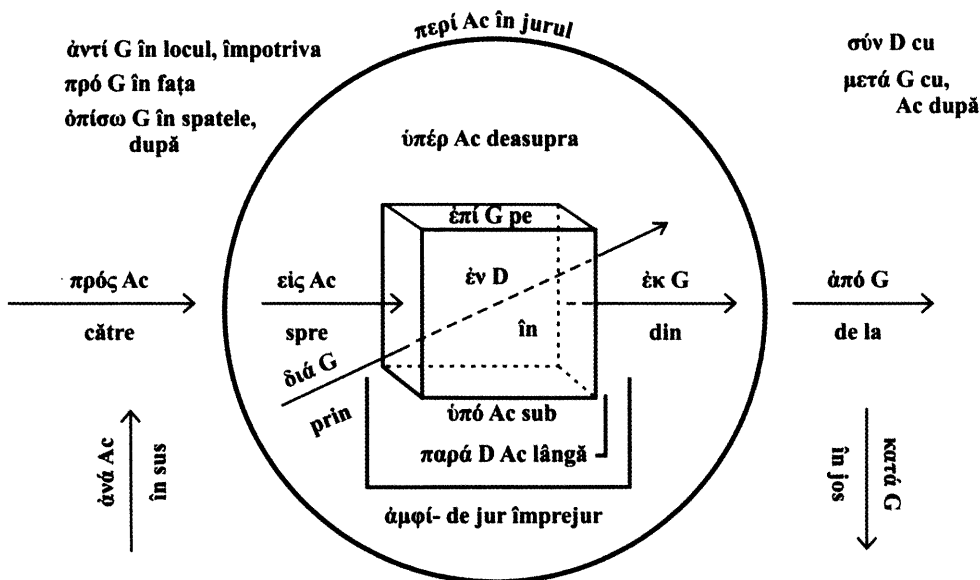
¹ Atenție la spirit și la accent, pentru că adverbul de loc οὔ „unde” poate fi ușor confundat cu adverbul negativ οὐ „nu”. Mai mult, este omonim cu pronumele relativ οὗ „al cărui” (G.sg. al lui ὅς a devenit adverb).

PREPOZIȚII ȘI PREVERBE

11.6 De obicei, prepozițiile sunt cuvinte mici (adesea au una sau două silabe), neflexibile și de aceea poți fi tentat să le acorzi mai puțină importanță. Ar fi însă o greșeală, pentru că apar de foarte multe ori în textele biblice¹, iar utilizările lor sunt variate. Interpretarea corectă a prepozițiilor este esențială pentru exegeză.

La început prepozițiile erau adverbe libere. Cu timpul, însă, aceste adverbe au dezvoltat o relație strânsă cu numele, specializându-se în precizarea sensului unor cazuri², iar importanța lor a crescut. Alte prepoziții au rămas să introducă adverbe³. Cele care, ulterior, au intrat în compunerea verbelor al căror sens îl precizau poartă numele de preverbe. Originea prepozițiilor și a preverbelor este însă comună, ele coexistând alături de adverbele propriu-zise.

11.7 Sensul de bază (concret, spațio-temporal) al prepozițiilor-preverbe⁴ din greacă poate fi frumos ilustrat cu ajutorul următoarei figuri geometrice⁵:

11.8 Ca regulă generală, sensul prepozițiilor nu poate fi aflat independent de numele pe care îl introduc, tot așa cum preverbele nu pot fi interpretate corect în absența verbului de care sunt legate. Iar

¹ Patru din cinci versete ale NT conțin cel puțin o prepoziție, adică peste 10.000 de ocurențe.

² Inițial, fiecare caz avea o semnificație proprie; astfel, se spune că Ac. arăta mișcarea spre un loc, G. marca separația sau originea, D. indica locul sau lipsa mișcării. Însă, pe măsură ce numărul cazurilor se reduce, valorile lor se multiplică, iar prepozițiile vin să arate tocmai sensul lor precis. În ceea ce privește utilizarea, cazurile Ac. și D. sunt mai legate de verb, în timp ce G. este în mod obișnuit raportat la un nume; în consecință, de o manieră generală se poate spune că prepozițiile cu Ac. și D. funcționează adverbial, în timp ce prepozițiile cu G. sunt utilizate adjectival.

³ Exemple: ἀπὸ τότε „de atunci”, εἰς ἅπαξ „dintr-o dată” etc.

⁴ Valoarea semantică a preverbelor nu trebuie absolutizată și etimologizată excesiv: adesea acestea doar completează sau accentuează sensul verbului simplu, la care sunt adăugate (valoare *perfectivă*), v. καίομαι „a arde” – κατακαίομαι „a arde complet”, ἐργάζομαι „a munci” – κατεργάζομαι „a munci din greu” etc.

⁵ B.M. METZGER, *Lexical Aids for Students of NT Greek*, 1978, p. 80.

relația de corespondență funcționează în ambele direcții, precum forța gravitațională dintre o planetă și satelitul ei.

Rolul auxiliar al prepozițiilor din greaca clasică, similiar celui al desinențelor¹, va deveni treptat determinativ în greaca elenistică: într-adevăr, *prepozițiile clarifică funcția unui caz*, dar, din ce în ce mai mult, o și *determină* sau chiar o *alterează*. Deci, este inexact a spune că „prepozițiile cer un anumit caz”, din moment ce și cazul (încă) precizează sensul unei prepoziții.

11.9 Limba română folosește prepoziții cu cazul genitiv („contra”, „deasupra”, „înaintea” etc.), dativ („datorită”, „mulțumită” etc.) și acuzativ („cu”, „de”, „pentru” etc.). Similar, în limba greacă unele prepoziții sunt specializate, construindu-se cu un singur caz și având un sens relativ ușor de identificat². Iată o listă cu cele mai importante prepoziții monocazuale din NT:

	Genitiv	Dativ	Acuzativ
Prepoziții cu 1 caz	ἀντί	<i>în loc de, în schimbul, pentru</i> (ὀφθαλμὸς ἀντί ὀφθαλμοῦ „ochi pentru ochi”)	
	ἀπό ³	<i>de la, din, din cauza, de</i> (ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας „din Galileea”, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ „ci ne izbăvește de cel viclean”)	
	ἐκ / ἐξ ⁴	<i>din, de la, din cauza, dintre</i> (ἐκ πνεύματος ἐστὶν ἁγίου „este de la Duhul Sfânt”)	
	πρὸ	<i>în fața, înaintea</i> (πρὸ προσώπου αὐτοῦ „în fața lui”)	
	ἐν		<i>în, cu</i> (βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ „botezând în pustie”)
	σύν ⁵		<i>cu, împreună cu</i> (σὺν τῷ ἀγγέλῳ „cu îngerul”)
ἀνά ⁶ εἰς ⁷			<i>*câte</i> (ἀνὰ δηνάριον „câte un dinar”) <i>în(spre), față de, împotriva</i> (μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν „nu ne duce pe noi în ispită)

*utilizări rare în NT

¹ De altfel, tocmai datorită rolului lor comun, prepozițiile și desinențele vor intra devreme în concurență, cele dintâi, mai noi, tinzând să le înlocuiască pe cele din urmă.

² Cazul cu care se construiesc prepozițiile din limba română este cu totul independent de cazul cu care se construiesc prepozițiile din greacă. Astfel, de exemplu, prepoziția ἐκ se folosește în greacă numai cu genitivul; echivalentul ei cel mai obișnuit din limba română, prepoziția „din”, se folosește însă cu acuzativul.

³ Importanța lui ἀπό a crescut progresiv, această prepoziție concurând semantic și mai târziu înlocuind în utilizare alte prepoziții precum ἐκ „din”, παρά „de către”, ὑπό „de, din cauza”.

⁴ ἐκ înainte de consoană, ἐξ înainte de vocală.

⁵ Prepoziția σύν este folosită inegal în cărțile NT (mai frecventă la Luca, Fapte și Sf. Pavel); este concurată și va fi înlocuită de μετά + G.

⁶ Cu excepția locuțiunii ἀνὰ μέσον (+ G) „între”, sensul distributiv este singurul care s-a păstrat în NT. Ca preverb, însă, ἀνά înseamnă adesea „(de jos) în sus”, v. ἀναβαίνω, ἀναβλέπω etc.

⁷ Distincția clasică dintre εἰς „spre” (după verbe de mișcare) și ἐν „în” (descriind o stare) tinde să dispară în *koiné* (în favoarea lui εἰς, moștenit în neogreacă).

Alte prepoziții sunt întrebuințate cu două cazuri, în funcție de care sensul lor poate varia. Reține, așadar, că sensul unei prepoziții *este influențat* de cazul numelui pe care îl însoțește.

		Genitiv	Dativ	Acuzativ
Prepoziții cu 2 cazuri	διά	<i>prin, de-a lungul, timp de</i> (δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα „timp de patruzeci de zile”)		<i>pentru, din cauza</i> (διὰ τοῦτο „de aceea”)
	κατά	<i>împotriva, în josul</i> (κατά σοῦ „împotriva ta”)		<i>conform cu, de-a lungul, față de, după</i> (κατά Λουκᾶν „(evanghelia) după Luca”)
	μετά	<i>cu</i> (μετά τοῦ ἀγγέλου „cu îngerul”)		<i>după</i> (μετά ταῦτα „după acestea”)
	περί	<i>despre</i> (τὰ περί τοῦ κυρίου „cele privitoare la Domnul”)		<i>în jurul, privitor la</i> (περί τὸν τόπον ἐκείνον „în jurul aceluia loc”)
	ὑπέρ	<i>*în favoarea, pentru, în locul</i> (ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανεν „a murit pentru cei necredincioși”)		<i>*peste, deasupra, dincolo de</i>
ὑπό	<i>de către</i> (πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου „a fi ispitit de către diavol”)		<i>sub</i> (ὑπὸ τὸν μόδιον „sub obroc”)	

*utilizări rare în NT

Mai rar, prepozițiile pot selecta trei cazuri. Din nou, atenție la variațiile de sens:

		Genitiv	Dativ	Acuzativ
Prepoziții cu 3 cazuri	ἐπί	<i>la, lângă, pe baza, în timpul</i> (ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ „la râu”)	<i>pe, lângă, în momentul</i> (ἐκαθέζετο ἐπὶ τῆ πηγῆ „ședea lângă izvor”)	<i>pe, asupra, timp de</i> (καὶ πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ' αὐτόν „și era Duh Sfânt asupra Lui”, ἐπὶ ἔτη τρία „timp de trei ani”)
	παρά	<i>de la, din partea</i> (παρὰ τοῦ θεοῦ „de la Dumnezeu”)	<i>*la, lângă¹</i>	<i>pe lângă, mai mult de, împotriva</i> (παρὰ τὴν θάλασσαν „pe lângă mare”, παρὰ τὸ διατεταγμένον „împotriva a ceea ce a fost rânduit”)
	πρός	<i>*alături de, în folosul</i>	<i>*aproape de, lângă, împotriva</i> (πρὸς τῷ ὄρει „lângă munte”)	<i>către, la, pentru</i> (πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρὸς με „oricine vine la mine”, εἶπεν πρὸς αὐτούς „a spus către ei”)

*utilizări rare în NT

Concurența prepozițiilor. Multe prepoziții (mai ales ἐκ, ὑπό și ἀπό; εἰς, πρὸς și ἐν; ὑπὲρ și περί) își suprapun sensurile. Sinonimia perechilor nu este însă perfectă, iar raportul este adesea dezechilibrat în favoarea uneia dintre prepoziții (dominantă și productivă). Această situație de redundanță nu este caracteristică limbii grecești (vezi rom. „de” și „din”, „în” și „cu”, „de” și „cu” etc., de ex. „casă de piatră / casă din piatră”, „în bătaie / cu bătaia”, „pahar de apă / pahar cu apă” etc.).

În orice limbă prepozițiile tind să fie utilizate cu un mare grad de idiomatitate, în sensul că dau naștere unor relații specifice aceluia idiom. Tabelele de mai sus nu trebuie învățate pe dinafară, ci au doar darul de a ilustra această varietate și specificitate în utilizarea prepozițiilor din limba greacă. Cu timpul, prin practica traducerii și cu ajutorul dicționarului, vei reuși să găsești echivalentele cele mai potrivite limbii române.

¹ Utilizarea lui παρά cu dativul este foarte rară în NT; există doar două exemple la Marcu și unul în Apocalipsă.

11.10 **Articolul după prepoziții.** Articolul poate fi prezent sau poate lipsi după o prepoziție. În cazul în care acesta este prezent, numele este definit; în cazul în care articolul lipsește, numele poate fi ori definit ori nedefinit. Exemplu: ἐκ τοῦ ναοῦ „din (acel) templu”, dar ἐκ ναοῦ „din templu” sau „dintr-un templu”. Dezambiguizarea unor astfel de construcții se poate face prin exegeză, dar nu este întodeauna ușor de redat în traducere.

11.11 **Adverbe improprii.** În afara acestor prepoziții propriu-zise, cu rol similar sunt folosite mai frecvent următoarele adverbe: ἄχρι(ς) „până la”, ἐγγύς „aproape de”, ἔμπροσθεν „înaintea”, ἐνεκα „din cauza”, ἐνώπιον „în fața”, ἔξω „în afara”, ἐπάνω „deasupra”, ἕως „până la”, μεταξύ „între”, ὀπίσω „în spatele”, πέραν „dincolo de”, ὑποκάτω „sub”, χωρίς „fără”. Complementul acestor adverbe este întodeauna la cazul genitiv, cu excepția complementului lui ἐγγύς, care uneori este la dativ.

CONJUNCȚII

11.12 Conjunțiile sunt și ele cuvinte invariabile, funcționând ca instrumente sintactice. Spre deosebire însă de prepoziții, care marchează subordonarea doar la nivelul propoziției, conjunțiile au rol atât la nivelul propoziției cât și al frazei.

Prin urmare, după tipul de relație instituit (criteriu structural), conjunțiile pot fi clasificate în *coordonatoare* (la nivelul propozițiilor și al frazelor) și *subordonatoare* (numai la nivelul frazei).

11.13 **Conjunțiile coordonatoare** leagă unități cu aceeași funcție sintactică, fie ele părți de propoziție, grupuri sintactice sau propoziții. Ele sunt împărțite, în mod tradițional, în cinci categorii semantic-funcționale:

a) *copulative*: καί¹ „și”, encliticul τε² „și”, μηδέ „nici”, negațiile corelative οὔτε... οὔτε..., μήτε... μήτε... „nici... nici...”

b) *disjunctive*: ἢ „sau”, ἢ καί „sau chiar”, corelative ἢ... ἢ... „ori... ori”, εἴτε... εἴτε... „fie... fie...”

c) *adversative*: ἀλλά „dar”, δέ, μέν „iar”, πλὴν „cu excepția, numai”, corelative μέν... δέ... „pe de o parte... pe de alta”

d) *conclusive*: οὖν „deci”, ἄρα „așadar”, δὴ „deci”, διό „de aceea”

e) *cauzale*: γάρ „căci”

¹ Spre deosebire de greaca clasică, care privilegia *hipotaxa* (ὑπό „sub” + τάσσω „așez”), în LXX propozițiile sunt legate una de alta mai ales prin *parataxă* (παρά „lângă” + τάσσω „așez”), ceea ce înseamnă că propoziții (sau cuvinte) de același fel sunt alăturate fără a se indica raportul dintre ele. De foarte multe ori este folosită conjuncția καί „și”, care îl traduce pe *vav* din ebraică. În greaca NT, depinzând și de stilul fiecărui autor în parte, există o mai mare varietate a elementelor coordonatoare și subordonatoare. Influența limbii ebraice, în care există puține conjuncții, nu trebuie ignorată.

² Conjunția τε este enclitică, nu apare niciodată pe prima poziție în frază; frecvent se întâlnește doar în *Fapte*.

11.14 **Conjunțiile subordonatoare** introduc propoziții secundare, după felul cărora sunt împărțite în opt categorii:

- a) *completive*: ὅτι, ὡς, ὅπως, ἵνα „că”
- b) *comparativ-modale*: ὡς „cum”, καθὼς, καθάπερ „precum”, ὡσεὶ, ὡσπερ „după cum”
- c) *temporale*: ὅτε, ὅταν, ὡς „când”, ἐν ᾧ „în timp ce”, ἕως/ἄχρις οὗ „până când”
- d) *locale*: οὗ, ὅπου „unde”, ὅθεν „de unde”
- e) *condiționale*: εἰ, εἴπερ, ἐάν „dacă”
- f) *finale*: ἵνα, ὅπως „ca să”, μήπως, μήπου, μήποτε „ca să nu”
- g) *consecutive*: ὥστε, ὡς, ὅτι „încât”
- h) *cauzale*: ὅτι, διότι „că”, ἐπεὶ, ἐπειδὴ „de vreme ce”, καθότι „întrucât”
- i) *concesive*: εἰ καί, ἐὰν καί „deși, chiar dacă”

11.15 **Alte cuvinte invariabile** au rol de *întârrire* (particula enclitică γε subliniază cuvântul care o precede, adv. ναί „într-adevăr”) sau *interogativ* (ἄρα și ἄρα γε „oare”). La acestea pot fi adăugate interjecțiile, cuvinte invariabile care de obicei nu au funcție sintactică, având funcție apelativă sau expresivă: ἰδοὺ „iată!”, οὐαί „vai!”, ἴδε „uite!”, ὦ „oh!” și δεῦτε „hai!”.

REZUMAT

- ✓ Limba greacă, deși flexionară ca structură, are în componența ei cuvinte lipsite integral de flexiune, cele mai multe dintre acestea aparținând clasei adverbelor, a prepozițiilor, conjuncțiilor și a interjecțiilor.
- ✓ Dintre adverbe, cele mai numeroase sunt cele de mod, care se formează de regulă pe baza unui adjectiv și cu terminația -ως.
- ✓ Originea prepozițiilor și a preverbelor este comună, ambele fiind la origine adverbe. Treptat, unele adverbe, inițial libere, au intrat în sfera de gravitație a numelui (prepozițiile) sau a verbului (preverbele), ajutând la precizarea funcției sau a sensului lor.
- ✓ Sensul prepozițiilor se schimbă și depinde într-o anumită măsură de cazul numelui pe care îl însoțesc.
- ✓ Există prepoziții care se construiesc cu unul, două sau chiar trei cazuri; sensul lor poate varia de la caz la caz, forma este însă aceeași.
- ✓ Conjunțiile sunt cuvinte invariabile cu rol sintactic atât la nivelul propoziției, cât și la cel al frazei (spre deosebire de prepoziții, limitate la sintaxa propoziției).
- ✓ În funcție de tipul relației pe care o instituie, conjuncțiile pot fi *coordonatoare* (atunci când leagă elemente de același fel, cuvinte sau propoziții) sau *subordonatoare* (atunci când instituie un raport de dependență între propoziții).

INFORMAȚII AVANSATE

11.15 **Mișcare vs nemișcare.** Distincția dintre „unde?” (gr. ποῦ, fără mișcare) și „încotro?” (gr. ποῖ, cu mișcare), care nu mai era respectată întru totul încă din greaca clasică, dispare complet în NT, astfel încât adverbele corespunzătoare (ἐνθα, ἐνθάδε, ἐκεῖ, ἄνω, κάτω, οὐ, ἔξω etc.) sunt folosite indiferent de prezența sau absența mișcării: καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως εἶπω σοί „și stai acolo până îți voi spune” (Mt. 2:13), ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν „s-a temut să plece acolo” (Mt. 2:22), καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω „și voi face minuni sus în cer” (Fpt. 2:19), ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤρεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω „iar Iisus și-a ridicat ochii în sus” (In. 11:41). Situația este similară în cazul prepozițiilor, unde pe de o parte ἐν și εἰς, pe de altă parte ἐπί, παρά și πρὸς încep să fie confundate.

11.16 **Dubla negație.** Limba greacă folosește destul de des două negații în aceeași propoziție¹. În acest caz, traducerea cuvânt cu cuvânt nu este întotdeauna posibilă, totuși poți observa că a doua negație poate ori nega, ori întări prima negație:

οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν; „nu răspunzi nimic?” (Mc. 15:4)

μακάριος ἀνὴρ οὗ οὐ μὴ λογίσῃται κύριος ἁμαρτίαν „fericit bărbatul căruia Domnul nu-i va pune (deloc) la socoteală păcatul” (Rom. 4:8)

οὐ δυνάμεθα... μὴ λαλεῖν „nu putem să nu spunem” = „trebuie să spunem” (Fpt. 4:20)

11.17 **Prepoziții după verbe.** Rolul prepozițiilor crește în greaca elenistică, exprimând relații care în perioada clasică se realizau cu ajutorul cazurilor înseși. Una dintre principalele caracteristici ale stilului biblic, datorată atât evoluției interne a limbii grecești cât și influenței ebraice, o reprezintă largă utilizare a prepozițiilor după verbe, de ex. πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν „mulți au crezut în El” (In. 4:39), πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ „credeți în Evanghelie” (Mt. 1:15), καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ „chemându-mă prin harul Său” (Gal. 1:15), εἶπεν Δαυὶδ πρὸς τὸν θεόν „David a zis lui Dumnezeu” (1 Par. 21:8).

¹ Pentru negația dublă emfatică οὐ μή, v. § 24.5.

ΕΧΕΡCΙΤΗ

1. Aplicați cazul corespunzător fiecărei prepoziții, apoi traduceți:

ἐκ – ὁ πόλεμος	ἐν – ἡ βίβλος	σύν – οἱ ἀδελφοί
πρό – ὁ θρόνος	ἀντί – μισθός	ἐν – ἀλήθεια
σύν – Χριστός	ἀπό – σύ	ἐκ – τὰ ἔργα

2. Indicați cazul cu care se construiesc următoarele prepoziții și traduceți:

κατὰ τοῦ νόμου / κατὰ τὸν νόμον	διὰ τοῦ λόγου / διὰ τὸν λόγον
περὶ τοῦ κόσμου / περὶ τὸν κόσμον	ὑφ' ἁμαρτωλοῦ / ὑπὸ τράπεζαν
ἐπὶ τοῦ ἀγροῦ / ἐπὶ τῷ ἀγρῷ / ἐπὶ τὸν ἀγρόν	παρὰ κυρίου / παρ' ἑαυτοῦ / παρὰ τὸν νόμον

3. Traduceți din română în greacă:

în fața poporului (ὁ λαός), sub vie (ἡ ἄμπελος), de la Dumnezeu (ὁ θεός), pe insule (ἡ νήσος), lângă râu (ὁ ποταμός), cu bucurie (ἡ χαρά), de către diavol (ὁ διάβολος), în deșert (ἡ ἔρημος), potrivit apostolilor (ὁ ἀπόστολος), în favoarea țăranilor (ὁ γεωργός), în jurul crucii (ὁ σταυρός), prin ispită (ὁ πειρασμός), la mine (ἐγώ).

4. Traduceți:

1. Υἱοὶ θεοῦ διὰ τῆς ἀγάπης ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ ἐστε. 2. Ἀπὸ τοῦ πειρασμοῦ τοῦ διαβόλου φεύγομεν. 3. Ἡ σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστίν. 4. Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς, ὁ δεῦτερος ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ. 5. Ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. 6. Οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον ἀλλὰ ὑπὸ χάριν. 7. Εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ὑμῶν, τίς καθ' ὑμῶν; 8. Ἀποστέλλω αὐτοὺς καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἀγιάζω ἑμαυτόν. 9. Οἱ ἀδελφοὶ πορεύονται μετὰ σοῦ εἰς τὴν γῆν ταύτην. 10. Εἰσέρχηι πρὸ προσώπου τοῦ λαοῦ τούτου.

VOCABULAR PENTRU CAPITOLUL 12

	traducere		frecvență în NT
ἄγω	duc	pedagogic	69
ἀκολουθέω	urmez	acolit – persoană care urmează pe cineva, pârtaș (la o faptă rea)	90
ἀναβαίνω	merg sus, urc		82
ἀπόλλυμι	distrug; (med.) pier		90
γραφή, -ῆς, ἡ	scriere, scriptură	grafie	50
δαιμόνιον, -ου, τό	demon, duh	demon	63
δίκαιος, -α, -ον	drept (≠ nedrept)		79
ιερόν, -οῦ, τό	sanctuar, templu		72
Ἰερουσαλήμ, ἡ	Ierusalim		77
καιρός, -οῦ, ὁ	vreme, ocazie		85
καρπός, -οῦ, ὁ	fruct, rod	carpofor – (bot.) peduncul care susține fructul	66
καταβαίνω	merg jos, cobor		81
μηδείς, -δεμία, -δέν	nimeni, nimic		89
ὄρος, -ους, τό	munte	orogeneză – procesul geologic de formare a munților	63
οὔτε	nici		87
πέμπω	trimit		79
πιστός, -ή, -όν	credincios		67
πλοῖον, -ου, τό	corabie		67
πολύς, πολλή, πολύ	mult	poligamie	416
πονηρός, -ά, -όν	viclean, rău		78
στόμα, -τος, τό	gură	stomatologie	78
τρεις, τρία	trei	triadă	69
τρίτος, -η, -ον	al treilea		56

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Poliloghie, triatlon, hieratic, polimorfism, psihopomp, stomatită, trio, hieroglifă, policalificare, ierosilie.

Cuvinte învățate până acum: 265

Total ocurențe în această secțiune: 2.053

Procentaj ocurențe în NT: 77,48%

Capitolul XII

NUMERALUL

În acest capitol vei învăța:

- să numeri până la doisprezece și să recunoști cele mai multe numerale
- să deosebești numeralele declinabile de cele indeclinabile

12.1 **Introducere.** Prin definiție, numeralul exprimă de cele mai multe ori un număr sau o determinare numerică (*numeralul cardinal*), ordinea (*numeralul ordinal*) și repetiția (*numeralul adverbial*). În funcție de situație, numeralul se poate comporta ca un substantiv, ca un adjectiv, ca un pronume, ca un articol sau chiar ca un adverb.

12.2 **Tabel sinoptic.** Greaca biblică folosește relativ multe numerale, dar inegal repartizate. Deloc întâmplător, cel mai des întâlnite numerale în NT sunt 1, 2, 3, 7, 12 (peste cincizeci de ocurențe). Încearcă deci să reții primele douăsprezece numerale cardinale și ordinale în succesiunea lor. În plus, tabelul de mai jos are rolul de a te orienta în ceea ce privește modul de formare a celorlalte numerale cardinale, a celor ordinale și adverbiale.

	Numerale cardinale		Numerale ordinale		Numerale adverbiale	
1	εἷς, μία, ἓν	unu	πρῶτος, -η, -ον	primul	ἅπαξ	o dată
2	δύο	doi	δεύτερος, -η, -ον	al doilea	δίς	de două ori
3	τρεις, τρία	trei	τρίτος, -η, -ον	al treilea	τρίς	de trei ori
4	τέσσαρες, τέσσαρα	patru	τέταρτος, -η, -ον	al patrulea	τετράκις	de patru ori
5	πέντε	cinci	πέμπτος, -η, -ον	al cincilea	πεντάκις	de cinci ori
6	ἕξ	șase	ἕκτος, -η, -ον	al șaselea	ἑξάκις	de șase ori
7	ἑπτὰ	șapte	ἑβδομος, -η, -ον	al șaptelea	ἑπτάκις	de șapte ori
8	ὀκτώ	opt	ὄγδοος, -η, -ον	al optulea	ὀκτάκις	de opt ori
9	ἐννέα	nouă	ἐνατος, -η, -ον	al nouălea	ἐνάκις	de nouă ori
10	δέκα	zece	δέκατος, -η, -ον	al zecelea	δεκάκις	de zece ori
11	ἑνδεκα	unsprezece	ἐνδέκατος	al unsprezecelea		
12	δώδεκα / δεκαδύο	doisprezece	δωδέκατος	al doisprezecelea		
13	δεκατρεῖς	treisprezece	τρισκαιδέκατος	al treisprezecelea		
20	εἴκοσι(ν)	douăzeci	εἰκοστός	al douăzecilea		
30	τριακόνα	treizeci	τριακοστός	al treizecilea		
100	ἑκατόν					
200	διακόσιοι, -αι, -α					
300	τριακόσιοι, -αι, -α					
1000	χίλιοι, -αι, -α				χιλιάκις	de 1000 ori
2000	δισχίλιοι, -αι, -α					
3000	τρισχίλιοι, -αι, -α					
10000	μύριοι, -αι, -α				μυριάκις	de 10.000 ori

OBSERVAȚII: •1. Cardinalele 30-90 au terminația -κοντα (nu se declină), iar 200-900 se termină în -κοισιοι (se declină). •2. Numerele ordinale sunt adjective, în general derivate de la cele cardinale (cu ajutorul sufixului -το-). •3. Numeralul adverbial se formează prin adăugarea terminației -(ά)κις.

12.3 **Simboluri.** În antichitate, pentru a indica ordinea numerică, grecii foloseau litere, nu cifre. Aceste litere erau marcate suplimentar cu un mic semn distinctiv, plasat în dreapta literei (sus sau jos):

1 α´	6 ζ´	20 κ´	70 ο´	300 τ´
2 β´	7 ζ´	30 λ´	80 π´	900 ϗ´
3 γ´	8 η´	40 μ´	90 Ϙ´	1.000 α,
4 δ´	9 θ´	50 ν´	100 ρ´	2.000 β,
5 ε´	10 ι´	60 ξ´	200 σ´	10.000 ι,

OBSERVAȚIE: Semnul ζ, care notează cifra 6, a luat locul literei dispărute Ϝ (digamma) și se numește „stigma”. Semnele Ϙ și ϗ, folosite pentru numerele 90 și 900, se numesc „koppa” și „sampi”.

DECLINAREA NUMERALELOR

12.4 Toate numerele ordinale (adjective cu 3 terminații) se declină. Toate numerele adverbiale (adverbe) sunt indeclinabile. Cele mai multe numere cardinale nu se declină, totuși:

- a) se declină numerele de la 1 la 4 inclusiv (εἷς, δύο, τρεῖς, τέσσαρα) și
- b) se declină numerele care exprimă sutele¹ (διακόσιοι, τριακόσιοι etc.), miile (χίλιοι, δισχίλιοι, τρισχίλιοι etc.) și zecile de mii (μύριοι).

12.5 **Paradigma.** Declinarea primelor patru numere cardinale:

	εἷς, μία, ἓν „unu”			δύο „doi”	τρεῖς, τρία „trei”		τέσσαρες, τέσσαρα „patru”	
	m.	f.	n.	m. & f. & n.	m. & f.	n.	m. & f.	n.
N.	εἷς	μία	ἓν	δύο	τρεῖς	τρία	τέσσαρες	τέσσαρα
G.	ένός	μιᾶς	ένός	δύο	τριῶν		τεσσάρων	
D.	ένί	μιᾶ	ένί	δυσίν	τρισίν		τέσσαρσιν	
Ac.	ἓνα	μίαν	ἓν	δύο	τρεῖς	τρία	τέσσαρες	τέσσαρα

OBSERVAȚII: •1. Numeralul εἷς are forme diferite pentru masculin, feminin și neutru; numeralul δύο are formă unică pentru cele trei genuri; numerele τρεῖς și τέσσαρες disting între animat (masculin și feminin) și inanimat (neutru). •2. Masculinul și neutrul se declină după declinarea a III-a. (§ 16.2); femininul se declină după modelul declinării I (acolo unde are formă proprie) și al declinării a III-a (acolo unde nu are formă proprie).

¹ Dintre numerele care exprimă sutele, singurul indeclinabil este numeralul care înseamnă „o sută” (ἐκατόν).

12.6 **Pronumele negative** οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν (οὐδὲ + εἷς) și μηδείς, μηδεμία, μηδέν (μηδὲ + εἷς) pot fi ușor reținute prin analogie cu românescul „nici unul”: și în greacă doar cea de-a doua parte a cuvântului se modifică (după modelul lui εἷς), prima (οὐδ(ε)-, respectiv μηδ(ε)-) rămânând neschimbată în cursul declinării (N. οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν, G. οὐδενός, οὐδεμιᾶς, οὐδέν etc., respectiv μηδείς, μηδεμία, μηδέν, G. μηδενός, μηδεμιᾶς, μηδέν etc.).

Chiar dacă se traduc la fel, pronumele οὐδείς și μηδείς sunt utilizate distinct, la fel ca adverbele de negație οὐ și μή (§ 9.9). Pentru formele paralele οὐθείς și μηθείς, v. § 7.16.

	οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν „nici unul, nimeni”			μηδείς, μηδεμία, μηδέν „nici unul, nimeni”		
	m.	f.	n.	m.	f.	n.
N.	οὐδείς	οὐδεμία	οὐδέν	μηδείς	μηδεμία	μηδέν
G.	οὐδενός	οὐδεμιᾶς	οὐδενός	μηδενός	μηδεμιᾶς	μηδενός
D.	οὐδενί	οὐδεμιᾶ	οὐδενί	μηδενί	μηδεμιᾶ	μηδενί
Ac.	οὐδένα	οὐδεμίαν	οὐδέν	μηδένα	μηδεμίαν	μηδέν

OBSERVAȚII: •1. Pronumele negative οὐδείς și μηδείς se declină după modelul numeralului εἷς. •2. Formele de neutru (οὐδέν / μηδέν) pot însemna și „nimic”.

REZUMAT

- ✓ Numeralul este o parte de vorbire eterogenă și are utilizări multiple.
- ✓ Cele mai răspândite numerale sunt cele cardinale și ordinale.
- ✓ Numeralesle cardinale de la 1 la 12 sunt: εἷς-μία-ἕν, δύο, τρεῖς-τρία, τέσσαρες-τέσσαρα, πέντε, ἕξ, ἑπτὰ, ὀκτώ, ἑννέα, δέκα, ἕνδεκα, δώδεκα/δεκαδύο.
- ✓ Numeralesle cardinale sunt indeclinabile (cu excepția 1-4, a sutelor de la 200 în sus, a miilor și a zecilor de mii).
- ✓ Numeralesle ordinale sunt adjective cu 3 terminații și se declină ca atare; numeralesle adverbiale sunt adverbe și prin urmare nu se declină.
- ✓ Pronumele negative οὐδείς și μηδείς se construiesc pe numeralul εἷς și se declină după modelul acestuia.

INFORMAȚII AVANSATE

12.7 **Numeralele 1-4.** Numeralul εἷς este folosit uneori cu rol de articol nehotărât (§ 2.15) și, în anumite construcții, în locul adjectivului ordinal πρῶτος: μιᾷ τοῦ μηνός „în ziua întâi a lunii” (Gen. 8:13), εἷς μίαν σαββάτων „înspre ziua întâi a săptămânii” (Mt. 28:1), τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων „în ziua dintâi a săptămânii” (Mc. 16:2); expresia εἷς κατὰ εἷς „unul câte unul” (Mc. 14:19) utilizează al doilea εἷς la nominativ nedeclinat.

N., Ac. dar și G. au forma δύο: δύο δαιμονιζόμενοι „doi demonizați” (Mt. 8:28) εἶδεν δύο ἀδελφούς „a văzut doi frați” (Mt. 4:18), περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν „despre cei doi frați” (Mt. 20:24). Dativul δυοῖν (δυεῖν) a fost înlocuit de δυσί(ν) (prin analogie cu τρισί(ν)): οὐδεὶς δύναται δυσι κυρίοις δουλεύειν „nimeni nu poate sluji la doi stăpâni” (Mt. 6:24).

Ac. m./f. al lui τέσσαρες este τέσσαρες (Fpt. 21:9) sau τέσσαρας (In. 11:17, forma clasică). În compunere avem τεσσαράκοντα „patruzeci” în LXX: τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας „patruzeci de zile și patruzeci de nopți” (Gen. 7:4) și τεσεράκοντα în NT: ἑκατὸν τεσεράκοντα τέσσαρες χιλιάδες „o sută patruzeci și patru de mii” (Apor. 7:4). D.pl. este în mod normal τέσσαρσιν (Iez. 1:10), dar o dată apare și τέτρασιν (Jud. 9:34). În neogreacă se vor impune formele τέσσερα „patru” și σαράντα (< σαράκοντα < τεσσαράκοντα) „patruzeci”.

Ἄμφω „amândoi”, care păstra terminația de dual, a fost înlocuit de ἀμφότεροι.

12.8 **Numeralele 13-19.** În NT nu este folosită niciodată ordinea clasică a numeralelor cardinale de la 13 la 19, ci una inversată, după modelul lui 21, 22 etc., care se va păstra și în neogreacă (δεκατρεῖς, nu τρεισκαίδεκα etc., vezi εἴκοσι ἕνα); în ceea ce privește numeralele ordinale compuse, NT nu declină decât cel de-al doilea element, nu pe ambele ca în greaca clasică (τρισκαιδέκατος, nu τρίτος καὶ δέκατος etc.).

12.9 **Determinarea numerică.** Cu rol adjectival, numeralele cardinale nu schimbă cazul substantivelor pe care le determină: ἔλαβεν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους „a luat cele șapte pâini” (Mt. 15:26). Numeralele substantive antrenează însă cazul genitiv: ἐπέλεξεν δέκα χιλιάδας ἀνδρῶν „a ales zece mii de bărbați” (1 Mac. 10:74).

12.10 **Aproximarea numeralelor** se realizează cu ajutorul adverbelor ὡς și ὥσει. Exemple: ἔμεινεν δὲ Μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡς μῆνας τρεῖς „și a rămas Maria împreună cu ea cam trei luni” (Lc. 1:56), ἀνέβησαν ὥσει τρισχίλιοι ἄνδρες „s-au suit vreo trei mii de oameni” (Iis. Nav. 7:4).

EXERCITII

1. Numărați în greacă de la 1 la 12 și apoi de la 12 la 1. Încercați să memorați primele douăsprezece numerale cardinale și ordinale în succesiunea lor.

2. Analizați și traduceți următoarele numerale. Atenție la felul și la cazul lor:

έν, πέμπτος, εἴκοσι, ἕξ, δυσίν, μιᾶς, τετράκις, τεσσαράς, ἑβδόμη, ἑκατόν, τριακοσίαις, τρίτη, δίς, δεκατρεῖς, χίλια, δεύτερη, ἑννέα, τεσσεράκοντα, ἑβδομήκοντα καὶ ὀκτώ.

3. Traduceți:

1. Εἶς θεός, μία ἐκκλησία, ἐν βάπτισμα. 2. Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐπιστολαῖς. 3 Ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ. 4. Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῶ· οὐκ ἔχομεν εἰ μὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας. 5. Ἰωάννης γράφει ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ· τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος. 6. Ὁ ἀριθμὸς τοῦ θηρίου ἀριθμὸς ἀνθρώπου ἐστίν, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ ἑξακόσιοι ἑξήκοντα ἕξ. 7. Μία ἡμέρα παρὰ κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη καὶ χίλια ἔτη ὡς ἡμέρα μία. 8. Ὁ ἀπόστολος ἐπιμένει ἐν Ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς. 9. Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔσται ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. 10. Τῶν δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματα ταῦτα· πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος... 11. Ἄγαθοὶ οἱ δύο ὑπὲρ τὸν ἕνα οἷς ἔστιν αὐτοῖς μισθὸς ἀγαθὸς ἐν μόθῳ αὐτῶν (Ecl. 4:9).

	traducere		frecvență în NT
αἶρω	ridic, iau		101
ἀνίστημι	înalt	numele propriu Anastasie	108
ἀποκτείνω	ucid, omor		74
γραμματεὺς, -έως, ὁ	secretar, scrib, cărturar	gramătic	63
δεξιός, -ά, -όν	drept (≠ stâng)	lat. <i>dexteritas</i> „îndemânare, dexteritate”	54
δοξάζω	slăvesc	<i>doxologie</i> – cântare liturgică de slavă	61
ἐκβάλλω	dau afară, alung		81
ἐμός, -ή, -όν	al meu		74
ἤδη	acum, deja		61
μακάριος, -α, -ον	fericit	numele propriu <i>Macarie</i>	50
μᾶλλον	mai mult, mai degrabă		81
μαρτυρέω	depun mărturie, mărturisesc	<i>a mărturisi</i>	76
ὅπου	unde		82
παιδίον, -ου, τό	copilaș	<i>pediatru</i> – medic de copii	52
πειθω	conving, înduplec	eng. <i>faith</i> „credință”	52
πίνω	beau		73
πληρόω	umplu, împlinesc		86
πρεσβύτερος, -α, -ον	(mai) bătrân	<i>prezbiter</i>	66
συνάγω	aduc laolaltă, adun		59
συναγωγή, -ῆς, ἡ	adunare, sinagogă	<i>sinagogă</i>	56
φέρω	port, suport; duc, aduc	<i>aurifer</i> – care conține aur	66
χαίρω	mă bucur	<i>χαῖρε!</i> – salutul obișnuit al grecilor	74
ὥστε	încât		83

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Pleroma, sinaxar, prezbiter, pedagogie, pleonasm.

Cuvinte învățate până acum: 288

Total ocurențe în această secțiune: 1.633

Procentaj ocurențe în NT: 78,66%

Capitolul XIII

INDICATIVUL VIITOR ACTIV & MEDIU

În acest capitol vei învăța:

- ce înseamnă timpul viitor
- cum se formează și cum se conjugă viitorul la diatezele activă și medie
- câteva noțiuni de fonetică: oclusive și lichide, contactul lor cu sigma

13.1 **Introducere.** Viitorul grec are același înțeles cu cel din română, fără a face distincție între aspectul progresiv și cel punctual¹; de fapt, viitorul este singurul timp verbal din limba greacă ce exprimă în primul rând treapta temporală, nu aspectul (§ 8.9). În planul conținutului, prin viitor se înțelege acea secvență temporală, care, din punctul de vedere al locutorului, se desfășoară într-un moment ulterior prezentului.

În română avem mai multe posibilități de a reda viitorul, toate compuse (analitice), de ex. *voi veni, oi veni, am să vin, o să vin*. Și în greacă exprimarea unei acțiuni viitoare se poate face în mai mult feluri², dar adesea viitorul se constituie într-un singur cuvânt (= se formează sintetic), de regulă prin adăugarea unui sufix -σ- la radicalul verbului³.

	Singular		Plural
1.	λύσω voi dezlega	λύσομεν	vom dezlega
2.	λύσεις vei dezlega	λύσετε	veți dezlega
3.	λύσει va dezlega	λύσουσι(ν)	vor dezlega

	Singular		Plural
1.	λύσομαι îmi/mă voi dezlega	λυσόμεθα	ne vom dezlega
2.	λύση îți/te vei dezlega	λύσεσθε	vă veți dezlega
3.	λύσεται își/se va dezlega	λύσονται	își/se vor dezlega

Protecție

Timp viitor au modurile indicativ, participiu și infinitiv. Viitorul nu apare însă la imperativ și nici la conjunctiv.

¹ Și la viitor, ca la prezent, engleza are forme diferite pentru viitorul simplu (de ex. *I will loosen*) și viitorul continuu (de ex. *I will be loosening*). Greaca și româna folosesc aceeași formă pentru ambele aspecte: λύσω „voi dezlega”.

² Ideea de viitor mai poate fi redată prin forme de prezent (εἶμι „merg”/„voi merge”), prin foste forme de conjunctiv (ἔδομαι „voi mânca”) sau prin perifraze verbale (ἔρχομαι λυσόμενος „vin să dezleg”/„voi dezlega”, μέλλω ἔρχεσθαι „am de gând să vin”, „urmează să vin”).

³ De fapt, formele de viitor sigmatic (= care adaugă sigma la radical) sunt la origine conjunctive ale aoristului; forme precum λύσω, ἀγαπήσω sau στήσω sunt comune celor două paradigme (de indicativ viitor și de conjunctiv aorist).

MODUL DE FORMARE

13.2 La diatezele activă și medie, indicativul viitor se formează de la tema de viitor, la aceasta adăugându-se desinențele personale primare cu ajutorul vocalei tematice.

tema de viitor (radical + sufixul -σ- + vocala tematică -ο/ε-) + desinențe personale primare

13.3 **Tema de viitor.** Viitorul este timp principal cu forme distincte pentru cele trei diateze. Tema diatezelor activă și medie este însă comună; cea de pasiv va fi învățată ulterior.

λύω	Pentru activ și mediu, tema de viitor poate fi ușor aflată pornind de la cea de-a doua formă de dicționar, cea de indicativ viitor, prin înlăturarea desinențelor personale. De remarcat însă că, la diateza activă, pers. I sg. nu are desinență, ci doar vocală tematică lungită. Astfel, tema de viitor a verbului λύω „dezleg” (viit. λύσω) este *λυσο/ε-, iar a verbului γινώσκω „cunosc” (viit. γνώσομαι) este *γνωσο/ε-. Reține și faptul că diateza unui verb nu este obligatoriu aceeași la prezent și la viitor și că nu toate verbele au toate temele temporale.
λύσω	
ἔλυσα	
λέλυκα	
λέλυμαι	
ἐλύθην	Caracteristic viitorului indicativ este sufixul -σο/ε- (provenit el însuși din sufixul -σ- și vocala tematică alternantă -ο/ε-), plasat după radicalul verbal și înaintea desinențelor. Ca timp principal, viitorul folosește <i>desinențe primare active</i> (-μι, -σι, -τι, -μεν, -τε, -ντι) sau <i>medio-pasive</i> (-μαι, -σαι, -ται, -μεθα, -σθε, -νται). Împreună cu vocala tematică, desinențele dau naștere terminațiilor, identice cu cele de la prezent.

Informațiile de până acum sunt esențiale pentru a recunoaște și traduce corect formele de viitor (active sau medii) ale celor mai multe verbe grecești. Ca să înțelegi modul de formare și raportul existent între tema de prezent și cea de viitor, sunt necesare însă explicații suplimentare.

Fragment dintr-un basorelief găsit la Roma (cca 51-52 d.Hr.), înfățișând soldați din garda pretoriană. Sursa: site-ul *Wikipedia*, adresa URL: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Praetorian_GuardSoldiers_basrelief_cropped.jpg

PUȚINĂ FONETICĂ

13.4 Câteva elemente de fonetică greacă, de care ne vom folosi și mai târziu¹, sunt indispensabile pentru a putea forma și recunoaște timpul viitor. Ele privesc în primul rând sistemul consonantic și sunt necesare datorită faptului că radicalul multor verbe grecești se termină nu în vocală sau în diftong, ci în consoană, iar această consoană finală a radicalului interacționează cu -σ-, sufixul de viitor, într-un mod mai mult sau mai puțin previzibil.

Oclusive. Limba greacă² are nouă consoane oclusive, care se împart după locul unde se produce articularea, în: *labiale* (π, β, φ – rostite cu ajutorul buzelor), *dentale* (τ, δ, θ – apexul limbii este plasat pe alveolele dentare superioare) și *velare* (κ, γ, χ – rostite prin crearea unui obstacol la nivelul vălului palatin); după modul în care se produce articularea, în: *surde* (π, τ, κ – fără antrenarea coardelor vocale), *sonore* (β, δ, γ – cu antrenarea coardelor vocale) și *aspirate* (φ, θ, χ – rostite cu o ușoară aspirație). Consoanele oclusive sunt numite și *mute*, pentru că nu pot fi pronunțate fără ajutorul unei vocale.

OCCLUSIVE	Surde	Sonore	Aspirate
Labiale	π	β	φ
Dentale	τ	δ	θ
Velare	κ	γ	χ

Conform tabelului alăturat, consoana τ, de exemplu, poate fi caracterizată drept oclusivă dentală surdă, iar consoana φ drept oclusivă labială aspirată. ☺ Consoanele oclusive surde și sonore pot fi ușor reținute memorând doar două cuvinte: *potecă* (p, t, c) și *bodegă* (b, d, g).

Sonante. Consoanele λ, μ, ν și ρ sunt numite sonante. Spre deosebire de λ (laterală) și ρ (vibrantă), sonantele μ și ν se pronunță nazal. Ca și vocalele, sonantele sunt întotdeauna sonore.

SONANTE	Sonore	
Lichide (orale)	λ	ρ
Nazale	μ	ν

Alte două sonante, yod (ϣ) și digamma (Ϝ), au dispărut ca foneme distincte încă din perioada preclasică a limbii grecești, nu însă fără a lăsa urme (§ 16.7). ☺ Sonantele pot fi memorate ținând minte cuvântul *lumânare* (l, m, n, r).

13.5 Contactul direct dintre consoanele oclusive și sigma (numită *siflantă*) duce în mod obișnuit la următoarele transformări fonetice (și/sau grafice):

π, β, φ	+ σ	=	ψ
τ, δ, θ	+ σ	=	σ
κ, γ, χ	+ σ	=	ξ

Exemple: πέμπω „trimit” πέμψω „voi trimite”; πείθω „conving”, πείσω „voi convinge”; αρχομαι „încep”, αρχομαι „voi începe”. Unele verbe par a se sustrage acestor reguli, construindu-și viitorul într-un mod neașteptat. Aceste aparente neregularități se datorează faptului că indicativul viitor se formează de la radicalul verbal, nu pe tema de prezent.

¹ La declinarea a III-a, de exemplu, sau la aorist.

² Aici este prezentată situația din greaca clasică și se aplică pronunția erasmică. Cu timpul, înspre neogreacă, se va pierde caracterul oclusiv al mai multor consoane, în special al celor sonore, dar viitorul s-a format înainte ca aceste transformări să afecteze în mod esențial structura fonetică a consoanelor oclusive.

INDICATIVUL VIITOR ACTIV

13.6 La viitor, verbul este relativ ușor de recunoscut și de conjugat; toate verbele urmează același model. Singura eventuală dificultate o reprezintă modul de formare. Viitorul grec se construiește pe radicalul verbului, la care se adaugă sufixul -σ-, vocala tematică și desinențele primare active.

radical + sufixul -σ- + vocala tematică -ο/ε- + desinențe primare active
 λυ + σ + ο + μεν

Atenție: viitorul nu se formează de la prezent, așa cum prezentul nu se formează de la viitor. Toate temele temporale (inclusiv cea de prezent și de viitor) se construiesc pe radicalul verbal, adică morfemul lexical comun întregii clase flexionare. De aceea, dacă există un raport de înrudire între tema de prezent și cea de viitor, acesta este unul de tip soră-soră, nu mamă-fiică.

De unde știi care este radicalul unui verb? În orice caz nu de la prezent. Tema de prezent este cea mai „neregulată” dintre toate temele temporale, în sensul că radicalul verbal prezintă cele mai multe alterări. Tocmai la viitor (și, vom vedea mai târziu, la aorist) radicalul unui verb apare limpede; nu avem decât să înlăturăm sufixul și terminațiile. De ex.: λύω, λύσω (radicalul este λυ-), βάλλω, βάλω (radicalul este βαλ-), γινώσκω, γινώσομαι (radicalul este γνω-).

13.7 De ce par dificile unele forme de viitor?

- în unele cazuri tema de prezent conține un radical ușor modificat sau chiar total diferit față de cel din tema de viitor.
- nu întotdeauna sufixul -σ- s-a păstrat ca atare, ci uneori s-a contopit cu radicalul sau cu terminațiile verbale. Din cauza naturii sale instabile în limba greacă, consoana sigma a generat câteodată alterări ale sunetelor din jurul său, concretizate în asimilări, lungiri și contrageri.

13.8 **Paradigme.** La diateza activă, verbele se conjugă la viitor exact ca la prezent; diferit este doar sufixul -σ- adăugat între radical și vocala tematică. Desinențele folosite sunt cele principale.

a) Verbele terminate în -ίω și -ύω se conjugă fără modificarea radicalului:

	*λυ-σ-ο/ε-	
Sg.	1	λύ-σ-ω voi dezlega
	2	λύ-σ-εις vei dezlega
	3	λύ-σ-ει va dezlega
Pl.	1	λύ-σ-ο-μεν vom dezlega
	2	λύ-σ-ε-τε veți dezlega
	3	λύ-σ-ουσι(ν) vor dezlega

b) Vocala scurtă a verbelor contrase (terminate în -άω, -έω, -όω) se lungeste înaintea sufixului -σ-:

	*ἀγαπα-σ-ο/ε-		*ποιε-σ-ο/ε-		*δουλο-σ-ο/ε-		
Sg.	1	ἀγαπή-σ-ω	voi iubi	ποιή-σ-ω	voi face	δουλώ-σ-ω	voi sluji
	2	ἀγαπή-σ-εις	vei iubi	ποιή-σ-εις	vei face	δουλώ-σ-εις	vei sluji
	3	ἀγαπή-σ-ει	va iubi	ποιή-σ-ει	va face	δουλώ-σ-ει	va sluji
Pl.	1	ἀγαπή-σ-ο-μεν	vom iubi	ποιή-σ-ο-μεν	vom face	δουλώ-σ-ο-μεν	vom sluji
	2	ἀγαπή-σ-ε-τε	veți iubi	ποιή-σ-ε-τε	veți face	δουλώ-σ-ε-τε	veți sluji
	3	ἀγαπή-σ-ουσι(ν)	vor iubi	ποιή-σ-ουσι(ν)	vor face	δουλώ-σ-ουσι(ν)	vor sluji

c) Verbele în oclisivă își schimbă consoana finală a radicalului după regulile de la § 13.5; în rest, ele se conjugă precum verbele terminate în vocală. Tabelul de mai jos are rolul de a ilustra prin exemple modul de formare a viitorului verbelor în oclisivă:

<i>Labiale</i>	-π-	(βλέπω)	βλεπ-σ-ω	→	βλέψω	voi privi
	-β-	(διατρίβω)	διατριβ-σ-ω	→	διατρίψω	voi petrece
	-φ-	(γράφω)	γραφ-σ-ω	→	γράψω	voi scrie
	[-πτ-]	(κόπτω)	κοπ-σ-ω	→	κόψω	voi lovi
<i>Dentale</i>	[-ζ-]	(βαπτίζω)	βαπτιδ-σ-ω	→	βαπτίσω	voi boteza
	-θ-	(πειθω)	πειθ-σ-ω	→	πείσω	voi convinge
<i>Velare</i>	-κ-	(διώκω)	διωκ-σ-ω	→	διώξω	voi urmări
	-γ-	(ἄγω)	ἀγ-σ-ω	→	ἄξω	voi duce
	-χ-	(ἐλέγχω)	ἐλεγχ-σ-ω	→	ἐλέγξω	voi condamna
	[-σσ-]	(πράσσω)	πραγ-σ-ω	→	πράξω	voi face

OBSERVAȚII: •1. Un prezent în -πτω indică un radical terminat într-o labială (π, β, φ); un prezent în -ζω, un radical terminat în γ (și γγ) sau în δ; un prezent în -σσω, un radical terminat în κ, γ, χ, τ, θ. În toate aceste cazuri este vorba despre vechi teme de prezent în yod (v. § 9.3, în special nota 1). •2. Unele verbe își construiesc prezentul adăugând la radical sufixul -(ι)σκ sau/și o reduplicare. La viitor acestea lipsesc, de ex.: prez. ἀποθνήσκω, viit. ἀποθανοῦμαι¹; prez. γινώσκω, viit. γνώσομαι

d) Verbele în lichidă adăugă la radical sufixul -εσ-, nu -σ-. În urma căderii lui sigma intervocalic, au loc contrageri care duc la apariția unor terminații identice cu cele de prezent ale verbelor în -έω:

<i>Lichide</i>	-λ-	(ἀγγέλλω)	ἀγγελ-εσ-ω	→	ἀγγελῶ	voi vesti
	-μ-	(τέμνω)	τεμ-εσ-ω	→	τεμῶ	voi tăia
	-ν-	(φαίνω)	φαν-εσ-ω	→	φανῶ	voi vădi
	-ν-	(κρίνω)	κριν-εσ-ω	→	κρινῶ	voi judeca
	-ρ-	(σπείρω)	σπερ-εσ-ω	→	σπερῶ	voi semăna

¹ Verb cu radicalul în nazală.

OBSERVAȚIE: Majoritatea verbelor în lichidă își formează tema de prezent prin adăugarea unui sufix la radical¹. Acest sufix lipsește la viitor, timp care revine la radicalul pur, și astfel „pierde” un -λ, un -ι sau scurtează vocala temei de prezent. De aici și micile diferențe între tema de prezent și cea de viitor.

Paradigma de viitor a verbelor în lichidă seamănă așadar foarte mult cu cea de prezent a verbelor contra-se în -έω (tipul φιλέω, v. § 9.11 și § 9.12), pentru că terminațiile sunt identice:

*ἀγγελ-εσ-ο/ε-			*κριν-εσ-ο/ε-		
Sg.	1	ἀγγελ-ῶ voi vesti	Sg.	1	κριν-ῶ voi judeca
	2	ἀγγελ-εῖς vei vesti		2	κριν-εῖς vei judeca
	3	ἀγγελ-εῖ va vesti		3	κριν-εῖ va judeca
Pl.	1	ἀγγελ-οῦμεν vom vesti	Pl.	1	κριν-οῦμεν vom judeca
	2	ἀγγελ-εῖτε veți vesti		2	κριν-εῖτε veți judeca
	3	ἀγγελ-οῦσι vor vesti		3	κριν-οῦσι vor judeca

INDICATIVUL VIITOR MEDIU

13.9 La prezent, formele de mediu și cele de pasiv erau identice unele cu altele. La viitor, forma de mediu este diferită atât față de cea de activ, cât și față de cea de pasiv². Viitorul mediu se construiește pe aceeași temă ca viitorul activ (radical + sufix), dar terminațiile (vocală tematică + desinențe primare) sunt medio-pasive:

radical + sufixul -σ- + vocala tematică -ο/ε- + desinențe primare medio-pasive
 λυ + σ + ο + μαι

Prin definiție, diateza medie presupune un raport de interes sau reflexiv. Exemplu: λύσομαι se traduce „îmi voi dezlega” sau „mă voi dezlega”. Unele verbe sunt însă deponente la viitor, adică nu au forme active, ci doar medii. Înțelesul lor este activ și pot fi traduse ca atare. Exemplu: πορεύσομαι (prez. πορεύομαι) „voi merge, mă voi duce”. Nu este obligatoriu ca un verb deponent la prezent să fie deponent și la viitor (sau la un alt timp). Doar dicționarul ne poate spune cu certitudine dacă viitorul unui verb este la diateza activă (și atunci se termină în -ω) sau la cea medie (-ομαι).

13.10 **Paradigme.** Din moment ce doar desinențele sunt diferite, tema indicativului viitor fiind aceeași la activ și la mediu, aici atenția ta trebuie să se îndrepte către terminații:

¹ De cele mai multe ori tema de prezent a verbelor în lichidă se formează cu ajutorul sonantei yod, cea care a dispărut lăsând urme și în tema de prezent a verbelor cu radicalul în oclisivă (compară πράττω < παρα-γω și ἀγγέλλω < ἀγγελ-γω, v. § 9.3).

² Indicativul viitor pasiv va fi studiat împreună cu aoristul pasiv (v. cap. XX).

a) Verbele în -ίω și -ύω se conjugă după cum urmează:

*λυ-σ-ο/ε-			*πορευ-σ-ο/ε-				
Sg.	1	λύ-σ-ο-μαι	îmi/mă voi dezlega	Sg.	1	πορεύ-σ-ο-μαι	voi merge
	2	λύ-σ-η	îți/te vei dezlega		2	πορεύ-σ-η	vei merge
	3	λύ-σ-ε-ται	își/se va dezlega		3	πορεύ-σ-ε-ται	va merge
Pl.	1	λυ-σ-ό-μεθα	ne vom dezlega	Pl.	1	πορευ-σ-ό-μεθα	vom merge
	2	λύ-σ-ε-σθε	vă veți dezlega		2	πορεύ-σ-ε-σθε	veți merge
	3	λύ-σ-ο-νται	își/se vor dezlega		3	πορεύ-σ-ο-νται	vor merge

OBSERVAȚIE: La verbele deponente doar sensul diferă, nu modul de formare sau flexiunea.

b) și c) Conjugarea verbelor contrase și a celor în oclusivă¹ nu ar trebui să pună probleme. Tot ce ai de făcut este să înlocuiești terminațiile active (§ 13.8b) cu cele medio-pasive, aceleași ca la verbele în -ίω și -ύω. Exemplu: ἀγαπήσομαι, ἀγαπήση, ἀγαπήσεται etc.

d) Verbele în lichidă își formează viitorul mediu tot cu ajutorul sufixului -εσ-. Terminațiile rezultate în urma contragerilor vor fi identice cu cele de prezent indicativ mediu ale verbelor în -έω.

*κριν-εσ-ο/ε-			
Sg.	1	κριν-οῦμαι	îmi/mă voi judeca
	2	κριν-ῆ	îți/te vei judeca
	3	κριν-εῖται	își/se va judeca
Pl.	1	κριν-οῦμεθα	ne vom judeca
	2	κριν-εῖσθε	vă veți judeca
	3	κριν-οῦνται	își/se vor judeca

OBSERVAȚIE: Compară formele de prezent și cele de viitor mediu ale verbelor în lichidă. Remarcă terminațiile diferite și poziția accentului (κρίνομαι vs κρινοῦμαι).

¹ Verbele contrase și verbele în oclusivă au în comun faptul că modifică sunetul/grafemul final al radicalului înaintea sufixului -σ-, cele dintâi prin lungire vocalică (α, ε > η și ο > ω), iar cele din urmă conform regulilor de la § 13.5.

VERBE NEREGULATE

13.11 În afara verbelor mai sus prezentate, care își formează prezentul și viitorul pe același radical sau pe unul ușor modificat la prezent, există unele verbe care au radicale total diferite la cele două timpuri. În mod tradițional, aceste verbe sunt numite *neregulate*. Neregularitatea lor constă însă doar în modul de formare; în conjugare se comportă ca toate celelalte verbe considerate regulate.

Acestor verbe trebuie să le fie acordată o atenție sporită și este bine să fie învățate de la bun început cu principalele lor forme de dicționar (de unde află temele temporale, v. § 8.3), pentru că sunt extrem de des folosite. Deocamdată vei învăța trei verbe care își formează neregulat viitorul:

ὄραω „văd”	—————>	ὄψομαι, -η, -εται etc. „voi vedea”
λέγω „zic”	—————>	ἐρῶ, -εῖς, -εῖ etc. „voi zice”
ἔρχομαι „vin”	—————>	ἐλεύσομαι, -η, -εται etc. „voi veni”

O listă mai cuprinzătoare cu verbe al căror radical se schimbă sau suferă modificări majore în flexiune (inclusiv la viitor) se găsește la § 20.17 și într-una din anexele acestei cărți (v. Anexa 2).

13.12 **Viitorul lui εἶμι** are forme medii¹:

	*ἔσ-ο/ε-	
Sg. 1	ἔσ-ο-μαι	voi fi
	2 ἔσ-η	vei fi
	3 ἔσ-ται	va fi
Pl. 1	ἔσ-ό-μεθα	vom fi
	2 ἔσ-ε-σθε	veți fi
	3 ἔσ-ο-νται	vor fi

OBSERVAȚIE: Forma de pers. a II-a pl. a verbului εἶμι a intrat în paradigma imperativului (§ 26.9).

¹ În realitate, aceste forme sunt reminiscențe ale unui conjunctiv atematic cu vocală scurtă.

REZUMAT

- ✓ Viitorul este un timp verbal, denumind o acțiune care se desfășoară într-un moment ulterior prezentului.
- ✓ Tema de viitor este indicată în dicționare (a doua formă dintre cele șase principale) și este comună diatezelor activă și medie. În mod regulat, viitorul activ & mediu se formează prin adăugarea unui sufix caracteristic -σ- între radical și terminațiile de prezent (active sau medii, după caz).
- ✓ În greacă există nouă consoane oclusive (π, β, φ, τ, δ, θ, κ, γ, χ) și patru sonante (λ, μ, ν, ρ).
- ✓ În funcție de raportul existent între tema de prezent și cea de viitor, există două tipuri de viitor, dintre care primul este cel mai des întâlnit. Iată un tablou recapitulativ:

I. Radical neschimbat sau modificat. Verbele din această categorie își formează tema de prezent pe același radical (sau unul ușor modificat) pe care își construiesc viitorul:

- verbe în -ίω sau -ύω
- verbe contrase (terminate în -άω, -έω, -όω)
- verbe în oclisivă (terminate în -πω, -βω etc.)
- verbe în lichidă (terminate în -λω, -μω, -νω, -ρω)

II. Radical diferit. Verbele din această categorie își construiesc prezentul și viitorul pe radiale total diferite, de aceea se numesc neregulate.

- ✓ Viitorul folosește terminații asemănătoare celor de prezent: -ω, -εις, -ει, -ομεν, -ετε, -ουσι (pentru activ) și -ομαι, -η, -εται, -όμεθα, -εσθε, -ονται (pentru mediu). Ele sunt rezultatul combinărilor sau modificărilor fonetice intervenite între vocala tematică (-ο/ε-) și desinențele principale (active: -μι, -σι, -τι, -μεν, -τε, -ντι; sau medio-pasive: -μαι, -σαι, -ται, -μεθα, -σθε, -νται).
- ✓ În contact cu sigma: a) verbele în -ίω și -ύω nu suferă modificări, b) verbele contrase lungesc vocala finală a radicalului (ἀγαπήσω, ποιήσω, δουλώσω), c) verbele cu tema în oclisivă transformă labialele în ψ (γράφω), dentalele în σ (βαπτίσω) și velarele în ξ (πράξω), d) verbele cu tema în lichidă prezintă terminații contrase (ἀγγελῶ).

INFORMAȚII AVANSATE

13.13 **Viitorul atic.** În dialectul atic, unele verbe cu radical bisilabic (precum τελέω, νομίζω, βιβάζω etc.) aveau un viitor asigmatic (τελῶ, νομιῶ, βιβῶ), în vreme ce greaca comună prefera formele sigmatice de viitor. În NT viitorul atic dispare aproape cu totul, folosindu-se καλέσω, τελέσω etc.; verbele în -άζω și -ίζω își formează viitorul în -άσω și -ίσω; forme atice (în -ιῶ) apar cu precădere în citate din LXX: τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσιν „în numele Lui vor nădăjdui neamurile” (Mt. 12:21), dar καλέσω τὸν οὐ λαὸν μου λαὸν μου „voi chema poporul Meu pe cel ce nu este poporul Meu” (Rom. 9:25), αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ „Acesta vă va boteza cu Duh Sfânt” (Mt. 3:11). Viitorul atic are aceleași terminații ca verbele contrase în -έω.

13.14 **Verbele în lichidă** își păstrează în *koiné* viitorul asigmatic (ἀπαγγελῶ, ἀποστελῶ etc.). Lor li se adaugă un nou viitor, format de la aoristul II, vezi ἐλῶ, ἐλοῦμαι (de la αἰρέω, în locul vechiului αἰρήσω) și φάγομαι (în locul lui ἔδομαι, care apare doar în LXX; prin analogie cu πίομαι): καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας „îmi voi strica grânarele” (Lc. 12:18), μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σὺ; „după aceea vei mânca și vei bea tu?” (Lc. 17:8).

13.15 **Activ vs mediu.** Pentru unele verbe active (care exprimau de cele mai multe ori o acțiune fizică sau o emoție) greaca atică folosea forme mediale de viitor. Tendința limbii *koiné* este de a le înlocui cu forme active. Astfel, în NT apar doar ἁμαρτήσω, ἀπαντήσω, ἀρπάσω, βλέψω, γελάσω, διώξω, ἐμπαίξω, ῥεύσω și σπουδάσω; oscilează între activ și mediu ἀκούσω/-ομαι, ζήσω/-ομαι și κλαύσω/-ομαι.

EXERCITII

1. Traduceți următoarele forme de viitor (activ și mediu):

λύσομεν, λύσεις, λύσω, λύσει, λύσεσθε, λύσετε, λύσομαι, παιδευσόμεθα, παιδεύσεται, παιδεύσουσιν, κυριεύσει, πορεύση, ποιήσετε, λαλήσω, κρινεῖ, ἔσται, βαπτίσει.

2. Stabiliți formulele de viitor ale verbului παιδεύω corespunzătoare persoanei, numărului și diatezei indicate:

1.pl.act., 3.sg.act., 2.sg.med., 3.pl.med., 1.sg.act., 1.pl.med., 2.sg.act., 3.sg.med., 1.sg.act.

3. Traduceți din română în greacă

va dezlega (λύω), vom auzi (ἀκούω), voi judeca (κρίνω), vor boteza (βαπτίζω), vei fi (εἰμί), își vor educa (παιδεύω), vor prooroci (προφητεύω), va merge (πορεύομαι).

4. Traduceți:

1. Καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. 2. Ὁ κύριος ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ καὶ σώσει ὑμᾶς. 3. Ἐν καινῷ κόσμῳ σὺν Χριστῷ βασιλεύσομεν. 4. Τότε γενήσεται ὁ λόγος τῆς προφητείας. 5. Ὁ βλέπω γράψω εἰς βιβλίον. 6. Ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου. 7. Δυσκόλως οἱ πλούσιοι εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσπορεύονται. 8. Ἐὰν ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ὁ ἀδελφός σου ἁμαρτήσῃ εἰς σέ καὶ ἐπτάκις ἐπιστρέψῃ πρὸς σέ λέγων· μετανοῶ, ἀφέσεις αὐτῷ. 9. Ὁ νικῶν περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς καὶ ὁμολογήσω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρὸς μου καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. 10. Ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν δίκαιος ἐν τῇ γῆ ὅς ποιήσει ἀγαθὸν καὶ οὐχ ἁμαρτήσεται.

	traducere		frecvență în NT
ἀνοίγω	deschid		77
ἀφίημι	dau drumul, las (să plece); iert		143
δοκέω	mi se pare, cred; par	<i>docetism</i> – erezie care susținea că Iisus Hristos nu ar fi fost om decât în aparență	63
ἕκαστος, -η, -ον	fiecare		82
ἐλπίς, -ίδος, ἡ	nădejde, speranță		53
ἐπερωτάω	întreb		56
ἐρωτάω	întreb, rog		63
θέλημα, -ατος, τό	vrere, dorință		62
θεωρέω	privesc, sunt spectator	<i>teorie</i>	58
κηρύσσω	vestesc, propovăduiesc		61
κράζω	țip		55
μέσος, -ης, -ον	așezat în mijloc, de mijloc	<i>Mesopotamia</i> – „țara dintre cele două fluvii (Tigru și Eufrat)”	58
νύξ, νυκτός, ἡ	noapte		61
οἶδα	știu		318
παραδίδωμι	predau		119
προσκυνέω	mă prosternez, mă închin		60
ῥῆμα, -τος, τό	cuvânt	<i>retorică</i> – arta de a vorbi frumos și convingător; elocință	68
σπείρω	semăn		52
τυφλός, -ής, -όν	orb		50
ὑπάγω	mă duc, plec		79
φημί	spun		66
χαρά, -ᾶς, ἡ	bucurie		59

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Dochet, mezencefal, tiflă, apofatic, gimnosperme.

Cuvinte învățate până acum: 310

Total ocurențe în această secțiune: 1.763

Procentaj ocurențe în NT: 79,94%

Capitolul XIV

IMPERFECTUL

În acest capitol vei învăța:

- ce înseamnă și cum se traduce timpul imperfect
- cum se formează și cum se conjugă un verb la imperfect
- ce înseamnă augment și care sunt modificările pe care le produce formei și sensului unui verb

14.1 **Introducere.** Imperfectul grec are îndeobște același înțeles cu cel din română și se traduce prin acesta. El descrie de obicei o *acțiune progresivă care se desfășoară în trecut*. Contextul și înțelesul verbelor înseși ajută la precizarea sensului unui imperfect, dar o formă verbală precum ἔλεγον se traduce în română de regulă prin „ziceam”¹.

Imperfectul grec are forme doar pentru indicativ, fiindcă, în fond, nu este decât un timp secundar al prezentului, plasând acțiunea acestuia în trecut. Aspectual, prezentul și imperfectul sunt identice. În opoziție cu imperfectul, vei vedea, aoristul descrie acțiunea punctual, dintr-o singură privire.

	Singular		Plural	
1.	ἔλουν	dezlegam	ἐλούμεν	dezlegam
2.	ἔλυες	dezlegai	ἐλύετε	dezlegați
3.	ἔλυε(ν)	dezlega	ἔλουον	dezlegau

	Singular		Plural	
1.	ἐλούμην	îmi/mă dezlegam	ἐλούμεθα	ne dezlegam
2.	ἐλύου	îți/te dezlegai	ἐλύεσθε	vă dezlegați
3.	ἐλύετο	își/se dezlega	ἐλύοντο	își/se dezlegau

	Singular		Plural	
1.	ἐλούμην	eram dezlegat	ἐλούμεθα	eram dezlegați
2.	ἐλύου	erai dezlegat	ἐλύεσθε	erați dezlegați
3.	ἐλύετο	era dezlegat	ἐλύοντο	erau dezlegați

Proiecție

Toate verbele deponente la prezent (§ 8.14) vor fi deponente și la imperfect, de ex. ἔρχομαι „(eu) vin” are imperfectul ἤρχομην „(eu) veneam”.

¹ Regula nu exclude însă excepțiile: ἔλεγεν are uneori valoare aoristică, însemnând pur și simplu „a zis” (v. de ex. Mt. 9:24).

MODUL DE FORMARE

14.2 Imperfectul se construiește prin adăugarea la începutul temei de prezent a unui morfem numit augment (care indică trecutul, v. § 14.5 – 14.8); după temă sunt plasate desinențele personale secundare.

augment + tema de prezent (inclusiv vocala tematică -o/ε-) + desinențe secundare

14.3 **Tema.** Imperfectul este un timp secundar și se construiește pe tema de prezent (§ 9.3). Din acest punct de vedere, formal, imperfectul se apropie mai mult de prezent decât de viitor (care se construiește direct pe radicalul verbal, alcătuint o temă proprie).

λύω	
λύσω	Din moment ce tema de prezent constituie baza de formare a imperfectului, afixele existente în tema de prezent (prin alipire la radicalul verbal) se păstrează și la imperfect. Viitorul însă, așa cum ai văzut, nu se formează de la prezent. Compară: prez. μανθάνω „învăț”, imperf. ἐμάνθανον „învățam”, viit. μαθήσομαι „voi învăța”; prez. λαμβάνω „iau”, imperf. ἐλάμβανον „luam”, viit. λήψομαι „voi lua”.
ἔλυσα	
λέλυκα	Chiar dacă indicativul prezent și imperfect se formează de la aceeași temă (tema de prezent), cele două timpuri nu pot fi confundate, pentru că imperfectul, spre deosebire de prezent, are augment și desinențe secundare.
λέλυμαι	
ἐλύθην	

14.4 **Desinențe.** Ca timp secundar, imperfectul folosește desinențe secundare (active sau medio-pasive, în funcție de diateza verbului). Împreună cu vocala tematică, ce le precede, desinențele dau naștere terminațiilor.

Desinențele imperfectului activ sunt cele personale secundare active:

	Vocala tematică + Desinențe		→	Terminații	
	(singular)	(plural)		(singular)	(plural)
1.	ο + ν	ο + μεν		1.	-ον -ομεν
2.	ε + σ	ε + τε		2.	-εσ -ετε
3.	ε + τ	ο + ντ / σαν		3.	-ε ¹ -ον ¹

Desinențele imperfectului pasiv și mediu sunt cele personale secundare medio-pasive:

	Vocala tematică + Desinențe		→	Terminații	
	(singular)	(plural)		(singular)	(plural)
1.	ο + μην	ο + μεθα		1.	-ομην -ομεθα
2.	ε + σο	ε + σθε		2.	-ου ² -εσθε
3.	ε + το	ο + ντο		3.	-ετο -οντο

¹ Consoana tau (τ) nu rezistă în poziție finală și dispăre (-ετ > -ε și -οντ > -ον). Desinența -σαν (pers. a III-a sg., v. § 8.4) apare la verbele în -μι, de ex. ἦσαν „erau”, imperfectul verbului εἶμι.

² Terminația -ου rezultă din căderea lui -σ- intervocalic și contragerea vocalelor intrate astfel în contact (-εσο > -εο > -ου).

AUGMENTUL

14.5 **Definiție.** Augmentul este probabil un vechi adverb de timp. El s-a transformat într-un prefix, marcă a acțiunii trecute. Îl vei întâlni numai la modul indicativ și numai la timpurile secundare (imperfectul, aoristul și mai mult ca perfectul). La imperfect, ca și la celelalte timpuri unde apare, augmentul plasează în trecut acțiunea temei.

14.6 **Clasificare.** Augmentul este de două feluri:

a) *silabic*, atunci când vocala e prefixează o temă verbală care începe cu consoană, determinând astfel mărirea cu o silabă a corpului fonetic al cuvântului, de ex. ἐπαίδευον „educam” de la παιδεύω „educ”,

b) *temporal*, atunci când vocala e prefixează o temă verbală care începe cu vocală (sau diftong), determinând astfel lungirea vocalei inițiale, dar păstrarea numărului de silabe, de ex. ἤγοον „duceam” de la ἄγω „duc” și ἤροον „luam” de la αἶρω „iau”.

14.7 **Lungiri vocalice.** Sub acțiunea augmentului, vocala sau diftongul cu care încep unele verbe se modifică (= se lungește) după următoarele reguli:

α și ε	devin	η
ο	devine	ω
ι și υ	devin	ῖ și ῦ (vocale lungi)

α și αι	devin	η
ει	rămâne	ει în NT (altfel η)
αυ și ευ	devin	ηυ (în NT ευ rămâne deseori ευ)
οι	devine	ω în NT (mai rar rămâne οι)

14.8 În cazul **verbelor compuse**, augmentul se plasează de regulă între preverb și tema verbală. De exemplu, imperfectul lui καταβαίνω „cobor” este κατέβαινον „coboram”, al lui ἀναβλέπω „privesc în sus” este ἀνέβλεπον „priveam în sus” etc.

Atunci când preverbul se termină în vocală, acea vocală de obicei va cădea (= se va elida) în fața augmentului, precum în κατέβαινον. Verbele prefixate la prezent cu ἐκ- schimbă la imperfect pe ἐκ- în ἐξ-, de ex. ἐκβάλλω are augmentul ἐξέβαλλον „alungam”. Verbele prefixate cu ἐν și σύν, care la prezent suferiseră procese de asimilare, restabilesc forma originară a preverbelor înainte de augment, de ex. prez. συλλαμβάνω (< συν-λαμβάνω) > imperf. συνελάμβανον.

În unele cazuri (verbele compuse cu ἀμφι-, προ- și περι-), vocala finală a preverbului se păstrează și nu se contrage cu augmentul, de ex. περιέβαλλον.

INDICATIVUL IMPERFECT ACTIV

14.9 Imperfectul activ se construiește prin adăugarea la începutul temei de prezent a augmentului (care indică trecutul); după temă¹ sunt plasate vocala tematică și desinențele secundare active.

augment + radicalul de prezent + vocala tematică -o/ε- + desinențe secundare active
 ἔ + λυ + ο + ν

14.10 **Paradigma.** La diateza activă, verbele se conjugă după următoarele modele:

ἔ- *λυ-ο/ε-			ἔ- *μανθαν-ο/ε-		
Sg.	1	ἔ-λυ-ο-ν dezlegam	Sg.	1	ἔ-μάνθαν-ο-ν învățam
	2	ἔ-λυ-ε-ς dezlegai		2	ἔ-μάνθαν-ε-ς învățai
	3	ἔ-λυ-ε(ν) ² dezlega		3	ἔ-μάνθαν-ε(ν) ¹ învăța
Pl.	1	ἔ-λύ-ο-μεν dezlegam	Pl.	1	ἔ-μανθάν-ο-μεν învățam
	2	ἔ-λύ-ε-τε dezlegați		2	ἔ-μανθάν-ε-τε învățați
	3	ἔ-λυ-ο-ν dezlegau		3	ἔ-μάνθαν-ο-ν învățau

OBSERVAȚIE : La diateza activă, persoana I sg. are aceeași formă cu pers. a III-a pl. Numai contextul va indica persoana corectă a verbului.

14.11 **Verbele contrase** își construiesc imperfectul după regulile enunțate la § 9.11 și § 14.7. Atenție deosebită trebuie acordată rezultatului contragerii dintre vocala finală a radicalului și terminații:

		Verbe în -άω	Verbe în -έω		Verbe în -όω	
Sg.	1	(ἔ-αγάπα-ον) ἠγάπων	(ἔ-ποιέ-ον) ἐποίουν	(ἔ-πλήρο-ον) ἐπλήρουν		
	2	(ἔ-αγάπα-ες) ἠγάπας	(ἔ-ποιέ-ες) ἐποίεις	(ἔ-πλήρο-ες) ἐπλήρους		
	3	(ἔ-αγάπα-ε) ἠγάπα	(ἔ-ποιέ-ε) ἐποίει	(ἔ-πλήρο-ε) ἐπλήρου		
Pl.	1	(ἔ-αγαπά-ομεν) ἠγαπῶμεν	(ἔ-ποιέ-ομεν) ἐποιοῦμεν	(ἔ-πληρό-ομεν) ἐπληροῦμεν		
	2	(ἔ-αγαπά-ετε) ἠγαπᾶτε	(ἔ-ποιέ-ετε) ἐποιεῖτε	(ἔ-πληρό-ετε) ἐπληροῦτε		
	3	(ἔ-αγάπα-ον) ἠγάπων	(ἔ-ποιέ-ον) ἐποίουν	(ἔ-πλήρο-ον) ἐπλήρουν		

OBSERVAȚII: •1. Persoana a III-a a singularului verbelor contrase nu prezintă niciodată -ν eufonic (§ 5.12). •2. Unele forme de imperfect ajung să nu se distingă de cele de prezent decât prin augment (compară ποιοῦμεν / ἐποιοῦμεν).

¹ Pentru modul de formare a temei de prezent, v. § 9.3. Radicalul prezentului este definit la § 9.6.

² Acest -ν final (pers. a III-a sg. activ) are rol eufonic și este folosit înaintea cuvintelor care încep cu vocală sau a semnelor majore de punctuație, v. § 5.12.

INDICATIVUL IMPERFECT MEDIU ȘI PASIV

14.12 Formele medii și pasive de imperfect au o structură identică cu cele de activ. Singura diferență constă în faptul că desinențele sunt medio-pasive.

augment + radicalul prezentului + vocala tematică -ο/ε- + desinențe secundare medio-pasive
 ἐ + λυ + ο + μην

14.13 **Paradigma.** La diatezele medie și pasivă, timpul imperfect, verbele se conjugă după următorul model al verbului λύω:

ἐ-*λυ-ο/ε-			ἐ-*λυ-ο/ε-		
Sg.	1	ἐ-λυ-ό-μην ἴμι/mă dezlegam	Sg.	1	ἐ-λυ-ό-μην eram dezlegat
	2	ἐ-λύ-ου ἴτι/te dezlegai		2	ἐ-λύ-ου erai dezlegat
	3	ἐ-λύ-ε-το ἴσι/se dezlega		3	ἐ-λύ-ε-το era dezlegat
Pl.	1	ἐ-λυ-ό-μεθα ne dezlegam	Pl.	1	ἐ-λυ-ό-μεθα eram dezlegați
	2	ἐ-λύ-ε-σθε vă dezlegați		2	ἐ-λύ-ε-σθε erați dezlegați
	3	ἐ-λύ-ο-ντο ἴσι/se dezlegau		3	ἐ-λύ-ο-ντο erau dezlegați

OBSERVAȚIE: Formele medii sunt identice cu cele pasive (forme medio-pasive). În practica traducerii, de obicei nu vei avea probleme în a stabili corect sensul medial sau pasiv al verbului analizat, v. § 10.1.

14.14 **Verbele contrase** se conjugă după unul dintre următoarele trei modele. Atenție la contragerile vocalice:

		Verbe în -άω		Verbe în -έω		Verbe în -όω	
Sg.	1	(ἐ-αγαπα-ό-μην)	ἠγαπώμην	(ἐ-ποιε-ό-μην)	ἐποιούμην	(ἐ-πληρο-ό-μην)	ἐπληρούμην
	2	(ἐ-αγαπά-ε-σο)	ἠγαπῶ	(ἐ-ποιέ-ου)	ἐποιῶ	(ἐ-πληρό-ου)	ἐπληροῦ
	3	(ἐ-αγαπά-ε-το)	ἠγαπᾶτο	(ἐ-ποιέ-ε-το)	ἐποεῖτο	(ἐ-πληρό-ε-το)	ἐπληροῦτο
Pl.	1	(ἐ-αγαπα-ό-μεθα)	ἠγαπώμεθα	(ἐ-ποιε-ό-μεθα)	ἐποιούμεθα	(ἐ-πληρο-ό-μεθα)	ἐπληρούμεθα
	2	(ἐ-αγαπά-ε-σθε)	ἠγαπᾶσθε	(ἐ-ποιέ-ε-σθε)	ἐποιεῖσθε	(ἐ-πληρό-ε-σθε)	ἐπληροῦσθε
	3	(ἐ-αγαπά-ο-ντο)	ἠγαπῶντο	(ἐ-ποιέ-ο-ντο)	ἐποιοῦντο	(ἐ-πληρό-ο-ντο)	ἐπληροῦντο

OBSERVAȚIE: În NT nu este atestată nici o formă medio-pasivă de imperfect pentru persoana a II-a sg. a verbelor contrase. De aceea, nu se știe sigur dacă vechea desinență -σο se contrăgea sau nu (ἠγαπῶ sau ἠγαπᾶσο?).

14.15 **Imperfectul lui εἶμι** se construiește tot prin adăugarea augmentului și a desinențelor secundare, dar prezintă unele neregularități și prin urmare trebuie învățat separat:

		*ἦ-	
Sg.	1	ἦ-μῆν ¹	eram
	2	ἦ-ς (sau ἦ-σθα ²)	erai
	3	ἦ-ν	era
Pl.	1	ἦ-μεν (sau ἦ-μεθα ³)	eram
	2	ἦ-τε	erați
	3	ἦ-σαν	erau

OBSERVAȚII: •1. Formele clasice de imperfect erau: ἦν (sau ἦ), ἦσθα, ἦν, ἦμεν, ἦτε (sau ἦσθε), ἦσαν. •2. În opoziție cu prezentul, formele de imperfect ale lui εἶμι nu sunt enclitice, deci au accent propriu (§ 5.8).

REZUMAT

- ✓ Imperfectul este un timp verbal și nu se întâlnește decât la modul indicativ. El plasează în trecut acțiunea prezentului; prin urmare, de cele mai multe ori denumește o acțiune continuă care se desfășoară în trecut.
- ✓ Imperfectul grec se traduce de obicei prin imperfect românesc, dar nu trebuie identificat cu acesta, pentru că în limba greacă aspectul (felul în care vorbitorul concepe acțiunea verbală) are un rol mult mai important decât în limba română și creează opoziții semnificative, fiind considerat o categorie gramaticală de sine stătătoare a verbului.
- ✓ Din punct de vedere morfologic, indicativul imperfect se deosebește de indicativul prezent prin doar două particularități: prezența augmentului și desinențele secundare. Tema de prezent este comună celor două timpuri.
- ✓ Augmentul (ἐ-) prefixează radicalul și marchează o acțiune trecută. Se întâlnește doar la modul indicativ și doar la timpurile imperfect, aorist și mai mult ca perfect. Este de două feluri: silabic și temporal. Ce se întâmplă cu verbele al căror radical începe cu vocală sau diftong? În contact cu augmentul, vocala sau diftongul inițiale se lungesc după un set de reguli deductibile.
- ✓ Terminațiile secundare sunt -ον, -ες, -ε, -ομεν, -ετε, -ον (pentru activ) și -όμεν, -ου, -ετο, -όμεθα, -εσθε, -οντο (pentru mediu & pasiv). Ele sunt rezultatul combinațiilor sau modificărilor fonetice intervenite între vocala tematică (-ο/ε-) și desinențele secundare active (-ν, -σ, -τ, -μεν, -τε, -ντ/-σαν) sau medio-pasive (-μῆν, -σο, -το, -μεθα, -σθε, -ντο).

¹ Forma activă ἦν a fost practic înlocuită de cea medie ἦμῆν.

² ἦσθα este o veche formă de perfect; se întâlnește doar de două ori în NT.

³ ἦμεν și ἦμεθα sunt folosite aproape la fel de des în NT.

INFORMAȚII AVANSATE

14.16 **Augmentul.** Câteva verbe din NT folosesc augmentul silabic η- în locul lui ἐ-, mereu θέλω, rar βούλομαι, uneori δύναμαι și μέλλω, de ex.: οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν „nu voiaiu să vină” (Mt. 22:3), οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν „nu putea face nimic” (In. 9:33).

Augmentul temporal lipsește câteodată la verbele care încep cu diftong și la verbele deja prefixate: Σολομῶν δὲ οἰκοδόμησεν¹ αὐτῷ οἶκον „iar Solomon I-a zidit o casă” (Fpt. 7:47), πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη „legăturile tuturor s-au dezlegat” (Fpt. 16:26). Folosesc augmentul εἰ- (nu η-) verbele ἔχω, ἔάω și mai rar alte verbe: εἶχον (Mt. 14:5), εἶων (Fpt. 19:30). Acest lucru se datorează faptului că verbele respective începeau, la origine, cu sonanta digamma (Ϝ) sau cu siflanta sigma (σ).

Verbele care la prezent încep cu rho (ρ) manifestă la timpurile secundare (inclusiv la imperfect) o dublare a acestei consoane după augment, fenomen care se datorează de obicei asimilării unui Ϝ sau σ inițial, de ex. ῥέω (< *σρε-ω) „curg” > ἔρρεον.

Verbele prefixate, ale căror elemente componente sunt greu recognoscibile, pot fi augmentate ca verbele simple: ἐκάθευδον (Mt. 25:5), ἦφιεν (de la ἀφίειν = ἀφιέναι, Mc. 1:34). Prin confuzie, unele verbe sunt considerate în mod eronat compuse și sunt augmentate ca atare, de ex. διακονέω „slujesc” are formă dublă de imperfect: διηκόνουν și ἐδιακόνουν.

Există și cazuri de verbe dublu augmentate: aor. ἠνέωξεν² (< ἀνοίγω, In. 9:17), aor. ἀπεκατεστάθη (Mt. 12:13). Verbele prefixate cu εὐ- sunt augmentate pe silaba următoare prefixului: εὐηγγελίζετο (Lc. 3:18).

¹ οἰκοδόμησεν și, în următorul exemplu, ἀνέθη sunt la aorist, nu la imperfect, dar observația privind posibilitatea omiterii augmentului rămâne valabilă pentru toate timpurile secundare.

² Verbul ἀνοίγω „deschid” prezintă trei forme de aorist, dintre care ultimele două sunt neregulate: ἀνέωξα, ἦνοιξα, ἠνέωξα. Același fenomen se poate observa la diateza pasivă: ἠνεώχθην (alte lectțiuni ἀνεώχθην, ἠνοιχθην), ἠνοίγην. Pentru aorist, v. cap. XVIII-XX.

EXERCITII

1. Formați și conjugați la diatezele activă și medio-pasivă imperfectul verbelor λαμβάνω, φιλέω, αἰτέω, πορεύομαι.

2. Treceți de la prezent la imperfect (păstrând persoana, numărul și diateza) următoarele forme verbale:

λέγει, λέγετε, λέγω, λέγουσιν, λέγομεν, λέγεις, παιδεύει, παιδεύη, παιδευόμεθα, παιδεύονται, παιδεύει., παιδεύεσθε, δέχεται, μένεις, πορεύονται, κωλύετε, γράφονται, ἀπολυόμεθα, ἀγαπῶμεν, ἀποκρίνη

3. Analizați și traduceți:

ἔλεγες, ἐφύτευεν, ἐφοβοῦντο, εἶχον, ἦν, ἐλαμβάνετε, διελογίζοντο, ἐζήτεις, ἤκουετο, ἐθεώροῦμεν, ἐβαλλόμεν, ἠκολούθουν, διηκόνει.

4. Traduceți:

1. Ταῦτα ἔγραφον ὑμῖν ἐν πάσῃ ἀγάπῃ. 2. Καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων, καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ. 3. Αἱ παρθένοι ἐπίστευον καὶ ἠλπίζον εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐδούλευον αὐτῷ. 4. Ἐμαρτυρεῖτε τῷ ἀποστόλῳ καὶ ἐθαυμάζετε ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς προφητείας, ὅτι ἔλεγε... 5. Διητηροῦμεν τοὺς λόγους ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν. 6. Νεκροὶ ἠγείροντο καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν. 7. Ἐξεπορεύετο πρὸς Ἰωάννην Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία, καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ. 8. Οἱ ὄχλοι ἐπεζήτουν τὸν κύριον καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐθεράπευεν αὐτούς· ἐζήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν.

VOCABULAR PENTRU CAPITOLUL 15

	traducere		frecvență în NT
ἁμαρτάνω	păcătuiesc		43
ἁμαρτωλός, -όν	păcătos		46
ἀνάστασις, -εως, ἡ	înălțare, înviere	numele proprii Anastasia, Năstase etc.	42
ἄξιος, -α, -ον	vrednic	axiologie – teoria valorilor	41
ἄρχων, -οντος, ὁ	conducător, stăpân		37
ἔρημος, -ου, ἡ	deșert; (subst.) pustie	erimit - pustnic	48
ἔτος, -ους, τό	an		49
Ἰουδαία, -ας, ἡ	Iudeea		43
Ἰούδας, -α, ὁ	Iuda		44
κρατέω	apuc, stăpânesc	democrație – formă de organizare a statului, prin care puterea este deținută de popor	47
Χκρίμα, -ατος, τό	judecată, condamnare	crimă	27
κρίσις, -εως, ἡ	judecare, judecată	criteriu – normă de apreciere	47
λύω	dezleg; distrug	a analiza - a cerceta un lucru descompunându-l în părțile lui componente	42
μέρος, -ους, τό	parte		42
οὔς, ὠτός, τό	ureche	otită – inflamație a urechii	36
παραλαμβάνω	iau lângă mine, primesc		49
πάσχω	sufăr, pătimesc	patimă (gr. πάθημα)	42
ποῦ	unde?		48
πρό (+G)	în fața, înaintea	prolog – cuvânt înainte	47
σεαυτοῦ	tu însuși		43
✓ σπέρμα, -ατος, τό	sămânță	spermă	43
φόβος, -ου, ὁ	teamă	fobie – teamă excesivă, nejustificată	47
χιλιάς, -άδος, ἡ	mie		23

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Xenofobie, proteză, critică, telomer, otorinolaringologie, dializă, aristocrație, progerie, spermatogeneză, otolit, anastatic, pronie, galeofobie, patetic.

Cuvinte învățate până acum: 333
 Total ocurențe în această secțiune: 976
 Procentaj ocurențe în NT: 80,65%

Capitolul XV

SUBSTANTIVE DE DECLINAREA A III-a (teme în oclisivă)

În acest capitol vei învăța:

- ce substantive aparțin declinării a III-a și cum pot fie ele recunoscute
- cum se clasifică, în funcție de sunetul final al temei, substantivele de declinarea a III-a
- desinențele declinării a III-a și flexiunea substantivelor cu tema în consoană oclisivă

15.1 **Introducere.** Declinarea a treia este și cea din urmă declinare! Dacă prima declinare conține numele cu tema în -α, a doua numele cu tema în -ο, cea de-a treia este numită *declinare consonantică*, pentru că cele mai multe nume care se încadrează în acest tipar flexionar au tema terminată într-o consoană. Totuși, câteva nume incluse în declinarea a III-a se termină în ι și υ, care funcționează atât ca vocale cât și ca semivocale.

15.2 Declinarea I cuprindea mai ales substantive feminine (precum ώρα, δόξα și γραφή), dar și câteva masculine în -της (ca μαθητής); declinarea a II-a avea substantive masculine și neutre (precum λόγος și δῶρον), plus unele feminine în -ος (ca ὁδός). Declinarea a treia conține deopotrivă substantive masculine, feminine și neutre. Genul unui substantiv de declinarea a III-a poate fi determinat mai greu pornind de la forma lexicală a cuvântului și mai ușor din context sau din dicționar.

CLASIFICARE

1. Teme în consoană:
 - a) oclisivă: velară (κ, γ, χ), labială (π, β, φ), dentală (τ, δ, θ)
 - b) sonantă: nazală (ν), lichidă (ρ)
 - c) siflantă (σ)
2. Teme în vocală: a) -ι
b) -ευ
c) -υ

	Singular		Plural	
N.	φύλαξ	paznic	φύλακες	paznici
G.	φύλακος	(al) unui paznic	φυλάκων	(al) unor paznici
D.	φύλακι	unui paznic	φύλαξι(ν)	unor paznici
Ac.	φύλακα	(pe) paznic	φύλακας	(pe) paznici
V.	φύλαξ	paznic!	φύλακες	paznici!

	Singular		Plural	
N.	ὄνομα	nume	ὀνόματα	nume
G.	ὀνόματος	(al) unui nume	ὀνομάτων	(al) unor nume
D.	ὀνόματι	unui nume	ὀνόμασι(ν)	unor nume
Ac.	ὄνομα	(pe) nume	ὀνόματα	(pe) nume
V.	ὄνομα	nume!	ὀνόματα	nume!

Proiecție

MODUL DE FORMARE

15.3 **Temă.** De unde știi care este sunetul final al temei unui nume de declinarea a treia? Simplu. Toate numele care aparțin acestei declinări au la G.sg. desinența -ος (uneori lungită la -ως, alteori la -ους). În majoritatea cazurilor ajunge să înlături această desinență pentru a afla sunetul în care se termină tema cuvântului respectiv. Exemple: σάρξ, -κός „carne” este o temă în -κ (*σαρκ-), substantivul ιχθύς, -ύος „pește” este o temă în -υ (*ιχθυ-) etc. De aceea, este important ca aceste cuvinte să fie reținute cu ambele forme (de N.sg. și G.sg.), forme care sunt indicate în mod obligatoriu și de dicționare.

15.4 **Desinențe.** A treia declinare folosește unele desinențe diferite față de cele de la prima și a doua declinare, dar nu atât de multe câte pot părea la o primă vedere. În schimb, fiind deseori adăugate unor teme consonantice, desinențele declinării a III-a sunt mai puțin supuse schimbării și nu este necesară învățarea în paralel a terminațiilor „reale”. Trebuie remarcate asemănările și deosebirile pe de o parte între declinări, pe de alta între genuri:

		Masculin și Feminin	Neutru
Sg.	N.	-ς sau -ø ¹	-ø ¹
	G.	-ος	-ος
	D.	-ι	-ι
	Ac.	-α sau -v ²	-ø
	V.	-ø sau ca N.	-ø
Pl.	N.	-ες	-α ³
	G.	-ων	-ων
	D.	-σι	-σι
	Ac.	-ας sau -(v)ς ⁴	-α
	V.	-ες	-α

15.5 **Sigma este de vină.** Desinențele de mai sus sunt „ideale” și o să le regăsești ca atare în flexiunea celor mai multe substantive de declinarea a III-a. Vorbirea a făcut însă ca unele dintre aceste desinențe să sufere ușoare modificări, pentru că au trebuit adaptate temei cărora le-au fost alipite, ceea ce uneori a dus la dispariția unor sunete, alteori la alterarea lor. Toate aceste modificări fonetice le vom observa studiind principalele categorii de nume de declinarea a III-a. Deocamdată, chiar înainte de a declina vreun substantiv, este util să reții următoarele reguli de natură fonetică. Ele privesc în principal tratamentul consoanei sigma (σ):

¹ Semnul ø (desinență zero) notează lipsa oricărei desinențe, dar această lipsă este importantă, semnificativă din punct de vedere gramatical.

² Desinența -v este folosită după vocale, -α după consoane. Din punct de vedere istoric, cele două desinențe sunt ipostaze diferite ale unei desinențe unice.

³ Vocala desinențială -α de neutru plural este mereu scurtă.

⁴ Desinența -(v)ς este folosită după vocale, -ας după consoane. Originea desinențelor este însă comună.

- σ produce aceleași modificări la N.sg. și la D.pl.; grafic, κς se transformă în ξ, iar πς în ψ.
de ex.: *σαρκ + σ > σάρξ „carne”, *σαρκ + σι > σαρκί
- τ cade înaintea unui σ sau la sfârșitul unui cuvânt.
de ex.: πραγματ + θ > πράγμα „lucru”, *πράγματ + σι > πράγμασι
- ν cade înaintea unui sigma (și poate determina lungirea vocalei anterioare).
de ex.: *τιν + σ > τίς „cine?”, *τιν + σι > τίσι
- exceptând vocalele, cuvintele grecești nu se termină decât în consoanele ν, ρ, σ și (rar) κ, χ. În poziție finală, celelalte consoane sunt fie transformate, fie eliminate¹.
de ex.: *γάλακτ + θ > γάλα „lapte”

15.6 **Accentul** se menține, în măsura posibilului, pe silaba de la N.sg. De regulă, însă, cuvintele monosilabice își mută accentul pe silaba finală la cazurile oblice (G. și D.), de ex. N. σάρξ, G. σαρκός, D. σαρκί, Ac. σάρκα etc. (v. infra).

TEME ÎN OCLUSIVĂ

15.7 **Teme în velară, labială și dentală.** Cele mai multe nume de declinare a III-a sunt substantive cu tema în oclusivă. Ce înseamnă un substantiv cu tema în oclusivă? Adică un substantiv al cărui sunet final (dacă înlături de la G.sg. desinența -ος) este o consoană oclusivă, fie ea velară (κ, γ, χ), labială (π, β, φ) sau dentală (τ, δ, θ). Substantivele cu tema în dentală sunt de departe cele mai numeroase dintre acestea, iar numele cu tema în labială, cele mai rare.

	Teme în velară σάρξ, ἦ „carne” *σαρκ-	Teme în labială Ἄραβ, ὀ „arab” *ἀραβ-	Teme în dentală φῶς, τό „lumină” *φωτ-
Sg.	N. (ἦ) σάρξ	(ὀ) Ἄραβ	(τὸ) φῶς
	G. (τῆς) σαρκ-ός	(τοῦ) Ἄραβ-ος	(τοῦ) φωτ-ός
	D. (τῆ) σαρκ-ί	(τῷ) Ἄραβ-ι	(τῷ) φωτ-ί
	Ac. (τῆν) σάρκ-α	(τὸν) Ἄραβ-α	(τὸ) φῶς
	V. σάρξ	Ἄραβ	φῶς
Pl.	N. (αἶ) σάρκ-ες	(οἶ) Ἄραβ-ες	(τὰ) φῶτ-α
	G. (τῶν) σαρκ-ῶν	(τῶν) Ἀράβ-ων	(τῶν) φῶτ-ων ²
	D. (ταῖς) σαρκί(ν)	(τοῖς) Ἄραβι(ν)	(τοῖς) φω-σί(ν)
	Ac. (τὰς) σάρκ-ες	(τοὺς) Ἄραβ-ες	(τὰ) φῶτ-α
	V. σάρκ-ες	Ἄραβ-ες	φῶτ-α

OBSERVAȚII: •1. N.pl. și V.pl. sunt întotdeauna identice. •2. La D.pl. desinența -σι determină ușoare modificări grafice / fonetice, conform celor zise mai sus (§ 15.5). •3. Atenție la alternanța accentelor în cazul substantivelor monosilabice. Cazurile

¹ De la această regulă se sustrag unele cuvinte împrumutate din limbi străine și incomplet asimilate sistemului fono-morfologic grecesc, în special nume de persoane, de ex.: Ἐμμανῆ, Ἰάκωβ, Μαριάμ etc.

² Toate substantivele monosilabice sunt accentuate pe finală la G. și D., singular și plural, vezi σαρκός, σαρκί și σαρκῶν, σαρκί. Excepții: παῖς (G.pl. παίδων) și φῶς (G.pl. φώτων).

drepte (N., Ac. și V.) tind să păstreze accentul pe prima silabă, în timp ce cazurile oblice (G. și D.) îl mută pe ultima silabă. La G.pl. acest accent este circumflex. •4. Regula neutrelor este valabilă și aici: neutrele au trei cazuri identice (N., Ac., V.), atât la singular cât și la plural.

15.8 **Teme în -ιτ, -ιδ, -ιθ.** Câteva nume a căror temă se termină în -ι + dentală (și care nu sunt accentuate pe silaba finală) au Ac.sg. în -ιν și pierd dentala. Astfel, de exemplu, χάρις, -ιτος „har” are Ac.sg. χάριν, dar ἐλπίς, -ίδος „nădejde”, care este accentuat pe finală, are Ac.sg. ἐλπίδα.

15.9 **Neutre în -μα.** Există o largă categorie de nume neutre în NT, care se termină în -μα la N.sg. și -ματος la G.sg. (teme în dentală). Multe sunt deverbative (= formate pe o temă verbală) și denumesc în general produse ale acțiunii. Dentala temei nu se păstrează în poziție finală și înaintea lui sigma:

		σῶμα, τό „trup” *σωματ-					
Sg.	N.	(τὸ)	σῶμα	Pl.	N.	(τὰ)	σώματ-α
	G.	(τοῦ)	σώματ-ος		G.	(τῶν)	σώματ-ων
	D.	(τῷ)	σώματ-ι		D.	(τοῖς)	σώμα-σι(ν)
	Ac.	(τὸ)	σῶμα		Ac.	(τὰ)	σώματ-α
	V.		σῶμα		V.		σώματ-α

OBSERVAȚII: •1. Consoana tau (τ) din temă nu poate rezista în poziție finală absolută (*σωματ- > σῶμα); la fel, cade înaintea desinenței -σι de D.pl. (*σωματ-σι > σώμασι). 2. N., Ac. și V sunt identice, atât la sg. cât și la pl.

15.10 **Teme în -ντ.** Unele substantive masculine și feminine au dentala finală a temei precedată de o nazală; grupul -ντ- dispare înaintea unui σ și, prin compensație, vocala precedentă se lungeste (α > ᾱ, υ > ῠ, ε > ει, ο > ου). De exemplu:

		ἄρχων, ὁ „conducător” *ἀρχοντ-					
Sg.	N.	(ὁ)	ἄρχων	Pl.	N.	(οἱ)	ἄρχοντ-ες
	G.	(τοῦ)	ἄρχοντ-ος		G.	(τῶν)	ἀρχόντ-ων
	D.	(τῷ)	ἄρχοντ-ι		D.	(τοῖς)	ἀρχου-σι(ν)
	Ac.	(τὸν)	ἄρχοντ-α		Ac.	(τοὺς)	ἄρχοντ-ες
	V.		ἄρχων		V.		ἄρχοντ-ες

OBSERVAȚII: •1. Forma de N.sg. este dublu marcată: pe de o parte lipsește orice desinență (desinență θ), pe de altă parte este lungită vocala finală a temei. Tau (τ) nu se păstrează în poziție finală absolută (*ἀρχοντ- > ἀρχων). •2. Observă lungirea compensatorie pe care o produce căderea lui -ντ- la D.pl.

Această categorie de nume este importantă nu atât pentru substantivele pe care le cuprinde, cât pentru faptul că foarte multe participii (prezente și aoriste) se declină după același model (v. cap. XXII-XXIII). Tot teme în dentală – dar în dentală simplă, nu în -ντ – sunt și participiile perfecte, de ex. πεπιστευκός, -ότος (§ 23.12).

15.11 **Feminine în -της**. Există un grup relativ numeros de substantive feminine terminate în -της, teme în dentală, care sunt derivate de la teme nominale și denumesc noțiuni abstracte: *ἀγιότης, ἀγιότητος* „sfințenie” (⟨ *ἅγιος* „sfânt”), *γυμνότης, -ητος* „goliciune” (⟨ *γυμνός* „gol”), *πραΰτης, -ητος* „blândețe” (⟨ *πραῦς* „blând”), *χρηστότης, -ητος* „cinste” (⟨ *χρηστός* „cinstit”). Aceste substantive nu trebuie confundate cu masculinile în -της (care aparțin declinării I).

15.12 **Teme în -κτ**. Unele substantive masculine și feminine au dentala finală a temei precedată de velara κ (§ 13.4); dentala cade înaintea lui σ la N.sg. și D.pl., iar κ din temă se combină cu σ din desinență și se scrie ξ. De ex. substantivul feminin *νύξ, νυκτός* „noapte” se declină după cum urmează: N.sg. *νύξ*, G.sg. *νυκτός*, D.sg. *νυκτί*, Ac.sg. *νύκτα*, V.sg. *νύξ* / N.pl. *νύκτες*, G.pl. *νυκτῶν*, D.pl. *νυξί*, Ac.pl. *νύκτας*, V.pl. *νύκτετε*. Similar se declină neutrul *γάλα, -κτος* „lapte”.

REZUMAT

- ✓ Substantivele declinării a III-a sunt în majoritatea lor nume cu tema în consoană. Tema nu poate fi aflată însă de la N.sg., ca la declinările I și a II-a, ci de la G.sg., prin înlăturarea desinenței -ος. Tocmai de aceea, forma de G.sg. va fi întotdeauna menționată în dicționare. Exemple: *αἷμα, -ατος* „sânge” (**αἱματ-*), *ἄρχων, ἄρχοντος* „conducător” (**ἀρχοντ-*), *γυνή, γυναικός* (**γυναικ-*), *πνεῦμα, -ατος* „duh” (**πνευματ-*) etc.
- ✓ Această declinare cuprinde substantive masculine, feminine și neutre, toate bine reprezentate.
- ✓ În funcție de sunetul final al temei, substantivele de declinarea a III-a au fost împărțite în:

- substantive cu tema în consoană:
 - oclusivă: velară (κ, γ, χ), labială (π, β, φ) sau dentală (τ, δ, θ)
 - sonantă: nazală (ν), lichidă (ρ)
 - siflantă (σ)
- substantive cu tema în vocală:
 - -ι
 - -ευ
 - -υ

- ✓ Cele mai numeroase substantive de declinarea a III-a au tema în oclusivă.
- ✓ Desinențele sunt cele din tabelul de la § 15.4. Ele sunt aplicate temei și pot suferi unele modificări fonetice, relativ puține, care privesc în primul rând tratamentul consoanei σ.
- ✓ Accentul se menține, în măsura posibilului, pe silaba de la N.sg. Monosilabicele mută accentul pe silaba finală la cazurile oblice (G. și D.).

INFORMAȚII AVANSATE

15.13 **Variații ale temei.** Câteva substantive neutre își construiesc paradigma pe o alternanță a temei între N.Ac.V.sg. și celelalte cazuri: γόνυ, -ατος „genunchi”, οὔζ, ὠτός „ureche” (D.pl. ὠσίiv), ὕδωρ, ὕδατος „apă”, φρέαρ, φρέατος „puț”. Acestei categorii i se pot adăuga masculinul πούς, ποδός „picior” și femininul ἄλωπηξ, -εκος „vulpe”, care prezintă în radical o alternanță vocalică de cantitate. În sfârșit, unele substantive au V.sg. diferit de N.sg. și egal cu tema apocopată¹: γύναι „femeie!” (< γυνή, γυναικός), παῖ „copile!” (< παῖς, παιδός).

15.14 **Ναῦς și ὄρνις.** Unele substantive de declinarea a III-a, care prezentau neregularități încă din greaca clasică, sunt adaptate sau înlocuite cu forme de declinarea a II-a. Ilustrative pentru această tendință sunt femininul ναῦς „corabie” și epicenul ὄρνις „pasăre, găină”. Ναῦς (cu tema *vāf-, *vηf-, G.sg. νεώς) tinde să devină termen literar încă din LXX, iar în NT apare o singură dată (Fpt. 27:41); mult mai des sunt folosite cuvintele populare πλοῖον și πλοιάριον. Ὅρνις (și ὄρνιξ, cu tema *ὄρνιθ-, G.sg. ὄρνιθος) cedează locul lui ὄρνεον și ὄρνίθιον.

¹ Apocopa (gr. ἀποκοπή „tăiere”) este o formă de eliziune (§ 1.9), care constă în dispariția unuia sau a mai multor sunete aflate la sfârșitul unui cuvânt.

EXERCITIUM DE TRADUCERE

LXX

1. λύχνος τοῖς ποσίν μου ὁ λόγος σου καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου. (Ps. 118:105)
2. καὶ πνεῦμα ἐπὶ πρόσωπόν μου ἐπῆλθεν ἔφριξαν δέ μου τρίχες καὶ σάρκες. (Ion 4:15)
3. καὶ ἐγένετο ὡς εἶδον οἱ ἄρχοντες τῶν ἀρμάτων τὸν Ἰωσαφατ. (2 Par. 18:31)
4. καὶ ἐκάλεσεν Ἀδαμ ὀνόματα πᾶσιν τοῖς κτήνεσιν καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ ἀγροῦ. (Gen. 2:20)
5. καὶ ταῦτα οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτῶν τὸν ἀέτον καὶ τὸν γρύπα καὶ τὸν ἀλαιοῖτον καὶ τὸν γύπα καὶ τὸν ἰκτῖνα καὶ τὰ ὅμοια αὐτῶ καὶ πάντα κόρακα καὶ τὰ ὅμοια αὐτῶ. (Deut. 14:12-14)
6. δόξα θεοῦ κρύπτει λόγον δόξα δὲ βασιλέως τιμᾷ πράγματα. (Prov. 25:2)
7. οἱ δὲ εἶπαν τῷ Φαραω ποιμένες προβάτων οἱ παῖδες σου καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν. (Gen. 47:3)
8. χάρις γυναικὸς τέρπει τὸν ἄνδρα αὐτῆς καὶ τὰ ὀστέα αὐτοῦ πιανεῖ ἢ ἐπιστήμη αὐτῆς. (Sir. 26:13)
9. καὶ πᾶς ὃς ἐὰν ἄψηται τῆς κοίτης αὐτῆς πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἐσπέρας. (Lev. 15:21)
10. καὶ ὤρουσαν οἱ παῖδες Ἰσαακ ἐν τῇ φάραγγι Γεραρων καὶ εὔρον ἐκεῖ φρέαρ ὕδατος ζῶντος. (Gen. 26:19)

NT

1. γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα. (1 Cor. 3:2)
2. ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει πνεύματος [θεοῦ]. (Rom. 15:19)
3. ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν. (Flp. 4:23)
4. εὔρον Δαυὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαί, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου. (Fpt. 13:22)
5. εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. (Lc. 1:42)
6. ἐσκόρπισεν, ἔδωκεν τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα. (2 Cor. 9:9)
7. ἐγὼ εἶμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἐάν τις φάγη ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου ζήσει εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω ἡ σὰρξ μου ἐστὶν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. (In. 6:51)
8. οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τούτου. (Ef. 6:12)
9. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῶ, Μακάριος εἶ, Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέν σοι ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. (Mt. 16:17)
10. ἐν αἷς ποτε περιεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας. (Ef. 2:2)

	traducere		frecvență în NT
ἀγρός, -οῦ, ὁ	ogor	agricultură – cultivarea pământului	36
ἀκάθαρτος, -ον	necurat		32
ἀληθής, -ές	adevărat		26
ἀπαγγέλλω	dau de veste		45
ἄπας, -ασα, -αν	tot		34
ἄρα	deci, prin urmare		49
ἄχρι	până la (+G); (conjct.)		49
	până ce		
γνώσις, -εως, ἡ	cunoaștere	gnoză, gnosticism	29
διέρχομαι	vin/merg prin, străbat		43
διώκω	urmăresc, prigonesc		45
θλιψίς, -εως, ἡ	strâmtorare, necaz, năpastă		45
Ἰάκωβος, -ου, ὁ	Iacov		42
ἱερέυς, -έως, ὁ	preot	ierarhie	31
Ἰωσήφ, ὁ	Iosif		35
καινός, -ή, -όν	nou		42
μικρός, -ά, -όν	mic	microorganism, microb	46
ναός, -οῦ, ὁ	templu	naos – partea centrală a bisericii	45
πέντε	cinci	Pentateuh – parte a Bibliei care conține primele cinci cărți ale Vechiului Testament	38
πλῆθος, -ους, τό	mulțime	pletoră – cantitate mare, surplus, exces	31
Σατανᾶς, -ᾶ, ὁ	Satan(a)	satanic, satanist	36
σκηνή, -ῆς, ἡ	cort	scenă, a înscena	20
τέλος, -ους, τό	capăt, sfârșit		40
τιμή, -ῆς, ἡ	preț, valoare		41

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Agnostic, pentagon, agroturism, arhieru, microcosmos, pronaos, prognoză, pentagramă, timocrație, teleologie.

Cuvinte învățate până acum: 356
 Total ocurențe în această secțiune: 880
 Procentaj ocurențe în NT: 81,29%

Capitolul XVI

DECLINAREA A TREIA (teme în sonantă, siflantă și vocală)

În acest capitol vei învăța:

- cum se recunosc și cum se declină substantivele cu tema în sonantă, în siflantă și în vocală
- câteva particularități privind declinarea numelor proprii din Biblie

16.1 **Introducere.** Am început discuția despre declinarea a III-a în capitolul precedent. Rămân și aici valabile regula privind aflarea sunetului final al temei (prin înlăturarea desinenței -oç de la forma de G.sg.) și, firește, desinențele (§ 15.4). În această lecție sunt prezentate alte trei categorii de substantive de declinarea a III-a (temele în sonantă, siflantă și vocală), ocazie bună pentru a revedea clasificarea de la pagina ????. Genul substantivelor poate fi la fel de bine masculin, feminin sau neutru.

	Singular		Plural	
N.	αἰών	veac	αἰῶνες	veacuri
G.	αἰῶνος	(al) unui veac	αἰῶνων	(al) unor veacuri
D.	αἰῶνι	unui veac	αἰῶσι(v)	unor veacuri
Ac.	αἰῶνα	(pe) veac	αἰῶνας	(pe) veacuri
V.	αἰών	veac!	αἰῶνες	veacuri!

	Singular		Plural	
N.	ἔθνος	nație	ἔθνη	păgâni ¹
G.	ἔθνους	(al) unei nații	ἔθνων	(al) unor păgâni
D.	ἔθνει	unei nații	ἔθνεσι(v)	unor păgâni
Ac.	ἔθνος	(pe) nație	ἔθνη	(pe) păgâni
V.	ἔθνος	nație!	ἔθνη	păgâni!

	Singular		Plural	
N.	ἱερεύς	preot	ἱερεῖς	preoți
G.	ἱερέως	(al) unui preot	ἱερέων	(al) unor preoți
D.	ἱερεῖ	unui preot	ἱερεῦσι(v)	unor preoți
Ac.	ἱερέα	(pe) preot	ἱερεῖς	(pe) preoți
V.	ἱερεῦ	preot!	ἱερεῖς	preoți!

Proiecție

¹ Cuvântul ἔθνος este folosit la plural pentru a desemna popoarele străine, păgânii, necredincioșii (cf. ebr. גוֹיִם, *goyim*).

TEME ÎN SONANTĂ

16.2 **Teme în nazală și în lichidă.** Acestei categorii îi aparțin numele cu tema fie în nazală (-ν), fie în lichidă (-ρ). Majoritatea lor sunt asigmatice, adică nu folosesc sigma (-ς) pentru a marca N.sg., în schimb, cu același scop, lungesc vocala de dinaintea desinenței (predesinențială). Apare astfel o alternanță vocalică între N.sg. (plus, deseori, V.sg.), pe de o parte, și toate celelalte cazuri, pe de altă parte. În sfârșit, există substantive cu tema în sonantă care păstrează vocala lungă la toate cazurile (nu numai la N.sg.):

		Teme în nazală		Teme în lichidă	
		ποιμήν, ó „păstor” *ποιμεν-	ἄγών, ó „luptă” *ἄγων-	ρήτωρ, ó „retor” *ρήτορ-	σωτήρ, ó „mântuitor” *σωτηρ-
Sg.	N.	(ὁ) ποιμήν	(ὁ) ἄγών	(ὁ) ρήτωρ	(ὁ) σωτήρ
	G.	(τοῦ) ποιμέν-ος	(τοῦ) ἄγων-ος	(τοῦ) ρήτορ-ος	(τοῦ) σωτήρ-ος
	D.	(τῷ) ποιμέν-ι	(τῷ) ἄγων-ι	(τῷ) ρήτορ-ι	(τῷ) σωτήρ-ι
	Ac.	(τὸν) ποιμέν-α	(τὸν) ἄγων-α	(τὸν) ρήτορ-α	(τὸν) σωτήρ-α
	V.	-----	ἄγών	ρήτορ	σωτερ ¹
Pl.	N.	(οἱ) ποιμέν-ες	(οἱ) ἄγων-ες	(οἱ) ρήτορ-ες	(οἱ) σωτήρ-ες
	G.	(τῶν) ποιμέν-ων	(τῶν) ἄγων-ων	(τῶν) ρητόρ-ων	(τῶν) σωτήρ-ων
	D.	(τοῖς) ποιμέ-σι	(τοῖς) ἄγω-σι	(τοῖς) ρήτορ-σι	(τοῖς) σωτήρ-σι
	Ac.	(τοὺς) ποιμέν-ας	(τοὺς) ἄγων-ας	(τοὺς) ρήτορ-ας	(τοὺς) σωτήρ-ας
	V.	ποιμέν-ες	ἄγων-ες	ρήτορ-ες	σωτήρ-ες

16.3 **Substantive sincopate.** Patru substantive terminate în -τηρ, foarte des folosite, prezintă la G.sg. D.sg. și D.pl. o scurtare (gr. συγκοπή), cazuri în care tema apare sub forma sa cea mai scurtă - numită grad zero (-τρ-), în opoziție cu gradul plin de la N.sg. (-τηρ-) și cu gradul normal (-τερ-) de la celelalte cazuri. Cele patru substantive sunt: (ὁ) πατήρ „tată”, (ἡ) μήτηρ „mamă”, (ἡ) θυγάτηρ „fiică”, (ἡ) γαστήρ „burtă”. Ele se declină după următorul model: N.sg. πατήρ, G.sg. πατρός, D.sg. πατρί, Ac.sg. πατέρα, V.sg. πάτερ / N.pl. πατέρες, G.pl. πατέρων, D.pl. πατράσι², Ac.pl. πατέρας, V.pl. πατέρες.

☺ cele patru nume pot fi ușor reținute ținând minte că „tata, mama, fiica și-au umplut burtica”

16.4 **Ὁ ἄνθρωπος.** Substantivul masculin ἄνθρωπος, ἄνδρος „bărbat” prezintă la toate cazurile (cu excepția N.sg. și V.sg.) o temă cu gradul zero ἄνδρ- (< *ἄνρ-). Iată cum se declină: N.sg. ἄνθρωπος, G.sg. ἀνδρός, D.sg. ἀνδρί, Ac.sg. ἄνδρα, V.sg. ἄνερ / N.pl. ἄνδρες, G.pl. ἀνδρῶν, D.pl. ἀνδράσι, Ac.pl. ἄνδρας, V.pl. ἄνδρες.

¹ De remarcat forma de V.sg. cu vocală predesinențială scurtă și accent retras, vezi πάτερ „părinte!” (de la πατήρ, πατρός) și ἄνερ „bărbate!” (de la ἄνθρωπος, ἀνδρός).

² Acel α din terminația de D.pl. apare prin vocalizarea lui ν.

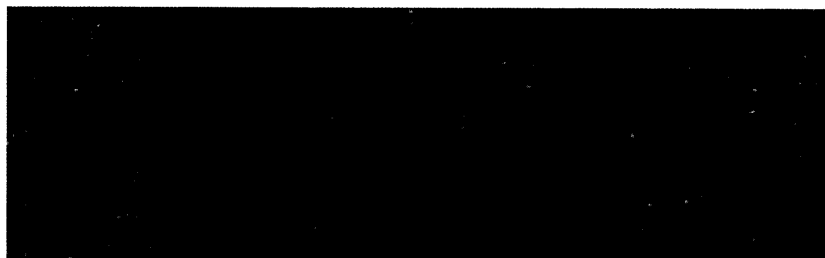
TEME ÎN SIFLANTĂ

16.5 Foarte puține substantive s-au menținut în acest tipar flexionar tocmai din cauza naturii instabile a siflantei σ, care a căzut între două vocale și a determinat contrageri ale vocalelor rămase astfel în hiat. În NT substantivele cu tema în siflantă sunt aproape toate neutre, multe terminate în -ος (de ex. γένος „neam”, ἔθνος „nație, popor”) și puține în -ας (de ex. κρέας „carne”). Între paranteze sunt trecute formele reconstruite, în afara lor, cele reale:

		γένος, τό „neam” *γενος-/*γενεσ-							
Sg.	N.	(τὸ)	(γένος)	γένος	Pl.	N.	(τὰ)	(γένεσ-α)	γένη
	G.	(τοῦ)	(γένεσ-ος)	γένους		G.	(τῶν)	(γενέσ-ων)	γενῶν
	D.	(τῷ)	(γένεσ-ι)	γένει		D.	(τοῖς)	(γένεσ-σι)	γένεσι(ν)
	Ac.	(τὸ)	(γένος)	γένος		Ac.	(τὰ)	(γένεσ-α)	γένη
	V.		(γένος)	γένος		V.		(γένεσ-α)	γένη

OBSERVAȚII: •1. Tema este în -ος la N.Ac.V.sg. și în -εσ la celelalte cazuri. •2. Terminația -η de N.Ac.V.pl. provine din contragerea vocalelor ε + α (dar α + ε = α, vezi τὰ κρέα și § 16.14). •3. Formele de G.pl. primesc accent circumflex pe silaba finală. De la această regulă fac excepție în NT doar substantivele ὄρος „munte” și χεῖλος „buză”, care prezintă forme necontrase la G.pl. (ὄρεων, respectiv χειλῶν). •4. La D.pl., sigma provine din simplificarea unui grup consonantic (σσ > σ) și de aceea este păstrat, părând a contraveni regulii căderii lui σ intervocalic; tot aici poate apărea și -v eufonic.

16.6 Din această categorie, a numelor cu tema în siflantă, fac parte și adjectivele în -ης (tipul ἀληθής, ἀληθές „adevărat”, v. § 17.3).

📖 Fragment dintr-un foarte vechi manuscris pe papyrus (Papyrus 46, începutul sec. al III-lea d.Hr.). Cuvântul ἄθεος (aici pluralul ἄθεοι „fără Dumnezeu”) apare o singură dată în NT sau LXX, doar în *Epistola către Efeseni* (2:12). Un astfel de cuvânt, care apare o singură dată (într-un text sau în literatură), se numește hapax sau hapax legomenon, pl. hapax legomena (gr. ἄπαξ λεγόμενον / λεγόμενα). Sursa: „Greek atheos”, pe site-ul *Wikipedia*, adresa URL: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Ephesians_2,12_-_Greek_atheos.jpg

TEME ÎN VOCALĂ (-ι, -ευ, -υ)

16.7 Multe din numele care aparțin acestei categorii au fost inițial teme în sonantă (vezi § 13.4), iar aparentele neregularități se datorează tocmai dispariției sau transformării acestor sonante (numite yod și digamma, notate y , respectiv φ) în epoca preclasică.

		πόλις, ἡ „oraș” *πολε(y)-, *πολη(y), *πολι-		βασιλεύς, ὁ „rege” *βασιλη(ϕ)-		ἰχθύς, ὁ „pește” *ἰχθυ-	
Sg.	N.	(ἡ) πόλι-ς	(ὁ) βασιλεύ(ϕ)ς	(ὁ) ἰχθύ-ς			
	G.	(τῆς) πόλε-ως ¹	(τοῦ) βασιλέ-ω(ϕ)ς	(τοῦ) ἰχθύ-ος			
	D.	(τῆ) πόλε-ι	(τῶ) βασιλε-ῖ	(τῶ) ἰχθύ-ι			
	Ac.	(τήν) πόλι-ν	(τόν) βασιλέ-α	(τόν) ἰχθύ-ν			
	V.	πόλι	βασιλεῦ	ἰχθύ			
Pl.	N.	(αἰ) πόλε-ις	(οἰ) βασιλεῖ(ϕ)ς	(οἰ) ἰχθύ-ες			
	G.	(τῶν) πόλε-ων	(τῶν) βασιλέ-ων	(τῶν) ἰχθύ-ων			
	D.	(ταῖς) πόλε-σι(ν)	(τοῖς) βασιλεῦ-σι(ν)	(τοῖς) ἰχθύ-σι(ν)			
	Ac.	(τάς) πόλε-ις	(τούς) βασιλεῖς	(τούς) ἰχθύ-ας			
	V.	πόλε-ις	βασιλεῖς	ἰχθύ-ες			

OBSERVAȚII: •1. Sonanta *yod*, cu care se sfârșea tema substantivului πόλις, a căzut în poziție intervocalică (D.sg. πόλεν-ι > πόλει), determinând uneori contrageri (N.pl. πόλεν-ες > πόλεις²); atunci când nu este intervocalic, yod se transformă în ι (Ac.sg. πόλυ-ν). •2. Sonanta *digamma*, din finalul temei lui βασιλεύς, a căzut și ea între două vocale, provocând contragerile corespunzătoare (N.pl. βασιλήϕ-ες > βασιλέ-ες > βασιλεῖς); dacă digamma nu este intervocalic, se vocalizează în υ (N.sg. βασιλήϕ-ς > βασιλεύς. În NT formele de Ac.pl. sunt identice cu cele de N.pl. (-εῖς, în loc de -έας), v. § 16.13.

16.8 Temele în -ι prezintă alternanță vocalică (-ι/-ε) și sunt aproape toate feminine³. Multe dintre aceste cuvinte, terminate la N.sg. în -σις, reprezintă nume de acțiune abstracte, de ex. κίνησις „mișcare”, πρᾶξις „acțiune”, κάθαρσις „curățire” etc. Cu timpul, ele au fost asimilate substantivelor feminine de decl. I cu tema în -η (πόλις > πόλη, κίνησις > κίνηση etc.).

16.9 Substantivele terminate la N.sg. în -εύς (cu tema în -ευ) sunt toate masculine și accentuate pe ultima silabă. Adesea denumesc ocupații/funcții sau etnonime, de ex. ἱερεύς „preot”, Θεσσαλονικεύς „tesalonician”. Treptat, cele mai multe astfel de nume au trecut la substantivele masculine de decl. I terminate în -ας (ἱερεύς > ἱερέας).

¹ Formele de G. sg. și pl. sunt accentuate în aparentă contradicție cu regulile de la § 1.15. Acest lucru se datorează unei vechi metateze de cantitate, care a afectat temele în yod după stabilirea accentului (πόλεως < *πολην-ος, βασιλέως < *βασιλην-ος).

² Forma πόλεις de Ac.pl. este creată analogic după cea de N.pl.

³ Există totuși unele excepții, de ex. masculinul ὄφις „șarpe” și neutrul τὸ σίναπι „muștar”.

NUME PROPRII

16.10 Așa cum probabil ai observat deja, în LXX și NT există numeroase substantive și adjective care denumesc persoane (antroponime), popoare (etnonime) sau locuri (toponime). Aceste nume constituie o clasă specială, distinctă de cea a substantivelor și adjectivelor „comune”. Ca în limba română (dar inclusiv etnonimele), numele proprii sunt notate cu majusculă la inițiala cuvântului. Exemple: Πέτρος „Petru”, Ἰουδαῖος „iudeu”, Γαλιλαία „Galileea”.

Din punct de vedere gramatical, numele proprii pot fi utilizate fără articol¹; dacă totuși sunt articulate, fără a exista o regulă absolută, articolul: a) marchează faptul că numele respectiv a fost menționat anterior (vezi Ἰησοῦς la Mc. 1:9, dar ὁ Ἰησοῦς la Mc. 1:14), b) scoate în evidență numele propriu, c) arată cazul și implicit funcția în propoziție a numelor indeclinabile. Aceste nuanțe pe care le induce articolul sunt greu de redat în traducere și, de obicei, omise.

16.11 În greaca biblică multe nume proprii au origine străină, cel mai adesea fiind împrumutate, firește, din ebraică, mai puține din latină. Unele au fost complet integrate în sistemul flexionar grecesc și se declină regulat (Παῦλος, Πέτρος, Ἰουδαία). Altele prezintă forme duble, declinabile și indeclinabile (Μαρία, Σαῦλος, dar și Μαριάμ, Σαούλ). În sfârșit, există nume proprii (xenisme) care nu se declină în limba greacă, având o formă unică (Βάαλ, Βενιαμίν, Καθημώθ).

Toate cele trei declinări au fost folosite în procesul de elenizare a substantivelor proprii străine, dar se observă o ușoară predilecție pentru declinările I și a II-a. Iată mai jos exemplificate câteva nume proprii, des utilizate și cu unele particularități în declinare:

		Ἰούδας „Iuda” *Ἰουδα-	Ἰησοῦς „Iisus” *Ἰησου-	Μω(υ)σῆς „Moise” *Μωυσε(φ)-
Sg.	N.	(ὁ) Ἰούδα-ς	(ὁ) Ἰησοῦ-ς	(ὁ) Μω(υ)σῆ-ς
	G.	(τοῦ) Ἰούδα	(τοῦ) Ἰησοῦ	(τοῦ) Μωυσέ-ως
	D.	(τῷ) Ἰούδα	(τῷ) Ἰησοῦ	(τῷ) Μωυσε-ῖ (sau -ῆ)
	Ac.	(τὸν) Ἰούδα-ν	(τὸν) Ἰησοῦ-ν	(τὸν) Μωυσῆ-ν (sau -έα)
	V.	Ἰούδα	Ἰησοῦ	Μωυσῆ

¹ Aceeași situație în ebraică: de obicei articolul nu este folosit înaintea numelor proprii.

REZUMAT

- ✓ Substantivele cu tema în oclisivă au fost studiate în capitolul anterior; lor li se adaugă, tot în cadrul declinării a III-a, numele cu tema în sonantă (ν sau ρ), în siflantă (σ) sau în vocală (ι, εϋ sau υ). Desinența de G.sg. este tot -ος, chiar dacă uneori apare sub forma lungă -ως sau -ους. Tema se poate afla prin înlăturarea acestei desinențe specifice.
- ✓ Genul substantivelor din acest capitol poate fi masculin, feminin sau neutru. În lipsa articolului sau a unui adjectiv acordat, folosește dicționarul pentru a afla genul substantivului analizat.
- ✓ Temele în sonantă, în siflantă și în vocală primesc aceleași desinențe ca temele în oclisivă. Atenție specială trebuie acordată formelor de N.sg. și V.sg., care prezintă uneori teme prescurtate și/sau lungiri în vocala predesinențială (*ποιμεν- > ποιμήν); dar mai ales formelor de D.pl., acolo unde combinația dintre desinența -σι și finala temei poate produce modificări care în general urmează regulile de la § 15.5.
- ✓ În greaca biblică abundă numele proprii, cel mai adesea împrumuturi din ebraică. Ele au fost adaptate mai mult sau mai puțin sistemului fonetic și flexionar grecesc, integrându-se cu predilecție în primele două declinări.

INFORMAȚII AVANSATE

16.12 **Terminația -ας** de Ac. pl., specifică temelor consonantice, se extinde în greaca elenistică și la temele vocalice, în dauna vechii terminații -ς (< -νς) : ἰχθύας (Mt. 14:17, pentru ἰχθύς), βόας (In. 2:14, pentru βοῦς), βότρυας (Apor. 14:18, pentru βότρυς).

16.13 **Asimilarea dintre N.pl. și Ac.pl.** Substantivele terminate în -εύς (tip βασιλεύς) tind să aibă o formă unică la pluralul cazurilor drepte (N.Ac.V.), poate și sub influența temelor în -ι (vezi αἱ πόλεις și τὰς πόλεις). Astfel, în LXX întâlnim τοὺς βασιλεῖς (Gen. 17:16), γονεῖς (Est. 2:7), ἱερεῖς (Lev. 2:2), ἰππεῖς (Jud. 2:22) etc. În cadrul aceleiași tendințe, terminația -ες începe să se substituie lui -ας de Ac.pl., vezi și situația numeralului τέσσαρες (cu Ac.pl. τέσσαρας sau τέσσαρες).

16.14 **Neutrele în -ας** (teme în siflantă) își pierd aproape complet flexiunea vocalică; urme ale acesteia mai sunt atestate în forme precum κρέα (Ac.pl.), γέρους și γέρως (G.sg.), γέρει și γέρα (D.sg.). Alte substantive, precum κέρας, πέρας, τέρας, trec definitiv la temele în dentală: κέρατι (Is. 5:1), περάτων (Est. 3:13), τέρασι (Fpt. 2:22).

16.15 **Femininul αἰδώς, -οῦς** „sfială, respect” (1Ti. 2:9), care era izolat printre temele în siflantă încă din greaca clasică (tema *αἰδοσ-), începe să fie concurat și va fi înlocuit de ἐντροπή (Ps. 43:16) > ngr. ντροπή „rușine”.

EXERCITI DE TRADUCERE

LXX

1. σὺ ἐν θελήματί σου παιδεύσον ἡμᾶς καὶ μὴ δῶς ἔθνεσιν. (Ps. 7:3)
2. οὐκ ἔστιν ἴσασιν ἐν τῇ σαρκί μου ἀπὸ προσώπου τῆς ὀργῆς σου οὐκ ἔστιν εἰρήνη τοῖς ὀστέοις μου ἀπὸ προσώπου τῶν ἁμαρτιῶν μου. (Ps. 37:4)
3. καὶ ἔσονται αὐτοῖς αἱ πόλεις κατοικεῖν καὶ τὰ ἀφορίσματα αὐτῶν ἔσται τοῖς κτήνεσιν αὐτῶν καὶ πᾶσι τοῖς τετράποσιν αὐτῶν. (Num. 35:3)
4. καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν κατὰ γενέσεις αὐτῶν ἄρχοντες οἴκων πατριῶν αὐτῶν ἰσχυροὶ δυνάμει εἴκοσι χιλιάδες καὶ διακόσιοι. (1 Par. 7:9)
5. πᾶσα σὰρξ κατὰ γένος συνάγεται καὶ τῷ ὁμοίῳ αὐτοῦ προσκολληθήσεται ἀνὴρ. (Sir. 13:16)
6. ἵνα μακροημερεύσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἧς ὤμοσεν κύριος τοῖς πατράσιν ὑμῶν δοῦναι αὐτοῖς καὶ τῷ σπέρματι αὐτῶν μετ' αὐτοῦ γῆν ῥέουσιν γάλα καὶ μέλι. (Deut. 11:9)
7. ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν οἱ κληρονομήσουσιν ὑμῖν τὴν γῆν Ελεαζαρ ὁ ἱερεὺς καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυη. (Num. 34:17)
8. καὶ εἰσὶν ἀπὸ θυγατέρων ἡμῶν καταδυναστευόμεναι καὶ οὐκ ἔστιν δύναμις χειρῶν ἡμῶν καὶ ἀγροὶ ἡμῶν καὶ ἀμπελῶνες ἡμῶν τοῖς ἐντίμοις. (2 Ezr. 15:5)
9. καὶ ἐκ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ οὐκ ἔδωκε Σαλωμων εἰς πρᾶγμα ὅτι αὐτοὶ ἦσαν ἄνδρες οἱ πολεμισταὶ καὶ παῖδες αὐτοῦ καὶ ἄρχοντες τῶν ἀρμάτων αὐτοῦ καὶ ἵππεῖς αὐτοῦ. (3 Rg. 10:22)
10. καὶ ἰπέως ἀναβαίνοντος καὶ στιλβούσης ῥομφαίας καὶ ἐξαστραπτόντων ὄπλων καὶ πλήθους τραυματιῶν καὶ βαρείας πτώσεως καὶ οὐκ ἦν πέρας τοῖς ἔθνεσιν αὐτῆς καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν τοῖς σώμασιν αὐτῶν. (Na. 3:3)

NT

1. σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. (Lc. 11:35)
2. τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσῃ ὁ υἱὸς ἰχθύος, καὶ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν αὐτῷ ἐπιδώσει; (Lc. 11:11)
3. τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρός; (Mt. 21:31)
4. αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν ὡς ἀνήκεν ἐν κυρίῳ. (Col. 3:18)
5. ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσηλθεν Ἰησοῦς, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισέδεκ ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα. (Evr. 6:20)
6. τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν. (Rom. 14:1)
7. ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τοῦτ' ἔστιν τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως ὃ κηρύσσομεν. (Rom. 10:8)
8. ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτῶν· ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει, ὄξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα. (Rom. 3:13-15)
9. τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν θεόν, καθὼς γέγραπται, Διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσιν καὶ τῷ ὀνοματί σου ψαλῶ. (Rom. 15:9)

VOCABULAR PENTRU CAPITOLUL 17

	traducere		frecvență în NT
ἀσθενής, -ές	bolnav, neputincios	<i>astenie</i> – stare de slăbiciune	26
βιβλίον, -ου, τό	carte, act	<i>Biblia, bibliotecă</i>	34
δεύτερος, -α, -ον	al doilea	<i>Deuteronomul</i>	43
δέω	leg		43
ἔμπροσθεν (+G)	înainte; înainte de, înaintea		48
ἐργάζομαι	lucrez, fac, înfăptuiesc		41
εὐλογέω	binecuvântează		41
θαυμάζω	admir, mă minunez		43
θεραπεύω	îngrijesc, vindec	<i>terapie, therapeutic</i>	43
καθίζω	așez; șed		46
κατοικέω	locuiesc		44
ὀλίγος, -η, -ον	puțin	<i>oligarhie, oligocrație</i> – domnia celor puțini	40
ὀπίσω (+G)	înapoi; înapoia, după		35
ὀφείλω	sunt dator		35
πλανάω	rătăcesc, amăgesc	<i>planetă</i> – corp care „rătăcește” pe bolta cerului (în opoziție cu stelele, care au o traiectorie fixă, circulară)	39
πλούσιος, -α, -ον	bogat		28
σήμερον	azi		41
σταυρόω	răstignesc		46
συνείδησις, -εως, ἡ	conștiință		30
σωτηρία, -ας, ἡ	salvare, mântuire	<i>sotiologie</i> – teologia mântuirii	46
τέσσαρες	patru		41
Φίλιππος, -ου, ό	Filip		36
φωνέω	chem	<i>fonetică</i> – (disciplină care studiază) sunetele unei limbi	43

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Eufonie, oligofren, homeostazie, bibliografie, oligomineral, evloghion, taumaturg, oligomer, filipică, fonograf, plutocrație.

Cuvinte învățate până acum: 379

Total ocurențe în această secțiune: 912

Procentaj ocurențe în NT: 81,95%

Capitolul XVII

ADJECTIVE DE DECLINAREA A III-a COMPARAȚIA ADJECTIVELOR

În acest capitol vei învăța:

- cum se recunosc și se declină adjectivele de clasele a 2-a și a 3-a
- cum se formează gradele de comparație ale adjectivelor grecești: comparativul și superlativul

17.1 Există trei mari clase de adjective, dintre care noi am studiat-o deja pe prima (§ 5.3), cea mai bine reprezentată, a adjectivelor care se declină după declinarea I și a II-a (tipurile δίκαιος, -α, -ον, καλός, -ή, -όν și ἔνδοξος, -ον). Restul adjectivelor, care urmează total sau parțial modelul declinării a III-a, sunt grupate în celelalte două clase, în funcție de terminațiile lor.

Poate mai important însă decât simpla apartenență a unui adjectiv la una sau alta dintre cele trei clase, care au rolul tocmai de a organiza materia, este de reținut faptul că a) adjectivele nu au o declinare proprie, ci intră într-un tipar nominal, declinându-se ca unul dintre substantivele deja învățate și b) adjectivele au de regulă o singură temă pentru toate genurile, dar adesea se declină diferențiat în funcție de gen.

	Singular		Plural	
	m. & f.	n.	m. & f.	n.
N.	εὐσεβής	εὐσεβές	εὐσεβεῖς	εὐσεβῆ
G.	εὐσεβοῦς	εὐσεβοῦς	εὐσεβῶν	εὐσεβῶν
D.	εὐσεβεῖ	εὐσεβεῖ	εὐσεβέσιν	εὐσεβέσιν
Ac.	εὐσεβῆ	εὐσεβές	εὐσεβεῖς	εὐσεβῆ

	Singular			Plural		
	m.	f.	n.	m.	f.	n.
N.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	πάντες	πᾶσαι	πάντα
G.	παντός	πάσης	παντός	πάντων	πασῶν	πάντων
D.	παντί	πάσῃ	παντί	πᾶσιν	πάσαις	πᾶσιν
Ac.	πάντα	πάσαν	πᾶν	πάντας	πάσας	πάντα

	Singular		Plural	
	m. & f.	n.	m. & f.	n.
N.	πλείων	πλείον	πλείονες	πλείονα
G.	πλείονος	πλείονος	πλείόνων	πλείόνων
D.	πλείονι	πλείονι	πλείοσι(ν)	πλείοσι(ν)
Ac.	πλείονα	πλείονα	πλείονας	πλείονα
V.	πλείον	πλείον	-	-

Proiectie

17.2 **Clasificare.** Pentru a nu pierde imaginea de ansamblu, iată aici cum am clasificat adjectivele grecești pornind de la modelul flexionar urmat și de la terminațiile folosite:

- adj. de declinarea I și a II-a

a) cu trei terminații (καλός, -ή, -όν)	}	Clasa 1
b) cu două terminații (ἔνδοξος, -ον)		

- adj. de declinarea a III-a

a) cu două terminații (ἀληθής, -ές)	Clasa a 2-a
b) cu trei terminații (πᾶς, πᾶσα, πᾶν)	Clasa a 3-a

Acestor trei clase li se va adăuga o a patra categorie, cea a adjectivelor *neregulate*, care cuprinde unele adjective cu tema variabilă (§ 17.6).

ADJECTIVE DE CLASA a 2-a

17.3 Adjectivele care aparțin acestei clase au tema terminată în consoană și două terminații (în -ων, -ον sau -ης, -ες). Formele de masculin sunt identice cu cele de feminin și parțial diferite față de cele de neutru (la N., Ac. și V.). Se declină integral după modelul declinării a III-a. Există două subcategorii, adjective cu tema:

a) în oclisivă sau nazală (tipul σῶφρον, -ον „chibzuit”), care se declină după modelul substantivului ἀγών „luptă” (§ 16.2), și

b) în sigma (tipul ἀληθής, ἀληθές „adevărat”) care se declină după modelul substantivului γένος „neam” (§ 16.5).

		σῶφρον, σῶφρον „chibzuit”		ἀληθής, ἀληθές „adevărat”	
		*σωφρον-		*ἀληθεσ-	
		m. & f.	n.	m. & f.	n.
Sg.	N.	σῶφρον	σῶφρον	ἀληθής	ἀληθές
	G.	σῶφρονος	σῶφρονος	ἀληθοῦς	ἀληθοῦς
	D.	σῶφρονι	σῶφρονι	ἀληθεῖ	ἀληθεῖ
	Ac.	σῶφρονα	σῶφρον	ἀληθῆ	ἀληθές
	V.	σῶφρον	σῶφρον	ἀληθές	ἀληθές
Pl.	N.	σῶφρονες	σῶφρονα	ἀληθεῖς	ἀληθῆ
	G.	σωφρόνων	σωφρόνων	ἀληθῶν	ἀληθῶν
	D.	σῶφροσι(v)	σῶφροσι(v)	ἀληθέσι(v)	ἀληθέσι(v)
	Ac.	σῶφρονας	σῶφρονα	ἀληθεῖς	ἀληθῆ
	V.	σῶφρονες	σῶφρονα	ἀληθεῖς	ἀληθῆ

OBSERVAȚII: •1. Nazala finală a temei se păstrează la toate cazurile, cu excepția D.pl. •2. Temele în siflantă prezintă contrageri la cele mai multe forme cazuale, sigma căzând intervocalic (N.Ac.pl. m. și f. *ἀληθέσ-ες > *ἀληθέες > ἀληθεῖς, N.Ac.pl.n. *ἀληθέσ-α > *ἀληθεα > ἀληθῆ). •3. Vocala predesinențială se prezintă sub forma ei lungă la N.sg. m. și f. •4. Formele de masculin și feminin Ac.sg. pot fi confundate cu cele de neutru N.Ac.V.pl.

ADJECTIVE DE CLASA a 3-a

17.4 Adjectivele din această categorie au tema terminată în consoană (inclusiv sonantă) sau în vocală și terminații diferite pentru fiecare gen. Spre deosebire de adjectivele din clasa precedentă, aceste adjective se declină numai parțial după modelul declinării a III-a, din moment ce formele de feminin urmează modelul declinării I. Aici există trei subcategorii, adjective cu tema:

a) în -ντ (tipul πᾶς, πᾶσα, πᾶν¹ „tot”), care se declină după modelul substantivului ἄρχων (la m. și n.) și al substantivului δόξα (la f.).

b) în -ν (tipul μέλας, μέλαινα, μέλαν „negru”), care se declină după modelul substantivului ποιμήν (la m. și n.) și al substantivului δόξα (la f.).

c) în -υ (tipul ὄξύς, ὄξεια, ὄξύ „ascuțit”), care se declină după modelul substantivului βασιλεύς (la m. și n.) și al substantivului ἡμέρα (la f.).

		πᾶς, πᾶσα, πᾶν „tot”, *παντ-, *πασα- ²			μέλας, μέλαινα, μέλαν „negru” *μελαν-, *μελαινα- ²			ὄξύς, ὄξεια, ὄξύ „ascuțit” *ὄξυ-/ *ὄξεϝ-, *ὄξεια- ²		
		m.	f.	n.	m.	f.	n.	m.	f.	n.
Sg.	N.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	μέλας	μέλαινα	μέλαν	ὄξύς	ὄξεια	ὄξύ
	G.	παντός	πάσης	παντός	μέλανος	μελαίνης	μέλανος	ὄξεος	ὄξειας	ὄξεος
	D.	παντί	πάσῃ	παντί	μέλανι	μελαίνῃ	μέλανι	ὄξεϊ	ὄξειᾱ	ὄξεϊ
	Ac.	πάντα	πάσαν	πᾶν	μέλαινα	μέλαιναν	μέλαν	ὄξύν	ὄξειαν	ὄξύ
	V.	-	-	-	μέλαν	μέλαινα	μέλαν	ὄξύ	ὄξεια	ὄξύ
Pl.	N.	πάντες	πᾶσαι	πάντα	μέλανες	μέλαιναι	μέλαινα	ὄξεῖς	ὄξειαι	ὄξεα
	G.	πάντων	πασῶν	πάντων	μελάνων	μελαινῶν	μελάνων	ὄξεων	ὄξειῶν	ὄξεων
	D.	πᾶσι(ν)	πάσαις	πᾶσι(ν)	μέλασι(ν)	μελαίναις	μέλασι(ν)	ὄξεσι(ν)	ὄξειαις	ὄξεσι(ν)
	Ac.	πάντας	πάσας	πάντα	μέλανες	μελαίνας	μέλαινα	ὄξεῖς	ὄξειας	ὄξεα
	V.	-	-	-	μέλανες	μέλαιναι	μέλαινα	ὄξεῖς	ὄξειαι	ὄξεα

OBSERVAȚII: •1. -ντ și -ν cad înainte de sigma. •2. Formele de neutru ale N.sg. nu au desinență (= prezintă desinență ø). •3. Tau (-τ) nu rezistă în poziție finală absolută (*παντ-ø > πᾶν). •4. G. și D. lui πᾶς sunt accentuate pe terminație la singular, dar pe temă la plural. •5. Tema adjectivului ὄξύς prezintă două grade de alternanță vocalică: normal (ὄξεϝ-) și redus (ὄξϝ-); gradul normal apare peste tot, cu excepția N.Ac.V. m. și n.

17.5 Ca orice alt adjectiv, πᾶς poate funcționa și substantival. În această situație se folosesc adeseori în traducere pronumele „oricine/orice” sau cuvinte ajutătoare precum „om/oameni” ori „lucru/lucruri”. Particularitatea lui πᾶς constă în faptul că, spre deosebire de alte adjective, se întâlnește de cele mai

¹ Foarte important, după modelul lui πᾶς se declină și toate participiile active (cu excepția celor de perfect) și participiul aorist pasiv (v. cap. XXII-XXIII).

² La origine, temele de feminin ale adjectivelor de mai sus erau *παντγα-, *μέλανγα- și *ὄξεϝγα-, conținând două sunete (sonantele yod și digamma) care au dispărut ulterior în evoluția limbii grecești. Femininul se formează cu ajutorul sufixului -γα, adăugat temei. Yod (ν) are capacitatea de a-și schimba poziția (prin metateză), devenind iota (ι), de ex. *μέλαν-γα > μέλαινα. Digamma (ϝ) cade intervocalic fără să genereze contrageri, cu excepția D.sg. (m. și n.) și a N.Ac.V.pl. (m.).

multe ori cu funcție predicativă, nu atributivă (§ 5.2). Exemple: *πᾶς ὁ λαός* „tot poporul”, *πᾶς ὁ ἀκούων* „oricine ascultă”, *πᾶσα ἡ κτίσις* „întreaga creație”. În poziție atributivă și fără articol, *πᾶς*, *πᾶσα*, *πᾶν* se traduce prin „fiecare”. Exemplu: *πᾶς ἄνθρωπος* „fiecare om”.

ADJECTIVE NEREGULATE

17.6 Dintre adjectivele care prezintă neregularități, două sunt foarte des întâlnite în LXX și NT: *μέγας* „mare” și *πολύς* „mult”. Ele nu servesc drept model pentru declinarea altor adjective, sunt izolate, dar rămân foarte importante datorită frecvenței cu care apar în texte. Neregularitatea lor constă în faptul că au teme variabile.

		μέγας, μεγάλη, μέγα „mare” *μεγα-, *μεγαλο-/*μεγαλη-			πολύς, πολλή, πολύ „mult” *πολυ-, *πολλο-/*πολλη-		
		m.	f.	n.	m.	f.	n.
Sg.	N.	μέγας	μεγάλη	μέγα	πολύς	πολλή	πολύ
	G.	μεγάλου	μεγάλης	μεγάλου	πολλοῦ	πολλῆς	πολλοῦ
	D.	μεγάλῳ	μεγάλῃ	μεγάλῳ	πολλῷ	πολλῇ	πολλῷ
	Ac.	μέγαν	μεγάλην	μέγα	πολύν	πολλήν	πολύ
	V.	μέγας	μεγάλη	μέγα	-	-	-
Pl.	N.	μεγάλοι	μεγάλαι	μεγάλα	πολλοί	πολλαί	πολλά
	G.	μεγάλων	μεγάλων	μεγάλων	πολλῶν	πολλῶν	πολλῶν
	D.	μεγάλοις	μεγάλαις	μεγάλοις	πολλοῖς	πολλαῖς	πολλοῖς
	Ac.	μεγάλους	μεγάλας	μεγάλα	πολλοῦς	πολλάς	πολλά
	V.	μεγάλοι	μεγάλαι	μεγάλα	-	-	-

OBSERVAȚII: •1. Pluralul lui *μέγας* și *πολύς* se declină precum cel al adjectivelor de clasa 1. •2. Remarcă faptul că *μέγας* are fie două silabe (la N., Ac., V. sg., genurile m. și n.), fie trei silabe (în restul cazurilor). •3. În mod similar, adjectivul *πολύς* este scris când cu un singur lambda (la N. și Ac. sg., genurile m. și n.), când cu dublu lambda (în restul cazurilor). Altfel spus, simplul λ apare doar înainte de υ, în rest mereu λλ.

17.7 Câteva adjective – deja defective în perioada clasică – s-au substantivizat complet în greaca biblică și pot fi considerate drept simple substantive. Exemple: (ὁ) *σωτήρ* „Mântuitorul”, (ὁ) *πένης* „sărac”.

COMPARAȚIA ADJECTIVELOR

17.8 Ca în română, în limba greacă există trei grade de comparație: *pozitivul* (δίκαιος „drept”), *comparativul* (δικαιότερος „mai drept”) și *superlativul* (δικαιότατος, absolut „foarte drept” sau relativ „cel mai drept”). Pozitivul este reprezentat de formele de dicționar ale adjectivului și a fost deja studiat.

Pentru a face o comparație sau a exprima superlativitatea unei însușiri, vorbitorul de limbă greacă avea la dispoziție două soluții: una *sintetică* (printr-un singur cuvânt) și una *analitică* (prin mai multe cuvinte, ca în română). Clasic și elegant, comparativul și superlativul se formează sintetic, prin sufixarea temei de pozitiv. Dar, cu același rol, pot fi folosite unele adverbe cu sensul de „mai”, „foarte”, „extrem de” etc. – modalitatea analitică.

În greaca NT formele de comparativ devin din ce în ce mai importante, înlocuind practic superlativul în utilizare¹. Comparativul μείζων, de exemplu, poate fi utilizat cu sensul lui μέγιστος, de ex. μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη „iar cea mai mare dintre acestea este dragostea” (1 Cor. 13:13). Ca de obicei, contextul rămâne decisiv pentru selectarea variantei corecte de traducere.

17.9 În mod sintetic, comparativul și superlativul adjectivului se formează cu ajutorul unui sufix. Sufixele folosite sunt **-τερο-** pentru comparativ și **-τατο-** pentru superlativ. Aceste sufixe sunt adăugate la tema de masculin/neutru a adjectivelor, de ex.:

		tema	comparativ	superlativ
δίκαιος, -α, -ον	„drept”	*δικαιο-	δικαιό-τερο-ς	δικαιό-τατο-ς
σοφός, -ή, -όν	„înțelept”	*σοφο-	σοφώ-τερο-ς	σοφώ-τατο-ς
μέλας, μέλαινα, μέλαν	„negru”	*μελαν-	μελάν-τερο-ς	μελάν-τατο-ς
ἀληθής, -ές	„adevărat”	*ἀληθεσ-	ἀληθές-τερο-ς	ἀληθές-τατο-ς
βραχύς, βραχεῖα, βραχύ	„scurt”	*βραχυ-	βραχύ-τερο-ς	βραχύ-τατο-ς
σώφρων, -ον	„chibzuit”	*σωφρον-	σωφρον-έστερο-ς	σωφρον-έστατο-ς

OBSERVAȚII: •1. Adjectivele de clasa 1 adaugă terminațiile (-τερος și -τατος) la tema în -ο a adjectivului. Adjectivele de clasa a 2-a și a 3-a adaugă aceste sufixe la forma de neutru a N.sg. •2. Pentru a evita succesiunea de trei vocale scurte, temele în -ο lungesc finala temei atunci când silaba anterioară lui -ο este scurtă (σοφός → σοφότερος, σοφώτατος). •3. Adjectivele cu tema în -ων sau -ον adaugă o silabă -εσ- înaintea sufixului caracteristic de comparativ (σώφρων → σωφρονέστερος, σωφρονέστατος).

17.10 **Declinarea comparativelor în -τερος și a superlativelor în -τατος.** Atât comparativele cât și superlativul se declină fără probleme, după modelul adjectivelor de clasa 1 (§ 5.4). De notat totuși faptul că, în timp ce comparativele urmează tipul δίκαιος, -α, -ον, superlativul se declină precum καλός, -ή, -όν.

¹ Vechile forme de superlativ analitic (în -ιστος și -τατος) tind să fie folosite exclusiv cu sens absolut („foarte”); înțelesurile de „cel mai” și de „mai” sunt exprimate ambele prin comparativ (v. și § 17.4).

În mod analitic, pentru a exprima comparativul și superlativul pot fi utilizate prin adverbele μᾶλλον „mai mult” și σφόδρα, λίαν „foarte mult”, plasate înaintea sau după formele de pozitiv. Exemple: μᾶλλον ἀγαθός „mai bun” (Înf. 8:20) πικρὰν σφόδρα „foarte amară” (4 Rg. 14:26).

17.11 Comparative și superlative neregulate. Câteva adjective foarte des utilizate – care înseamnă „bun”, „rău”, „mare”, „mic”, „mult” – își formează comparativul și superlativul de la alte teme decât cea de pozitiv. În plus, sunt folosite sufixe diferite (-ῖον- și -ιστο-), care în greaca clasică funcționau alături de cele „regulate” (-τερο- și -τατο-):

pozitiv		comparativ		superlativ
ἀγαθός, -ή, -όν	„bun”	βελτίων, βέλτιον	„mai bun”	κράτιστος, -η, -ον „foarte bun”
		κρείσσω, κρείσσον ¹	„mai bun”	
κακός, -ή, -όν	„rău”	χειρόν, χειρόν	„mai rău”	
		ἥσσων, ἥσσον	„mai slab”	
μέγας, μεγάλη, μέγα	„mare”	μείζων, μείζον	„mai mare”	μέγιστος, -η, -ον „foarte mare”
ὀλίγος, -η, -ον	„mic”	ἐλάσσων, ἔλασσον	„mai mic”	ἐλάχιστος, -η, -ον „foarte mic”
πολύς, πολλή, πολύ	„mult”	πλείων, πλέον	„mai mult”	πλείστος, -η, -ον „foarte mult”

17.12 Declinarea comparativelor în -(ι)ων. În mod obișnuit, aceste comparative se declină după modelul adjectivelor cu tema în nazală (tipul σώφρων, -ον); uneori, însă, sunt utilizate forme ușor diferite:

		μείζων, μείζον „mai mare” *μείζων- (*μείζοσ-)	
		m. & f.	n.
Sg.	N.	μείζων	μείζον
	G.	μείζονος	μείζονος
	D.	μείζονι	μείζονι
	Ac.	μείζονα (și μείζω)	μείζον
Pl.	N.	μείζονες (și μείζους)	μείζονα (și μείζω)
	G.	μειζόνων	μειζόνων
	D.	μειζοσιν	μειζοσιν
	Ac.	μειζονας (și μείζους)	μείζονα (și μείζω)

OBSERVAȚIE: Formele din paranteză sunt mai rare, rezultatul folosirii unui sufix terminat în σ și ulterior al unor contrageri vocalice: *μείζοσ-α > μείζω, *μείζοσ-ες și *μείζοσ-ας > μείζους. Acest sufix este frecvent în limba latină, chiar dacă -s- nu cade, ci se rotacizează, de ex. *doct-ios-is > doctioris.

17.13 Comparația adverbelor este relativ simplă. În mod normal, comparativul adverbului are aceeași formă cu cea de comparativ a adjectivului la genul neutru (N.Ac.sg.); superlativul are aceeași formă cu

¹ Alături de κρείσσω, κρείσσον funcționează și formele atice κρείττων, κρείττον; le fel, comparativul ἥσσων, ἥσσον prezintă dubletele ἥττων, ἥττον, iar ἐλάσσων, ἔλασσον apare și sub forma ἐλάττων, ἔλαττον.

cea de superlativ a adjectivului la genul neutru (N.Ac.pl.). De fapt, aceste adverbe își au originea în utilizări particulare ale adjectivului la cazul acuzativ.

Adjectiv (N.sg.)	Adverb (pozitiv)	Adverb (comparativ)	Adverb (superlativ)
δίκαιος „drept”	δικαίως	δικαιότερον	δικαιότατα
σώφρων „chibzuit”	σωφρόνως	σωφρονέστερον	σωφρονέστατα
ἡδύς „plăcut”	ἡδέως	ἥδιον	ἥδιστα
ἀγαθός „bun”	εὖ	κρεῖσσον	κράτιστα

OBSERVAȚII: •1. Adverbul lui ἀγαθός este neregulat (εὖ „bine”), în sensul că nu se formează de la tema adjectivului corespunzător. •2. Rar este utilizată și terminația -τέρως pentru a forma comparativul, de ex. περισσοτέρως „mai mult, în plus”.

Și adverbele care nu sunt derivate de la adjective pot avea grade de comparație:

Adverb (pozitiv)	Adverb (comparativ)	Adverb (superlativ)
μάλα „foarte”	μᾶλλον	μάλιστα
ἐγγύς „aproape”	ἐγγύτερον	ἐγγύτατα
ἔξω „afară”	ἐξώτερον	-

OBSERVAȚII: •1. Unele adverbe au comparativul în -τέρω, nu -τέρον, de ex. πορροτέρω (de la πόρρω). •2. Există adjective formate de la comparativul unor adverbe, de ex. ἐξώτερος „exterior” (de la ἐξώτερον) și κατώτερος „inferior” (de la κατώτερον).

17.14 Complementul comparativului. În limba română, pentru a introduce complementul comparativului se folosește adverbul „decât”. În greacă, după un adjectiv (sau un adverb) la gradul comparativ se utilizează de cele mai multe ori cazul G. fără prepoziție. Uneori, însă, după un comparativ se întâlnește adverbul ἢ („decât”), cu cazurile N. ori Ac., sau o prepoziție precum παρά, ὑπέρ etc.:

μείζω τούτων ὄψη „mai mari decât acestea vei vedea” (In. 1:50)

μείζων δὲ ὁ προφητεύων ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις „iar cel ce proorocește este mai mare decât cel ce grăiește în limbi” (1 Cor. 14:5)

REZUMAT

- ✓ Adjectivele de declinare a III-a se împart în două subcategorii: cu două terminații (tipul ἀληθής, -ές, clasa a 2-a) și cu trei terminații (πᾶς, πᾶσα, πᾶν, clasa a 3-a)
- ✓ Adjectivele de clasa a 2-a urmează integral modelul declinării a III-a, în timp ce adjectivele de clasa a 3-a se declină după declinarea a III-a numai la genurile masculin și neutru, femininul folosind tiparul declinării I.
- ✓ În afara adjectivelor regulate (împărțite în trei clase), există două adjective neregulate (μέγας și πολύς) care folosesc teme variabile în funcție de gen și de număr.
- ✓ În limba greacă adjectivele prezintă trei grade de comparație: pozitivul, comparativul și superlativul, realizate prin mijloace sintetice (de regulă) sau analitice (rar).
- ✓ În mod obișnuit, comparativul grec se realizează prin adăugarea sufixului -τερο-, iar superlativul prin adăugarea sufixului -τατο-, la tema de pozitiv (m./n.) a adjectivului; acestea se declină după modelul adjectivelor de clasa I.
- ✓ Câteva adjective (care înseamnă „bun”, „rău”, „mare”, „mic”, „mult”) își formează comparativul și superlativul în mod neregulat, de la altă temă decât cea de pozitiv și cu alte sufixe (μέγας – μείζων – μέγιστος).
- ✓ Pentru a exprima complementul comparativului, în limba greacă se folosește de cele mai multe ori cazul genitiv fără prepoziție.

INFORMAȚII AVANSATE

17.15 **Comparative în -ιων.** Dintre comparativele de acest tip sunt atestate în NT doar: βέλτιον, ἐλάσσων (ἐλάττων), ἥσσον, κάλλιον, κρείσσων (κρείττων), μείζων, πλείων, τάχιον și χείρων. Locul comparativelor în -ιων și al superlativelor în -ιστος va fi luat treptat de forme în -τερος/-τατος sau de formule analitice.

17.16 **Adjectivele ἐξώτερος, -τατος, ἐσώτερος, -τατος, κατώτερος** etc. dublează în greaca biblică vechi comparative sau superlative adverbiale în -τέρω / -τάτω (de ex. τὴν Βαιθωρων τὴν ἀνωτέρω, 3 Rg. 10:22, dar și τὸ εὖρος τῆς ἀνωτέρας τῶν πλευρῶν, Iez. 41:7). Împotriva tendinței generale de extindere a formelor de comparativ în dauna celor de superlativ, πρῶτος este folosit deseori în locul lui πρότερος, de ex. ἄνθρωπος εἶχεν τέκνα δύο. καὶ προσελθὼν τῷ πρώτῳ εἶπε „un om avea doi fii; și, ducându-se la cel dintâi, i-a zis” (Mt. 21:28).

17.17 **Pozitivul în locul comparativului sau superlativului.** Pe seama unei influențe ebraice¹ este pus faptul că, în locul unui comparativ sau al unui superlativ, uneori în NT se folosește forma simplă de pozitiv: καλόν ἐστίν σε εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζῶνιν χωλὸν ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν „(mai) bine îți este să intri în viață șchiop decât, având amândouă picioarele, să fii azvârlit în gheena” (Mc. 9:45), ποία ἐντολὴ μεγάλῃ ἐν τῷ νόμῳ; „care poruncă este mai mare în lege?” (Mt. 22:36).

¹ Limba ebraică nu are o comparație propriu-zisă a adjectivelor.

EXERCITI DE TRADUCERE

LXX

1. και ποιήσω σε εις ἔθνος μέγα και εὐλογήσω σε και μεγαλυνῶ τὸ ὄνομά σου, και ἔση εὐλογητός. (Gen. 12:2)
2. δίκαιος εἶ ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἐποίησας ἡμῖν, και πάντα τὰ ἔργα σου ἀληθινά, και εὐθεῖαι αἱ ὁδοί σου, και πᾶσαι αἱ κρίσεις σου ἀληθεῖς. (Od. 7:27)
3. ὡσπερ δρόσος ἐν ἀμῆτῳ και ὡσπερ ὑετός ἐν θέρει οὕτως οὐκ ἔστιν ἄφρονι τιμή. (Pron. 26:1)
4. αὐτὸς ἀποκαλύπτει βαθέα και ἀπόκρυφα γινώσκων τὰ ἐν τῷ σκότει και τὸ φῶς μετ' αὐτοῦ ἐστιν. (Dan.TH 2:22)
5. και ἐποίησεν ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους, τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν εις ἀρχὰς τῆς ἡμέρας και τὸν φωστῆρα τὸν ἐλάσσω εις ἀρχὰς τῆς νυκτός, και τοὺς ἀστέρας. (Gen. 1:16)
6. και ἐπιστρέψει βασιλεὺς βορρᾶ και συνάξει πόλεως συναγωγὴν μείζονα παρὰ τὴν πρώτην. (Dan. 11:13)
7. ὅτι κρεῖσσον τὸ ἔλεός σου ὑπὲρ ζωᾶς· τὰ χεῖλη μου ἐπαινέσουσίν σε. (Ps. 62:4)
8. πάντα γὰρ ταῦτα τὰ κακοῆθη πάθη ὁ σώφρων νοῦς ἀπωθεῖται ὡσπερ και τὸν θυμόν και γὰρ τούτου δεσπόζει. (4 Mac. 2:16)
9. οἱ Ομμιν πρότεροι ἐνεκάθηοντο ἐπ' αὐτῆς ἔθνος μέγα και πολὺ και ισχύοντες ὡσπερ οἱ Ενακιμ. (Deut. 2:10)

NT

1. ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα πολλῇ παρρησίᾳ χρώμεθα. (2 Cor. 3:12)
2. και πολλῶ πλείους ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ. (In. 4:41)
3. καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἐν ἐστίν και μέλη πολλὰ ἔχει, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος πολλὰ ὄντα ἐν ἐστίν σῶμα, οὕτως και ὁ Χριστός. (1 Cor. 12:12)
4. και ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, και ἔσεσθε υἱοὶ ὑψίστου, ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστίν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους και πονηροὺς. (Lc. 6:35)
5. και εἶδον, και ἰδοὺ νεφέλη λευκὴ, και ἐπὶ τὴν νεφέλην καθήμενον ὅμοιον υἱὸν ἀνθρώπου, ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν και ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ δρέπανον ὀξύ. (Aroc. 14:14)
6. τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμενον και γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ, Θέλεις ὑγιῆς γενέσθαι; (In. 5:6)
7. και εἶδον ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγίδα τὴν ἕκτην, και σεισμός μέγας ἐγένετο και ὁ ἥλιος ἐγένετο μέλας ὡς σάκκος τρίχινος και ἡ σελήνη ὅλη ἐγένετο ὡς αἷμα. (Aroc. 6:12)
8. τὸ λοιπόν, ἀδελφοί, ὅσα ἐστίν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλή, ὅσα εὐφρημα, εἴ τις ἀρετὴ και εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε. (Flp. 4:8)
9. τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖσσον ἀλλὰ εἰς τὸ ἦσσον συνέρχεσθε. (1 Cor. 11:17)
10. οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς και Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον και τὸ ἄνηθον και τὸ κύμινον και ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν και τὸ ἔλεος και τὴν πίστιν. (Mt. 23:23)

	traducere	frecvență în NT
ἀποδίδωμι	dau înapoi, plătesc, răsplătesc	48
βούλομαι	vreau	37
γενεά, -ᾶς, ἡ	generație	genealogie – (disciplină care studiază) filiația unei familii 43
διάβολος, -ου, ὁ	diavol	diabolic 37
ἐπιγινώσκω	știu, înțeleg	44
ἐτοιμάζω	pregăti	40
ἥλιος, -ου, ὁ	soare	helio – cel mai ușor dintre gazele din atmosfera 32
ἰκανός, -ή, -όν	îndestulător, destul; capabil să	39
κλαίω	plâng	40
μαρτυρία, -ας, ἡ	mărturisire	37
μάρτυς, -τυρος ὁ	martor	35
μέλος, -ους, τό	membru, mădular	34
μισέω	urăsc	misogin – care urăște femeile 40
ὅμοιος, -α, -ον	asemănător	45
ὁμοίως	la fel, aidoma	30
οὐαί	vai!	46
παραγίνομαι	mă înfățișez, vin	37
παρίστημι	(mă) înfățișez	parastas – slujbă pentru pomenirea celor morți 41
προσφέρω	aduc, ofer	47
σοφός, -ή, -όν	înțelept	sofist 20
φανερῶω	vădesc, înfățișez	diafan – care lasă să treacă lumina, translucid, fin, vaporos 49
φυλακή, -ῆς, ἡ	strajă, temniță	47
χωρίς (+G)	fără, cu excepția	41

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Homeopat, helioterapie, sofism, misandria, martirologiu, heliotrop, heliocentric, apodoză, prosfora, homoioteleuton (homeoteleută).

Cuvinte învățate până acum: 402
Total ocurențe în această secțiune: 909
Procentaj ocurențe în NT: 82,61%

Capitolul XVIII

AORISTUL INDICATIV ACTIV & MEDIU (aoristul I)

În acest capitol vei învăța:

- ce este aoristul, care este sensul lui și cum se traduce
- că în greacă există două tipuri de aorist (I și II), deosebite din punct de vedere morfologic
- cum se formează și cum se conjugă aoristul I la diatezele activă și medie

18.1 **Introducere.** Aoristul este unul dintre cele mai importante timpuri ale verbului grec, din moment ce tema de aorist exprimă *acțiunea verbală în sine*. La indicativ, spre deosebire de imperfect (format pe tema de prezent), care pune accent pe caracterul progresiv sau repetitiv al unei acțiuni trecute, dar și de perfect, care arată consecințele unei acțiuni, *aoristul indică simplul fapt că o acțiune a avut loc*, dar nu ni se precizează exact când și mai ales cum a avut loc.

Într-adevăr, ἄ-όριστος înseamnă „ne-determinat”, „in-definit”. Totuși, prin opoziție cu tema de prezent și de fiecare dată în funcție de context, aoristul poate avea o valoare punctuală, indicând faptul că acțiunea verbului s-a desfășurat într-un moment precis¹. Compară, în limba română: „fapta se petrecea/se petrecu/s-a petrecut cu cinci minute înainte”.

	Singular		Plural
1.	ἔλυσα am dezlegat		ἔλύσαμεν am dezlegat
2.	ἔλυσας ai dezlegat		ἔλύσατε ați dezlegat
3.	ἔλυσε(ν) a dezlegat		ἔλυσαν au dezlegat

	Singular		Plural
1.	ἔλυσάμην mi-am/m-am dezlegat		ἔλυσάμεθα ne-am dezlegat
2.	ἔλύσω ți-ai/te-ai dezlegat		ἔλύσασθε v-ați dezlegat
3.	ἔλύσατο și-a/s-a dezlegat		ἔλύσαντο și-au/s-au dezlegat

Proiecție

18.2 **Traducere.** Așadar, aoristul indicativ exprimă de obicei un trecut neutru cu valoare generală. Cum traduci în română un timp atât de vag? Chiar dacă structural este asemănător perfectului simplu, care la noi a dobândit valoare literară sau regională, în limba română actuală *aoristul indicativ corespunde cel mai bine perfectului compus*, care și el, în română, are extensiuni diverse în sfera trecutului.

Primul impuls va fi deci să traducem forme precum ἐβάπτισα, εἶπον, ἀνέστη prin „am botezat”, „am zis”, respectiv „s-a înălțat”. Nu trebuie să uii însă că, uneori, poți traduce aoristul prin perfectul simplu („botezai”, „zisei”, „mă înălțai”), mai

¹ Indicativul este singurul mod unde aoristul implică o perspectivă temporală (relatează evenimente din trecut), fapt care se manifestă prin prezența augmentului și a desinențelor secundare. La celelalte moduri aoristul își păstrează sensul de bază, exprimând pur și simplu acțiunea verbului, fără vreo referire la modul de desfășurare sau la plasarea ei în timp.

mult ca perfectul românesc („botezasem” etc.) sau poți introduce în traducere anumite adverbe ori perifraze verbale care să-i precizeze sensul (de ex. „am început să botez”)¹. În afara indicativului aoristul are o valoare pur aspectuală, nu temporală.

MODUL DE FORMARE

18.3 Din punct de vedere strict morfologic, există două tipuri de aorist, numite convențional I și II. Sensul unui verb la aorist nu este însă dependent de modul în care acesta a fost format. În greacă, cu foarte puține excepții (§ 18.14), verbele au un aorist fie de tipul I, fie de tipul II, nu ambele. În această lecție vei învăța formele de aorist I.

Este important de reținut faptul că aoristul I și aoristul II nu sunt timpuri diferite (și prin urmare nu se traduc altfel), ci doar modalități diferite de formare a aceluiași timp. Analogia curentă se face cu limba engleză: aoristul I este comparat cu trecutul verbelor regulate, care se formează prin adăugarea sufixului -ed (help-*helped*, look-*looked*, walk-*walked* etc.); iar aoristul II este asemănat cu trecutul verbelor neregulate (do-*did*, eat-*ate*, see-*saw* etc.).

18.4 Totuși, dacă nu prin sens, prin ce se diferențiază aoristul I de aoristul II? Cel mai simplu este de ținut minte că aoristul I se formează cu ajutorul sufixului -σα- (plasat după radical și înainte de desinențe); toate celelalte aoriste (formate cu vocală tematică, reduplicare, direct pe radical sau cu alte sufixe) aparțin tipului II.

18.5 **Tema de aorist.** Aoristul este un timp secundar, dar își constituie propria temă² – spre deosebire de imperfect, care utilizează tema de prezent. La fel ca timpul viitor, aoristul se construiește direct pe radicalul verbal.

λύω
λύσω
ἔλυσα
λέλυκα
λέλυμαι
ἐλύθην

Sufixele din tema de prezent nu se păstrează și la aorist. Amintește-ți că aoristul nu se formează de la tema de prezent și astfel îți vei explica mai ușor „de ce au dispărut unele litere” cu care te-ai obișnuit la prezent și la imperfect. Compară: prez. μανθάνω „învăț”, imperf. ἐμάνθανον „învățam”, aor. ἔμαθον „am învățat”; λαμβάνω „iau”, imperf. ἐλάμβανον „luam”, aor. ἔλαβον „am luat”.

În cazul aoristului I, pentru diatezele activă și medie, tema de aorist poate fi aflată pornind de la cea de-a treia formă de dicționar, cea de indicativ aorist, prin înlăturarea augmentului și a terminației de pers. I sg. (-α sau -άμην). Astfel, tema propriu-zisă de aorist a verbului λύω „dezleg” (aor. ἔλυσα) este *λυσ-, iar a verbului βλέπω „privesc” (aor. ἔβλεψα) este *βλεψ-. La indicativ, această temă a fost lărgită cu un -α, care nu este altceva decât vocalizarea desinenței -v.

18.6 **Desinențe.** Aoristul I prezintă sufixul -σ(α)- după radicalul verbal și înaintea desinențelor. Ca timp secundar al indicativului, aoristul are augment (§ 14.5). Se folosesc *desinențele secundare active* (-v, -σ, -τ, -μεν, -τε, -vτ) sau *medio-pasive* (-μην, -σο, -το, -μεθα, -σθε, -vτο).

CLASIFICARE	
1. Aorist I	a) <u>sigmatic</u> (ἔλυσα < λύω, ἐποίησα < ποιέω, ἔβλεψα < βλέπω) b) <u>asigmatic</u> (ἔφηνα < φαίνω)
2. Aorist II tematic	a) radical (ἔλιπον < λείπω) b) cu reduplicare (ἤγαγον < ἄγω)
3. Aorist II atematic	a) radical (ἔβην < βαίνω) b) cu sufixul -κα- (ἔθηκα < τίθημι) c) cu sufixul -η- (ἔχάρην < χαίρω)

¹ Mai ales persoana a III-a se pretează traducerii aoristului grec prin perfectul simplu românesc. Dar aceasta ține de firescul limbii române actuale.

² Dincolo de clasificarea de mai sus, aoristul prezintă două teme distincte (§ 8.15): a) tema pentru diatezele activă și medie și b) tema pentru diateza pasivă. Aici este vorba despre prima dintre cele două teme, din moment ce aoristul pasiv va fi discutat ulterior (§ 20.3)

AORISTUL I ACTIV

18.7 Acesta este cel mai frecvent tip de aorist. El este caracterizat prin sufixul -σ-, de cele mai multe ori lărgit la -σα-¹, inserat între radical și desinențe. La indicativ prezintă augment și desinențe secundare.

augment + radical + sufixul -σα- + desinențe secundare active
 ἐ + λυ + σα + μεν

18.8 **Aoristul I sigmatic** caracterizează verbele cu radicalul în vocală și în oclusivă. Combinația dintre augment și radical determină aceleași modificări fonetice precum cele produse la imperfect (§ 14.7), iar cea dintre radical și sufixul -σα- duce la aceleași modificări precum cele de la viitorul sigmatic (§ 13.8). Vocala scurtă a verbelor contrase se lungeste înaintea sufixului aoristic.

Datorită flexiunii sale regulate, aoristul sigmatic este singurul tip productiv dintre toate tipurile de aorist.

18.9 **Paradigme.** La diateza activă, augmentul este plasat înaintea temei de aorist (radical + sufixul -σα-), iar după temă sunt utilizate desinențele secundare active.

a) Verbele terminate în -ίω și -ύω se conjugă fără modificarea radicalului:

		ἐ- *λυ-σα-	
Sg.	1	ἔ-λυ-σα	am dezlegat
	2	ἔ-λυ-σα-ς	ai dezlegat
	3	ἔ-λυ-σε(v) ²	a dezlegat
Pl.	1	ἐ-λύ-σα-μεν	am dezlegat
	2	ἐ-λύ-σα-τε	ați dezlegat
	3	ἔ-λυ-σα-ν	au dezlegat

b) Vocala scurtă a verbelor contrase (terminate în -άω, -έω, -όω) se lungeste, exact ca la viitor:

		ἐ- *ἀγαπα-σα-		ἐ- *ποιε-σα-		ἐ- *δουλο-σα-	
Sg.	1	ἠγάπη-σα	am iubit	ἐ-ποίη-σα	am făcut	ἐ-δούλω-σα	am slujit
	2	ἠγάπη-σα-ς	ai iubit	ἐ-ποίη-σα-ς	ai făcut	ἐ-δούλω-σα-ς	ai slujit
	3	ἠγάπη-σε(v)	a iubit	ἐ-ποίη-σε(v)	a făcut	ἐ-δούλω-σε(v)	a slujit
Pl.	1	ἠγαπή-σα-μεν	am iubit	ἐ-ποίη-σα-μεν	am făcut	ἐ-δουλώ-σα-μεν	am slujit
	2	ἠγαπή-σα-τε	ați iubit	ἐ-ποίη-σα-τε	ați făcut	ἐ-δουλώ-σα-τε	ați slujit
	3	ἠγάπη-σα-ν	au iubit	ἐ-ποίη-σα-ν	au făcut	ἐ-δούλω-σα-ν	au slujit

¹ La aoristul I, datorită faptului că succeda unei consoane, desinența -ν s-a vocalizat (*-σν > -σα) și apoi s-a extins la întreaga paradigmă de indicativ, fiind asimilată sufixului aoristic.

² Terminația -σε (pers. a III-a sg. activ) se explică fie prin analogie (cu pers. a III-a de imperfect sau de perfect), fie prin diferențiere (de pers. I sg. activ, unde terminația este -σα).

c) Verbele cu radicalul terminat în oclisivă (labială, dentală sau velară) au aorist sigmatic și se conjugă precum cele anterioare (în vocală). Numai modul de formare a temei de aorist duce la apariția unor particularități – tocmai pentru că radicalul se termină în consoană, nu în vocală – și este expus mai jos (vezi regulile de la § 13.5):

<i>Labiale</i>	-π-	(βλέπω)	ἐ-βλεπ-σα	→	ἔβλεψα	am privit
	-β-	(διατρίβω)	δι-ε-τριβ-σα	→	διέτριψα	am petrecut
	-φ-	(γράφω)	ἐ-γραφ-σα	→	ἔγραψα	am scris
	[-πτ-]	(κόπτω)	ἐ-κοπ-σα	→	ἔκοψα	am lovit
<i>Dentale</i>	[-ζ-]	(βαπτίζω)	ἐ-βαπτιδ-σα	→	ἐβάπτισα	am botezat
	-θ-	(πειθω)	ἐ-πειθ-σα	→	ἔπεισα	am convins
<i>Velare</i>	-κ-	(διώκω)	ἐ-διωκ-σα	→	ἐδίωξα	am urmărit
	-γ-	(πνίγω)	ἐ-πνιγ-σα	→	ἔπνιξα	am sufocat
	-χ-	(τρέχω)	ἐ-τρεχ-σα	→	ἔτρεξα	am alergat
	[-σσ-]	(πράσσω)	ἐ-πραγ-σα	→	ἔπραξα	am făcut

OBSERVAȚIE: Un prezent în -πτω indică un radical terminat într-o labială (π, β, φ); un prezent în -ζω, un radical terminat în γ (și γγ) sau în δ; un prezent în -σσω, un radical terminat în κ, γ, χ, τ, θ.

18.10 Aoristul I asigmatic. Verbele al căror radical se termină într-o consoană lichidă (λ, μ, ν, ρ) prezintă o formă asigmatică de aorist I. Aceasta rezultă din căderea lui -σ- imediat după lichidă, cădere care este compensată de lungirea vocalei precedente (§ 15.10):

<i>Lichide</i>	-λ-	(ἀγγέλλω)	ἐ-ἀγγελ-σα	→	ἤγγειλα	am vestit
	-ν-	(φαίνω)	ἐ-φαν-σα	→	ἔφηνα	am vădit
	-ν-	(κρίνω)	ἐ-κριν-σα	→	ἔκρινα	am judecat
	-ρ-	(σπείρω)	ἐ-σπερ-σα	→	ἔσπειρα	am semănat

Din nou, atenția noastră trebuie îndreptată către modul de formare a temei de aorist și nu către conjugarea propriu-zisă a verbului. Căci, exceptând căderea lui sigma și lungirea compensatorie, aoristul acestor verbe se conjugă la fel ca aoristul I sigmatic:

ἐ- [*] ἀγγελ-σα-			ἐ- [*] κριν-σα-		
Sg.	1	ἤγγειλ-α am vestit	Sg.	1	ἔ-κριν-α am judecat
	2	ἤγγειλ-α-ς ai vestit		2	ἔ-κριν-α-ς ai judecat
	3	ἤγγειλ-ε(ν) a vestit		3	ἔ-κριν-ε(ν) a judecat
Pl.	1	ἤγγειλ-α-μεν am vestit	Pl.	1	ἐ-κρίν-α-μεν am judecat
	2	ἤγγειλ-α-τε ați vestit		2	ἐ-κρίν-α-τε ați judecat
	3	ἤγγειλ-α-ν au vestit		3	ἔ-κριν-α-ν au judecat

OBSERVAȚIE: Accentul este cât mai retras posibil, dar nu mai departe de a treia silabă (socotind silabele de la sfârșitul spre începutul cuvântului), v. § 1.15 și § 1.16.

AORISTUL I MEDIU

18.11 Toate aoristele medii se formează la fel ca aoristele active. Singura diferență constă în faptul că aoristul activ are desinențe active, în timp ce aoristul mediu folosește desinențe medio-pasive.

augment + radical + sufixul -σα- + desinențe secundare medio-pasive
έ + λυ + σα + μην

Nu uita că la viitor și la aorist, spre deosebire de alte timpuri ale indicativului (unde formele sunt comune), diateza pasivă se formează altfel decât diateza medie.

18.12 Practic, la tema de aorist activ se adaugă desinențele medio-pasive:

	έ-*λυ-σα-	
Sg.	1 έ-λυ-σά-μην	mi-am/m-am dezlegat
	2 έ-λύ-σω ¹	ți-ai/te-ai dezlegat
	3 έ-λύ-σα-το	și-a/s-a dezlegat
Pl.	1 έ-λυ-σά-μεθα	ne-am dezlegat
	2 έ-λύ-σα-σθε	v-ați dezlegat
	3 έ-λύ-σα-ντο	și-au/s-au dezlegat

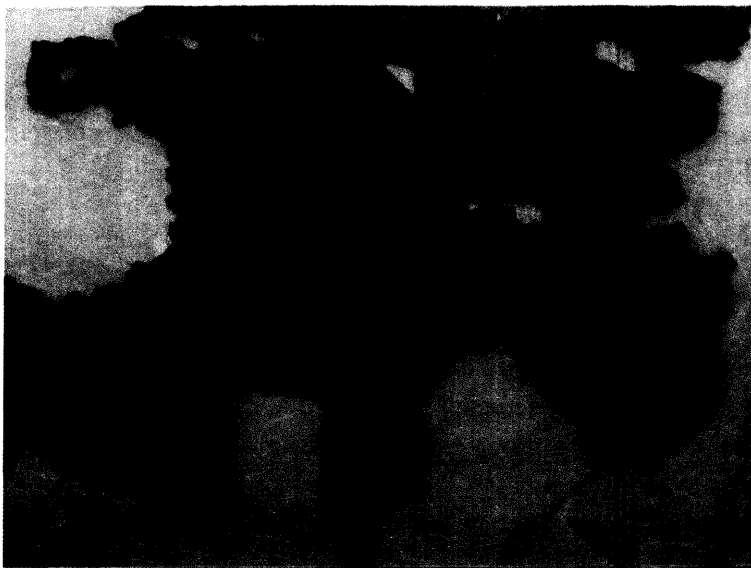
18.13 După același model se conjugă verbele contrase (έτιμησάμην, έτιμήσω... ; έποιησάμην, έποιήσω... ; έδουλωσάμην, έδουλώσω...), temele în oclisivă (έτρεψάμην, έτρέψω... ; έγραψάμην, έγράψω...) și cele în lichidă (ήγγειλάμην, ήγγείλω... ; έσπειράμην, έσπείρω...).

REZUMAT

- ✓ Aoristul este un timp verbal, extrem de des utilizat și prin aceasta foarte important. La indicativ, el exprimă – fără să descrie – o acțiune nedefinită, care a avut loc cândva în trecut. În opoziție cu imperfectul, care denumea o acțiune progresivă (în desfășurare), aoristul are adesea o valoare punctuală, indicând un act singular (punctual).
- ✓ Aoristul indicativ grec se traduce de obicei prin perfectul compus românesc, dar uneori, în funcție de context sau de stil, traducătorul poate alege să folosească perfectul simplu sau chiar mai mult ca perfectul.
- ✓ Există două mari tipuri de aorist (I și II), cu subcategoriile, diferențiate din punct de vedere strict morfologic, nu semantic. În general, verbele au un aorist fie de tipul I, fie de tipul II, nu ambele tipuri.

¹ Desinența medio-pasivă de persoana a II.sg. este -σο. Forma έλύσω se datorează căderii lui -σ- intervocalic și contragerii vocalelor rămase în hiat (έ-λύ-σα-σο > έ-λύ-σα-ο > έλύσω).

- ✓ Aoristul I se formează din augment, radical, sufixul -σα- și desinențele secundare active (pentru diateza activă) sau medii (pentru diateza medie). În funcție de sufixul folosit (-σα- ori varianta lui redusă -α-), vorbim de aorist I sigmatic și aorist I asigmatic.
- ✓ Augmentul (ἐ) prefixează radicalul și marchează o acțiune trecută; apare doar la indicativul imperfect, aorist și mai mult ca perfect.
- ✓ Înaintea sufixului -σα- de aorist, verbele cu radicalul terminat în vocală o lungesc (ἐδούλωσα), iar verbele cu radicalul terminat în oclisivă o modifică potrivit unor reguli deductibile (ἔγραψα, v. § 13.5); la verbele cu radicalul terminat în lichidă, sigma din sufixul -σα- cade și lungește compensatoriu vocala anterioară lichidei (ἤγγειλα).
- ✓ Terminațiile aoristului sigmatic sunt -σα, -σας, -σε, -σαμεν, -σατε, -σαν (pentru activ) și -σάμην, -σω, -σατο, -σάμεθα, -σάσθε, -σάντο (pentru mediu); aoristul asigmatic are aceleași terminații, dar, firește, fără sigma.

📖 Printre faimoasele „manuscrite de la Marea Moartă” (găsite în grotle de lângă Qumran, 1946-1956) există și texte scrise în limba greacă, precum manuscrisul 8HevXIIgr (datat sec. I d.Hr.), care conține o versiune a „profeților mici”, comparabilă cu cea din LXX. Acest lucru dovedește o dată în plus cât de mult era răspândită greaca printre evreii de la începutul erei creștine, alături sau în dauna limbilor aramaică și ebraică. Imaginea de mai sus prezintă un fragment din Avacum 2-3. Sursa: „Greek Minor Prophets (Dead Sea Scrolls)”, pe site-ul *Litteral's Christian Library*, adresa URL: <http://litteralchristianlibrary.wetpaint.com/page/Greek+Minor+Prophets+%28Dead+Sea+Scrolls%29>

INFORMAȚII AVANSATE

18. 14 **Verbe cu aorist I și II.** De regulă, verbul grec își formează aoristul fie „slab” (cu sufixul -σα-), fie „tare” (fără sufix), adică are fie un aorist I, fie un aorist II. Câteva verbe fac totuși excepție de la această observație: ἄγω (aor. I ἤξα și aor. II ἤγαγον, în NT numai în compuși), ἀμαρτάνω „păcătuiesc” (aor. I ἡμάρτησα și aor. II ἤμαρτον), λείπω „las” (aor. I ἔλειψα și aor. II ἔλιπον, în NT numai în compuși).

18. 15 **Aoristul verbelor contrase.** Verbele în -άω își lungesc vocala finală a radicalului la η. Totuși, verbele contrase în α pur realizează contragerea la ᾶ, de ex. κοπιάω „ostenesc” are aoristul ἐκοπίασα, iar ἀγαλλιάω „exult” prezintă aoristul activ ἠγαλλίασα sau mediu ἠγαλλιασάμην.

Cu titlu de excepție, unele verbe nu lungesc vocala radicalului înaintea sufixului de aorist, de ex. prez. πεινάω „mi-e foame” › aor. ἐπείνασα; prez. καλέω „chem” › aor. ἐκάλεσα; prez. σπάω „scot” › aor. ἔσπασα; prez. τελέω „săvârșesc” › aor. ἐτέλεσα.

EXERCITI DE TRADUCERE

LXX

1. ἔλυσαν τὰ τεῖχα Ἱεροσολύμων καὶ τοὺς πύργους αὐτῶν ἐνεπύρισαν ἐν πυρὶ. (1 Ezr. 1:52)
2. εἶπεν δὲ ὁ βασιλεὺς τίνα δόξαν ἢ χάριν ἐποίησαμεν τῷ Μαρδοχαίῳ καὶ εἶπαν οἱ διάκονοι τοῦ βασιλέως οὐκ ἐποίησας αὐτῷ οὐδέν. (Est. 6:3)
3. πάντες οὗτοι συνόκισαν γυναῖκας ἀλλογενεῖς καὶ ἀπέλυσαν αὐτὰς σὺν τέκνοις. (1 Ezr. 9:36)
4. καὶ οὐκ ἔγνωσαν μυστήρια θεοῦ οὐδὲ μισθὸν ἤλπισαν ὀσιότητος οὐδὲ ἔκριναν γέρας ψυχῶν ἀμώμων. (Ἰηθ. 2:22)
5. καὶ ἦλατο ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα κυρίου καὶ συνέτριψεν αὐτόν ὥσει συντρίψει ἔριφον καὶ οὐδὲν ἦν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ καὶ οὐκ ἀπήγγειλεν τῷ πατρὶ αὐτοῦ καὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ ὃ ἐποίησεν. (Jud. 14:6)
6. καὶ ἀπήγγειλεν Σαμουηλ πάντας τοὺς λόγους καὶ οὐκ ἔκρυπεν ἀπ' αὐτοῦ καὶ εἶπεν Ἥλι κύριος αὐτός τὸ ἀγαθὸν ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσει. (1 Sam 3:18)
7. ἠγάπησαν κινεῖν πόδας αὐτῶν καὶ οὐκ ἐφείσαντο καὶ ὁ θεὸς οὐκ εὐδόκησεν ἐν αὐτοῖς. (Jer. 14:10)
8. ἐν τίνι ἐνετροφήσατε καὶ ἐπὶ τίνα ἠνοίζατε τὸ στόμα ὑμῶν καὶ ἐπὶ τίνα ἐχαλάσατε τὴν γλῶσσαν ὑμῶν οὐχ ὑμεῖς ἐστε τέκνα ἀπωλείας σπέρμα ἄνομον. (Is. 57:4)
9. καὶ ὤκησαμεν ἐν σκηναῖς καὶ ἠκούσαμεν καὶ ἐποίησαμεν κατὰ πάντα ἃ ἐνετείλατο ἡμῖν Ἰωναδαβ ὁ πατὴρ ἡμῶν. (Jer. 42:10)
10. καὶ εἰσήνεγκεν τὴν κιβωτὸν εἰς τὴν σκηνὴν καὶ ἐπέθηκεν τὸ κατακάλυμμα τοῦ καταπετάσματος καὶ ἐσκέπασεν τὴν κιβωτὸν τοῦ μαρτυρίου ὃν τρόπον συνέταξεν κύριος τῷ Μωυσῆ. (Ex. 40:21)

NT

1. ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν. (2 Cor. 4:13)
2. ἐτήρησάς μου τὸν λόγον καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου. (Apor. 3:8)
3. καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον καὶ ἔκλεισεν καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ. (Apor. 20:3)
4. καὶ ὅτε ἤκουσα καὶ ἔβλεψα, ἔπεσα προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύοντός μοι ταῦτα. (Apor. 22:8)
5. οὓς δὲ προώρισεν, τούτους καὶ ἐκάλεσεν· καὶ οὓς ἐκάλεσεν, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν· οὓς δὲ ἐδικαίωσεν, τούτους καὶ ἐδόξασεν. (Rom. 8:30)
6. τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν ἠργάσατο εἰς ἐμέ. (Mt. 26:10)
7. εὕρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ θεοῦ ὅτι ἠγειρεν τὸν Χριστόν, ὃν οὐκ ἠγειρεν εἶπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. (1 Cor. 15:15)
8. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦσαν τὸ πτώμα καὶ ἔθαψαν αὐτὸν καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ Ἰησοῦ. (Mt. 14:12)
9. καὶ αἰτήσας πινακίδιον ἔγραψεν λέγων, Ἰωάννης ἐστὶν ὄνομα αὐτοῦ. καὶ ἐθαύμασαν πάντες. (Lc. 1:63)
10. ἐπεινάσα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἦμην καὶ συνηγάγετέ με. (Mt. 25:35)
11. κάκειθεν ἠτήσαντο βασιλέα καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς τὸν Σαοῦλ υἱὸν Κίς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, ἔτη τεσσεράκοντα. (Frt. 13:21)

	traducere		frecvență în NT
άνεμος, -ου, ό	vânt	<i>anemonă</i> – plantă a cărei floare este <i>anemofilă</i> , adică se deschide când bate vântul	31
βλασφημέω	hulesc	<i>a blasfemia</i> (cf. lat. <i>blastimare</i> , rom. <i>blestem</i>)	34
διαθήκη, -ης, ή	testament	ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ – Noul Testament ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ – Vechiul Testament	33
δικαιόω	îndreptătesc, declar drept		39
ἐγγίζω	mă apropii		42
ἐγγός	aproape		31
ἐπιθυμία, -ας, ή	dorință arzătoare, poftă		38
ἐπιτίθημι	pun pe		39
εὐχαριστέω	mulțumesc	<i>eucharistie</i>	38
θηρίον, -ου, τό	fiară		46
καθαρίζω	curăț	<i>catharsis</i> – concept utilizat de Aristotel pentru a sublinia rolul purificator al artei	31
Καῖσαρ, -ος, ό	Caesar (Cezar)	<i>cezarism</i> – guvernământ despotice, susținut de armată	29
λογίζομαι	consider, gândesc		40
μετανοέω	mă căiesc	<i>metanie</i> – îngenunchere în semn de pocăință	34
μνημεῖον, -ου, τό	mormânt, monument		40
οἰκοδομέω	clădesc		40
οἶνος, -ου, ό	vin	<i>enolog</i> – specialist în vinuri și produse derivate din vinuri	34
ὀργή, -ῆς, ή	mânie		36
πάντοτε	întotdeauna		41
πειράζω	încerc, ispitesc		38
ποτήριον, -ου, τό	cupă, potir	<i>potabil</i>	31
πτωχός, -ή, -όν	sărac		34
χρεία, -ας, ή	nevoie		49

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Epitet, enotecă, mătăanii, empiric, orgiastic, logistică.

Cuvinte învățate până acum: 425

Total ocurențe în această secțiune: 848

Procentaj ocurențe în NT: 83,23%

Capitolul XIX

AORISTUL INDICATIV ACTIV & MEDIU (aoristul II)

În acest capitol vei învăța:

- cum se definește aoristul II în raport cu aoristul I
- cum se formează și cum se conjugă aoristul II tematic la diatezele activă și medie
- aoristul câtorva verbe „neregulate”

19.1 **Identificare.** După cum am văzut în lecția precedentă, aoristul II se diferențiază de aoristul I nu prin sens, ci prin faptul că nu utilizează sufixul -σα-. Deși mai puțin numeroase, majoritatea verbelor care au acest tip de aorist aparțin fondului lexical principal și păstrează caracteristici arhaice de limbă.

Pornind de la tema de prezent, nu există nici o posibilitate să știi dacă un anumit verb grec are aorist I sau II. Ai putea crede, de exemplu, că verbul ἄγω „duc, cu viitorul ἄξω, își va forma aoristul în mod similar, sigmatic. De fapt, ἄγω are un aorist II (ἤγαγον), pe care nu aveai cum să îl anticipezi. Cu timpul vei reține unele verbe mai importante care prezintă aorist II, dar dicționarul rămâne cel mai sigur sprijin în această privință¹.

	Singular		Plural	
1.	ἔλαβον	am luat	ἐλάβομεν	am luat
2.	ἔλαβες	ai luat	ἐλάβετε	ați luat
3.	ἔλαβε(v)	a luat	ἔλαβον	au luat

	Singular		Plural	
1.	ἐλάβομην	mi-am/m-am luat	ἐλάβομεθα	ne-am luat
2.	ἐλάβου	ți-ai/te-ai luat	ἐλάβεσθε	v-ați luat
3.	ἐλάβετο	și-a/s-a luat	ἐλάβοντο	și-au/s-au luat

	Singular		Plural	
1.	ἔβην	am mers	ἔβημεν	am mers
2.	ἔβης	ai mers	ἔβητε	ați mers
3.	ἔβη	a mers	ἔβησαν	au mers

Proiecție

19.2 **Clasificare.** În funcție de utilizarea (sau nu) a vocalei tematice, aoristul II se împarte în aorist tematic (radical ori cu reduplicare) și aorist atematic (radical, cu sufixul -κα- sau cu sufixul -η-), vezi pagina 178.

¹ Anexa 2 prezintă o listă cu cele mai uzuale verbe ale NT și semnalează unele astfel de neregularități.

AORISTUL II TEMATIC ACTIV

19.3 Aoristul II este format tot pe radicalul verbal, dar nu folosește sufixul -σα-. Pentru a lega desinențele de radical, aoristul II tematic utilizează vocala tematică o sau ε. La indicativ prezintă augment și desinențe secundare.

augment + radical + vocala tematică (o/ε) + desinențe secundare active
 ê + λαβ + o + μεν

Dacă la indicativ aoristul II are aceleași terminații cu ale imperfectului, la celelalte moduri, așa cum vei vedea ulterior, terminațiile de aorist II seamănă cu cele de prezent la modurile corespunzătoare, de ex. prez. βάλλω „arunc”, aor. έβαλον, imper. βάλε, conj. βάλω, inf. βαλεῖν, part. βαλόν.

19.4 **Paradigma.** Din moment ce verbul λύω are aorist I, nu poate fi folosit aici pentru exemplificare. În schimb, vom utiliza verbul λαμβάνω „iau”, al cărui aorist este έλαβον. Formele sunt următoarele:

		ê-*λαβ-ο/ε-	
Sg.	1	έ-λαβ-ο-ν	am luat
	2	έ-λαβ-ε-ς	ai luat
	3	έ-λαβ-ε(ν)	a luat
Pl.	1	έ-λάβ-ο-μεν	am luat
	2	έ-λάβ-ε-τε	ați luat
	3	έ-λαβ-ο-ν	au luat

OBSERVAȚII: •1. Ca la imperfectul indicativ, pers. I sg. are aceeași formă cu pers. a III-a pl. Numai contextul ne va ajuta să distingem între cele două posibilități. •2. Persoana a III-a sg. poate avea un -ν eufonic (de atracție).

19.5 **Aorist vs Imperfect.** La indicativ, acest tip de aorist se conjugă ca imperfectul verbelor în -ω, terminațiile sunt exact aceleași (-ov, -ες, -ε...). Totuși, formele de imperfect și de prezent se disting de cele de aorist II tematic prin faptul că imperfectul se formează pe tema de prezent, în timp ce verbele care au un aorist II prezintă fără excepție o *temă de aorist care se diferențiază de cea de prezent*¹.

		ê-*λαβ-ο/ε-				ê-*λαμβαν-ο/ε-	
Sg.	1	έ-λαβ-ο-ν	am luat	Sg.	1	έ-λάμβαν-ο-ν	luam
	2	έ-λαβ-ε-ς	ai luat		2	έ-λάμβαν-ε-ς	luai
	3	έ-λαβ-ε(ν)	a luat		3	έ-λάμβαν-ε(ν)	lua
Pl.	1	έ-λάβ-ο-μεν	am luat	Pl.	1	έ-λαμβάν-ο-μεν	luam
	2	έ-λάβ-ε-τε	ați luat		2	έ-λαμβάν-ε-τε	luați
	3	έ-λαβ-ο-ν	au luat		3	έ-λάμβαν-ο-ν	luau

¹ Această diferențiere între tema de prezent și cea de aorist se obține a) fie prin utilizarea aceluiași radical, dar cu grad vocalic diferit (λείπω „duc lipsă”, imperf. έλειπον, aor. έλιπον), b) fie prin absența la aorist a afixelor sau a reduplicării de prezent (μανθάνω „învăț”, imperf. έμάνθανον, aor. έμαθον), c) fie prin utilizarea unui radical diferit (τρέχω „alerg”, imperf. έτρεχον, aor. έδραμον).

19.6 **Verbele λέγω, βλέπω (ὁράω), φέρω** prezintă un aorist II tematic neregulat¹, în sensul că își construiesc aoristul pe alt radical decât cel de prezent:

- λέγω „spun” are aoristul εἶπον
- βλέπω „văd” (cu sinonimul ὁράω) are aoristul εἶδον
- φέρω „port” are aoristul ἤνεγκον

19.7 **Verbul ἄγω**. Câteva verbe au un aorist II tematic cu reduplicare. De exemplu, verbul ἄγω „duc”, al cărui radical este ἄγ-, își formează aoristul printr-o reduplicare silabică (aor. ἤγαγον). Exceptând această neregularitate, ele se conjugă ca toate celelalte verbe din această categorie: ἤγαγον, ἤγαγες, ἤγαγε(ν), ἤγάγομεν, ἤγάγετε, ἤγαγον.

O listă de verbe grecești care manifestă particularități sau neregularități în flexiune se găsește la § 20.17 și în Anexa 2 a acestei cărți.

AORISTUL II TEMATIC MEDIU

19.8 Regula enunțată la aoristul I mediu este valabilă și la aoristul II mediu: aoristele medii se formează pe baza furnizată de aoristele active, înlocuind desinențele active cu cele medio-pasive.

augment + radical + vocala tematică + desinențe secundare medio-pasive
έ + λαβ + ο + μεθα

19.9 Formele de aorist II mediu ale verbelor λαμβάνω „iau” și γίνομαι „devin” sunt prezentate mai jos. Dintre acestea, γίνομαι este verb deponent, deci are înțeles activ; conjugarea lui este însă regulată. Amintește-ți că formele de mediu și de pasiv nu sunt identice la aorist, aici fiind date doar formele medii:

έ-*λαβ-ο/ε-			έ-*γεν-ο/ε-		
Sg.	1	έ-λαβ-ό-μην mi-am/m-am luat	Sg.	1	έ-γεν-ό-μην am devenit
	2	έ-λάβ-ου ² ți-ai/te-ai luat		2	έ-γέν-ου ² ai devenit
	3	έ-λάβ-ε-το și-a/s-a luat		3	έ-γέν-ε-το a devenit
Pl.	1	έ-λαβ-ό-μεθα ne-am luat	Pl.	1	έ-γεν-ό-μεθα am devenit
	2	έ-λάβ-ε-σθε v-ați luat		2	έ-γέν-ε-σθε ați devenit
	3	έ-λάβ-ο-ντο și-au/s-au luat		3	έ-γέν-ο-ντο au devenit

OBSERVAȚII: •1. Remarcă încă o dată identitatea dintre terminațiile de aorist II mediu și cele de imperfect medio-pasiv. •2. Accentul se retrage pe cât posibil.

¹ Toate aceste trei verbe au și forme de aorist II cu terminații de aorist I: εἶπα, εἶδα, ἤνεγκα. (§ 19.14)

² Desinența medio-pasivă de persoana a II.sg. este tot -ου. Forma ἐλάβου s-a născut prin căderea lui σ intervocalic și ulterioara contragere vocalică (έ-λάβ-ε-σο > έ-λάβ-ε-ο > ἐλάβου).

AORISTUL II ATEMATIC

19.10 **Aoristul radical.** Câteva verbe al căror radical se termină în vocală își formează aoristul direct pe radical, fără sufix și fără vocală tematică. Această subcategorie de aoriste, numite de obicei *aoriste radicale*, se construiește adăugând la radicalul cu vocală lungă (sau lungită) desinențele secundare.

	βαίνω ¹ „merg” έ-*βη-	ἵστημι „stau” έ-*στη-	γινώσκω „cunosc” έ-*γνω-	δύνω „apun” έ-*δυ-
Sg.	1 έ-βη-ν	έ-στη-ν	έ-γνω-ν	έ-δυ-ν
	2 έ-βη-ς	έ-στη-ς	έ-γνω-ς	έ-δυ-ς
	3 έ-βη	έ-στη	έ-γνω	έ-δυ
Pl.	1 έ-βη-μεν	έ-στη-μεν	έ-γνω-μεν	έ-δυ-μεν
	2 έ-βη-τε	έ-στη-τε	έ-γνω-τε	έ-δυ-τε
	3 έ-βη-σαν	έ-στη-σαν	έ-γνω-σαν	έ-δυ-σαν

OBSERVAȚII: •1. Persoana a III-a sg. nu prezintă -ν de atracție, datorită faptului că s-ar confunda cu pers. I sg. •2. Persoana a III-a pl. folosește desinența -σαν, pe care ai întâlnit-o și la aoristul I. •3. Aoristele radicale au doar forme active, iar sensul lor este în general intransitiv.

19.11 **Verbul χαίρω** „mă bucur”, al cărui radical este χαρ-, se conjugă la indicativ aorist cu ajutorul sufixului -η², după modelul de mai sus al verbului ἵστημι (aor. ἔστην): ἐχάρην, ἐχάρης, ἐχάρη, ἐχάρημεν, ἐχάρητε, ἐχάρησαν.

19.12 **Verbe în -μι cu reduplicare**³. Trei verbe, care la prezent au o reduplicare (δίδωμι „dau”, ἵημι⁴ „arunc”, τίθημι „pun”), la diateza activă își formează aoristul lungind vocala radicalului și adăugând sufixul -κα-, de unde și numele de aorist capatic⁵; desinențele sunt secundare.

	δίδωμι „dau” έ-*δω-κα-	ἵημι „arunc” έ-*ἦ-κα-	τίθημι „pun” έ-*θη-κα-
Sg.	1 έ-δω-κα	ἦ-κα	έ-θη-κα
	2 έ-δω-κα-ς	ἦ-κα-ς	έ-θη-κα-ς
	3 έ-δω-κε(ν)	ἦ-κε	έ-θη-κε
Pl.	1 έ-δω-κα-μεν	ἦ-κα-μεν	έ-θή-κα-μεν
	2 έ-δω-κα-τε	ἦ-κα-τε	έ-θή-κα-τε
	3 έ-δω-κα-ν	ἦ-κα-ν	έ-θη-κα-ν

¹ Verbul βαίνω „merg” se întâlnește mult mai des în compuși (ἀναβαίνω „urc”, καταβαίνω „cobor” etc.) decât în forma sa simplă (doar de patru ori în LXX, deloc în NT). Radicalul lui este βα-, deseori lungit la βη-.

² La origine, sufixul -η- pare să fi marcat intransitivitatea.

³ Pentru o discuție mai amplă privind verbele în -μι (atematice), vezi capitolele XXVII și XXVIII ale acestui manual.

⁴ Verbul ἵημι se întâlnește aproape exclusiv în compuși, dintre care cel mai important este ἀφίημι (cu dubletul ἀφίω) „a lăsa deoparte, a ierta”.

⁵ Totuși, sufixul -κα- de aorist apare numai la indicativ și numai la diateza activă (§ 27.11). Formele clasice de plural (cu vocala scurtă a radicalului, acapative, de ex. ἔδομεν) sunt încă bine reprezentate în greaca biblică, mai ales în LXX (§ 27.16).

La diateza medie, aceleași trei verbe în -μι cu reduplicare de prezent, care își construiau aoristul activ folosind sufixului -κα-, se conjugă după cum urmează:

		δίδωμαι „(îmi) dau” ἐ-*δο-	ῥίμαι „(îmi) arunc” ἐ-*έ-	τίθημαι „(îmi) pun” ἐ-*θε-
Sg.	1	ἐ-δό-μην	εῖ-μην ¹	ἐ-θέ-μην
	2	ἔ-δου	εἶ-σο	ἔ-θου
	3	ἔ-δο-το	εἶ-το	ἔ-θε-το
Pl.	1	ἐ-δό-μεθα	εἶ-μεθα	ἐ-θέ-μεθα
	2	ἔ-δο-σθε	εἶ-σθε	ἔ-θε-σθε
	3	ἔ-δο-ντο	εἶ-ντο	ἔ-θε-ντο

19.13 **Verbul εἰμί** nu are aorist.

REZUMAT

- ✓ Aoristul II (tematic sau atematic) se deosebește de aoristul I prin faptul că nu utilizează sufixul -σα-. Verbele care prezintă acest tip de aorist sunt foarte des utilizate, aparținând fondului lexical principal al limbii eline.
- ✓ Dintre toate tipurile de aorist II, aoristul II tematic (= care folosește vocala tematică) se întâlnește de cele mai multe ori. Se aseamănă mult cu imperfectul (are augment și aceleași terminații), dar se construiește pe radical, nu pe tema de prezent.
- ✓ Augmentul (ἐ) prefixează radicalul și marchează o acțiune trecută. Terminațiile aoristului II tematic sunt -ον, -εξ, -ε, -ομεν, -ετε, -ον (pentru activ) și -όμεν, -ου, -ετο, -όμεθα, -εσθε, -οντο (pentru mediu). Ele sunt rezultatul combinărilor sau modificărilor fonetice intervenite între vocala tematică (-ο/ε-) și desinențele secundare (active: -ν, -σ, -τ, -μεν, -τε, -ντ; sau medio-pasive: -μην, -σο, -το, -μεθα, -σθε, -ντο).
- ✓ Câteva verbe, considerate „speciale”, își construiesc aoristul direct pe radical, fără vocală tematică (ἔβην, ἔστην, ἔγων, ἔδυν), prin reduplicare (ῥγαγον), sau prin sufixare (cu -κα-: ἔδωκα, ῥκα, ἔθηκα, sau cu -η-: ἐχάρην).
- ✓ Verbul εἰμί nu are aorist.

¹ Vocala augmentul s-a contras cu cea a radicalului (ἐ-ἔ-μην > εῖμην).

INFORMAȚII AVANSATE

19.14 **Teme de aorist II cu terminații de aorist I.** Ți se pare dificilă sau inutilă distincția dintre aoristul I și aoristul II? Dacă da, poate te ajută să știi că grecii înșiși, încă înainte de perioada *koiné*, foloseau ocazional un tip mixt de conjugare. Pe fondul dispariției aoristului II în forma sa clasică, se întâlnesc din ce în ce mai des terminații de aorist I aplicate la vechi teme de aorist II. De exemplu, în locul aoristului εἶπον (< λέγω „zic”) apare uneori în texte varianta εἶπαν (Lc. 24:19), în locul lui ἦλθον (< ἔρχομαι „vin”) apare ἦλθαν (In. 1:39) etc. Așa cum te-ai putea aștepta, diferențele sunt însă nu de sens, ci doar de formă.

		*εἶπ-α-	
Sg.	1	εἶπ-α	am zis
	2	εἶπ-α-ς	ai zis
	3	εἶπ-ε(v)	a zis
Pl.	1	εἶπ-α-μεν	am zis
	2	εἶπ-α-τε	ați zis
	3	εἶπ-α-ν	au zis

OBSERVAȚIE: Unul dintre avantajele acestei conjugări mixte (în opoziție cu cea a formelor tematice de aorist II) constă în faptul că persoana I sg. este diferită de persoana a III-a pl. Compară: εἶπον - εἶπον (terminații de aorist II) cu εἶπα - εἶπαν (terminații de aorist I).

19.15 **Dispariția graduală a aoristului II** s-a realizat sub presiunea formelor de aorist I, care ulterior au invadat și celelalte timpuri trecute (perfectul și imperfectul). Se pare că la originea acestui proces s-a aflat terminația -(σ)αν (de la pers. a III-a sg. a aoristului I), care s-a extins și la persoana corespunzătoare a aoristului II: ἔπεσεν - ἔπεσαν (în loc de ἔπεσον), după modelul lui ἔλυσεν - ἔλυσαν. În LXX cele mai multe aoriste II s-au păstrat nealterate, cu excepția formelor în -οσαν (în loc de -ον, pers. a III-a pl.). Dimpotrivă, NT atestă mai rar terminația -οσαν și mai des formele în -α, -αν. În ceea ce privește terminațiile, neogreaca a eliminat orice diferență care mai exista între aoristul I și aoristul II (plus imperfect).

EXERCITIUM DE TRADUCERE

LXX

1. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς γενηθήτω φῶς καὶ ἐγένετο φῶς. (Gen. 1:3)
2. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα τρίτη. (Gen. 1:13)
3. καὶ ἦλθεν Γααλ υἱὸς Ἰωβηλ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ παρήλθον ἐν Σικιμοῖς καὶ ἤλπισαν ἐν αὐτῷ οἱ ἄνδρες Σικιμων. (Jud. 9:26)
4. καὶ εἶδον αὐτήν οἱ ἄρχοντες Φαραῶ καὶ ἐπήνεσαν αὐτήν πρὸς Φαραῶ καὶ εἰσήγαγον αὐτήν εἰς τὸν οἶκον Φαραῶ. (Gen. 12:15)
5. καὶ ἔλαβες ἐκ τῶν ἱματίων σου καὶ ἐποίησας σεαυτῇ εἰδῶλα ῥαπτὰ καὶ ἐξεπόρνευσας ἐπ' αὐτά. (Iez. 16:16)
6. καὶ ἐμίγησαν ἐν τοῖς ἔθνεσιν καὶ ἔμαθον τὰ ἔργα αὐτῶν. (Ps. 105:35)
7. καὶ ἐλάλησα ὑμῖν καὶ οὐκ εἰσηκούσατέ μου καὶ παρέβητε τὸ ῥῆμα κυρίου καὶ παραβιασάμενοι ἀνέβητε εἰς τὸ ὄρος. (Deut. 1:43)
8. καὶ ἐβόησαν πρὸς κύριον καὶ ἔλεγον ἡμάρτομεν ὅτι ἐγκατελίπομεν τὸν κύριον καὶ ἐδουλεύσαμεν τοῖς Βααλιμ καὶ τοῖς ἄλσεσιν. (1 Rg. 12:10)
9. οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἔφαγον τὸ μαν ἔτη τεσσαράκοντα ἕως ἤλθον εἰς γῆν οἰκουμένην τὸ μαν ἐφάγοσαν ἕως παρεγένοντο εἰς μέρος τῆς Φοινίκης. (Ex. 16:35)
10. ἠνόμησεν ὁ λαὸς σου οὓς ἐξήγαγες ἐκ γῆς Αἰγύπτου παρέβησαν ταχὺ ἐκ τῆς ὁδοῦ ἧς ἐνετείλω αὐτοῖς ἐποίησαν ἑαυτοῖς χώνευμα. (Deut. 9:12)

NT

1. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεὺς, Καλῶς, διδάσκαλε, ἐπ' ἀληθείας εἶπες ὅτι εἷς ἐστὶν καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ. (Mc. 12:32)
2. καίπερ ὢν υἱός, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθεν τὴν ὑπακοήν. (Evr. 5:8)
3. ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη καὶ ἐνεδυνάμωσέν με. (2 Tim. 4:17)
4. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυὶδ ὅτε ἐπεινάσεν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. (Mt. 12:3)
5. καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς πάντας τοὺς λόγους τούτους, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, (Mt. 26:1)
6. καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσεν· καὶ ἦν ἡ πτώσις αὐτῆς μεγάλη. (Mt. 7:27)
7. καὶ ἐχάρησαν καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. (Lc. 22:5)
8. ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. (In. 1:10)
9. οἱ οὖν στρατιῶται, ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἐκάστῳ στρατιώτῃ μέρος, καὶ τὸν χιτῶνα. (In. 19:23)
10. φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ ἀφ' ἧς εἰσηλθὼν οὐ διέλιπεν καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας. (Lc. 7:45)

	traducere		frecvență în NT
ἀδελφή, -ῆς, ἡ	soră		26
ἀναγινώσκω	citesc		32
ἀποκαλύπτω	dezvălui	<i>Apocalipsa</i> (gr. ἀποκάλυψις, lat. <i>revelatio</i>) – una din cărțile NT	26
ἅπτω	prind; (med.) ating (+G)		39
δείκνυμι	arăt		33
δένδρον, -ου, τό	copac, pom		25
διδασχί, -ῆς, ἡ	învățătură, doctrină	<i>Didahia</i> (celor Doisprezece Apostoli) – cea mai veche operă literară creștină postbiblică	30
ἐλπίζω	nădăjduiesc, sper		31
ἐπιστρέφω	(mă) întorc		36
θύρα, -ας, ἡ	ușă, poartă		39
μανθάνω	învăț (de la cineva)	<i>matematică</i>	25
πρισσεύω	prisosesc, fac să prisosească		39
πορνεία, -ας, ἡ	desfrânare	<i>pornografie</i>	25
πράσσω	fac	<i>practică</i> (gr. πρακτική)	39
πρόβατον, -ου, τό	oaie		39
σός, σή, σόν	al tău		24
σταυρός, -οῦ, ὁ	cruce	numele proprii <i>Stavru, Stavrache, Stavropoleos</i>	27
στέφανος, -ου, ὁ	coroană, cunună	numele proprii <i>Ștefan, Ștefania</i> etc.	25
συνίημι	înțeleg, pricep		26
ὑποστρέφω	mă întorc, revin		35
ὑποτάσσω	supun		38
φαίνω	strălucesc; (med.) apar, mă arăt	<i>fantomă</i> – arătare, <i>fantezie</i> – imaginație	31
φίλος, -ου, ὁ	drag; (subst.) prieten		29

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Epifanie, deictic, dendrită, anagnost, didactică, prisos, dendrologic, index, cinefil, stavrofor.

Cuvinte învățate până acum: 448
 Total ocurențe în această secțiune: 719
 Procentaj ocurențe în NT: 83,75%

Capitolul XX

AORISTUL ȘI VIITORUL INDICATIV PASIV

În acest capitol vei învăța:

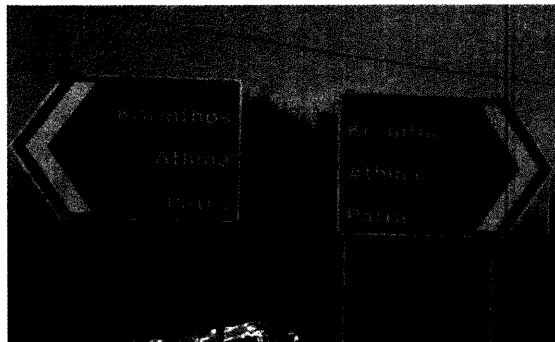
- că aoristul și viitorul pasiv se formează pe o temă comună, identificabilă pornind de la a șasea formă verbală de pază
- că, la indicativ, sufixul -θη- este marcă a pasivului (aorist sau viitor)
- cum se formează și cum se conjugă aoristul și viitorul pasiv

20.1 **Introducere.** Până acum ai învățat aoristul și viitorul indicativului la diatezele activă și medie. Acest capitol este dedicat aoristului și viitorului pasiv, timpuri care se formează pe o temă comună și de aceea este logic să fie discutate împreună.

		Singular		Plural
1.	ἐλύθην	am fost dezlegat	ἐλύθημεν	am fost dezlegați
2.	ἐλύθης	ai fost dezlegat	ἐλύθητε	ați fost dezlegați
3.	ἐλύθη	a fost dezlegat	ἐλύθησαν	au fost dezlegați

		Singular		Plural
1.	λυθήσομαι	voi fi dezlegat	λυθησόμεθα	vom fi dezlegați
2.	λυθήση	vei fi dezlegat	λυθήσεσθε	veți fi dezlegați
3.	λυθήσεται	va fi dezlegat	λυθήσονται	vor fi dezlegați

Proiecție

© Poate însuși Sf. Apostol Pavel ar fi avut dificultăți să ajungă la Corint sau la Atena dacă s-ar fi luat după acest indicator rutier. Sursa: „Strange road sign in Greece”, pe site-ul *Panoramio*, adresa URL: <http://www.panoramio.com/photo/4227545>

MODUL DE FORMARE

20.2 Pentru a exprima diateza pasivă la indicativ, aoristul și viitorul au în comun sufixul $-\theta\eta^{-1}$. Acest sufix se adaugă la radicalul verbului și, uneori, antrenează modificări fonetice. La un număr redus de verbe, în locul lui $-\theta\eta-$ apare sufixul $-\eta-$: temele astfel formate poartă numele de aorist pasiv II și viitor pasiv II.

Aoristul pasiv. Așa cum vei vedea mai pe larg în paginile următoare, indicativul aorist pasiv își prefițează tema cu augment; după tema de aorist (radical + sufix $-\theta\eta-$) sunt plasate desinențe secundare. Nu se utilizează vocala tematică $-o/\epsilon-$, din moment ce sufixul se termină în vocală.

augment + tema de aorist pasiv + desinențe secundare active

Viitorul pasiv nu are, firește, augment, din moment ce augmentul marchează o acțiune trecută. Este caracterizat însă prin aceeași temă de aorist pasiv, la care adaugă sufixul $-\sigma-$, vocala tematică și desinențe principale.

tema de aorist pasiv + sufix $-\sigma-$ + vocala tematică $-o/\epsilon-$ + desinențe primare medio-pasive

20.3 **Tema de aorist pasiv** poate fi aflată pornind de la cea de-a șasea formă principală, cea de indicativ aorist pasiv (persoana I, singular), prin înlăturarea augmentului și a desinenței. Astfel, tema de aorist pasiv a lui $\lambda\acute{\upsilon}\omega$ (aor. $\acute{\epsilon}\lambda\acute{\upsilon}\theta\eta\nu$) este $\lambda\upsilon\theta\eta-$, iar a lui $\beta\acute{\alpha}\lambda\lambda\omega$ (aor. $\acute{\epsilon}\beta\lambda\acute{\eta}\theta\eta\nu$) este $\beta\lambda\acute{\eta}\theta\eta-$.

$\lambda\acute{\upsilon}\omega$

$\lambda\acute{\upsilon}\sigma\omega$

$\acute{\epsilon}\lambda\upsilon\sigma\alpha$

$\lambda\acute{\epsilon}\lambda\upsilon\kappa\alpha$

$\lambda\acute{\epsilon}\lambda\upsilon\mu\alpha\iota$

$\acute{\epsilon}\lambda\acute{\upsilon}\theta\eta\nu$

☺ Cu o singură excepție², de fiecare dată când vezi un verb format cu $-\theta\eta-$ poți fi sigur că este vorba fie de un aorist pasiv (dacă are augment), fie de un viitor pasiv (dacă nu are augment).

În română aoristul și viitorul pasiv se traduc cu ajutorul verbului auxiliar „a fi”, de ex. $\acute{\epsilon}\lambda\acute{\upsilon}\theta\eta\nu$ „am fost dezlegat”, $\lambda\upsilon\theta\acute{\eta}\sigma\omicron\mu\alpha\iota$ „voi fi dezlegat”.

Amintește-ți faptul că formele de aorist pasiv și de viitor pasiv se deosebesc destul de mult de formele medii ale aceluiași timpuri, din moment ce se formează de la teme diferite.

Aoristul și viitorul verbelor deponente la prezent pot avea fie forme medii (*deponentia media*), fie forme pasive (*deponentia passiva*), fie chiar ambele forme. Astfel, verbul $\pi\omicron\rho\epsilon\acute{\upsilon}\omicron\mu\alpha\iota$ „mă duc” prezintă doar un aorist cu formă pasivă ($\acute{\epsilon}\pi\omicron\rho\epsilon\acute{\upsilon}\theta\eta\nu$); în schimb, verbele $\acute{\alpha}\pi\omicron\kappa\rho\acute{\iota}\nu\omicron\mu\alpha\iota$ „răspund” $\gamma\acute{\iota}\nu\omicron\mu\alpha\iota$ „devin” și $\delta\acute{\epsilon}\chi\omicron\mu\alpha\iota$ „primesc” au atât un aorist mediu, cât și unul pasiv (rar $\acute{\alpha}\pi\omicron\kappa\rho\rho\rho\acute{\iota}\nu\acute{\alpha}\mu\eta\nu$ – frecv. $\acute{\alpha}\pi\omicron\kappa\rho\rho\rho\acute{\iota}\theta\eta\nu$; frecv. $\acute{\epsilon}\gamma\epsilon\nu\acute{\omicron}\mu\eta\nu$ – rar $\acute{\epsilon}\gamma\epsilon\nu\acute{\eta}\theta\eta\nu$; frecv. $\acute{\epsilon}\delta\epsilon\acute{\xi}\acute{\alpha}\mu\eta\nu$ – rar $\acute{\epsilon}\delta\acute{\epsilon}\chi\theta\eta\nu$). Când există ambele forme, de obicei una este folosită preponderent, fără ca totuși să se observe diferențe semnificative de sens.

¹ În greaca clasică, sufixul $-\theta\eta-$ marchează cel mai adesea forme ale diatezei pasive, dar, la origine, $-\eta-$ pare să fi semnalat intransitivitatea (vezi $\acute{\epsilon}\chi\acute{\alpha}\rho\eta\nu$).

² Este cazul verbelor contrase terminate în $-\theta\acute{\epsilon}\omega$, care, prin lungiri vocalice, generează aceeași secvență sonoră. De ex., $\acute{\eta}\kappa\omicron\lambda\omicron\upsilon\theta\eta\sigma\alpha$ și $\acute{\alpha}\kappa\omicron\lambda\omicron\upsilon\theta\acute{\eta}\sigma\omega$ reprezintă formele de aorist și de viitor ale verbului $\acute{\alpha}\kappa\omicron\lambda\omicron\upsilon\theta\acute{\epsilon}\omega$ „a urma, a urmări”, dar sunt la diateza activă, nu pasivă!

20.4 **Desinențe.** Viitorul este timp principal, aoristul este timp secundar. Drept urmare, viitorul va folosi desinențe primare (-μαι, -σαι, -ται, -μεθα, -σθε, -νται), iar aoristul, desinențe secundare (-v, -σ, -τ, -μεν, -τε, -ντ). Atenție, însă: în vreme ce viitorul pasiv folosește desinențele medio-pasive, aoristul pasiv utilizează desinențele active!

AORISTUL I PASIV

20.5 Aoristul I pasiv este caracterizat prin sufixul -θη- și desinențele secundare active, cele întâlnite la imperfect și la aorist. Aoristul pasiv prezintă augment la indicativ și, prin acesta, aspectului punctual specific aoristului i se adaugă treapta temporală a trecutului.

augment + radical + sufixul -θη- + desinențe secundare active
 ἐ + λυ + θη + μεν

20.6 **Paradigme.** Tocmai pentru că -θη- urmează imediat după radical, acest sufix poate provoca unele modificări fonetice, în funcție de sunetul final al radicalului.

a) Radicalele verbale terminate într-o vocală sau un diftong rămân în general nealterate:

		ἐ-*λυ-θη-	
Sg.	1	ἐ-λύ-θη-ν	am fost dezlegat
	2	ἐ-λύ-θη-ς	ai fost dezlegat
	3	ἐ-λύ-θη	a fost dezlegat
Pl.	1	ἐ-λύ-θη-μεν	am fost dezlegați
	2	ἐ-λύ-θη-τε	ați fost dezlegați
	3	ἐ-λύ-θη-σαν ¹	au fost dezlegați

OBSERVAȚII: •1. Persoana a III-a sg. nu prezintă niciodată -ν eufonic (§ 5.12), pentru că altfel s-ar confunda cu persoana I.
 •2. Câteva verbe își formează pasivul cu -σθη-, nu cu -θη-, de exemplu aoristul pasiv al lui ἀκούω „aud” este ἠκούσθην.

b) Verbele contrase (terminate în -άω, -έω, -όω) lungesc vocala finală a radicalului, ca la diateza activă:

		ἐ-*ἀγαπα-θη-		ἐ-*ποιε-θη-		ἐ-*δουλο-θη-	
Sg.	1	ἠγαπή-θη-ν	am fost iubit	ἐ-ποιή-θη-ν	am fost făcut	ἐ-δουλώ-θη-ν	am fost robit
	2	ἠγαπή-θη-ς	ai fost iubit	ἐ-ποιή-θη-ς	ai fost făcut	ἐ-δουλώ-θη-ς	ai fost robit
	3	ἠγαπή-θη	a fost iubit	ἐ-ποιή-θη	a fost făcut	ἐ-δουλώ-θη	a fost robit
Pl.	1	ἠγαπή-θη-μεν	am fost iubiți	ἐ-ποιή-θη-μεν	am fost făcuți	ἐ-δουλώ-θη-μεν	am fost robiți
	2	ἠγαπή-θη-τε	ați fost iubiți	ἐ-ποιή-θη-τε	ați fost făcuți	ἐ-δουλώ-θη-τε	ați fost robiți
	3	ἠγαπή-θη-σαν	au fost iubiți	ἐ-ποιή-θη-σαν	au fost făcuți	ἐ-δουλώ-θη-σαν	au fost robiți

¹ Spre deosebire de imperfect, la pers. a III-a pl. se folosește desinența -σαν, nu -ν.

c) Înainte de -θη-, verbele în oclisivă (labială, dentală sau velară) își schimbă consoana finală a radicalului: ea „se aspiră”¹ dacă este velară sau labială și se transformă în σ dacă este dentală:

<i>Labiale</i>	-π-	(πέμπω)	ἐ-πεμπ-θη-ν	→	ἐπέμφθην	am fost trimis
<i>Dentale</i>	[-ζ-]	(βαπτίζω)	ἐ-βαπτιδ-θη-ν	→	ἐβαπτίσθην	am fost botezat
	-θ-	(πείθω)	ἐ-πειθ-θη-ν	→	ἐπέισθην	am fost convins
<i>Velare</i>	-κ-	(διώκω)	ἐ-διωκ-θη-ν	→	ἐδιώχθην	am fost urmărit
	-γ-	(ἄγω)	ἐ-αγ-θη-ν	→	ἤχθην	am fost dus
	-χ-	(δέχομαι)	ἐ-δεχ-θη-ν	→	ἐδέχθην	am primit
	[-σσ-]	(κηρύσσω)	ἐ-κηρυγ-θη-ν	→	ἐκηρύχθην	am fost vestit

d) Verbele în lichidă adaugă sufixul -θη- la radicalul scurt, de ex. aoristul pasiv al lui ἐγείρω „trezesc” este ἡγήρθην; dar κρίνω „judec” are aor. pasiv ἐκρίθην.

20.7 **Verbele în -μι** își formează și ele aoristul pasiv pe radical. Eventualele lungiri, reduplicări sau sufixe de prezent dispar.

		δίδομαι „sunt dat” ἐ-*δο-θη-	ῥημαι „sunt aruncat” ἐ-*έ-θη-	δείκνυμαι „sunt arătat” ἐ-*δεικ-θη-
Sg.	1	ἐ-δό-θη-ν	εἶ-θη-ν (ἔ-θη-ν) ²	ἐ-δείχ-θη-ν
	2	ἐ-δό-θη-ς	εἶ-θη-ς	ἐ-δείχ-θη-ς
	3	ἐ-δό-θη	εἶ-θη	ἐ-δείχ-θη
Pl.	1	ἐ-δό-θη-μεν	εἶ-θη-μεν	ἐ-δείχ-θη-μεν
	2	ἐ-δό-θη-τε	εἶ-θη-τε	ἐ-δείχ-θη-τε
	3	ἐ-δό-θη-σαν	εἶ-θη-σαν	ἐ-δείχ-θη-σαν

20.8 **Verbe neregulate.** Verbul βλέπω (și ὁράω) „văd” are un aorist pasiv format pe radicalul ὀπ-, după cum urmează: ὄφθην, ὄφθης, etc. Verbul βάλλω „arunc” își construiește aoristul pasiv pe același radical ca la prezent, dar la grad zero: ἐβλήθην, ἐβλήθης, etc. Aoristul pasiv al verbului θύω „jertfesc” prezintă o disimilare regresivă de aspirație³: ἐτύθην, ἐτύθης, etc.

¹ Acest fenomen fonetic, care este în fond un tip de asimilare, constă în pronunțarea oclusivei respective împreună cu sunetul [h], astfel încât [t] devine [t^h] (pronunțat ca în engl. *theft*), [p] devine [p^h], [c] devine [c^h] etc.

² Spiritul lin se explică prin disimilare cu sufixul de pasiv (ἐ-έ-θη-ν > εἶθην). Augmentul a fost contras (εἶθην), dar există atestare și forme neaugmentate (ἔθην).

³ În silabe consecutive nu sunt admise două consoane aspirate: ἐ-θύ-θη-ν devine astfel ἐτύθην.

AORISTUL II PASIV

20.9 În locul sufixului -θη-, aoristul II pasiv¹ folosește forma scurtă -η-. Sufixul -η- (în locul lui -θη-) face ca modificările ce interveneau în formarea aoristului I pasiv al verbelor cu radicalul în consoană să nu se mai producă. Exemple: aor. ἐκρύβην (< prez. κρύπτω „ascund”), aor. ἐστράφην (< prez. στρέφω „întorc”), aor. ἠνοίγην (< prez. ἀνοίγω „deschid”) etc.

augment + radical + sufixul -η- + desinențe secundare active
ἐ + γραφ + η + μεν

Între aoristul II activ și aoristul II pasiv *nu* există nici o legătură, în sensul că un verb cu aorist II activ nu are, de regulă, și forme de aorist II pasiv.

20.10 **Paradigma.** Radicalul este fie identic cu cel de prezent, fie cu cel de aorist activ, fie diferit de ambele. În rest, la pasiv, aoristul II se conjugă la fel ca aoristul I.

		ἐ-*γραφ-η-
Sg.	1	ἐ-γράφ-η-ν am fost scris
	2	ἐ-γράφ-η-ς ai fost scris
	3	ἐ-γράφ-η a fost scris
Pl.	1	ἐ-γράφ-η-μεν am fost scriși
	2	ἐ-γράφ-η-τε ați fost scriși
	3	ἐ-γράφ-η-σαν au fost scriși

Radicalul monosilabic al unor verbe prezintă la aorist pasiv alternanța vocalică ε > α, de ex. prez. κλέπτω „fur” > aor. pas. ἐκλάπην și στρέφω „întorc” > ἐστράφην. Unele forme de aorist II pasiv nu au înțeles pasiv, ci intransitiv: ἐξεπλάγην „am fost uluit, m-am mirat” (< ἐκπλήσσω), ἐστράφην „m-am întors” (< στρέφω); altele au atât sens tranzitiv (pasiv), cât și intransitiv: ὤφθην „am fost văzut” și „am apărut” (< ὀράω), ἐπλανήθην „am fost dus în eroare” și „am rătăcit”.

VIITORUL I PASIV

20.11 Se formează cu ajutorul lui -θη-, același sufix pe care l-am întâlnit la aoristul pasiv, care este introdus între radicalul verbului și terminațiile de viitor sigmatic mediu. Firește, nu se aplică augment, pentru că acesta este marcă a unei acțiuni trecute.

radical + sufixul -θη- + sufixul -σ- + vocala tematică -ο/ε- + desinențe primare medio-pasive
λυ + θη + σ + ο + μαι

20.12 **Paradigme.** Modificările pe care -θη- le provoacă radicalului sunt aceleași ca în cazul aoristului I pasiv. Ele privesc:

¹ În NT apar doar 32 de verbe cu forme de aorist II pasiv; multe dintre acestea figurează în Anexa 2.

a) Verbele în -ίω sau -ύω:

		*λυ-θη-σ-ο/ε-	
Sg.	1	λυ-θή-σ-ο-μαι	voi fi dezlegat
	2	λυ-θή-σ-η	vei fi dezlegat
	3	λυ-θή-σ-ε-ται	va fi dezlegat
Pl.	1	λυ-θη-σ-ό-μεθα	vom fi dezlegați
	2	λυ-θή-σ-ε-σθε	veți fi dezlegați
	3	λυ-θή-σ-ο-νται	vor fi dezlegați

b) Verbele contrase (în -άω, -έω, -όω):

		*άγαπα-θη-σ-ο/ε-	*ποιε-θη-σ-ο/ε-	*δουλο-θη-σ-ο/ε-	
Sg.	1	άγαπηθήσομαι	ποιηθήσομαι	δουλωθήσομαι	voi fi rob
	2	άγαπηθήση	ποιηθήση	δουλωθήση	vei fi rob
	3	άγαπηθήσεται	ποιηθήσεται	δουλωθήσεται	va fi rob
Pl.	1	άγαπηθησόμεθα	ποιηθησόμεθα	δουλωθησόμεθα	vom fi robi
	2	άγαπηθήσεσθε	ποιηθήσεσθε	δουλωθήσεσθε	veți fi robi
	3	άγαπηθήσονται	ποιηθήσονται	δουλωθήσονται	vor fi robi

c) Verbele al căror radical se termină într-o consoană oclusivă:

<i>Labiale</i>	-π-	(πέμπω)	πεμπ-θη-σ-ο-μαι	→	πεμφθήσομαι	voi fi trimis
<i>Dentale</i>	[-ζ-]	(βαπτίζω)	βαπτιδ-θη-σ-ο-μαι	→	βαπτισθήσομαι	voi fi botezat
<i>Velare</i>	-κ-	(διώκω)	διώκ-θη-σ-ο-μαι	→	διωχθήσομαι	voi fi urmărit
	-γ-	(ἄγω)	ἀγ-θη-σ-ο-μαι	→	ἀχθήσομαι	voi fi dus
	-χ-	(δέχομαι)	δεχ-θη-σ-ο-μαι	→	δεχθήσομαι	voi fi primit
	[-σσ-]	(κηρύσσω)	κηρυγ-θη-σ-ο-μαι	→	κηρυχθήσομαι	voi fi vestit

d) Verbele lichidă: κριθήσομαι (κρίνω „judec”), ἐγερθήσομαι (ἐγείρω „scol”) etc.

20.13 Verbele în -μι își formează viitorul pasiv pe radicalul scurt.

		δίδομαι „sunt dat” *δο-θη-σ-ο	ἵημαι „sunt aruncat” *έ-θη-σ-ο	δείκνυμαι „sunt arătat” *δεικ-θη-σ-ο
Sg.	1	δο-θή-σ-ο-μαι	έ-θή-σ-ο-μαι	δειχ-θή-σ-ο-μαι
	2	δο-θή-σ-η	έ-θή-σ-η	δειχ-θή-σ-η
	3	δο-θή-σ-ε-ται	έ-θή-σ-ε-ται	δειχ-θή-σ-ε-ται
Pl.	1	δο-θη-σ-ό-μεθα	έ-θη-σ-ό-μεθα	δειχ-θη-σ-ό-μεθα
	2	δο-θή-σ-ε-σθε	έ-θή-σ-ε-σθε	δειχ-θή-σ-ε-σθε
	3	δο-θή-σ-ο-νται	έ-θή-σ-ο-νται	δειχ-θή-σ-ο-νται

20.14 **Verbe neregulate.** Verbul βλέπω (ὄραω) „văd” are următorul viitor pasiv: ὀφθήσομαι, ὀφθήσῃ etc. Viitorul pasiv al lui βάλλω „arunc” este: βληθήσομαι, βληθήσῃ etc., iar al lui θύω „jertfesc” este: τυθήσομαι, τυθήσῃ etc.

VIITORUL II PASIV

20.15 Verbele care au un aorist II pasiv au și un viitor II pasiv. Sufixul folosit este -η-, nu -θη-. Forma de viitor poate fi ușor dedusă pornind de la cea de aorist.

radical + sufixul -η- + sufixul -σ- + vocală tematică -ο/ε- + desinențe primare medio-pasive
 (ἀπο)σταλ + η + σ + ο + μαι

20.16 Viitorul II pasiv se conjugă la fel ca viitorul I pasiv.

		*ἀποσταλ-η-σ-ο/ε-	
Sg.	1	ἀποσταλ-ή-σ-ο-μαι	voi fi trimis
	2	ἀποσταλ-ή-σ-ῃ	vei fi trimis
	3	ἀποσταλ-ή-σ-ε-ται	va fi trimis
Pl.	1	ἀποσταλ-η-σ-ό-μεθα	vom fi trimiși
	2	ἀποσταλ-ή-σ-ε-σθε	veți fi trimiși
	3	ἀποσταλ-ή-σ-ο-νται	vor fi trimiși

REZUMAT

- ✓ Aoristul și viitorul pasiv (I și II) se formează pe o temă comună, identificabilă pe baza celei de-a șasea forme de dicționar. Sufixul caracteristic pasivului indicativ este -θη-.
- ✓ Aoristul pasiv utilizează desinențe secundare active (-σαν la pers. a III-a pl.), nu medio-pasive. Viitorul pasiv are însă desinențe primare medio-pasive.
- ✓ Consoana -θ- din sufixul caracteristic de pasiv (-θη-) duce la apariția unor modificări fonetice în cazul verbelor cu tema în oclisivă: velarele și labialele se aspiră (se transformă în aspiratele corespunzătoare), iar dentalele se asibilează (se preschimbă în σ). Verbele contrase lungesc vocala finală a temei.
- ✓ În greaca biblică sunt relativ puține verbe care prezintă aorist II pasiv. Aoristul și viitorul II pasiv folosesc sufixul -η-, nu -θη-. Acest sufix face ca modificările ce interveneau în formarea aoristului și viitorului I pasiv al verbelor cu radicalul în consoană să nu se mai producă.
- ✓ Câteva verbe, dintre cele mai folosite, prezintă un aorist pasiv neregulat. O listă cu cele mai importante verbe neregulate se găsește pe pagina următoare (§ 20.17).

INFORMAȚII AVANSATE

20.17 **10 verbe neregulate.** Am ales să prezentăm aici o listă cu zece dintre cele mai importante verbe neregulate ale limbii grecești, selectate după criteriile statistice și de dificultate. Experiența însăși îți va demonstra cât de utilă este cunoașterea perfectă a acestor verbe, cu cele șase forme principale ale lor. Date suplimentare se găsesc în anexa acestei cărți.

Prezent	Viitor	Aorist activ/mediu	Perfect activ	Perfect medio-pasiv	Aorist pasiv
λέγω „spun”	ἐρῶ	εἶπον	εἶρηκα	εἶρημαι	ἐρρήθην
ἔχω „am”	ἔξω	ἔσχον	ἔσχηκα	–	–
γίνομαι „devin”	γενήσομαι	ἐγενόμην	γέγονα	γεγένημαι	ἐγενήθην
ἔρχομαι „vin”	ἐλεύσομαι	ἦλθον	ἐλήλυθα	–	–
ὁράω „văd”	ὄψομαι	εἶδον	έώρακα	ὤμμαι	ὠφθην
δίδωμι „dau”	δώσω	ἔδωκα	δέδωκα	δέδομαι	ἐδόθην
λαμβάνω „iau”	λήμψομαι	ἔλαβον	εἴληφα	εἴλημμαι	ἐλήμφθην
γινώσκω „cunosc”	γνώσομαι	ἔγνων	ἔγνωκα	ἔγνωσμαι	ἐγνώσθην
τίθημι „pun”	θήσω	ἔθηκα	τέθεικα	τέθειμαι	έτέθην
φέρω „port”	οἴσω	ἤνεγκα	ἐνήνοχα	ἐνήνεγμαι	ἠνέχθην

20.18 **Aoristul (și viitorul) pasiv I și II.** În perioada elenistică aoristul II pasiv cunoaște o revigorare neașteptată, mai ales dacă avem în vedere situația de la diateza activă, unde formele de aorist II pierd teren în fața celor de aorist I. Acest lucru se datorează cel mai probabil unor rațiuni de ordin fonetic (sunt evitate mai ales grupurile de aspirate -φθ-, -χθ-), specifice limbii grecești târzii. În NT sunt atestate forme noi de aorist II, care uneori funcționează în paralel cu cele de aorist I: ἠγγέλην, ἠρπάγην (și ἠρπάσθην), ἐκάην (și ἐκαύθην), ἐκρύβην, ἠνοίγην, ἐτάγην, ἐφράγην etc. Tot aoristul II poate fi folosit în locul unor forme intransitive de aorist radical: ἐφύην (în loc de ἔφυν), ἐδύην (în loc de ἔδυν). Invers, uneori se preferă utilizarea aoristului I pasiv acolo unde erau așteptate forme de aorist II activ sau mediu ale altor verbe: ἀπεκτάνθην (în loc de ἀπέθανον), ἐτέχθην (pentru ἐγενόμην).

20.19 **Aoristul verbelor deponente.** În greaca târzie, formele pasive ale verbelor deponente sunt preferate în dauna celor medii: ἐγενήθην (și ἐγενόμην), ἀπεκρίθην (și ἀπεκρινάμην), ἠγέρθην (nu ἠγρόμην), ἠγαλλιάθην, ἔθουμάσθην etc. Excepția o constituie verbele ἀρνεῖσθαι și διαλέγεσθαι, care apar mai des cu forme de aorist mediu (ἠρνησάμην, διελεγόμην).

EXERCITIUM DE TRADUCERE

LXX

1. σοφία γραμματέως ἐν εὐκαιρίᾳ σχολῆς καὶ ὁ ἐλασσούμενος πράξει αὐτοῦ σοφισθήσεται. (Sir. 38:24)
2. καὶ ἀνέστη καὶ ἐπορεύθη Μανωε ὀπίσω τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ ἦλθεν πρὸς τὸν ἄνδρα καὶ εἶπεν αὐτῷ. (Jud. 13:11)
3. ὤφθη δὲ ὁ θεὸς Ἰακωβ ἔτι ἐν Λουζα ὅτε παρεγένετο ἐκ Μεσοποταμίας τῆς Συρίας καὶ ἠλόγησεν αὐτὸν ὁ θεός. (Gen. 35:9)
4. πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται. (Is. 40:4)
5. καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα καὶ εἶπον ἰδοὺ οἱ δύο βασιλεῖς οὐκ ἔστησαν κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ πῶς στησόμεθα ἡμεῖς. (4 Rg. 10:4)
6. διὰ τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου Κλαυθμών καὶ ἔθυσαν ἐκεῖ τῷ κυρίῳ. (Jud.^A 2:5)
7. καὶ ἐγερθήσεται ἡ ἰσχύς αὐτοῦ καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ ἐπὶ τὸν βασιλέα Αἰγύπτου ἐν ὄχλῳ πολλῶ καὶ ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου ἐρεθισθήσεται εἰς πόλεμον ἐν ὄχλῳ ἰσχυρῶ σφόδρα λίαν καὶ οὐ στήσεται ὅτι διανοηθήσεται ἐπ' αὐτὸν διανοία. (Dan. 11:25)
8. ἐκλήθησαν δὲ οἱ γραμματεῖς ἐν τῷ πρώτῳ μηνί ὅς ἐστι Νισα τρίτη καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ ἐγράφη τοῖς Ἰουδαίοις ὅσα ἐνετείλατο. (Est. 8:9)
9. καὶ ὅτε ἠκούσθη τὸ τοῦ βασιλέως πρόσταγμα συνήχθησαν κοράσια πολλὰ εἰς Σουσαν τὴν πόλιν ὑπὸ χεῖρα Γαι καὶ ἤχθη Ἐσθηρ πρὸς Γαι τὸν φύλακα τῶν γυναικῶν. (Est. 2:8)
10. τῇ Μωαβ οὕτως εἶπεν κύριος οὐαὶ ἐπὶ Ναβου ὅτι ὤλετο ἐλήμφθη Καριαθαιμ ἠσχύνθη Ἀμαθ καὶ ἠττήθη. (Jer. 31:1)

NT

1. καὶ ἠνοιγῆσαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαί, καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ καὶ ἐλάλει ὀρθῶς. (Mc. 7:35)
2. ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἶπατε ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται, καὶ ὁ πρὸς τὸ οὐὲς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμείοις κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωματίων. (Lc. 12:3)
3. ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. (Mt. 17:18)
4. ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν. (Lc. 22:66)
5. ὅτε εἶδεν ὁ δράκων ὅτι ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, ἐδίωξεν τὴν γυναῖκα ἣτις ἔτεκεν τὸν ἄρσενά. (Apor. 12:13)
6. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος οὕτως σωθήσεται. καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν (Mt. 24:13-14)
7. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην; καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν. (In. 6:70)
8. καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. (Mt. 10:18)
9. ἐζήτησαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν, ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς εἶπεν τὴν παραβολὴν ταύτην. (Lc. 20:19)
10. καὶ ἐδεήθη τῶν μαθητῶν σου ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. (Lc. 9:40)

VOCABULAR PENTRU CAPITOLUL 21

	traducere		frecvență în NT
ἀγοράζω	cumpăr	agora – piața publică	30
Αἴγυπτος, -ου, ἡ	Egipt		25
ἄρνιον, -ου, τό	miel		30
διακονέω	slujesc		37
διακονία, -ας, ἡ	slujire		34
διάκονος, -ου, ὁ ἢ ἡ	slujitor, diacon	diacon	29
δυνατός, -ή, -όν	puternic		32
ἴδε	iată!, uite!		28
ἐμαντοῦ, -ῆς	eu însumi		37
ἔξιμι	ies		34
ἐπιστολή, -ῆς, ἡ	scrisoare	epistolă	24
ἐχθρός, -ή, -όν	dușmănos; (subst.) dușman		32
Ἡλίας, -ου, ὁ	Ilie		29
Ἡρώδης, -ου, ὁ	Irod		43
καλῶς	bine, frumos		36
καυχάομαι	mă laud		37
λευκός, -ή, -όν	alb	leucocite – globule albe din sânge	25
πνευματικός, -ή, -όν	duhovnicesc, spiritual	pneumatic	26
στρατιώτης, -ου, ὁ	soldat	strategie	26
φρονέω	chibzuiesc		26
φυλάσσω	păzesc		31
φυλή, -ῆς, ἡ	trib		31
χήρα, -ας, ἡ	văduvă		26

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Pneumatomah, leucoplast, filogeneză, stratagemă, ipodiamon, frenologie, filacteră, leucemie, agorafobie, irod.

Cuvinte învățate până acum: 471

Total ocurențe în această secțiune: 708

Procentaj ocurențe în NT: 84,26%

Capitolul XXI

PERFECTUL

În acest capitol vei învăța:

- că perfectul grec descrie rezultatul unei acțiuni trecute și nu are un echivalent unic printre timpurile din limba română
- ce înseamnă reduplicarea de perfect
- cum se formează și cum se conjugă perfectul indicativ la diateza activă și medio-pasivă

21.1 Introducere. În ciuda aparențelor și ca la majoritatea celorlalte timpuri, perfectul grec nu are un corespondent exact în limba română sau în alte limbi moderne. El descrie o *acțiune care a fost dusă la îndeplinire și ale cărei efecte sunt simțite în prezent*. Astfel, de multe ori se pune accentul nu atât pe momentul trecut al acțiunii desfășurate, cât pe rezultatul din prezent al acțiunii respective (aspect finit sau rezultativ).

Așa cum imperfectul gravitează în jurul prezentului, și perfectul are un timp satelit, mai mult ca perfectul, dar acesta din urmă este folosit relativ rar în greaca biblică (§ 21.14).

	Singular		Plural	
1.	λέλυκα	am dezlegat	λέλυκαμεν	am dezlegat
2.	λέλυκας	ai dezlegat	λέλυκατε	ați dezlegat
3.	λέλυκε(ν)	a dezlegat	λέλυκασι(ν)	au dezlegat

	Singular		Plural	
1.	λέλυμαι	mi-am/m-am dezlegat	λέλυμεθα	ne-am dezlegat
2.	λέλυσαι	ți-ai/te-ai dezlegat	λέλυσθε	v-ați dezlegat
3.	λέλυται	și-a/s-a dezlegat	λέλονται	și-au/s-au dezlegat

	Singular		Plural	
1.	λέλυμαι	am fost dezlegat	λέλυμεθα	am fost dezlegați
2.	λέλυσαι	ai fost dezlegat	λέλυσθε	ați fost dezlegați
3.	λέλυται	a fost dezlegat	λέλονται	au fost dezlegați

Proiecție

21.2 Traducere. Sensul special al perfectului grec impune cititorului misiunea delicată de a alege, în funcție de necesitățile contextuale, între trei posibilități de traducere: a) perfectul compus b) prezentul sau c) perifraza verbală. Exemple: *πεπαίδευκα* (perfectul activ, pers. I sg., al verbului *παιδεύω* „educ”) poate fi tradus prin „am educat”, „educ”, „am terminat de educat”; *γέγραπται* (perfectul pasiv, pers. a III-a sg., al verbului *γράφω* „eu scriu”) se poate traduce prin „a fost scris”, „este scris”, „a fost și este scris” sau „stă scris”.

MODUL DE FORMARE

21.3 Pentru a indica aspectul finit, greaca utilizează un prefix, numit reduplicare de perfect, care se adaugă la radicalul verbal. Nu se folosește vocala tematică -o/ε-, deci perfectul este întotdeauna atematic. Lipsește și augmentul, inclusiv la indicativ, pentru că perfectul *nu* este un timp al trecutului. Desinențele folosite sunt principale, dar prezintă unele particularități.

tema de perfect (reduplicare + radical ± sufix -κα-) + desinențe principale

21.4 **Tema de perfect.** Tema generală de perfect include reduplicarea și radicalul verbal (λε-λυ-). La diateza activă, perfectul prezintă sufixul -κα-, plasat după radical și înaintea desinențelor, sufix care lipsește la diatezele medie și pasivă. Timpul mai mult ca perfect se formează tot de la tema de perfect.

λύω
λύσω
ἔλυσα
λέλυκα
λέλυμαι
ἔλυθην

Tema de perfect activ poate fi identificată pornind de la cea de-a patra formă de dicționar, cea de indicativ perfect activ, prin înlăturarea terminației de persoana I a singularului (-α). Astfel, tema de perfect activ a verbului λύω „dezleg” (perf. λέλυκα) este *λελυκ-, iar a verbului γινώσκω „cunosc” (perf. ἔγνωκα) este *ἔγνωκ-. Ca la aorist, această temă a fost lărgită la indicativ cu un -α, fostă desinență alipită temei și extinsă la o parte din flexiune; de aici și notația *λελυκ(α).

Tema de perfect medio-pasiv, care este în același timp tema generală a perfectului, se obține de la a cincea formă de dicționar, cea de indicativ perfect pasiv, prin înlăturarea desinenței de pers. I sg. (-μαι). Luând aceleași verbe drept exemplu, tema de perfect medio-pasiv a verbului λύω „dezleg” (perf. λέλυμαι) este *λελυ-, iar a verbului γινώσκω „cunosc” (perf. ἔγνωσμαι) este *ἔγνωσ-.

21.5 **Desinențe.** Fiind un timp principal, ne-am fi așteptat ca perfectul să folosească *desinențele primare active* (-μι, -σι, -τι, -μεν, -τε, -ντι). Cu toate acestea, terminațiile de la diateza activă (-α, -ας, -ε, -αμεν, -ατε, -ασι) sunt aproape identice cu terminațiile (secundare) de aorist (-α, -ας, -ε, -αμεν, -ατε, -αν). Numai persoana a III-a pl. atrage atenția printr-o terminație specifică timpurilor principale (-σι), dar și aici există forme alternative terminate în -αν (compară aor. ἔλυσαν și perf. λέλυκαν). Explicația pare să fie de natură mai degrabă analogică, decât morfologică.

La diatezele medie și pasivă sunt utilizate *desinențele principale medio-pasive* (-μαι, -σαι, -ται, -μεθα, -σθε, -νται).

REDUPLICAREA

21.6 Reduplicarea întărește aspectul verbal, adică maniera în care vorbitorul prezintă desfășurarea acțiunii. În cazul perfectului, ea este o marcă a aspectului finit (rezultativ), indicând îndeplinirea unei acțiuni; caracterizează perfectul la toate modurile, nu numai la indicativ – spre deosebire de augment, care indică trecutul și apare doar la indicativ¹. În plus, această reduplicare afectează și va fi întâlnită la toate timpurile indicativului formate pe tema de perfect (perfectul, mai mult ca perfectul și viitorul perfectului).

21.7 Reduplicarea figurează în fața radicalului verbal. În funcție de sunetul inițial al radicalului, reduplicarea poate fi de două feluri:

a) *consonantică*, atunci când radicalul începe cu o consoană, caz în care acea consoană este dublată și cele două consoane sunt separate printr-un epsilon (ε), de exemplu de la παιδεύω „educ” avem perfectul πεπαίδευκα (πε-παιδευ-κα), iar perfectul lui τελέω „săvârșesc” este τετέλεκα (τε-τέλε-κα).

- când consoana inițială este o aspirată (φ, χ sau θ), consoana reduplicată va fi surda corespunzătoare (π, κ, τ)²:

φανέρω	→	πε-φανέρωκα
χαρίζομαι	→	κε-χάρισμα
θύω	→	τέ-θυκα
- când radicalul începe cu o oclusivă urmată de o lichidă (λ, μ, ν, ρ), numai oclusiva este reduplicată:

πλήσσω	→	πέ-πληγα
κλείω	→	κέ-κλεικα

b) *vocalică*, atunci când radicalul începe cu o vocală sau cu un diftong, caz în care această vocală sau acest diftong sunt lungite după regulile augmentului (§ 14.7), de exemplu de la ἀγαπάω „iubesc” avem perfectul ἠγάπηκα (ἔ-αγάπα-κα), perfectul lui αἰτέω „cer” este ἤτηκα (ἔ-αίτε-κα).

- când radicalul începe cu o literă dublă (ζ, ξ, ψ), cu două consoane dintre care a doua nu este o lichidă sau cu un ρ, reduplicarea este totuși vocalică (se reduce la un ἔ- și seamănă cu augmentul³):

ζητέω	→	ἔ-ζήτηκα
σταυρόω	→	ἔ-σταύρωμαι (perf. pasiv)

21.8 În cazul **verbelor compuse**, întocmai precum augmentul la imperfect și aorist, reduplicarea se plasează de regulă între preverb și radical. De exemplu, perfectul verbului καταβαίνω „cobor” este καταβέβηκα „am (terminat de) coborât”, al lui διαμένω „rămân” este διαμμεμένηκα „am rămas”, iar al lui εὐαρεστέω „îmi place” este εὐηρέστηκα „îmi este pe plac”.

¹ Pentru reduplicarea de prezent, vezi § 27.4. Aici și pretutindeni în această carte, când folosim cuvântul reduplicare, ne referim la reduplicarea aspectuală. Există însă și o reduplicare expresivă, cu rol lexical, de ex. γογγύζειν „a murmura, a bombăni”.

² Fenomenul fonetic se numește disimilare. Pentru aspirate și surde, vezi tabelul oclusivelor de la § 13.4.

³ Totuși, acest ἔ- de reduplicare va apărea (spre deosebire de augment) și la celelalte moduri, nu doar la indicativ.

PERFECTUL ACTIV

21.9 Perfectul este un timp principal (ca prezentul și viitorul) și folosește desinențe primare. Totuși, prezența lui -α- îl face asemănător aoristului I. Se construiește cu reduplicare, după următoarea schemă:

reduplicare + radical + sufixul -κα- + desinențe primare active
 λε + λυ + κα + μεν

21.10 **Paradigme.** Ca la viitor sau la aorist, înaintea sufixului temporal caracteristic vocala scurtă a verbelor contrase se lungeste. La diateza activă, perfectul indicativ se conjugă după următoarele modele:

a) Verbe în -ίω sau -ύω:

		*λε-λυ-κα-	
Sg.	1	λέ-λυ-κα	am (terminat de) dezlegat
	2	λέ-λυ-κα-ς	ai (terminat de) dezlegat
	3	λέ-λυ-κε(ν)	a (terminat de) dezlegat
Pl.	1	λε-λύ-κα-μεν	am (terminat de) dezlegat
	2	λε-λύ-κα-τε	ați (terminat de) dezlegat
	3	λε-λύ-κα-σι(ν) ¹	au (terminat de) dezlegat

OBSERVAȚII: •1. Cu excepția persoanei a III-a sg., sufixul utilizat este -κα-. Terminațiile sunt aproape identice cu cele ale aoristului I (slab), numai că în loc de -σα, -σας, -σε... avem -κα, -κας, -κε... •2. Cu scop eufonic, -ν se folosește atât la singularul cât și la pluralul persoanei a III-a. •3. *Volens nolens*, traducerea perfectului grec în limba română este aproximativă. Alt exemplu: *περίστευκα* „am ajuns să cred și acum cred”.

b) Verbele contrase (terminate în -άω, -έω, -όω) lungesc vocala finală a radicalului:

		*ἔ-ἀγαπα-κα-		*πε-ποιε-κα-		*δε-δουλο-κα-	
Sg.	1	ἠγάπη-κα	am iubit	πε-ποίη-κα	am făcut	δε-δούλω-κα	am slujit
	2	ἠγάπη-κα-ς	ai iubit	πε-ποίη-κα-ς	ai făcut	δε-δούλω-κα-ς	ai slujit
	3	ἠγάπη-κε(ν) ²	a iubit	πε-ποίη-κε(ν)	a făcut	δε-δούλω-κε(ν)	a slujit
Pl.	1	ἠγαπή-κα-μεν	am iubit	πε-ποιή-κα-μεν	am făcut	δε-δουλώ-κα-μεν	am slujit
	2	ἠγαπή-κα-τε	ați iubit	πε-ποιή-κα-τε	ați făcut	δε-δουλώ-κα-τε	ați slujit
	3	ἠγαπή-κα-σι(ν)	au iubit	πε-ποιή-κα-σι(ν)	au făcut	δε-δουλώ-κα-σι(ν)	au slujit

c) Verbele în dentală (τ, δ, θ) pierd dentala respectivă înaintea sufixului -κα- de perfect. De exemplu, verbul βαπτίζω (*βαπτ-ιδ-) „botez” are perfectul βεβάπτικα „am (terminat de) botezat”.

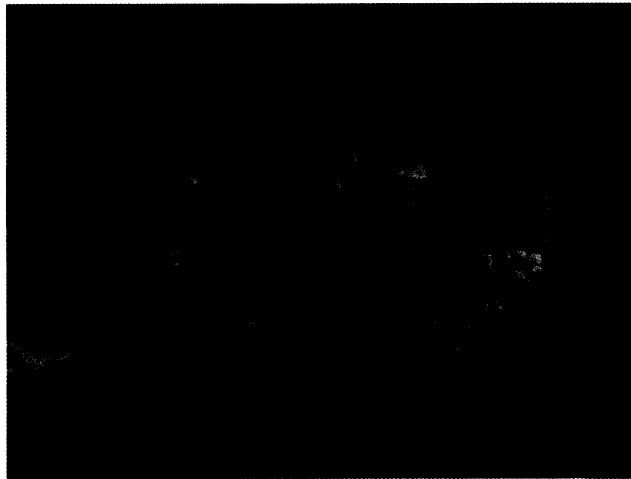
¹ Terminația de persoana a III-a pl. este explicabilă din punct de vedere fonetic (-ασι < -ανσι < -αντι). Limba *koiné* și NT atestă pentru această persoană, prin analogie cu aoristul, și terminația -αν.

² Terminația -κε (pers. a III-a sg. activ), în locul așteptatului -κα, este similară terminației -σε, în loc de -σα, de la aoristul I sigmatic (§ 18.9).

21.11 **Perfectul II.** Există relativ puține verbe care își construiesc perfectul utilizând sufixul *-α-*, nu *-κα-*¹. După modelul aoristului (§ 19.1), acest tip de perfect este numit în mod convențional al II-lea și este considerat *tare* (în opoziție cu perfectul I, slab, capatic)². Exceptând diferența de sufix, conjugarea celor două tipuri de perfect (I și II) este însă identică. Iată, de exemplu, cum se conjugă verbul *γράφω* „scriu” la indicativ perfect activ:

		*γε-γραφ-α-	
Sg.	1	γέ-γραφ-α	am (terminat de) scris
	2	γέ-γραφ-α-ς	ai (terminat de) scris
	3	γέ-γραφ-ε(ν)	a (terminat de) scris
Pl.	1	γε-γράφ-α-μεν	am (terminat de) scris
	2	γε-γράφ-α-τε	ați (terminat de) scris
	3	γε-γράφ-α-σι(ν)	au (terminat de) scris

Această diferențiere între tipurile de perfect este valabilă doar la diateza activă, deoarece medio-pasivul nu utilizează nici un sufix temporal.

📖 „L-au luat și l-au dus la Areopag...” (Fpt. 17:19). Areopagul este o stâncă de marmură, foarte aproape de Acropola Atenei și de Agora, dar și numele tribunalului popular care se întrunea aici. Din acest loc Sfântul Pavel s-a adresat atenienilor în jurul anului 50 d.Hr., rostind faimosul discurs despre „Dumnezeul necunoscut” (ἀγνώστῳ θεῷ), discurs care acum este gravat pe o placă de bronz, așa cum se vede în dreapta imaginii. Sursa: „Areopagus (Mars Hill), Athens”, pe site-ul *Sacred Destinations*, adresa URL: <http://sacred-destinations.com/greece/athens-areopagus-mars-hill>

¹ Aproape întotdeauna este vorba de verbe cu radicalul terminat într-o consoană velară sau labială. Sufixul *-κα-* este mai recent decât *-α-*, dar mult mai des folosit.

² Recapitulând, sunt considerate forme secunde de viitor, aorist și perfect cele care nu prezintă sufixele temporale ale celor dintâi: *-σ-* la viitor, *-σα-* la aorist, *-κα-* la perfect și *-θη-* la viitorul și aoristul pasive.

PERFECTUL MEDIO-PASIV

21.12 Ca la prezent și spre deosebire de aorist și de viitor, cele două diateze (medie și pasivă) au forme identice la perfectul indicativ¹. Reduplicarea este aceeași ca la activ, dar nu există sufix temporal și desinențele (primare medio-pasive) sunt atașate direct la radical.

reduplicare + radical + desinențe primare medio-pasive
λε + λυ + μαι

21.13 **Paradigme.** Verbele cu tema în vocală pot fi conjugate fără dificultate. Firește, verbele contrase lungesc vocala scurtă a temei:

a) Verbe în -ίω sau -ύω:

		*λε-λυ-	
Sg.	1	λέ-λυ-μαι	am fost (și sunt) dezlegat
	2	λέ-λυ-σαι	ai fost (și ești) dezlegat
	3	λέ-λυ-ται	a fost (și este) dezlegat
Pl.	1	λε-λύ-μεθα	am fost (și suntem) dezlegați
	2	λέ-λυ-σθε	ați fost (și sunteți) dezlegați
	3	λέ-λυ-νται	au fost (și sunt) dezlegați

OBSERVAȚII: •1. La perfectul medio-pasiv sunt utilizate aceleași terminații ca la prezentul medio-pasiv, numai că aici ele sunt adăugate temei fără intermedierea unei vocale de legătură. La pers. a II-a sg. apare nemodificată desinența -σαι (care la prezent se contrage în -η). •2. Diftongul -αι funcționează și aici ca o vocală scurtă, deci nu modifică poziția accentului.

b) Verbe contrase (terminate în -άω, -έω, -όω):

		*τε-τιμα-		*πε-ποιε-		*δε-δουλο-	
Sg.	1	τε-τίμη-μαι	am fost prețuit	πε-ποίη-μαι	am fost făcut	δε-δούλω-μαι	am fost slujit
	2	τε-τίμη-σαι	ai fost prețuit	πε-ποίη-σαι	ai fost făcut	δε-δούλω-σαι	ai fost slujit
	3	τε-τίμη-ται	a fost prețuit	πε-ποίη-ται	a fost făcut	δε-δούλω-ται	a fost slujit
Pl.	1	τε-τιμή-μεθα	am fost prețuiți	πε-ποιή-μεθα	am fost făcuți	δε-δουλώ-μεθα	am fost slujiți
	2	τε-τίμη-σθε	ați fost prețuiți	πε-ποίη-σθε	ați fost făcuți	δε-δούλω-σθε	ați fost slujiți
	3	τε-τίμη-νται	au fost prețuiți	πε-ποίη-νται	au fost făcuți	δε-δούλω-νται	au fost slujiți

¹ Din economie de spațiu am tradus doar pasiv formele medio-pasive de perfect, dar λέλυμαι ș.a. poate însemna nu numai „am fost dezlegat”, ci și „mi-am/m-am dezlegat”.

c) Mai multă atenție necesită verbele cu tema în oclisivă, deoarece consoana finală a radicalului se modifică la contactul direct cu desinențele primare. Formele rezultate sunt relativ ușor recognoscibile:

	*δε-διωκ-		*κε-κρυβ-		*πε-πειθ-		
Sg.	1	δε-δίωγ-μαι	am fost urmărit	κέ-κρυμ-μαι	am fost ascuns	πέ-πεισ-μαι	am fost convins
	2	δε-δίωξ-αι	ai fost urmărit	κέ-κρυψ-αι	ai fost ascuns	πέ-πεισ-αι	ai fost convins
	3	δε-δίωκ-ται	a fost urmărit	κέ-κρυπ-ται	a fost ascuns	πέ-πεισ-ται	a fost convins
Pl.	1	δε-διώγ-μεθα	am fost urmăriți	κε-κρύμ-μεθα	am fost ascunși	πε-πείσ-μεθα	am fost convinși
	2	δε-δίωχ-θε	ați fost urmăriți	κέ-κρυφ-θε	ați fost ascunși	πέ-πεισ-θε	ați fost convinși
	3	δεδιωγμένοι εἰσίν	au fost urmăriți	κεκρυμμένοι εἰσίν	au fost ascunși	πεπεισμένοι εἰσίν	au fost convinși

OBSERVAȚII: •1. Faptul că desinențele au fost „sudate” direct la radical, fără vreo vocală de legătură, le face uneori greu de distins din punct de vedere formal. •2. Persoana a III-a plural se formează analitic, cu ajutorul participiului perfect pasiv (v. § 23.14 și § 23.17) și al verbului εἰμί. Similar, la mai mult ca perfect, în locul lui εἰσίν se folosește ἦσαν.

c) Verbele în lichidă se conjugă în mod asemănător celor în oclisivă, dar desinențele rămân în general nealterate.

	*ἔ-ἄγγελ-		
Sg.	1	ἤγγελ-μαι	am fost vestit
	2	ἤγγελ-σαι	ai fost vestit
	3	ἤγγελ-ται	a fost vestit
Pl.	1	ἠγγέλ-μεθα	am fost vestiți
	2	ἠγγελ-θε	ați fost vestiți
	3	ἠγγελμένοι εἰσίν	au fost vestiți

MAI MULT CA PERFECTUL

21.14 Timpul mai mult ca perfect se întâlnește rareori în greaca biblică și numai la indicativ. El descrie o acțiune anterioară celei de perfect¹ și se traduce de obicei prin mai mult ca perfectul românesc sau printr-o perifrază verbală, de exemplu ἐλελύκειν „dezlegasem” sau „aveam dezlegat”; (ἐ)γεγράφειν „scrisesem” sau „terminasem de scris”.

Ca timp secundar, mai mult ca perfectul prezintă desinențe secundare și, uneori, augment². La diateza activă, sufixele folosite sunt -κ- (propriu temei active de perfect) și -ει- (de mai mult ca perfect); există însă și un mai mult ca perfect II, care nu folosește sufixul -κ-. Terminațiile au origine obscură, dar pot fi remarcate desinențele secundare.

¹ Astfel, se poate spune că mai mult ca perfectul este față de perfect ceea ce reprezintă imperfectul față de prezent – un timp secundar, plasând în trecut aspectul finit (rezultativ) al acestuia.

² În greaca biblică, timpul mai mult ca perfect este augmentat mai degrabă ocazional (din motive încă nu cu totul elucidate), iar formele active au pierdut augmentul mai repede decât cele pasive. Din acest motiv am pus augmentul între paranteze.

Sensul de mai mult ca perfect apare și în construcții perifrastice, construite cu un verb auxiliar și participiul verbului de conjugat (§ 9.14). Exemplu: καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ’ αὐτῶν „și cuvântul acesta le era ascuns” (Lc. 18:34).

Iată paradigmele verbului λύω „dezleg” și γράφω „scriu” (mai mult ca perfect I și II, diateza activă):

*λε-λυ-κ-			*γε-γραφ-		
Sg.	1	(ἐ-)λε-λύ-κ-ει-ν dezlegasem	Sg.	1	(ἐ-)γε-γράφ-ει-ν scrisesem
	2	(ἐ-)λε-λύ-κ-ει-ς dezlegaseși		2	(ἐ-)γε-γράφ-ει-ς scriseseși
	3	(ἐ-)λε-λύ-κ-ει dezlegase		3	(ἐ-)γε-γράφ-ει scrisese
Pl.	1	(ἐ-)λε-λύ-κ-ει-μεν dezlegaserăm	Pl.	1	(ἐ-)γε-γράφ-ει-μεν scriseserăm
	2	(ἐ-)λε-λύ-κ-ει-τε dezlegaserăți		2	(ἐ-)γε-γράφ-ει-τε scriseserăți
	3	(ἐ-)λε-λύ-κ-ει-σαν dezlegaseră		3	(ἐ-)γε-γράφ-ει-σαν scriseseră

Formele medio-pasive ale mai mult ca perfectului sunt construite într-un mod similar celor de activ, cu excepția faptului că tema utilizată este cea medio-pasivă, deci lipsește sufixul -κ-.

*λε-λυ-		
Sg.	1	(ἐ-)λε-λύ-μην fusesem dezlegat
	2	(ἐ-)λέ-λυ-σο fuseseși dezlegat
	3	(ἐ-)λέ-λυ-το fusese dezlegat
Pl.	1	(ἐ-)λε-λύ-μεθα fuseserăm dezlegați
	2	(ἐ-)λέ-λυ-σθε fuseserăți dezlegați
	3	(ἐ-)λέ-λυ-ντο fuseseră dezlegați

OBSERVAȚII: •1. Augmentul este facultativ. •2. Desinențele active sunt identice cu cele ale aoristului II radical, însă mai mult ca perfectul folosește sufixul -κει- între radical și desinențe (cf. ἐλελύκειν vs ἔβην)¹. •3. Desinențele medio-pasive sunt adăugate direct la radical, fără sufix intermediar, și sunt identice cu cele de imperfect medio-pasiv (cf. ἐλελύμην vs ἐλούμην).

¹ În greaca clasică acest sufix era la plural -κε-, nu -κει-, astfel fiind folosite formele ἐλελύκεμεν, ἐλελύκετε, ἐλελύκεσαν.

REZUMAT

- ✓ Perfectul grec nu este un timp propriu-zis trecut, ci unul care descrie rezultatul unei acțiuni trecute, iar efectele acțiunii sunt prezente. În română se traduce prin: a) perfect compus („am dezlegat”), b) prezent („dezleg”), c) perifrază verbală („am terminat de dezlegat”).
- ✓ Perfectul utilizează teme proprii (una pentru activ și alta pentru medio-pasiv), al căror element comun și distinctiv este reduplicarea.
- ✓ Reduplicarea indică îndeplinirea unei acțiuni, se menține la toate modurile (nu numai la indicativ, ca augmentul) și intră în structura timpurilor mai mult ca perfect și viitor al perfectului. Reduplicarea este de două feluri: consonantică (consoana inițială a radicalului este dublată, iar între cele două consoane este plasat un epsilon) și vocalică (un simplu epsilon, asemănător augmentului dar păstrat la toate modurile).
- ✓ În afară de reduplicare (aplicată radicalului), perfectul este caracterizat prin desinențe principale. La diateza activă se folosește sufixul $-\kappa\alpha-$, la diateza medio-pasivă nu se folosește nici un sufix, ci desinențele sunt lipite direct la radical (ceea ce duce la modificări fonetice deductibile în cazul verbelor cu tema în oclisivă și lichidă).
- ✓ Așa cum există un aorist II asigmatic, există și un perfect II acapatic (utilizează sufixul $-\alpha-$, nu $-\kappa\alpha-$). Sunt relativ puține verbe care au perfect II și aceste forme sunt indicate de fiecare dată în dicționare. Perfectul I și II se conjugă la fel, iar distincția dintre ele este valabilă doar pentru diateza activă.

INFORMAȚII AVANSATE

21.15 **Viitorul perfectului.** Rar încă din perioadă clasică, acest timp exprima o acțiune încheiată și proiectată în viitor (de ex. „va avea scrisă o carte”), corespunzând mai degrabă viitorului simplu decât viitorului anterior din limba română. Apare doar de șase ori în NT, de fiecare dată în construcții perifrastice. Sensul exact al acestor construcții rămâne însă disputat. Exemplu: καὶ ὁ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς „și orice vei lega pe pământ, va fi legat în ceruri” (Mt. 16:19).

21.16 **Reduplicarea.** Contrar regulii din dialectul atic, lichida ρ de la inițiala verbelor este reduplicată ca orice altă consoană: ῥεριμμένος (< ῥίπτω, Jud. 4:22), ῥεραντισμένοι (< ῥαντίζω, Ebr. 10:22). Forme clasice de reduplicare sunt mai rar atestate: ἔρριμμένοι (Mt. 9:36). Așa-numita „reduplicare atică” – repetarea vocalei și a consoanei inițiale, plus lungirea vocalei din radical – este încă prezentă la câteva verbe din LXX și NT: ἀκήκοα (< ἀκούω, Gen. 23:15), ὁμώμοκα (< ὁμνυμι, Ps. 118:106), ἐγήγερμαι (< ἐγείρω, Mt. 11:11). Rar, reduplicarea silabică și reduplicarea temporală apar împreună: ἐώρακα¹ (< ὀράω, Gen. 31:12), ἀνέωγα (< ἀνοίγω, 1 Cor. 16:9). Căderea lui sigma inițial (σ) și dispariția lui digamma (Ϝ) au dat naștere unor aparente neregularități: perfectul lui ἴστημι este ἔστηκα (*σε-στη-κα), vezi și perf. ἔοικα (Ϝε-*Ϝοι-κα).

Reduplicarea este specifică perfectului, dar se întâlnește și la prezentul sau aoristul unor verbe. Astfel, de exemplu, prezintă reduplicare de prezent verbele γί(γ)νομαι „devin”, γι(γ)νώσκω, διδάσκω, δίδωμι, μιμνήσκω ș.a. Aoristul activ al lui ἄγω „duc” prezintă o reduplicare a radicalului: ἤγαγον/ἤγαγα (perf. ἀγήοχα).

21.17 **Verbul οἶδα „știu”** este defectiv, adică nu are, de regulă, decât forme de perfect și de mai mult ca perfect², iar sensul lor este de prezent, respectiv de imperfect (v. și Anexa 2):

	*οἶδ-α-		ἐ-*οἶδ-	
Sg.	1 οἶδ-α	știu	ἦδ-ει-ν	știam
	2 οἶδ-α-ς (οἶσθα)	știi	ἦδ-ει-ς	știa
	3 οἶδ-ε-ν	știe	ἦδ-ει	știa
Pl.	1 οἶδ-α-μεν (ἴσμεν)	știm	ἦδ-ει-μεν	știam
	2 οἶδ-α-τε (ἴστε)	știți	ἦδ-ει-τε	știați
	3 οἶδ-α-σιν (ἴσασι)	știu	ἦδ-ει-σαν	știau

OBSERVAȚII: •1. Verbul οἶδα este propriu-zis un perfect II (acapativ); sensul lui rezultativ („am văzut și acum cunosc”) s-a pierdut însă aproape cu totul, autonomizându-se în raport cu verbul de la care provine (εἶδω „văd”). •2. Lipsește reduplicarea. Terminațiile sunt cele obișnuite de perfect II. •3. În paranteză sunt trecute formele atice, rar atestate și literare.

¹ Totodată, în LXX și NT apar forme cu simplă reduplicare silabică (ἐώρακα).

² Vezi totuși viit. εἰδήσω și aor. εἶδησα. Formele de conjunctiv ale lui οἶδα sunt prezentate într-un capitol următor (§ 24.13). Cu timpul, οἶδα și εἶδον ajung să fie confundate, datorită asemănărilor atât formale cât și de sens. În neogreacă, ξέρω „știu” provine din aor. ἐξεῦρον.

EXERCITIŢII DE TRADUCERE

LXX

1. ἰδοὺ γεγήρακα καὶ οὐ γινώσκω τὴν ἡμέραν τῆς τελευτῆς μου. (Gen. 27:2)
2. καὶ Γοθολια ἡ μήτηρ Οχοζια εἶδεν ὅτι τέθνηκεν αὐτῆς ὁ υἱὸς καὶ ἠγέρθη καὶ ἀπώλεσεν πᾶν τὸ σπέρμα τῆς βασιλείας ἐν οἴκῳ Ἰουδα. (2 Par. 22:10)
3. οὐ κέκληκεν ἡ βασίλισσα μετὰ τοῦ βασιλέως οὐδένα εἰς τὴν δοχὴν ἀλλ' ἡ ἐμέ καὶ εἰς τὴν αὐριον κέκλημαι. (Est. 5:12)
4. καὶ ἐφώνησαν ἅπαν τὸ πλῆθος καὶ εἶπον μεγάλη τῆ φωνῆ οὕτως ὡς εἴρηκας ποιήσομεν. (1 Ezr. 9:10)
5. ἀνηγγέλη τῷ βασιλεῖ τῶν Αἰγυπτίων ὅτι πέφευγεν ὁ λαὸς καὶ μετεστράφη ἡ καρδιά Φαραω καὶ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ ἐπὶ τὸν λαόν. (Ex. 14:5)
6. οὐ γὰρ πάρεστιν ὁ ἀνὴρ μου ἐν οἴκῳ πεπόρευται δὲ ὁδὸν μακρὰν. (Pron. 7:19)
7. ἐκ γῆς μακρόθεν σφόδρα ἤκασιν οἱ παῖδές σου ἐν ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἀκηκόαμεν γὰρ τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ ὅσα ἐποίησεν ἐν Αἰγύπτῳ. (Iis. Nav. 9:9)
8. καὶ εἰς γῆν Χαλδαίων καὶ αὕτη ἠρήμωται ἀπὸ τῶν Ἀσσυρίων οὐδὲ ἐκεῖ σοι ἀνάπαυσις ἔσται ὅτι ὁ τοῖχος αὐτῆς πέπτωκεν. (Is. 23:13)
9. καὶ εἶπεν Εφραιμ πλὴν πεπλούτηκα εὕρηκα ἀναψυχὴν ἐμαυτῷ πάντες οἱ πόνοι αὐτοῦ οὐχ εὐρεθήσονται αὐτῷ δι' ἀδικίας ἃς ἤμαρτεν. (Os. 12:9)

NT

1. ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος, Ὁ γέγραφα, γέγραφα. (In. 19:22)
2. πεπλήρωται ὁ καιρὸς καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεῦτε¹ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. (Mc. 1:15)
3. ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. (In. 18:37)
4. πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, γέγραπται γάρ, Πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς ποιμνῆς. (Mt. 26:31)
5. ὑμεῖς ἀπεστάλακετε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκεν τῇ ἀληθείᾳ. (In. 5:33)
6. ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ. (In. 3:18)
7. ὁ ἐωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν καὶ ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ' ἡμῶν. (1 In. 1:3)
8. οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἶδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς νῦν λέγει ὅτι Ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα; (In. 6:42)
9. ἐγὼ παρησιάζω λελάληκα τῷ κόσμῳ, ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ. (In. 18:20)
10. ὃ δὲ τι χαρίζεσθε, κἀγὼ· καὶ γὰρ ἐγὼ ὁ κεχάρισμαι, εἴ τι κεχάρισμαι, δι' ὑμᾶς ἐν προσώπῳ Χριστοῦ. (2 Cor. 2:10)

¹ μετανοεῖτε ἔτι πιστεῦτε sunt forme de imperativ: „pocăiți-vă și credeți”.

VOCABULAR PENTRU CAPITOLUL 22

	traducere		frecvență în NT
ἀγιάζω	sfințesc	<i>aghiazmă</i> – apă sfințită	28
ἀληθινός, -ή, -όν	adevărat		28
ἀρνέομαι	tăgăduiesc, refuz		33
ἄρτι	acum, de curând		36
ἀσθενέω	sunt neputincios, sunt bolnav		33
Βαρναβᾶς, -ᾶ, ὁ	Barnaba		28
δέκα	zece	<i>decadă</i> – perioadă de zece ani	25
ἐκπορεύομαι	ies		33
ἐπικαλέω	chem, numesc, invoc		30
εὐθέως	imediat		36
καθαρός, -ά, -όν	curat		27
μάχαιρα, -ης, ἡ	sabie		29
μισθός, -οῦ, ὁ	plată, răsplată		29
παράκλησις, -εως, ἡ	îndemn, încurajare	<i>Paraclet</i> – mângâietor, apărător	29
παρέρχομαι	vin/merg pe lângă, trec, petrec; (pas.) trec dincolo, mor		29
πάσχα, τό	Paștele		29
περιτομή, -ῆς, ἡ	tăiere împrejur, circumcizie		36
προσευχή, -ῆς, ἡ	rugăciune		36
προσκαλέομαι	chem; chem la judecată		29
συνέρχομαι	vin/merg cu, mă adun		30
τεσσαράκοντα	patruzeci		22
φιλέω	iubesc; sărut	<i>filosemit</i>	25
ὥσπερ	precum		36

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Filatelic, calofil, pascal, astenic, decalitrul, filomelă, decatlon, filoxeră, catar, rusofil.

Cuvinte învățate până acum: 494

Total ocurențe în această secțiune: 696

Procentaj ocurențe în NT: 84,77%

PARTICIPIUL PREZENT (PROGRESIV)

În acest capitol vei învăța:

- că participiul este un adjectiv verbal
- că participiul se declină, arată aspectul unei acțiuni și o atribuie unui subiect
- cum se formează și se declină participiul prezent (activ și medio-pasiv)

22.1 **Introducere.** Participiul nu este propriu-zis un mod, ci un *adjectiv verbal*. Prin urmare, din punct de vedere morfologic, el are caracteristici atât nominale, cât și verbale. Ca adjectiv, participiul se declină, are gen, număr și caz și se poate acorda cu un alt nume. Ca verb, participiul exprimă o acțiune, are forme aspectual-temporale (prezent, viitor, aorist, perfect) și diateză (activă, medie, pasivă).

	Singular			Plural		
	m.	f.	n.	m.	f.	n.
N.	λύων	λύουσα	λύον	λύοντες	λύουσαι	λύοντα
G.	λύοντος	λυούσης	λύοντος	λύόντων	λυουσῶν	λύόντων
D.	λύοντι	λυούσῃ	λύοντι	λύουσι(ν)	λυούσαις	λύουσι(ν)
Ac.	λύοντα	λύουσαν	λύον	λύοντας	λυούσας	λύοντα

	Singular			Plural		
	m.	f.	n.	m.	f.	n.
N.	λυόμενος	λυομένη	λυόμενον	λύομενοι	λυομέναι	λύομενα
G.	λυομένου	λυομένης	λυομένου	λυομένων	λυομένων	λυομένων
D.	λυομένῳ	λυομένῃ	λυομένῳ	λυομένοις	λυομέναις	λυομένοις
Ac.	λυόμενον	λυομένην	λυόμενον	λυομένους	λυομένας	λύομενα

Proiecție

Principala semnificație a participiului nu este una temporală, ci aspectuală. Cu alte cuvinte, participiul indică înainte de toate *felul acțiunii*, nu momentul când a avut loc. Drept urmare, atunci când vorbim de participii prezente, aoriste sau perfecte, ne referim doar la felul în care aceste participii s-au format (de la tema de prezent, de aorist sau de perfect). Timpul participiilor este dependent de acțiunea unui verb regent (principal), el având o relevanță secundară¹.

Din punctul de vedere al frecvenței, participiul este modul cel mai des utilizat după indicativ. Unii autori de la începutul erei creștine folosesc participiul chiar de mai multe ori decât indicativul!

¹ În practică, vei observa că participiul prezent exprimă de obicei o acțiune care se desfășoară concomitent cu cea a verbului regent (ca gerunziul din limba română), dar această valoare se datorează contextului, nu naturii sale.

22.3 **Funcțiile participiului.** Dubla natură a participiului – totodată adjectiv și verb – îi asigură acestuia o flexibilitate extraordinară. Astfel, în funcție de necesitățile contextuale, participiul se poate muta „de pe un picior pe altul”, dobândind o valoare fie preponderent adjectivală, fie preponderent adverbială (fără ca forma lui să varieze). De aici derivă și cele două principale utilizări pe care le are participiul grec:

a) *Participiul adjectival*, cu *funcție atributivă*, califică un nume (substantiv sau pronume) și se acordă în gen, număr și caz cu acesta; poate fi articulat sau nu și se traduce de obicei printr-un participiu sau o propoziție relativă:

ἡ ὑπὸ σοῦ **λαλουμένη** διδασχὴ „această învățătură, grăită de tine” (Fpt. 17:19)

γυνὴ **ἔχουσα** ἀλάβαστρον μύρου „o femeie care avea un alabastru cu mir” (Mt. 26:7)

În plus, ca orice adjectiv, participiul poate funcționa *substantival*:

ὁ **κλέπτων** μηκέτι κλεπτέτω „cel care fură (=„hoțul”) să nu mai fure” (Ef. 4:28)

b) *Participiul adverbial*, cu *funcție predicativă*, circumstanțiază în primul rând un verb, dar totodată se poate referi la un alt nume, exprimat sau subînțeles; nu are niciodată articol și se traduce de obicei printr-un gerunziu românesc sau printr-o propoziție circumstanțială:

καὶ τοῦτο **εἰπὼν** ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας „și zicând acestea, le-a arătat mâinile și picioarele Sale” (Lc. 24:40)

καὶ **ἀκούσας** ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς „și după ce a auzit acestea, Iisus le zice” (Mc. 2:17)

Genitivul absolut, care reprezintă o utilizare particulară a participiului adverbial, denumește faptul că participiul respectiv manifestă o independență sintactică net superioară în raport cu verbul regent, acordându-se mereu în cazul genitiv cu un substantiv sau un pronume (cu rol de subiect al participiului):

ἔτι **λαλοῦντος** αὐτοῦ ἐφώνησεν ἀλέκτωρ „încă vorbind el, a cântat cocoșul” (Lc. 22:60)

22.4 **Traducere.** Observă așadar că nu există un corespondent exact și unic al participiului grec. În funcție de valoarea contextuală (adjectivală sau adverbială), de aspectul (progresiv, punctual sau finit) și de diateza (activă, medie sau pasivă), participiul grec se traduce în limba română – fără să existe o regulă absolută sau imperativă – prin: *gerunziu*, *participiu (pasiv)*, *printr-o propoziție relativă* sau *circumstanțială* (adesea temporală). Din acest motiv, de multe ori se face apel la „simțul limbii” și la „talentul” traducătorului pentru interpretarea și redarea cât mai corectă a participiilor din greacă.

Strict vorbind, participiul nu are subiect, pentru că nu are terminații personale. Uneori însă, atunci când participiul este tradus printr-o propoziție, numele cu care se acordă, exprimat sau nu, poate funcționa ca subiect al acestuia, din moment ce i se atribuie o acțiune verbală.

22.5 **Clasificare.** În greacă există trei participii importante¹, clasificate tocmai în funcție de aspect:

- a) participiul prezent (progresiv) redă o *acțiune în curs de desfășurare* și se formează de la tema de prezent;
- b) participiul aorist (punctual) redă *acțiunea propriu-zisă*, doar ca având loc, fără a califica în vreun fel natura acestei acțiuni, și se formează de la tema de aorist;
- c) participiul perfect (finit) redă *rezultatul unei acțiuni* și se formează de la tema de perfect.

Remarcă încă o dată faptul că denumirea tradițională a participiilor se referă la modul lor de formare, în timp ce numele din paranteză trimite la sensul participiilor.

22.6 **Formare.** Participiile active, cu excepția celui de perfect, se construiesc cu ajutorul sufixului **-ντ-**. Participiul perfect utilizează sufixul **-οτ-**. Participiile medii și pasive, cu excepția participiului aorist pasiv, se formează cu ajutorul sufixului **-μενο-**; la aorist pasiv apare tot sufixul activ **-ντ-**. Temele utilizate sunt diverse și corespund denumirilor tradiționale ale participiului (participiul prezent este construit pe tema de prezent etc.). Nu se folosesc desinențele personale ale verbului, ci desinențe cazuale (care marchează totodată cazul și numărul).

22.7 **Diateze.** Participiile pot fi active, medii sau pasive. Un verb deponent va avea un participiu deponent. Greaca folosește morfeme diferite pentru a forma diferitele diateze.

¹ Al patrulea participiu, cel viitor, are valoarea temporală cel mai bine marcată dintre toate participiile grecești. Este relativ rar utilizat și deocamdată va fi omis în expunerea noastră (v. informațiile avansate).

PARTICIPIUL PREZENT ACTIV

22.8 Se construiește pe tema de prezent și indică o acțiune progresivă, în desfășurare. Sufixul folosit este *-vt-*, care la feminin se transformă în *-ουσα*¹. Formele de masculin și de neutru se declină după declinarea a III-a (model: ἄρχων), femininul după declinarea I (model: θάλασσα).

tema de prezent + sufixul -vt- + desinențe cazuale
λυο + vt + ες

22.9 **Paradigma.** Iată formele de participiu prezent ale verbului λύω. Terminațiile ar trebui să ți se pară familiare.

		λύων, λύουσα, λύον „dezlegând, care dezleagă” *λυοντ-, f. *λυουσα/η-		
		m.	f.	n.
Sg.	N.	λύων ²	λύουσα	λύον ²
	G.	λύοντ-ος	λυούση-ς	λύοντ-ος
	D.	λύοντ-ι	λυούση	λύοντ-ι
	Ac.	λύοντ-α	λύουσα-ν	λύον
Pl.	N.	λύοντ-ες	λύουσα-ι	λύοντ-α
	G.	λύόντ-ων	λυουσῶν	λύόντ-ων
	D.	λύου-σι(ν) ³	λυούσα-ις	λύου-σι(ν) ³
	Ac.	λύοντ-ας	λυούσα-ς	λύοντ-α

OBSERVAȚII: •1. Participiul se declină și are forme diferite pentru cele trei genuri. Femininul se declină după declinarea I; masculinul și neutru după declinarea a III-a, cele două genuri prezentând multe similarități. •2. Observă că forma λύοντα apare atât la masculin (Ac.sg.) cât și la neutru (N.Ac.pl.). •3. Participiul se accentuează ca adjectivele (accentul nu este rece-siv), dar femininul G.pl. are accent circumflex pe ultima silabă ca substantivele de declinarea I. Astfel, G.pl. este accentuat pe silaba finală la feminin, dar pe antepenultima la masculin și neutru.

22.10 **Verbele contrase** își formează participiul în mod regulat. Vocala finală a radicalului se conține după regulile de la indicativ (§ 9.11). Iată mai jos spre exemplificare formele de participiu prezent activ ale verbelor contrase ἀγαπῶ „iubesc”, ποιῶ „fac” și δουλῶ „robesc” (doar cele de N. și G. ale singularului):

¹ Morfemul *-ουσα* este format tot cu sufixul *-vt-*. Ca la adjectivele de clasa a 3-a (§ 17.4), formele de feminin au în componență sufixul *-γα*, adăugat temei generale de participiu (*λυο-*vt-γα* > *λύο-*νσα* > λύουσα).

² Desinența folosită este *-ø* (zero); tau (τ) cade în poziție finală absolută, iar N.sg.m. este marcat prin lungirea vocalei tematice *-o-* (*λυο-*vt* > λύων). La neutru, această lungire nu se mai produce (*λυο-*vt* > λύον).

³ Sufixul *-vt-* cade înaintea lui sigma, iar *-o-* se lungește compensatoriu (*λυο-*vt-σι* > *λυο-*ν-σι* > λύουσι). Ai grijă să nu confunzi această formă cu cea de indicativ prezent pers. a III-a pl. (λύουσι „ei dezleagă”).

		ἀγαπῶν, ἀγαπῶσα, ἀγαπῶν „iubind, care iubește”			ποιῶν, ποιοῦσα, ποιοῦν „făcând, care face”			δουλῶν, δουλοῦσα, δουλοῦν „robind, care robește”		
		m.	f.	n.	m.	f.	n.	m.	f.	n.
Sg.	N.	ἀγαπῶν	ἀγαπῶσα	ἀγαπῶν	ποιῶν	ποιοῦσα	ποιοῦν	δουλῶν	δουλοῦσα	δουλοῦν
	G.	ἀγαπῶντος	ἀγαπῶσης,	ἀγαπῶντος	ποιῶντος	ποιούσης,	ποιῶντος	δουλοῦντος	δουλούσης,	δουλοῦντος

22.11 **Verbul εἰμί** are, previzibil, doar forme active de participiu. Acestea seamănă în mod remarcabil cu terminațiile înseși de participiu și pot fi învățate unele pentru altele.

		ῶν, οὔσα, ὄν „fiind, care este” *όντ-, f. *ούσα/η-		
		m.	f.	n.
Sg.	N.	ῶν	οὔσα	ὄν
	G.	όντ-ος	ούση-ς	όντ-ος
	D.	όντ-ι	ούση	όντ-ι
	Ac.	όντ-α	ούσα-ν	όν
Pl.	N.	όντ-ες	ούσα-ι	όντ-α
	G.	όντ-ων	ούσ-ῶν	όντ-ων
	D.	ού-σι(ν)	ούσα-ις	ού-σι(ν)
	Ac.	όντ-ας	ούσα-ς	όντ-α

OBSERVAȚII: •1. Spiritul acestui participiu este întotdeauna lin. •2. În ceea ce privește transformările temei și accentuarea lui ὄν, sunt valabile cele spuse despre toate celelalte participii prezente (v. § 22.8 și § 22.9).

📖 Dinar roman de argint, purtând chipul împăratului Tiberius (14-37 d.Hr.). Pe fața monedei se poate citi inscripția latinească TI(berius) CAESAR DIVI AVG(usti) F(ilius) AVGVSTVS, iar pe verso PONTIF(ex) MAX(imus). Potrivit Evangheliilor sinoptice, un ban ca acesta l-a făcut pe Iisus să spună: τὰ Καίσαρος ἀπόδοτε Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ „dați cezarului cele ale cezarului, iar lui Dumnezeu cele ale lui Dumnezeu” (Mc. 12:17). Sursa: site-ul *Beast Coins*, adresa URL: <http://www.beastcoins.com/RomanImperial/I/Tiberius/Tiberius.htm>

PARTICIPIUL PREZENT MEDIO-PASIV

22.12 Participiul mediu are forme identice cu cel pasiv. Cele două participii se construiesc pe tema de prezent și prin urmare indică o acțiune progresivă. Sufixul folosit este **-μεν-**, devenit **-μενο-** la masculin / neutru și **-μενη-** la feminin¹. Participiile masculine și neutre se declină după declinarea a II-a (modele: λόγος și ἔργον), femininele după declinarea I (model: ἀγάπη).

tema de prezent + sufixul -μενο/η- + desinențe cazuale
 λυο + μενο + ς

22.13 **Paradigma.** Practic, pentru a forma un participiu prezent activ, este suficient să adaugi terminațiile **-μενος, -μένη, -μενον** la tema verbală de prezent.

		λυόμενος, λυομένη, λυόμενον „dezlegat” *λυομενο-, f. *λυομενη-		
		m.	f.	n.
Sg.	N.	λυόμενο-ς	λυομένη	λυόμενο-ν
	G.	λυομένο-υ	λυομένη-ς	λυομένο-υ
	D.	λυομένω	λυομένη	λυομένω
	Ac.	λυόμενο-ν	λυομένη-ν	λυόμενο-ν
Pl.	N.	λυόμενο-ι	λυόμενα-ι	λυόμεν-α
	G.	λυομέν-ων	λυομέν-ων	λυομέν-ων
	D.	λυομένο-ις	λυομένα-ις	λυομένο-ις
	Ac.	λυομένο-υς	λυομένα-ς	λυόμεν-α

OBSERVAȚII: •1. Participiul medio-pasiv se declină ca adjectivele de clasa I (după modelul lui ἄλλος, ἄλλη, ἄλλον). •2. Formele de masculin Ac.sg. și cele de neutru N.Ac.sg. sunt identice; atenție la posibilele confuzii. •3. Accentul este remanent, ca la celelalte nume, rămânând pe vocala tematică atâta timp cât ultima silabă este scurtă. •4. Toate verbele deponente își construiesc participiul după modelul de mai sus. Firește, sensul lor este activ.

22.14 **Verbele contrase** își formează participiul în mod regulat. Vocala finală a temei se contractă după regulile de la indicativ, de exemplu:

		ἀγαπόμενος, ἀγαπωμένη, ἀγαπόμενον			ποιούμενος, ποιουμένη, ποιούμενον			δουλούμενος, δουλουμένη, δουλούμενον		
		m.	f.	n.	m.	f.	n.	m.	f.	n.
Sg.	N.	ἀγαπόμενος, ἀγαπωμένη, ἀγαπόμενον			ποιούμενος, ποιουμένη, ποιούμενον			δουλούμενος, δουλουμένη, δουλούμενον		
	G.	ἀγαπωμένου, ἀγαπωμένης, ἀγαπωμένου			ποιουμένου, ποιουμένης, ποιουμένου			δουλουμένου, δουλουμένης, δουλουμένου		

¹ Sufixul comun **-μεν-** este urmat de vocala tematică **-ο/ε-** la genurile masculin și neutru (**-μενο- > -μενο-**) sau de **-ᾱ-** la feminin (**-μεν-ᾱ > -μενη-**).

REZUMAT

- ✓ Participiul este un adjectiv verbal, găsiindu-se la granița dintre adjectiv și verb: se declină, având gen, număr și caz (ca adjectiv), dar are și forme aspectual-temporale și diateză (ca verb).
- ✓ Participiul arată felul în care se desfășoară acțiunea verbală (în progresie, nedefinită sau încheiată). Corespunzând acestor trei aspecte, în greacă există a) participii progresive (formate de la tema de prezent), b) participii punctuale (de la tema de aorist) și c) participii finite (de la tema de perfect).
- ✓ În funcție de context, aspect și diateză, participiul se poate traduce în română prin a) gerunziu, b) participiu, c) propoziție relativă sau d) propoziție circumstanțială.
- ✓ Caracteristicile participiului sunt sufixele -vτ- (pentru participiile active) și -μεν- (pentru participiile medii și pasive). Atenție însă: participiul aorist pasiv folosește tot sufixul activ -vτ-, iar participiul perfect pasiv se va forma cu ajutorul sufixului -οτ-.
- ✓ Participiul prezent se declină diferit în funcție de gen: după declinarea a III-a (la masculin și la neutru) sau după declinarea I (la feminin).
- ✓ Participiul lui εἰμί utilizează sufixul -vτ- și seamănă foarte mult cu terminațiile oricărui participiu prezent activ.
- ✓ Participiul mediu are forme identice cu cel de pasiv, folosind sufixul -μεν-. Și el se declină diferențiat: masculinul și neutru după declinarea a II-a, femininul după declinarea I.
- ✓ Participiul viitor este întâlnit mai rar (§ 22.15) și se formează de la tema de viitor: radicalului i se adaugă sufixului de viitor -σο- (dublat de sufixul -θη- la diateza pasivă). Se declină ca participiul prezent la diateza corespunzătoare.

INFORMAȚII AVANSATE

22.15 **Participiul viitor** se întâlnește mult mai rar decât cel prezent¹. Este folosit pentru a descrie ceea ce este intenționat sau așteptat în viitor și se traduce prin „urmând să...” sau „(cel) care va...”. Se construiește ca participiul prezent, numai că participiile active și medii se formează de la tema de viitor activ, în timp ce participiul pasiv se formează de la tema de aorist/viitor pasiv. Sufixe diferite în funcție de diateză (-ντ- la diateza activă, -μενο/η- la diatezele medie și pasivă).

tema de viitor activ + sufixul -ντ- + desinențe cazuale
(activ) λυσο + ντ + ες

tema de viitor activ + sufixul -μενο/η- + desinențe cazuale
(mediu) λυσο + μενο + ι

tema de viitor pasiv + sufixul -μενο/η- + desinențe cazuale
(pasiv) λυθησο + μενο + ι

Odată ce ai reținut modul de formare a participiului viitor, declinarea acestuia nu trebuie să îți pună probleme, pentru că este identică cu cea a participiului prezent corespunzător. Compară: λύων „care dezleagă” – λύσων „care va dezlega”, λύομενος „care își/se dezleagă” – λυσόμενος „care își/se va dezlega”, λύομενος „care este dezlegat” – λυθησόμενος „care va fi dezlegat”.

Participiul viitor al verbului εἰμί este rar folosit: τὸ ἐσόμενον „ceea ce va fi” (Lc. 22:49).

¹ În NT apare doar de 13 ori.

EXERCITI DE TRADUCERE

LXX

1. ἀλλὰ πνευμά ἐστιν ἐν βροτοῖς πνοή δὲ παντοκράτορός ἐστιν ἡ διδάσκουσα. (Ion 32:8)
2. υἱοὶ Ἐφραιμ ἐντείνοντες καὶ βάλλοντες τόξοις ἐστράφησαν ἐν ἡμέρᾳ πολέμου. (Ps. 77:9)
3. ὁ ἀγαπῶν παιδεῖαν ἀγαπᾷ αἴσθησιν ὁ δὲ μισῶν ἐλέγχους ἄφρων. (Prov. 12:1)
4. ἡ σοφία βοηθήσει τῷ σοφῷ ὑπὲρ δέκα ἐξουσιάζοντας τοὺς ὄντας ἐν τῇ πόλει. (Ecl. 7:19)
5. καὶ πολλοὶ τῶν καθευδόντων ἐν τῷ πλάτει τῆς γῆς ἀναστήσονται οἱ μὲν εἰς ζωὴν αἰώνιον οἱ δὲ εἰς ὄνειδισμόν. (Dan. 12:2)
6. τίς γὰρ σάρξ ἣτις ἤκουσεν φωνὴν θεοῦ ζῶντος λαλοῦντος ἐκ μέσου τοῦ πυρὸς ὡς ἡμεῖς καὶ ζήσεται; (Deut. 5:26)
7. ἐν γὰρ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ ἀναστρεφόμενοι διερευνῶσιν καὶ πείθονται τῇ ὄψει ὅτι καλὰ τὰ βλεπόμενα. (Ψαλμ. 13:7)
8. καὶ ποιῶν ἔλεος εἰς χιλιάδας τοῖς ἀγαπῶσίν με καὶ τοῖς φυλάσσουσιν τὰ προστάγματά μου. (Ex. 20:6)
9. εἰσὶν οἱ πλουτίζοντες ἑαυτοὺς μηδὲν ἔχοντες καὶ εἰσὶν οἱ ταπεινοῦντες ἑαυτοὺς ἐν πολλῷ πλούτῳ. (Prov. 13:7)
10. πολλοὺς γὰρ ἐπλάνησεν τὰ ἐνύπνια καὶ ἐξέπεσον ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτοῖς. (Sir. 34:7)
11. οἱ ἄρχοντές σου ἀπειθοῦσιν κοινωνοὶ κλεπτῶν ἀγαπῶντες δῶρα διώκοντες ἀνταπόδομα ὀρφανοῖς οὐ κρίνοντες καὶ κρίσιν χηρῶν οὐ προσέχοντες. (Is. 1:23)
12. τάδε λέγει κύριος ἐπὶ τοὺς προφῆτας τοὺς πλανῶντας τὸν λαόν μου τοὺς δάκνοντας ἐν τοῖς ὁδοῦσιν αὐτῶν καὶ κηρύσσοντας ἐπ' αὐτὸν εἰρήνην καὶ οὐκ ἐδόθη εἰς τὸ στόμα αὐτῶν ἡγειραν ἐπ' αὐτὸν πόλεμον. (Mich. 3:5)

NT

1. οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. (Mt. 7:21)
2. οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν. (Mt. 27:39)
3. καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς καὶ γενεὰς τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. (Lc. 1:50)
4. καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντα τοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχόμενους [καὶ] δαιμονιζομένους καὶ σεληνιαζομένους καὶ παραλυτικούς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. (Mt. 4:24)
5. ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπόρον τῷ σπεύροντι καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσει καὶ πληθυνεῖ τὸν σπόρον ὑμῶν καὶ αὐξήσει τὰ γενήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν. (2 Cor. 9:10)
6. καὶ αὐτὸς διώδευεν κατὰ πόλιν καὶ κώμην κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ. (Lc. 8:1)
7. ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν κλέπτεις; (Rom. 2:21)
8. ὁ ἀθετῶν ἐμὲ καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν· ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτόν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. (In. 12:48)
9. λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ καὶ νηστευόντων εἶπεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. (Frt. 13:2)
10. εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. (Mt. 7:11)

	traducere		frecvență în NT
ἀδικέω	nedreptățesc, greșesc		28
γαμέω	iau în căsătorie	poligamie	28
ἐκεῖθεν	de acolo		27
ἐλεέω	mi-e milă de		29
ἔλεος, -ους, τό	milă		27
ἐπιτιμάω	dojenesc	epitimie – dojană	29
ἠγέομαι	conduc, călăuzesc; cred, socotesc		28
θυγάτηρ, -τρός, ἡ	fiică		28
θυσία, -ας, ἡ	jertfă		28
Ἰακώβ, ὁ	Iacob		27
ἰσχυρός, -ά, -όν	puternic		29
ἰσχύω	sunt puternic, pot		28
μήτε	nici		34
μυστήριον, -ου, τό	taină	mister	28
ναί	cu adevărat, da		33
νέος, -α, -ον	nou, tânăr	neoclasic	24
νικάω	biruiesc	numele propriu Nicolae	28
παραγγέλλω	trimit ordin, poruncesc		32
ποιός, -α, -ον	ce fel de? care?		33
σκανδαλίζω	smintesc, fac să păcătuiască		29
σωτήρ, -ῆρος, ὁ	Mântuitorul		24
ὑπομονή, -ῆς, ἡ	răbdare		32
φεύγω	fug		29

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Neologism, paranghelie, iacobin, soteriologie, hegemonie, scandal.

Cuvinte învățate până acum: 517

Total ocurențe în această secțiune: 662

Procentaj ocurențe în NT: 85,25%

Capitolul XXIII

PARTICIPIUL AORIST (PUNCTUAL) ȘI PERFECT (FINIT)

În acest capitol vei învăța:

- traducerea participiilor aorist și perfect
- cum se formează și se declină participiul aorist (I și II) la cele trei diateze
- cum se formează și se declină participiul perfect

23.1 **Introducere.** Participiile aorist și perfect sunt și ele adjective verbale, deci forme hibride între verb și nume. Cele expuse în lecția precedentă, privind participiul prezent, sunt valabile și aici. Singurele diferențe țin de aspect și de modul de formare.

	Singular			Plural		
	m.	f.	n.	m.	f.	n.
N.	λύσας	λύσασα	λύσαν	λύσαντες	λύσασαι	λύσαντα
G.	λύσαντος	λυσάσης	λύσαντος	λυσάντων	λυσασῶν	λυσάντων
D.	λύσαντι	λυσάσῃ	λύσαντι	λύσασι(ν)	λυσάσαις	λύσασι(ν)
Ac.	λύσαντα	λύσασαν	λύσαν	λύσαντας	λυσάσας	λύσαντα

	Singular			Plural		
	m.	f.	n.	m.	f.	n.
N.	λυθείς	λυθεῖσα	λυθέν	λυθέντες	λυθεῖσαι	λυθέντα
G.	λυθέντος	λυθείσης	λυθέντος	λυθέντων	λυθεισῶν	λυθέντων
D.	λυθέντι	λυθείσῃ	λυθέντι	λυθεῖσι(ν)	λυθείσαις	λυθεῖσι(ν)
Ac.	λυθέντα	λυθεῖσαν	λυθέν	λυθέντας	λυθείσας	λυθέντα

	Singular			Plural		
	m.	f.	n.	m.	f.	n.
N.	λελυκώς	λελυκυῖα	λελυκός	λελυκότες	λελυκυῖαι	λελυκότα
G.	λελυκότος	λελυκυίας	λελυκότος	λελυκότων	λελυκυῖῶν	λελυκότων
D.	λελυκότι	λελυκυῖα	λελυκότι	λελυκόσι(ν)	λελυκυῖαις	λελυκόσι(ν)
Ac.	λελυκότα	λελυκυῖαν	λελυκός	λελυκότας	λελυκυίας	λελυκότα

Proiecție

Participiile prezente, aoriste și perfecte nu exprimă temporalitatea prin ele însele. Numai contextul este cel care te poate ajuta să consideri un participiu ca referindu-se la un fapt anterior, simultan sau posterior punctului de referință.

23.2 **Traducerea participiului aorist.** Ca regulă generală, în vreme ce participiul prezent descrie o acțiune care se produce în același timp cu acțiunea verbului regent (de obicei verbul principal al propoziției), participiul aorist descrie o acțiune care a avut loc *înainte de* desfășurarea acțiunii verbului regent, indiferent de timpul pe care îl are acesta¹. În limba română și de fiecare dată în funcție de context, pentru a traduce participiul aorist se folosesc de obicei: propoziții relative, propoziții circumstanțiale, modurile gerunziu sau participiu (pasiv). Compară:

ὁ μὴ **τιμῶν** τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα τὸν **πέμψαντα** αὐτόν „cel ce nu cinstește pe Fiul nu cinstește pe Tatăl care L-a trimis” (In. 5:23)

Nu uita însă că aoristul înseamnă „nedefinit” și că participiul se traduce diferențiat, după funcția pe care o are în frază. Iată câteva exemple cu rol ilustrativ.

a) Ca *adjectiv*, participiul aorist poate funcționa adjectival (dependent) sau substantival (independent):

διὰ τῆς χάριτος τῆς **δοθείσης** μοι „prin harul care mi s-a dat” (Rom. 12:3)

μακαρία ἡ **πιστεύουσα** „fericită este aceea care a crezut” (Lc. 1:45)

b) Utilizat *adverbial*, participiul aorist are o semnificație temporală inerentă, arătând de obicei anterioritatea („după ce...”), dar și posibile alte nuanțe circumstanțiale, identificabile din context: cauzală („fiindcă...”), modală, condițională („dacă...”), concesivă („deși...”) etc.:

καὶ **νηστεύσας**..., ὕστερον ἐπέειπεν „și după ce a postit..., la urmă a flămânzit” (Mt. 4:2)

ἡμαρτον **παραδοῦς** αἷμα ἁθῶν „am greșit predând sânge nevinovat” (Mt. 27:4)

τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, **κερδήσας** τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ **ἀπολέσας**; „ce folos are omul dacă a câștigat lumea toată, dar s-a pierdut pe sine?” (Lc. 9:25)

οἱ πατριάρχαι **ζηλώσαντες** τὸν Ἰωσήφ ἀπέδοντο εἰς Αἴγυπτον „patriarhii, pizmuind (= fiindcă îl pizmuiau) pe Iosif, l-au vândut în Egipt” (Fpt. 7:9)

γνόντες τὸν θεὸν οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν „cunoscând (= deși Îl cunoscuseră) pe Dumnezeu, nu L-au slăvit ca Dumnezeu” (Rom. 1:21)

Participiile perfecte indică și ele anterioritatea temporală, dar aspectul este finit (rezultativ). Compară valoarea celor trei participii (prezent, aorist și perfect) din următorul exemplu:

ὑπάρχων δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου **ἀτενίσας** εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδεν δόξαν θεοῦ καὶ Ἰησοῦν **ἐστῶτα** ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ „fiind plin de Duh Sfânt, s-a uitat la cer și a văzut slava lui Dumnezeu și pe Iisus stând de-a dreapta lui Dumnezeu” (Fpt. 7:55).

¹ Totuși, atunci când și verbul regent este la aorist, acțiunea participiului poate fi simultană (de ex. ἀποκριθεὶς εἶπεν). În plus, valoarea aspectual-temporală este mai slabă în cazul participiilor cu funcție atributivă sau substantivală.

PARTICIPIUL AORIST I

23.3 Verbele care la indicativ au aorist I își vor forma participiul pe aceeași temă, dar fără augment (care indică timpul trecut propriu-zis și se întâlnește doar la indicativ¹). Temei i se adaugă sufixul participial (conform diatezei) și desinențele cazuale (conform cazului).

<i>tema de aorist activ + sufixul -vt- + desinențe cazuale</i>
(activ) λυσα + vt + ες
<i>tema de aorist activ + sufixul -μενο/η- + desinențe cazuale</i>
(mediu) λυσα + μενο + ι
<i>tema de aorist pasiv + sufixul -vt- + desinențe cazuale</i>
(pasiv) λυθε + vt + ες

23.4 **Participiul activ** al verbelor cu aorist I utilizează morfemul participial (sufixul) -vt-, aplicat la tema de aorist activ. Declinarea acestui participiu este foarte asemănătoare celei a adjectivului πᾶς, πᾶσα, πᾶν (§ 17.4):

		λύσας, λύσασα, λῦσαν „dezlegând, care a dezlegat” *λυσαντ-, f. *λυσασα/η-		
		m.	f.	n.
Sg.	N.	λύσα-ς ²	λύσασα	λῦσαν ³
	G.	λύσαντ-ος	λυσάση-ς	λύσαντ-ος
	D.	λύσαντ-ι	λυσάση	λύσαντ-ι
	Ac.	λύσαντ-α	λύσασα-ν	λῦσαν
Pl.	N.	λύσαντ-ες	λύσασα-ι	λύσαντ-α
	G.	λυσάντ-ων	λυσάσ-ων	λυσάντ-ων
	D.	λύσα-σι(ν) ⁴	λυσάσα-ις	λύσα-σι(ν)
	Ac.	λύσαντ-ας	λυσάσα-ς	λύσαντ-α

OBSERVAȚII: •1. Masculinul și neutrul se declină după declinarea a III-a, femininul după declinarea I (temele în -α impur).
•2. Accentul tinde să rămână pe silaba de la N.sg.; singura excepție o constituie formele de G.pl., accentuate pe ultima silabă ca substantivele de declinarea I. •3. Formele masculine și neutre de D.pl. pot prezenta -ν eufonic (§ 5.12).

¹ Augmentul, prezent la indicativ aorist, dispăre la participiu aorist. Vocala sau diftongul de la inițiala verbelor augmentate își păstrează forma originală. Exemplu: ind. prez. ἀνοίγω „deschid”, ind. aor. ἤνοιξα „am deschis”, part. aor. ἀνοίξας „deschizând, care a deschis”.

² Desinența folosită la masculin este -ς; ca de obicei la masculinul declinării a III-a, -vt- cade înainte de sigma și determină lungirea compensatorie a vocalei anterioare (*λυσα-vt-ς > λύσᾱς).

³ La neutru se folosește desinența -ø (zero). Rămas în poziție finală, τ cade fără lungire compensatorie (*λυσα-vt-ø > λῦσαν).

⁴ Sufixul -vt- (din temă) cade și aici, înaintea desinenței -σι, lungind compensatoriu vocala anterioară (*λυσα-vt-σι > λύσᾱσι).

23.5 **Participiul mediu** al verbelor cu aorist I se declină ca un adjectiv obișnuit cu trei terminații. Utilizează sufixul de participiu -μενο- (pentru masculin și neutru) și -μενη- (pentru feminin).

		λυσάμενος, λυσαμένη, λυσάμενον „dezlegându-și, care și-a/s-a dezlegat” *λυσαμενο-, f. *λυσαμενη-		
		m.	f.	n.
Sg.	N.	λυσάμενο-ς	λυσαμένη	λυσάμενο-ν
	G.	λυσαμένο-υ	λυσαμένη-ς	λυσαμένο-υ
	D.	λυσαμένω	λυσαμένη	λυσαμένω
	Ac.	λυσάμενο-ν	λυσαμένη-ν	λυσάμενο-ν
Pl.	N.	λυσάμενο-ι	λυσάμενα-ι	λυσάμεν-α
	G.	λυσαμέν-ων	λυσαμέν-ων	λυσαμέν-ων
	D.	λυσαμένο-ις	λυσαμένα-ις	λυσαμένο-ις
	Ac.	λυσαμένο-υς	λυσαμένα-ς	λυσάμεν-α

OBSERVAȚII: •1. La diateza medie, declinarea participiului aorist I se deosebește de cea a participiului prezent doar prin faptul că, în locul vocalei tematice -ο-, se folosește sufixul -σα-. •2. Atenție la posibila confuzie dintre formele de masculin Ac.sg. și cele de neutru N.Ac.sg.

23.6 **Participiul pasiv** al verbelor cu aorist I utilizează, ca activul, același sufix participial -ντ-. Deosebirea constă în faptul că se construiește pe tema de aorist (v. § 8.15 și § 20.3), sufixul temporal folosit fiind -θε-, nu -σα-. Verbele cu radicalul terminat în consoană oclusivă o modifică după regulile enunțate la aoristul pasiv indicativ (§ 20.6c). Se declină tot după modelul declinării a III-a la masculin și neutru (temele în -ντ), iar la feminin după declinarea I:

		λυθείς, λυθειῖσα, λυθέν „dezlegând, care a dezlegat” *λυθεντ-, f. *λυθεισα/η-		
		m.	f.	n.
Sg.	N.	λυθεί-ς ¹	λυθειῖσα	λυθέν ²
	G.	λυθέντ-ος	λυθείση-ς	λυθέντ-ος
	D.	λυθέντ-ι	λυθείση	λυθέντ-ι
	Ac.	λυθέντ-α	λυθειῖσα-ν	λυθέν
Pl.	N.	λυθέντ-ες	λυθειῖσα-ι	λυθέντ-α
	G.	λυθέντ-ων	λυθεισ-ῶν	λυθέντ-ων
	D.	λυθεῖ-σι(ν) ³	λυθείσα-ις	λυθεῖ-σι(ν) ³
	Ac.	λυθέντ-ας	λυθείσα-ς	λυθέντ-α

OBSERVAȚII: •1. Forma de masculin Ac.sg. este identică cu cele de neutru N. și Ac.pl. În traducere, numai contextul ne va putea ajuta să distingem între cele trei posibilități de analiză. •2. Accentul nu este recesiv, ci remanent (§ 1.16), iar G.pl. feminin are accent circumflex pe ultima silabă.

¹ Din nou, desinența folosită este -ς; sufixul -ντ- cade înainte de sigma și vocala anterioară se lungeste prin compensare (*λυθε-ντ-ς > λυθείς).

² Desinența este -ø. În poziție finală -τ cade fără lungire compensatorie (*λυθε-ντ-ø > λυθέν).

³ Desinența este -σι. Sufixul -ντ- cade din cauza lui sigma și determină lungirea lui -ε- în -ει- (*λυθε-ντ-σι > λυθεισι).

PARTICIPIUL AORIST II

23.7 Între participiul aorist I și participiul aorist II nu există diferențe de sens, ci doar de formă. Verbele cu aorist II la indicativ își vor forma participiul pe aceeași temă, dar fără augment. În locul sufixului temporal (caracteristic aoristului I), se folosește vocala tematică -ο/ε-.

<i>tema de aorist activ + sufixul -vt- + desinențe cazuale</i>
(activ) λαβο + vt + ες
<i>tema de aorist activ + sufixul -μενο/η- + desinențe cazuale</i>
(mediu) γενο + μενο + ι
<i>tema de aorist pasiv + sufixul -vt- + desinențe cazuale</i>
(pasiv) γραφε + vt + ες

23.8 **Participiul activ** al verbelor cu aorist II se declină în mod asemănător cu participiul prezent activ¹. Sufixul utilizat este -vt-, atașat la radical cu ajutorul vocalei tematice.

		λαβών, λαβοῦσα, λαβόν „luând, care a luat” *λαβοντ-, f. *λυθεισα/η-		
		m.	f.	n.
Sg.	N.	λαβών	λαβοῦσα	λαβόν
	G.	λαβόντ-ος	λαβούση-ς	λαβόντ-ος
	D.	λαβόντ-ι	λαβούση	λαβόντ-ι
	Ac.	λαβόντ-α	λαβοῦσα-ν	λαβόν
Pl.	N.	λαβόντ-ες	λαβοῦσα-ι	λαβόντ-α
	G.	λαβόντ-ων	λαβουσ-ῶν	λαβόντ-ων
	D.	λαβοῦ-σι(v) ²	λαβούσα-ις	λαβοῦ-σι(v)
	Ac.	λαβόντ-ας	λαβούσα-ς	λαβόντ-α

OBSERVAȚII: •1. Forma de masculin Ac.sg. este identică cu formele de neutru N. și Ac.pl. •2. Femininul G.pl. are accent circumflex pe ultima silabă ca substantivele de declinarea I.

23.9 **Participiul mediu** al verbelor cu aorist II se declină ca un adjectiv cu trei terminații. Utilizează sufixul participial -μενο- (pentru masculin și neutru) și -μενη- (pentru feminin), atașate la radical cu ajutorul vocalei tematice.

¹ Atenție însă la tema folosită și la poziția accentului, compară participiul prezent βάλλων cu participiul aorist βαλών.

² Desinența este -σι; sufixul vt cade și determină lungirea compensatorie a vocalei tematice -ο- (*λαβο-vt-σι > λαβοῦσι).

		γενόμενος, γενομένη, γερόμενον „devenind, care a devenit” *γενομενο-, f. *γενομενη-		
		m.	f.	n.
Sg.	N.	γενόμενο-ς	γενομένη	γερόμενο-ν
	G.	γενομένο-υ	γενομένη-ς	γενομένο-υ
	D.	γενομένω	γενομένη	γενομένω
	Ac.	γενόμενο-ν	γενομένη-ν	γερόμενο-ν
Pl.	N.	γενόμενο-ι	γερόμενα-ι	γερόμεν-α
	G.	γενομέν-ων	γενομέν-ων	γενομέν-ων
	D.	γενομένο-ις	γενομένα-ις	γενομένο-ις
	Ac.	γενομένο-υς	γενομένα-ς	γερόμεν-α

OBSERVAȚII: •1. Verbul γίνομαι „devin” este deponent, având înțeles activ și la participiu. •2. Forma de masculin Ac.sg. este identică cu cele de neutru N. și Ac.sg.

23.10 **Participiul pasiv** al verbelor cu aorist II folosește sufixul temporal -ε- (aplicat direct la radical) și sufixul participial -ντ-. Se declină tot după modelul declinării a III-a:

		γραφείς, γραφεΐσα, γραφέν „scris, care a fost scris” *γραφεντ-, f. *γραφεισα/η-		
		m.	f.	n.
Sg.	N.	γραφεί-ς ¹	γραφεΐσα	γραφέν ¹
	G.	γραφέντ-ος	γραφείση-ς	γραφέντ-ος
	D.	γραφέντ-ι	γραφείση	γραφέντ-ι
	Ac.	γραφέντ-α	γραφεΐσα-ν	γραφέν
Pl.	N.	γραφέντ-ες	γραφεΐσα-ι	γραφέντ-α
	G.	γραφέντ-ων	γραφεισ-ῶν	γραφέντ-ων
	D.	γραφεί-σι(ν) ²	γραφείσα-ις	γραφεί-σι(ν)
	Ac.	γραφέντ-ας	γραφείσα-ς	γραφέντ-α

OBSERVAȚII: •1. Forma de masculin Ac.sg. este identică cu cele de neutru N. și Ac.pl. •2. Accentul nu este recesiv, ci remanent, iar G.pl. feminin are accent circumflex pe ultima silabă.

¹ Masculinul are desinența -ς. Sufixul participial -ντ- cade înainte de sigma, iar vocala anterioară este lungită compensatoriu (*γραφε-ντ-ς > γραφείς). Neutru folosește desinența -ϙ (zero); -τ cade fără lungire compensatorie (*γραφε-ντ > γραφέν).

² Desinența folosită este -σι. Sufixul -ντ- cade înaintea lui sigma și determină lungirea lui -ε- în -ει- (*γραφε-ντ-σι > γραφείσι).

PARTICIPIUL PERFECT

23.11 Participiul perfect este utilizat ceva mai rar decât celelalte două participii pe care le-ai învățat până acum (prezent și aorist). Tema de perfect, pe care se construiește, indică o acțiune încheiată cu rezultate în prezent; de aici și numele alternativ de participiu finit (rezultativ).

23.12 **Participiul perfect activ** se formează de la tema de perfect, deci va avea reduplicare (§ 21.6). Sufixul temporal caracteristic perfectului I este -κ-. La diateza activă sufixul de participiu este -οτ- (pentru masculin și neutru) și -υια- (pentru feminin).

tema de perfect + sufixul -οτ-/-υια- + desinențe cazuale
λελυκ + οτ + ες

La diateza activă, participiul perfect se declină după declinarea a III-a (la masculin și neutru) și după declinarea I (la feminin).

		λελυκός, λελυκυῖα, λελυκός „dezlegând, care a terminat de dezlegat” *λελυκοτ-, f. *λελυκυια-		
		m.	f.	n.
Sg.	N.	λελυκός-ς ¹	λελυκυῖα	λελυκό-ς ¹
	G.	λελυκότ-ος	λελυκυία-ς	λελυκότ-ος
	D.	λελυκότ-ι	λελυκυία	λελυκότ-ι
	Ac.	λελυκότ-α	λελυκυία-ν	λελυκός
Pl.	N.	λελυκότ-ες	λελυκυῖα-ι	λελυκότ-α
	G.	λελυκότ-ων	λελυκυι-ῶν	λελυκότ-ων
	D.	λελυκό-σι(ν)	λελυκυία-ις	λελυκό-σι(ν)
	Ac.	λελυκότ-ας	λελυκυία-ς	λελυκότ-α

OBSERVAȚII: •1. Formele de masculin și neutru prezintă o temă în dentală (-τ, nu -ντ ca la celelalte participii active), deci se declină după decl. a III-a. Nominativul sg. se formează sigmatic. •2. Formele de feminin (rare în NT) se declină după decl. I în -α pur². •3. Masculinul și neutru D.pl. prezintă -ν eufonic. •4. Accentul este remanent; femininul G.pl. are accent circumflex pe ultima silabă.

23.13 Verbele care prezintă perfect II (fără -κ-) vor avea și participiu perfect II. De exemplu, verbul φεύγω „fug” are indicativul perfect πέφευγα și participiul perfect πεφευγός, πεφευγυῖα, πεφευγός „refugiat”, „cel care a (terminat de) fugit”.

¹ Forma de N.sg.m. prezintă o vocală sufixală lungă, exact ca la celelalte participii active (compară λελυκός cu λύων, λύσων, λύσας). Prin opoziție, forma de N.sg.n. are vocală sufixală scurtă (compară λελυκός cu λῶν, λῦσον, λῦσαν).

² În NT terminațiile de G.sg. și D.sg. pot fi și -κῶν, -κῶν (§ 3.11).

23.14 **Participiul perfect medio-pasiv** prezintă reduplicare, nu însă și sufix temporal. Sufixul participial (-μενο- sau -μενη-) este atașat direct la radical.

tema de perfect medio-pasiv + sufix -μενο/η- + desinențe cazuale
λελυ + μενο + ι

Participiile perfecte medii și pasive folosesc aceleași forme. Sufixul de participiu este -μενο- (pentru masculin și neutru) și -μενη- (pentru feminin).

		λελυμένος, λελυμένη, λελυμένον „care a fost (și rămâne) dezlegat”		
		*λελυμενο-, f. *λελυμενη-		
		m.	f.	n.
Sg.	N.	λελυμένο-ς	λελυμένη	λελυμένο-ν
	G.	λελυμένο-υ	λελυμένη-ς	λελυμένο-υ
	D.	λελυμένῳ	λελυμένη	λελυμένῳ
	Ac.	λελυμένο-ν	λελυμένη-ν	λελυμένο-ν
Pl.	N.	λελυμένο-ι	λελυμένα-ι	λελυμέν-α
	G.	λελυμέν-ων	λελυμέν-ων	λελυμέν-ων
	D.	λελυμένο-ις	λελυμένα-ις	λελυμένο-ις
	Ac.	λελυμένο-υς	λελυμένα-ς	λελυμέν-α

OBSERVAȚII: •1. Terminațiile sunt aceleași ca la participiul prezent medio-pasiv, dar sunt utilizate fără vocală tematică. Participiul perfect se declină ca un adjectiv obișnuit cu trei terminații. •2. Accentul cade întotdeauna pe penultima silabă; altfel spus, sufixul participial este mereu accentuat (-μέν-).

REZUMAT

- ✓ Fiind un adjectiv verbal, participiul poate funcționa atât ca adjectiv sau substantiv, cât și ca adverb. Aceste principale trei funcții ale sale (atributivă, substantivală și predicativă) sunt importante în traducere, arătând dacă acțiunea implicată de participiu se îndreaptă mai mult către un verb sau către un nume.
- ✓ Participiul aorist redă o acțiune care, de obicei, a avut loc înainte de desfășurarea acțiunii verbului regent și se traduce în română prin gerunziu, participiu, propoziție relativă sau circumstanțială.
- ✓ Participiile aorist și perfect se formează de la temele corespunzătoare (de aorist sau de perfect), însă, spre deosebire de indicativ, nu prezintă augment și au desinențe cazuale.
- ✓ Așa cum există indicativ aorist I și II, există și participiu aorist I și II. Participiul aorist I este caracterizat prin sufixul -σα- (la diateza activă și medie) și -θε- (la diateza pasivă), iar participiul aorist II este caracterizat prin vocala tematică -ο/ε-.
- ✓ Participiul perfect are reduplicare și, numai la diateza activă, sufixul temporal -οτ-.
- ✓ Toate participiile feminine se declină după modelul declinării I. Participiile masculine și neutre se declină după declinarea a III-a la diateza activă și după declinarea a II-a la diatezele medie și pasivă (cu excepția participiului aorist pasiv, care se declină la masculin și neutru tot după decl. a III-a).

INFORMAȚII AVANSATE

23.15 **Participiul lui οἶδα.** Așa cum am precizat deja (§ 21.17), verbul οἶδα este în multe privințe un caz special, fiind considerat defectiv. Iată paradigma acestui verb la modul participiu (doar N.G.sg.):

		εἰδώς, εἰδυῖα, εἰδός „care știe, știind” *εἰδοτ-, f. *εἰδυια-		
		m.	f.	n.
Sg.	N.	εἰδώς-ς	εἰδυῖα	εἰδός-ς
	G.	εἰδότη-ος	εἰδυῖα-ς	εἰδότη-ος

OBSERVAȚII: •1. Formele sunt cele ale unui participiu perfect obișnuit, dar radicalul are grad normal (nu plin, cum este indicativ). •2. Ca la întreaga temă de perfect a lui οἶδα, sensul acestui participiu este de prezent.

23.16 **Verbele cu radicalul în -v asimilează nazala finală a radicalului la terminațiile care încep cu μ,** pentru că perfectul pasiv se construiește atematic. Astfel, sunt atestate participiile μεμιαμμένος „pângărit” (< μιαίνω, Tob. 2:9) și ἐξηραμμένη „uscată” (< ξηραίνω, Marc. 3:1, Mc. 11:20). Clasic, secvența -vμ- devenea -σμ-.

Alte verbe din aceeași categorie nu prezintă asimilarea așteptată -μμ-, ci un simplu -μ-, dovadă a faptului că și-au construit perfectul pasiv pe un radical alternativ, fără nazală. Exemple: κερμμένα „judecate” (< κρίνω, Dan. 4:26) și κεκλιμένω „culcat” (κλίνω, Ps. 61:4).

23.17 **Participiul în construcții perifrastice.** Așa cum am văzut deja în cazul prezentului analitic (§ 9.14), participiul poate fi întâlnit împreună cu o formă a verbului εἰμί într-o construcție care la origine avea rolul de întărire a aspectului verbal¹. Situația nu este proprie limbii grecești; în engleză, de exemplu, astfel de construcții sunt obișnuite (cf. *I am saying, I was saying...*). Formule perifrastice de participiu apar mai frecvent la timpurile imperfect și perfect. Exemple: ἡμην νηστεύων καὶ προσευχόμενος ἐνώπιον θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ „am ținut post și m-am rugat în fața Dumnezeului cerului” (2 Ezr. 11:4), ἔστιν γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις „este scris la prooroci” (In. 6:45).

¹ Rolul emfatic al construcțiilor participiale perifrastice este adesea absent în greaca biblică. Mai mult, persoana a III-a pl. a perfectului medio-pasiv se construiește de regulă analitic.

EXERCITIUM DE TRADUCERE

LXX

1. οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν ἡμῖν λέγοντες ἡμεῖς ἐσμεν παῖδες τοῦ κυρίου τοῦ κτίσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. (1 Ezr. 6:12)
2. ἡ δὲ κλαίουσα ἀνέβλεψεν εἰς τὸν οὐρανόν ὅτι ἦν ἡ καρδία αὐτῆς πεποιθυῖα ἐπὶ τῷ κυρίῳ. (Suz.TH 1:35)
3. καὶ σπεύσας Μωυσῆς κύψας ἐπὶ τὴν γῆν προσεκύνησεν. (Ex. 34:8)
4. καὶ περίλυπος γενόμενος τῇ ψυχῇ καὶ στενάξας ἔκλαυσα καὶ ἠρξάμην προσεύχεσθαι μετὰ στεναγμῶν. (Tob.^S 3:1)
5. κρείσσων πτωχὸς ὑγιῆς καὶ ἰσχύων τῇ ἔξει ἢ πλούσιος μεμαστιγμένος εἰς σῶμα αὐτοῦ. (Sir. 30:14)
6. καὶ ἔσονται οἱ καταλελειμμένοι ὡς δορκάδιον φεῦγον καὶ ὡς πρόβατον πλανώμενον καὶ οὐκ ἔσται ὁ συνάγων. (Is. 13:14)
7. τσαῦτα δὲ εἰπὼν ἀπῆλθεν οἱ δὲ ἱερεῖς προτείναντες τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπεκαλοῦντο τὸν διὰ παντὸς ὑπέρμαχόν τοῦ ἔθνους ἡμῶν ταῦτα λέγοντες. (2 Mac. 14:34)
8. ἔλαβον τὴν κλεῖδα καὶ ἦνοιξαν καὶ ἰδοὺ ὁ κύριος αὐτῶν πεπτωκὸς ἐπὶ τὴν γῆν τεθνηκώς. (Jud. 3:25)
9. Καὶ ὁρᾷ τὸν ἄγγελον κυρίου ἀνθεστηκότα ἐν τῇ ὁδῷ καὶ τὴν μάχαιραν ἐσπασμένην ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ κύψας προσεκύνησεν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ. (Num. 22:31)
10. ἰδόντες δὲ αὐτὸν πόρρωθεν οὐκ ἐπέγνωσαν καὶ βοήσαντες φωνῇ μεγάλῃ ἔκλαυσαν ῥήξαντες ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ στολὴν καὶ καταπασάμενοι γῆν. (Ion 2:12)

NT

1. ἀκούων δὲ ὁ Ἀνανίας τοὺς λόγους τούτους πεσὼν ἐξέψυξεν, καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας. (Fpt. 5:5)
2. καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ Ἰησοῦ ἠκολούθησαν [αὐτῷ] δύο τυφλοὶ κράζοντες καὶ λέγοντες, Ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὸς Δαυίδ. (Mt. 9:27)
3. καὶ διηγῆσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ καὶ περὶ τῶν χοίρων. (Mc. 5:16)
4. καὶ ἔλθων κατώκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται. (Mt. 2:23)
5. Ἡμεῖς δὲ προελθόντες ἐπὶ τὸ πλοῖον ἀνήχθημεν ἐπὶ τὴν Ἄσσον ἐκεῖθεν μέλλοντες ἀναλαμβάνειν τὸν Παῦλον· οὕτως γὰρ διατεταγμένος ἦν μέλλων αὐτὸς πεζεῦειν. (Fpt. 20:13)
6. καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρά ἐλθὼν κατώκησεν εἰς Καφαρναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν ἐν ὁρίοις Ζαβουλῶν καὶ Νεφθαλίμ. (Mt. 4:13)
7. εἰδότες ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύριον Ἰησοῦν καὶ ἡμᾶς σὺν Ἰησοῦ ἐγερεῖ καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν. (2 Cor. 4:14)
8. ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας ὁμοίος ἐστὶν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου. (Lc. 6:49)
9. ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθεῖς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι. (Evr. 2:18)
10. καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἰερουσαλὴμ καινὴν εἶδον καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἠτοιμασμένην ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. (Aroc. 21:2)

	traducere		frecvență în NT
ἀσθένεια, -ας, ἡ	neputință, slăbiciune		24
ἀστήρ, -έρος, ὁ	stea	<i>astral</i>	24
βαστάζω	port (o greutate), îndur		27
δουλεύω	sunt rob, slujesc		25
εἰκών, -όνος, ἡ	chip, asemănare, imagine	<i>icoană</i>	23
ἐκχέω	vărs, torn		27
ἐλεύθερος, -α, -ον	liber	<i>lefter</i> – „liber” de bani	23
ἐνδύω	(mă) îmbrac		27
καταργέω	stric, fac să dispară		27
νοῦς, νοός, ὁ	gândire, minte		24
ξύλον, -ου, τό	lemn, pom		20
οὐκέτι (οὐκ + ἔτι)	nu... mai...		47
παῖς, παιδός, ὁ	copil	<i>pediatru</i>	24
πάρειμι	sunt prezent		24
παρουσία, -ας, ἡ	prezență	<i>parousia</i> – „prezență”, folosit adeseori cu referire la a doua venire a lui Hristos	24
παρρησία, -ας, ἡ	libertatea de a vorbi, sinceritate; încredere		31
πίμπλημι	umplu, împlinesc	<i>pleroma</i> – „plinătatea” lui Dumnezeu	24
πλήν (+G)	dar, cu toate acestea; cu excepția		31
πόθεν	de unde?		29
προφητεύω	profețesc	<i>profet</i>	28
σκότος, -ους, τό	întuneric		31
τελέω	sfârșesc, săvârșesc		28
Τιμόθεος, -ου, ὁ	Timotei		24
χώρα, -ας, ἡ	ținut, țară		28

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Iconoclasm, asteroid, numenal, neurastenii, scotofil, iconodul, enciclopedie, teleologie, xilofon.

Cuvinte învățate până acum: 541
Total ocurențe în această secțiune: 644
Procentaj ocurențe în NT: 85,71%

Capitolul XXIV

CONJUNCTIVUL

În acest capitol vei învăța:

- că există două tipuri principale de conjunctiv, unul cu sens progresiv și altul cu sens punctual
- că, din punct de vedere morfologic, conjunctivul se caracterizează prin vocale tematice lungi și desinențe primare
- cum se conjugă verbul la conjunctiv prezent și aorist

24.1 Introducere. În opoziție cu indicativul, care descrie acțiuni reale, conjunctivul este modul exprimării subiective, al posibilității sau probabilității. Folosind indicativul, vorbitorul afirmă despre o acțiune că ea este reală și constatată obiectiv; dimpotrivă, atunci când utilizează conjunctivul, vorbitorul se implică în acțiunea descrisă, o prezintă drept eventuală pentru a reda o dorință, o îndoială, un îndemn sau o interdicție.

Conjunctivul grec are un spectru larg de utilizări și de sensuri. Nu trebuie uitat că adesea este întâlnit în propoziții secundare (finale, condiționale etc.) și introdus prin conjuncții (ἴνα, εἰάν etc.). De altfel, conjuncțiile subordonatoare (în special cele formate cu ἄν, precum ὅταν „când”, εἰάν „dacă”, ὅς ἄν „oricine”, ὅπου ἄν „oriunde”, dar și ἴνα „ca să” sau ἕως „până să”) reprezintă un indiciu important pentru identificarea modului conjunctiv.

	Singular		Plural	
1.	λύω	să dezleg	λύωμεν	să dezlegăm
2.	λύης	să dezlegi	λύητε	să dezlegați
3.	λύη	să dezlege	λύωσι(ν)	să dezlege

	Singular		Plural	
1.	λύσω	să dezleg	λύσωμεν	să dezlegăm
2.	λύσης	să dezlegi	λύσητε	să dezlegați
3.	λύση	să dezlege	λύσωσι(ν)	să dezlege

Proiecție

24.2 Clasificare. Conjunctivul nu are ca indicativul forme pentru toate timpurile, ci numai pentru prezent, aorist și perfect¹. Atenție, însă: verbul grec nu are semnificație temporală decât la indicativ. La celelalte moduri contează doar aspectul, nu timpul. Aceeași observație am făcut-o la modul participiu.

Conjunctivul prezent indică o acțiune continuă, aflată în progresie, în timp ce conjunctivul aorist indică o acțiune nedefinită sau punctuală. Așadar, conjunctivul prezent nu are altă legătură cu prezentul decât prin faptul că se formează de la tema de prezent, tot așa cum conjunctivul aorist se formează de la tema

¹ Conjunctivul perfect apare foarte rar în NT și de aceea va fi momentan ignorat în expunerea noastră. Vezi însă informațiile avansate (§ 24.13). Reține că nu există conjunctiv viitor, chiar dacă unele forme „seamănă”.

de aorist. De aceea, pe bună dreptate, unele gramatici propun înlocuirea termenului de „conjunctiv prezent” prin „conjunctiv progresiv” și a celui de „conjunctiv aorist” prin „conjunctiv punctual”.

24.3 Traducere. În limba română conjunctivul grec se traduce de regulă cu ajutorul mărcii de conjunctiv „să...”; alteori, mai ales în propoziții secundare, prin indicativul prezent ori viitor, prin optativ sau chiar prin infinitiv. Iată câteva exemple privind utilizările conjunctivului în propoziții principale și secundare:

τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματί τε πραύτητος; „ce voiți? cu nuiua să vin la voi sau cu dragoste și cu duhul blândeții?” (1 Cor. 4:21)

ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; „dacă îi iubiți pe cei ce vă iubesc, ce răsplată aveți?” (Mt. 5:46)

ἕως ἄν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰὼτα ἐν ἡ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἄν πάντα γένηται „până să treacă cerul și pământul, o iotă sau un crâmpei de literă din Lege nu va trece până ce toate se vor face!” (Mt. 5:18)

Trebuie evitat în traducere conjunctivul perfect din limba română („să fi ...”), din cauza valorii lui temporale¹. Se recomandă, în măsura posibilului, folosirea verbului „a continua” pentru a traduce conjunctivul prezent grec, de ex. λέγει „să continue să spună”, sau, în funcție de context, a altor formule perifrastice („să vorbească în continuare”, „să tot vorbească” etc.) care să redea valoarea aspectuală progresivă din original. Prin opoziție, conjunctivul aorist este folosit pentru a reda aspectul punctual.

24.4 Modul de formare. Principala caracteristică a formelor de conjunctiv o reprezintă vocalele tematice lungi (-ω/-η-), care leagă tema verbală de desinențele personale – primare, indiferent de temă (deci și la conjunctivul aorist!) și de diateză. Practic, acolo unde indicativul folosește un omicron (ο) ca vocală de legătură, conjunctivul folosește omega (ω); iar acolo unde indicativul folosește un epsilon (ε), conjunctivul folosește eta (η). Lipsește augmentul, din moment ce conjunctivul nu arată trecutul.

De fapt, variatele utilizări ale conjunctivului apropie acest mod de timpul viitor, cu care se și înrudește din punct de vedere morfologic și cu care este deseori înlocuit. Într-o măsură mai mică sau mai mare, toate tipurile de conjunctiv denotă o acțiune potențială, deci ipotetic viitoare. Nu uita însă că nu există conjunctiv viitor! Ceea ce îți poate părea la un moment dat o formă de conjunctiv viitor, este de fapt un conjunctiv aorist.

24.5 Negație. De regulă, adverbul οὐ(κ) „nu” este folosit pentru a nega un verb la indicativ și μή „să nu, nu” pentru toate celelalte moduri, inclusiv conjunctivul. În plus, pentru a afirma cu tărie că ceva nu se va întâmpla, poate fi utilizată cu conjunctivul aorist (mai rar conjunctivul prezent) negația dublă emfatică οὐ μή (v. supra Mt. 5:18).

¹ Doar conjunctivul perfect din greacă se poate traduce prin conjunctiv perfect în limba română, nu și conjunctivul aorist!

CONJUNCTIVUL PREZENT (PROGRESIV)

24.6 Conjunctivul prezent (progresiv) se formează pe tema de prezent a verbului, dar vocalele tematice sunt lungite (ο/ε > ω/η). Se folosesc, în funcție de diateză, desinențele personale primare active sau medio-pasive:

<i>radical de prezent + vocala tematică lungă -ω/η- + desinențe primare active</i>
(activ) λυ + ω + μεν
<i>radical de prezent + vocala tematică lungă -ω/η- + desinențe primare medio-pasive</i>
(medio-pasiv) λυ + ω + μεθα

Din moment ce indicativul prezent și conjunctivul prezent se construiesc pe aceeași temă (tema de prezent) și ambele folosesc desinențele primare, ai putea să le confunzi unul cu altul. Totuși, vocala tematică lungă trebuie să-ți atragă atenția asupra prezenței unui conjunctiv. Compară:

(indicativ) λύομεν „dezlegăm” / λυόμεθα „ne dezlegăm, suntem dezlegați”
 (conjunctiv) λύωμεν „să dezlegăm”/ λυώμεθα „să ne dezlegăm, să fim dezlegați”

24.7 **Paradigme.** Cu excepția vocalei tematice lungi, verbul λύω „dezleg” se conjugă la conjunctiv ca la indicativ. Diateza activă (paradigma din stânga) folosește desinențe active, în timp ce diatezele medie și pasivă (paradigma din dreapta) folosesc desinențe medio-pasive:

*λυ-ω/η-			*λυ-ω/η-		
Sg.	1	λύ-ω să dezleg	Sg.	1	λύ-ω-μαι să îmi/mă dezleg; să fiu dezlegat
	2	λύ-η-ς ¹ să dezlegi		2	λύ-η ² să îți/te dezlegi; să fii dezlegat
	3	λύ-η ¹ să dezlege		3	λύ-η-ται să își/se dezlege; să fie dezlegat
Pl.	1	λύ-ω-μεν să dezlegăm	Pl.	1	λυ-ώ-μεθα să ne dezlegăm; să fim dezlegați
	2	λύ-η-τε să dezlegați		2	λύ-η-σθε să vă dezlegați; să fiți dezlegați
	3	λύ-ω-σι(ν) să dezlege		3	λύ-ω-νται să își/se dezlege; să fie dezlegați

OBSERVAȚII: •1. Forma de persoana a III-a sg. a diatezei active este identică cu cea de persoana a II-a singular a diatezelor medie și pasivă. Numai contextul va indica persoana și diateza verbului. •2. Forma de persoana a III-a pl. a diatezei active prezintă -ν eufonic. •3. Diatezele medie și pasivă utilizează același set de forme. Din nou, contextul este cel care clarifică sensul mediu sau pasiv al unei forme medio-pasive de conjunctiv prezent.

¹ Desinențele active pentru pers. a II-a sg. și a III-a sg. sunt -σι, respectiv -τι. Consoanele sigma și tau dispar intervocalic, iar iota se subscrisce vocalei tematice lungi (pers. a II-a: *λύ-η-σι > *λύ-ηι > *λύ-η, remarcat λύης, pers. a III-a: *λύ-η-τι > *λύ-η-σι > *λύ-ηι > λύη).

² Desinența medio-pasivă pentru pers. a II-a sg. este -σαι, dar sigma cade intervocalic, vocalele se contrag, iar iota se subscrisce (*λύ-η-σαι > *λύ-η-αι > λύη).

24.8 Conjunctivul verbelor contrase se construiește regulat, tot cu vocală tematică lungă. Atenție suplimentară trebuie acordată rezultatului contragerilor vocalice. Iată cum se conjugă verbele contrase la conjunctiv prezent, diateza activă (paradigma de sus) și la diateza medio-pasivă (paradigma de jos):

		Verbe în -άω		Verbe în -έω		Verbe în -όω	
Sg.	1	(ἀγαπά-ω)	ἀγαπῶ	(ποιέ-ω)	ποιῶ	(πληρό-ω)	πληρῶ
	2	(ἀγαπά-ης)	ἀγαπᾷς	(ποιέ-ης)	ποιῆς	(πληρό-ης)	πληροῖς
	3	(ἀγαπά-η)	ἀγαπᾷ	(ποιέ-η)	ποιεῖ	(πληρό-η)	πληροῖ
Pl.	1	(ἀγαπά-ωμεν)	ἀγαπῶμεν	(ποιέ-ωμεν)	ποιοῦμεν	(πληρό-ωμεν)	πληρῶμεν
	2	(ἀγαπά-ητε)	ἀγαπᾶτε	(ποιέ-ητε)	ποιεῖτε	(πληρό-ητε)	πληροῦτε
	3	(ἀγαπά-οσι)	ἀγαπῶσι(ν)	(ποιέ-οσι)	ποιοῦσι(ν)	(πληρό-οσι)	πληρῶσι(ν)

OBSERVAȚII: •1. Terminațiile verbelor în -άω sunt absolut identice la indicativ și la conjunctiv. De altfel, și celelalte verbe contrase prezintă forme comune celor două moduri. Numai contextul te poate ajuta în aceste situații. •2. Alături de πληρῶμεν/πληροῦτε sunt atestate și formele πληροῦμεν/πληροῦτε. •3. Ca la indicativ, accentul este circumflex, marchează contragerea unor vocale și este plasat pe ultima silabă la singular și pe penultima silabă la plural.

		Verbe în -άω		Verbe în -έω		Verbe în -όω	
Sg.	1	(ἀγαπά-ωμαι)	ἀγαπῶμαι	(ποιέ-ωμαι)	ποιῶμαι	(πληρό-ωμαι)	πληρῶμαι
	2	(ἀγαπά-ησαι)	ἀγαπᾶσαι	(ποιέ-η)	ποιῆ	(πληρό-ησαι)	πληροῦσαι
	3	(ἀγαπά-ηται)	ἀγαπᾶται	(ποιέ-ηται)	ποιῆται	(πληρό-ηται)	πληροῦται
Pl.	1	(ἀγαπά-ωμεθα)	ἀγαπῶμεθα	(ποιέ-ωμεθα)	ποιώμεθα	(πληρό-ωμεθα)	πληροῦμεθα
	2	(ἀγαπά-ησθε)	ἀγαπᾶσθε	(ποιέ-ησθε)	ποιῆσθε	(πληρό-ησθε)	πληροῦσθε
	3	(ἀγαπά-ωνται)	ἀγαπῶνται	(ποιέ-ωνται)	ποιῶνται	(πληρό-ωνται)	πληρῶνται

OBSERVAȚII: •1. Ca la diateza activă, unele forme medio-pasive de conjunctiv sunt identice cu cele de indicativ, altele pot fi ușor confundate. Compară cele două paradigme (§ 10.12). •2. Accentul poate fi plasat și pe silaba antepenultimă și numai în acest caz este ascuțit.

24.9 Conjunctivul lui εἰμί. Formele de conjunctiv prezent ale verbului εἰμί sunt asemănătoare terminațiilor de conjunctiv și pot fi învățate unele pentru altele:

		*ὦ-/*ἦ-	
Sg.	1	ῶ	să fiu
	2	ῆς	să fii
	3	ῆ	să fie
Pl.	1	ῶμεθα	să fim
	2	ῆτε	să fiți
	3	ῶσι(ν)	să fie

OBSERVAȚII: •1. Tema verbală este variabilă (ὦ- sau ἦ-, R. ἐσ-), în funcție de persoană. •2. Verbul εἰμί nu are diatezele medie sau pasivă și are doar conjunctiv prezent. •3. Forma de persoana a II-a pl. (ῆτε) este comună conjunctivului prezent și indicativului imperfect. •4. Atenție la accente, la spirite și la iota subscris, pentru că formele de conjunctiv ale verbului εἰμί pot fi ușor confundate cu alte cuvinte „mici”.

CONJUNCTIVUL AORIST (PUNCTUAL)

24.10 Conjunctivul aorist (punctual) se formează pe tema verbală de aorist (fără augment), cu vocale tematice lungi și desinențe personale primare. La aorist¹, spre deosebire de prezent, diateza activă și medie folosesc sufixul temporal -σ-, în timp ce diateza pasivă utilizează sufixul -θε-, ca la participiu. Diateza activă și pasivă folosesc desinențe active, în timp ce diateza medie utilizează desinențe medio-pasive.

tema de aorist activ + vocala tematică lungă -ω/η- + desinențe primare active

(activ) λυσ + ω + μεν

tema de aorist activ + vocala tematică lungă -ω/η- + desinențe primare medio-pasive

(mediu) λυσ + ω + μεθα

tema de aorist pasiv + vocala tematică lungă -ω/η- + desinențe primare active

(pasiv) λυθ + ω + μεν

Formele de aorist ale conjunctivului pot fi confundate pe de o parte cu cele de indicativ aorist, pe de altă parte cu cele de indicativ viitor. Diferențele sunt însă semnificative: indicativul aorist folosește augment, iar viitorul are vocale tematice scurte. Compară:

(ind. aor.) ἐλύσαμεν „am dezlegat” / ἐλυσάμεθα „ne-am dezlegat” / ἐλύθημεν „am fost dezlegați”

(ind. viit.) λύσομεν „vom dezlega” / λυσόμεθα „ne vom dezlega” / λυθησόμεθα „vom fi dezlegați”

(conj. aor.) λύσωμεν „să dezlegăm” / λυσώμεθα „să ne dezlegăm” / λυθῶμεν „să fim dezlegați”

¹ Este vorba de aoristul I, căci aoristul II nu folosește sufixe temporale.

24.11 **Paradigme.** La diatezele activă (stânga) și medie (centru) verbul λύω se conjugă la aorist ca la prezent, numai că introduce sufixul -σ- între radical și vocala tematică lungă; terminațiile sunt aceleași. La pasiv (dreapta) sufixul -θε- pierde vocala finală (-θε- > -θ-) în contact cu vocala tematică lungă; de aici și aparentele neregularități ale accentului.

	*λυ-σ-ω/η-		*λυ-σ-ω/η-		*λυ-θ-ω/η-	
Sg.	1	λύ-σ-ω să dezleg	λύ-σ-ω-μαι	să îmi/mă dezleg	λυ-θ-ῶ	să fiu dezlegat
	2	λύ-σ-η-ς	λύ-σ-η ¹	să îți/te dezlegi	λυ-θ-εῖς	să fii dezlegat
	3	λύ-σ-η	λύ-σ-η-ται	să își/se dezlege	λυ-θ-εῖ	să fie dezlegat
Pl.	1	λύ-σ-ω-μεν	λυ-σ-ώ-μεθα	să ne dezlegăm	λυ-θ-ῶ-μεν	să fim dezlegați
	2	λύ-σ-η-τε	λύ-σ-η-σθε	să vă dezlegați	λυ-θ-ῆ-τε	să fiți dezlegați
	3	λύ-σ-ω-σι(ν)	λύ-σ-ω-νται	să își/se dezlege	λυ-θ-ῶ-σι(ν)	să fie dezlegați

OBSERVAȚII: •1. Contrar așteptărilor, conjunctivul aorist pasiv are desinențe active. Accentul este circumflex, marcă a contra-gerii vocalice. •2. Forma de persoana a III-a sg. a diatezei active este identică cu cea de persoana a II-a sg. a diatezei medii, dar și cu cea de persoana a II-a sg. a viitorului activ mediu. •3. Forma λύσω este comună conjunctivului și viitorului indicativ la persoana I a diatezei active. Numai din context ne putem da seama dacă este vorba de indicativ viitor sau de conjunctiv aorist.

Formele de conjunctiv aorist și cele de conjunctiv prezent ajung să arate identic la verbele al căror radical se termină într-o lichidă precedată de vocalele ι sau υ:

οὐ γὰρ ἀπόστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν εἰς τὸν κόσμον ἵνα κρίνη τὸν κόσμον „căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea” (In. 3:17).

24.12 Verbele care la indicativ prezintă un aorist II vor avea și un conjunctiv aorist II. Acesta se construiește tot pe radical (precum conjunctivul aorist I), dar, dacă excludem pasivul², nu utilizează sufix temporal, vocalele lungi specifice conjunctivului fiind adăugate direct la radical:

	*λαβ-ω/η-		*γεν-ω/η-		*γραφ-ε-ω/η-	
Sg.	1	λάβ-ω să iau	γέν-ω-μαι	să devin	γραφ-ῶ	să fiu scris
	2	λάβ-η-ς	γέν-η	să devii	γραφ-εῖς	să fii scris
	3	λάβ-η	γέν-η-ται	să devină	γραφ-εῖ	să fie scris
Pl.	1	λάβ-ω-μεν	γεν-ώ-μεθα	să devenim	γραφ-ῶ-μεν	să fim scriși
	2	λάβ-η-τε	γέν-η-σθε	să deveniți	γραφ-ῆ-τε	să fiți scriși
	3	λάβ-ω-σι(ν)	γέν-ω-νται	să devină	γραφ-ῶ-σι(ν)	să fie scriși

OBSERVAȚIE: Atenție la poziția accentului la diateza pasivă. La unele persoane, accentul este singurul care face diferența dintre indicativul prezent activ și conjunctivul aorist pasiv, de ex. γράφω „scriu” / γραφῶ „să fiu scris”.

¹ Ca la prezent, desinența medio-pasivă pentru pers. a II-a sg. este -σαι, dar sigma (desinențial) cade intervocalic, vocalele se contrag, iar iota se subscrie (*λύσ-η-σαι > *λύσ-η-αι > λύση).

² Verbele cu conjunctiv aorist II folosesc la pasiv sufixul -ε-, nu -θε- (așa cum la indicativ folosesc -η-, nu -θη-). Acest epsilon dispare în contactul cu vocalele tematice lungi, dar lasă urme în accentuare (*γραφ-έ-ω-μεν > γραφῶμεν).

REZUMAT

- ✓ Conjunctivul este modul exprimării subiective și al posibilității; adeseori exprimă o dorință, o îndoială, un îndemn sau o interdicție.
- ✓ Cele mai utilizate forme de conjunctiv în limba greacă sunt cele de prezent și de aorist. Diferența dintre cele două tipuri nu este însă temporală, ci aspectuală: conjunctivul prezent descrie o acțiune progresivă, iar conjunctivul aorist, o acțiune punctuală (nedefinită).
- ✓ Conjunctivul grec se traduce de obicei prin conjunctiv românesc. Pentru a reda valoarea progresivă a conjunctivului prezent grec se recomandă folosirea verbului „a continua”. Alte posibilități de traducere a conjunctivului: indicativul prezent, viitor și optativul.
- ✓ Din punct de vedere morfologic, conjunctivul se caracterizează prin vocale tematice lungi (-ω/η-) și prin desinențe personale primare, indiferent de timp. Lipsește augmentul.
- ✓ Conjunctivul prezent se construiește pe tema de prezent, iar conjunctivul aorist, pe tema de aorist.
- ✓ Conjunctivul aorist I folosește sufixul temporal -σ- (la activ și mediu) sau -θε- (la pasiv); conjunctivul aorist II nu utilizează sufix temporal decât la pasiv (-ε-).
- ✓ Formele de conjunctiv prezent ale verbului εἶμι pot fi învățate pe post de terminații: ᾧ, ἧς, ἦ, ᾧμεθα, ἦτε, ᾧσι(ν).

INFORMAȚII AVANSATE

24.13 **Conjunctivul perfect**, mult mai rar utilizat decât conjunctivul prezent și cel aorist, descrie o acțiune drept încheiată și cu efecte în prezent (din punctul de vedere al vorbitorului); de regulă, în limba română se traduce prin conjunctivul prezent, deși sensul precis al conjunctivului grec este în mare măsură dependent de context. În NT apar doar 10 forme sintetice de conjunctiv perfect¹, toate ale verbului οἶδα (§ 21.17):

		*ειδ-ω/η-	
Sg.	1	ειδ-ῶ	să știi
	2	ειδ-ῆς	să știi
	3	(ειδ-ῆ)	să știe
Pl.	1	ειδ-ῶ-μεν	să știm
	2	ειδ-ῆ-τε	să știți
	3	(ειδ-ῶ-σι)	să știe

OBSERVAȚIE: În paranteză sunt trecute formele neatestare în NT.

24.14 **Optativul** este folosit din ce în ce mai rar în greaca biblică, cedând funcțiile sale imperfectului sau indicativului aorist. LXX îl utilizează încă destul de mult pentru exprimarea dorințelor sau a posibilităților. În NT, însă, acest mod se întâlnește în formule mai mult sau mai puțin standardizate de tipul μη γένοιτο „să nu se întâmple” (Lc. 20:16), εὐζαίμην ἅν „mi-aș dori, mă rog” (Fpt. 26:29), εἰ τύχοι „poate, cine știe” (1 Cor. 14:10). Sub influența stilului literar optativul apare ceva mai frecvent la Luca și în Fapte. Iată paradigmele de optativ prezent și aorist ale verbului λύω (diateza activă):

		*λυ-ο-				*λυ-σα-	
Sg.	1	λύ-οι-μι	aș dezlega	Sg.	1	λύ-σα-ι-μι	aș dezlega
	2	λύ-οι-ς	ai dezlega		2	λύ-σα-ι-ς	ai dezlega
	3	λύ-οι	ar dezlega		3	λύ-σα-ι	ar dezlega
Pl.	1	λύ-οι-μεν	am dezlega	Pl.	1	λυ-σα-ι-μεν	am dezlega
	2	λύ-οι-τε	ați dezlega		2	λύ-σα-ι-τε	ați dezlega
	3	λύ-οι-εν	ar dezlega		3	λύ-σα-ι-εν	ar dezlega

OBSERVAȚII: •1. Sufixul specific modului optativ este -ι- (la origine -ιη/ι-); secvența -οι- pare să provină din combinarea acestui sufix cu vocala tematică. •2. Persoana a III-a sg. a optativului aorist activ poate fi confundată cu infinitivul aorist activ, dar optativul are accent ascuțit în timp ce infinitivul are accent circumflex.

¹ În afara acestor forme sintetice, sunt utilizate și unele forme perifrastice de conjunctiv perfect (construite pe baza participiului perfect al verbului conjugat), v. § 23.17.

EXERCITIUM DE TRADUCERE

LXX

1. μὴ εἶπης ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἢ ἰσχύς μου καὶ τὸ κράτος τῆς χειρός μου ἐποίησέν μοι τὴν δύναμιν τὴν μεγάλην ταύτην. (Deut. 8:17)
2. ἀγαθὸν ἀνδρὶ ὅταν ἄρη ζυγὸν ἐν νεότητι αὐτοῦ. (Pläng. 3:27)
3. ὁ ἀποκαλύπτων μυστήρια ἀπώλεσεν πίστιν καὶ οὐ μὴ εὔρη φίλον πρὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. (Sir. 27:16)
4. καὶ ἔσται σοι σημεῖον ἐπὶ τῆς χειρός σου καὶ μνημόσυνον πρὸ ὀφθαλμῶν σου ὅπως ἂν γένηται ὁ νόμος κυρίου ἐν τῷ στόματί σου. (Ex. 13:9)
5. ἵνα ζήσῃ ἡ ψυχὴ σου καὶ χάρις ἧ περι σῶ τραχήλω ἔσται δὲ ἴασις ταῖς σαρκί σου καὶ ἐπιμέλεια τοῖς σοῖς ὀστέοις. (Pron. 3:22)
6. ἐὰν ἀκούσωσιν καὶ δουλεύσωσιν συντελέσουσιν τὰς ἡμέρας αὐτῶν ἐν ἀγαθοῖς καὶ τὰ ἔτη αὐτῶν ἐν εὐπρεπέαις. (Ion 36:11)
7. ὁ δὲ κύριος οὐ μὴ ἐγκαταλίπη αὐτὸν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ οὐδὲ μὴ καταδικάσεται αὐτόν ὅταν κρῖνηται αὐτῷ. (Ps. 36:33)
8. ἵνα γνῶσιν οἱ ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου καὶ οἱ ἀπὸ δυσμῶν ὅτι οὐκ ἔστιν πλὴν ἐμοῦ ἐγὼ κύριος ὁ θεός καὶ οὐκ ἔστιν ἕτι. (Is. 45:6)
9. ὅταν δῶ Αἴγυπτον εἰς ἀπώλειαν καὶ ἐρημωθῇ ἡ γῆ σὺν τῇ πληρώσει αὐτῆς ὅταν διασπείρω πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ εἰμι κύριος. (Iez. 32:15)
10. καὶ εἶπεν κύριε εἰ ἄρα εὔρον χάριν ἐναντίον σου μὴ παρέλθῃς τὸν παῖδά σου. (Gen. 18:3)

NT

1. ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾧ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου. (In. 9:5)
2. πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα κυρίου σωθήσεται. (Rom. 10:13)
3. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδιά, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. (Mt. 18:3)
4. τεκνία μου, ταῦτα γράφω ὑμῖν ἵνα μὴ ἀμάρτητε. καὶ ἐάν τις ἀμάρτη, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον. (1 In. 2:1)
5. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν, καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν. (1 In. 5:3)
6. διὰ τί οἱ μαθηταὶ σου παραβαίνουσιν τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας αὐτῶν ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν. (Mt. 15:2)
7. σὺ λέγεις ὅτι βασιλεύς εἰμι. ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ· πᾶς ὃ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆς. (In. 18:37)
8. ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ᾧσιν τετελειωμένοι εἰς ἓν, ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σὺ με ἀπέστειλας καὶ ἠγάπησας αὐτοὺς καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας. (In. 17:23)
9. οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς καὶ ἔθηκα ὑμᾶς ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέριτε καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένη, ἵνα ὃ τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου δῶ ὑμῖν. (In. 15:16)
10. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶν τινες ᾧδε τῶν ἐστηκότων οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει. (Mc. 9:1)
11. ἔγνω τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ ἐκ τῆς οικονομίας δέξωνται με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν. (Lc. 16:4)

VOCABULAR PENTRU CAPITOLUL 25

	traducere		frecvență în NT
ἄπιστος, -ον	necredincios		23
γνωρίζω	fac cunoscut, descopăr		25
ἐκλέγομαι	ales		22
ἐκλεκτός, -ή, -όν	ales	<i>eclectic</i> – care selectează din diverse sisteme elemente convenabile	22
ζῷον, -ου, τό	viețuitoare, animal	<i>zoologie</i> - știință care se ocupă cu studiul animalelor	23
θυσιαστήριον, -ου, τό	jertfelnic, altar		23
κατηγορέω	vorbesc împotriva, acuz	<i>categoric</i>	23
κοπιᾶω	ostenesc, trudes		23
κωλύω	împiedic, opresc		23
Μακεδονία, -ας, ἡ	Macedonia		22
μετάνοια, -ας, ἡ	pocăință, convertire	<i>metanie</i>	22
μηκέτι	nu mai		22
μιμνήσκομαι	îmi amintesc		23
νηστεύω	postesc		20
πεινάω	mi-e foame		23
πέραν (+G)	dincolo de		23
περισσός, -ή, -όν	de prisos, din belșug	<i>prisos</i>	22
πληγή, -ής, ἡ	lovitură, rană		22
πλοῦτος, -ου, ó	bogație	<i>plutocrație</i> – domnia celor bogați	22
πωλέω	vând		22
σκεῦος, -ους, τό	vas, unealtă		23
συνέδριον, -ου, τό	sanhedrin, sinedriu, consiliu		22
τελειῶ	duc la capăt, desăvârșesc		23
χαρίζομαι	dăruiesc		23

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Zootehnie, oligopol, anamneză, macedonie, plagă.

Cuvinte învățate până acum: 565
 Total ocurențe în această secțiune: 541
 Procentaj ocurențe în NT: 86,11%

Capitolul XXV

INFINITIVUL

În acest capitol vei învăța:

- că infinitivul este un substantiv verbal
- că există trei tipuri principale de infinitiv: prezent, aorist și perfect
- cele mai importante utilizări ale infinitivului

25.1 Introducere. Așa cum despre participiu am afirmat că este un adjectiv verbal, putem spune despre modul infinitiv că este de fapt un *substantiv verbal*, denumind însuși numele acțiunii (de exemplu εἰπεῖν „a zice, faptul de a zice, zicere”). Ca substantiv, infinitivul poate fi articulat, poate îndeplini funcțiile sintactice ale substantivului și poate fi calificat printr-un adjectiv. Ca verb, infinitivul are diferite timpuri și diateze, iar sensul îi este precizat prin adverbe.

Infinitivul este un mod indeclinabil, adică nu are cazuri. Totuși, el este văzut ca substantiv neutru și articolul pe care îl poate primi (întotdeauna neutru sg.: τὸ εἰπεῖν) este declinabil și adesea precedat de prepoziții.

Infinitivul nu are nici persoane sau numere, este „in-finit”, în sensul că acțiunea pe care o exprimă nu poate fi limitată la nici un subiect¹; în schimb, forma infinitivului se schimbă în funcție de categoria diatezei și a timpului, după cum vom vedea în continuare.

	Prezent	Aorist I	Aorist II	Perfect
activ	λύειν	λύσαι	λαβεῖν	λελυκέναι
mediu	λύεσθαι	λύσασθαι	λαβέσθαι	λελύσθαι
pasiv	λύεσθαι	λυθῆναι	γραφῆναι	λελύσθαι

Proiectie

25.2 Clasificare. Precum toate celelalte moduri (în afara indicativului), aspectul este cel care contează și care face diferența, nu timpul (în sens absolut). Infinitivul are forme diferite pentru temele de prezent, de aorist și de perfect².

Infinitivul prezent (*progresiv*) indică o acțiune în desfășurare sau de durată, infinitivul aorist (*punctual*) marchează o acțiune nedeterminată sau punctuală, iar infinitivul perfect (*finit*) descrie o acțiune încheiată ori rezultatul durabil al unei acțiuni trecute. Termenii „prezent”, „aorist” și „perfect” de după „infinitiv” sunt folosiți în mod tradițional pentru a indica modul de formare a infinitivelor respective și nu se referă la sensul acestora.

¹ Infinitivul nu are un subiect propriu-zis, dar ca subiect al lui poate funcționa un Ac. de referință (§ 25.11e).

² Există și infinitiv viitor, cu valoare temporală, dar este slab reprezentat (§ 25.12). Se formează cu aceleași desinențe ca la prezent, adăugând la tema de viitor prin intermediul vocalei tematice -ε- (de ex. λύσειν, λύσεσθαι, φανεῖν etc.).

Tema de infinitiv nu indică prin ea însăși simultaneitatea sau anterioritatea în raport cu acțiunea verbului principal. Totuși, în practică vei constata că infinitivul prezent se referă de cele mai multe ori la o acțiune în curs de desfășurare (deci simultană), iar infinitivul aorist indică o acțiune care a avut loc înaintea acțiunii verbului principal (anterioară).

25.3 Traducere. Infinitivul sau conjunctivul sunt modurile cele mai folosite în limba română pentru a traduce infinitivul grec. Contextul trebuie întotdeauna avut în vedere. Pentru exemple, vezi § 25.11.

În limba română infinitivul are două timpuri: prezent („a citi”) și, mult mai rar folosit, perfect („a fi citit”)¹. De asemenea, din punct de vedere morfologic, există infinitiv scurt (adesea precedat de morfemul „a”, de exemplu „a citi”) și infinitiv lung („citire”).

Ca reguli generale, însă, așa cum spuneam și la modul conjunctiv, examinează posibilitatea de a folosi verbul „a continua” sau unele formule adverbiale care să redea valoarea progresivă a infinitivului prezent grec (de exemplu λέγειν „a continua să zică”, „să tot zică” etc.). Infinitivul aorist din greacă se va traduce de cele mai multe ori prin simplul infinitiv ori conjunctiv prezent în limba română (ειπεῖν „a zice”, „să zică”). În sfârșit, de fiecare dată în funcție de context, încearcă să traduci infinitivul perfect grec prin infinitiv perfect românesc sau printr-o expresie care să arate că acțiunea verbală este încheiată (εἰρηκέναι „a fi zis”, „(că) a terminat de zis”).

25.4 Negăție. Precum celelalte moduri non-indicative, infinitivul este de obicei negat mai degrabă prin adverbul μή decât prin οὐ.

25.5 Accentuare. Accentul nu este recesiv, adică nu se retrage spre începutul cuvântului atât cât îi permite cantitatea ultimei silabe, pentru simplul motiv că infinitivul nu este o formă verbală propriu-zisă. Terminația -σαι conține ca silabă scurtă (excepție), ceea ce înseamnă că penultima silabă va purta accent circumflex, de ex. βασιλεῦσαι.

MODUL DE FORMARE

25.6 Temele infinitivului. Infinitivul are forme diferite – dar nedeclinabile – după tema pe care se construiește și după diateză. Numele complet al unui infinitiv – care include și diateza – trebuie să îți fie suficient pentru a afla baza lui de formare. Invers, de la forma de infinitiv a unui verb poți identifica ușor tema verbală. Astfel:

- infinitivul prezent se formează pe tema de prezent (*λυε-)²
- infinitivul aorist activ și mediu se formează pe tema de aorist activ/mediu (*λυσ-, *λαβε-)
- infinitivul aorist pasiv se formează pe tema de aorist pasiv (*λυθη-)
- infinitivul perfect activ se formează pe tema de perfect activ (*λελυκ-)
- infinitivul perfect mediu și pasiv se formează pe tema de perfect medio-pasiv (*λελυ-)

¹ Nu confunda, în limba română, infinitivul perfect activ cu infinitivul prezent pasiv. Cel din urmă presupune un complement de agent.

² Datorită sufixelor pe care le utilizează, infinitivul se construiește pe teme cu vocala tematică -ε-, de exemplu λύ-ε-σθαι, λαβ-έ-εν (ἵ λαβεῖν).

25.7 **Sufixele infinitivului.** Infinitivul se construiește cu ajutorul mai multor sufixe, active (-εν, -αι, -ναι/-έναι) sau medii (-σθαι), distribuite pe teme și diateze după cum urmează:

	Prezent	Aorist I	Aorist II	Perfect
activ	-εν	-αι	-εν	-έναι
mediu	-σθαι	-σθαι	-σθαι	-σθαι
pasiv	-σθαι	-ναι	-ναι	-σθαι

Aceste sufixe sunt atașate la temele corespunzătoare, contact din care pot rezulta unele ușoare modificări (fie ale temei, fie ale sufixelor).

25.8 **Paradigma.** Pentru ilustrarea procesului de formare a infinitivului (temă + sufixe) vom folosi verbele λύω „dezleg” (cu aorist I), γράφω „scriu” și λαμβάνω „iau” (cu aorist II). Ține minte că infinitivul nu se declină, deci acestea sunt toate formele pe care trebuie să le reții ca model pentru verbele în -ω:

	Prezent	Aorist I	Aorist II	Perfect
activ	λύ-ειν ¹	λύσ-αι	λαβ-εῖν	λελυκ-έναι
mediu	λύε-σθαι	λύσα-σθαι	λαβέ-σθαι	λελύ-σθαι
pasiv	λύε-σθαι	λυθῆ-ναι	γραφῆ-ναι	λελύ-σθαι

OBSERVAȚII: •1. Toate infinitivele, cu excepția infinitivului prezent și a infinitivului aorist II, se termină în -αι. •2. Toate infinitivele active, cu excepția aoristului II și a verbelor contrase, sunt accentuate pe penultima silaba.

25.9 **Verbele contrase** (în -άω, -έω și -όω) prezintă la infinitiv prezent niște contrageri neașteptate dacă nu se ia în calcul faptul că terminația -ειν este rezultatul unei contrageri (-εεν > -ειν). Astfel, infinitivul prezent activ al verbului ἀγαπάω „iubesc” este ἀγαπᾶν (< ἀγαπάε-εν), al lui ποιέω „fac” este ποιεῖν (< ποιέε-εν) și al lui πληρώω „iubesc” este πληροῦν (< πληρόε-εν). La diatezele medie și pasivă desinența -σθαι este adăugată temei tot cu ajutorul vocalei tematice -ε-, după următoarele modele: ἀγαπᾶσθαι (< ἀγαπάε-σθαι), ποιεῖσθαι (< ποιέε-σθαι) și πληροῦσθαι (< πληρόε-σθαι).

25.10 **Verbul εἶμι.** Infinitivul prezent al verbului εἶμι este εἶναι. Nu are forme de aorist sau de perfect.

¹ Se pare că forma originală a acestui sufix era -σεν, cu -ν eufonic, iar sigma a căzut între vocala tematică și vocala sufixului (*-ε-σεν > *-εεν > -ειν).

FUNCȚIILE INFINITIVULUI

25.11 Dubla natură a infinitivului (substantiv și verb) are drept consecință directă o remarcabilă bogăție și varietate de utilizări, care pot fi clasificate după criteriile semantice sau structurale. Din punct de vedere semantic, infinitivul poate funcționa atât independent cât și dependent, iar accentul poate cădea fie pe latura sa nominală, fie pe cea verbală. Pentru scopul lucrării de față ne mulțumim să remarcăm că:

a) în calitate de substantiv, infinitivul poate îndeplini aproape toate funcțiile pe care le are un substantiv obișnuit (subiect, complement, atribut, apozitie etc.):

ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος „căci, pentru mine, a trăi înseamnă Hristos, iar a muri e un câștig” (Fil. 1:21)

δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων „v-am dat putere să călcați peste șerpi și peste scorpioni” (Lc. 10:19)

b) infinitivul se întâlnește adesea după prepoziții (διά „pentru faptul că”, εἰς/πρὸς „spre a”, πρό „înainte de a”, ἐν „în timp ce”, μετά „după ce”) sau după conjuncții (ὥστε „încât să”, ὡς „ca să”, πρὶν/πρὶν ἢ „înainte de a”) care îi precizează valoarea. După prepoziții infinitivul este *întotdeauna articulat*.

ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαόν „după ce s-a botezat tot poporul” (Lc. 3:21)

ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν ὥστε ὄρη μεθιστάναι „de-aș avea toată credința, încât să mut munții” (1 Cor. 13:2)

c) infinitivul este folosit uneori pentru a completa sensul unor verbe, ca subiect sau ca obiect (δεῖ „trebuie”, ἔξεστιν „este permis”, δύναμαι „pot”, μέλλω „sunt pe cale să”, ἄρχομαι „încep să” etc.).

ἔξεστιν δοῦναι Καίσαρι κῆνσον ἢ οὐ; „este permis a da Cezarului bir sau nu?” (Mt. 22:17)

οὐ δύνασθε θεῶ δουλεύειν καὶ μαμωνᾶ „nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui Mamona” (Mt. 6:24)

d) pentru a exprima aceeași funcție, infinitivul poate fi folosit în mai multe feluri. De exemplu, funcția finală a infinitivului poate fi redată prin:

- infinitiv simplu (de obicei după un verb de mișcare): μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον „să nu socotiți ca am venit să stric Legea” (Mt. 5:17)

- infinitiv precedat de articol la genitiv (τοῦ): καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ’ αὐτῶν „și Îl țineau ca să nu plece de la ei” (Lc. 4:42)

- infinitiv precedat de prepoziție și articol (εἰς τό sau πρὸς τό): ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι „L-au dus să-L răstignească” (Mt. 27:31)

- infinitiv precedat de conjuncție (ὥστε sau ὡς): ἤγαγον... ὥστε **κατακριμίνισαι** αὐτόν „L-au dus... ca să Îl arunce în prăpastie” (Lc. 4:29)

e) în discursul indirect, un verb de comunicare sau de percepție (λέγω, νομίζω, παραγγέλλω, παρακαλέω etc.) poate avea ca obiect direct un infinitiv cu subiectul (impropriu) în cazul acuzativ:

Σαδδουκαῖοι... οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι „saducheii, care spun că nu există înviere” (Mc. 12:18)

παρακαλέσας τοὺς σὺν αὐτῷ γενναίως **ἀγωνίσασθαι** μέχρι θανάτου περὶ νόμων ἱεροῦ πόλεως πατρίδος πολιτείας „îndemându-i pe ai săi să lupte vitejește, până la moarte, pentru legi, templu, oraș, patrie și rânduiești” (2 Mac. 13:14)

REZUMAT

- ✓ Infinitivul este un substantiv verbal, denumind acțiunea (sau starea) în sine.
- ✓ Ca substantiv, infinitivul poate fi articulat, poate îndeplini funcțiile sintactice ale substantivului și poate fi calificat printr-un adjectiv. Ca verb, infinitivul are diferite timpuri și diateze, iar sensul îi este precizat prin adverbe.
- ✓ Cele mai utilizate forme de infinitiv în limba greacă sunt cele de prezent, de aorist și de perfect. Diferența dintre ele nu este temporală, ci aspectuală: infinitivul prezent descrie o acțiune progresivă, infinitivul aorist, o acțiune nedefinită, iar infinitivul perfect, o acțiune finită.
- ✓ De obicei, infinitivul grec se traduce în română prin infinitiv (lung sau scurt) sau prin conjunctiv.
- ✓ Din punct de vedere morfologic, infinitivul se caracterizează prin desinențe nepersonale (pentru diateza activă: -εν, -σαι, -vai, iar pentru diateza medie: -σθαι), aplicate pe tema timpului corespunzător (infinitivul prezent pe tema de prezent, infinitivul aorist activ pe tema de aorist activ etc.). Lipsește augmentul.

INFORMAȚII AVANSATE

25.12 **Infinitivul viitor.** Spre deosebire de toate celelalte forme de infinitiv, care exprimă numai aspectul verbal, infinitivul viitor are o valoare preponderent temporală. Apare foarte rar în greaca biblică, dar poate fi ușor recunoscut datorită desinențelor nepersonale și sufixului -σ- adăugat imediat înaintea vocalei tematice:

	Viitor
activ	λύσ-ειν
mediu	λύσε-σθαι
pasiv	λυθήσε-σθαι

OBSERVAȚIE: Infinitivul viitor activ și mediu se formează de la aceeași temă (*λύσο/ε-); infinitivul viitor pasiv, de la o temă aparte (*λυθήσο/ε-).

25.13 **Identificarea prin afixe.** Informații și sugestii privind analiza corectă a formelor verbale din textele biblice au fost oferite în mai multe locuri pe parcursul acestei cărți (vezi în special § 8.2). În plus, pentru recapitulare, am preferat să grupăm aici câteva astfel de indicii, pornind de la afixele gramaticale aplicate radicalelor verbale:

<i>Prefixe</i>	<ul style="list-style-type: none"> • augmentul - apare, în ordinea frecvenței, la aorist, imperfect și mai mult ca perfect - imperfectul prezintă tema de prezent augmentată și desinențe secundare - aoristul prezintă tema de aorist augmentată și desinențe secundare • reduplicarea - apare, în ordinea frecvenței, la perfect, prezent și aorist - perfectul prezintă o temă reduplicată și desinențe principale, mai mult ca perfectul o temă reduplicată și desinențe secundare (augmentul poate lipsi)
<i>Sufixe</i>	<ul style="list-style-type: none"> • temporale -σ- la viitor -σα- la aorist I -κα- la perfect I sau la aoristul verbelor în -μι -(θ)η- la aorist pasiv -(θ)ησ- la viitor pasiv • modale -ω/η- la conjunctiv -ι- la optativ • temporal-modale -ειν, -vai la infinitiv -ντ-, -οτ-, -μενο- la participiu

EXERCITII DE TRADUCERE

LXX

1. ποταμὸς δὲ ἐκπορεύεται ἐξ Ἐδεμ ποτίζειν τὸν παράδεισον ἐκεῖθεν ἀφορίζεται εἰς τέσσαρας ἀρχάς. (Gen. 2:10)
2. ἐγὼ δὲ συνετήρησα τὴν ψυχὴν μου μὴ φαγεῖν ἐκ τῶν ἄρτων τῶν ἐθνῶν. (Tob.^S 1:11)
3. ἐκ πάσης θλίψεως οὐ πρέσβυς οὐδὲ ἄγγελος ἀλλ' αὐτὸς κύριος ἔσωσεν αὐτοὺς διὰ τὸ ἀγαπᾶν αὐτοὺς καὶ φείδεσθαι αὐτῶν. (Is. 63:9)
4. κρεῖσσον οἰκεῖν ἐν γῆ ἐρήμῳ ἢ μετὰ γυναικὸς μαχίμου καὶ γλωσσώδους καὶ ὀργίλου. (Prov. 21:19)
5. καὶ ἐσκλήρυναν τὸν τράχηλον αὐτῶν ὑπὲρ τοὺς πατέρας αὐτῶν τοῦ μὴ ἀκοῦσαι μου καὶ τοῦ μὴ δέξασθαι παιδείαν. (Jer. 17:23)
6. ἀγαθὸν πεποιθέναί ἐπὶ κύριον ἢ πεποιθέναί ἐπ' ἄνθρωπον. (Ps. 117:8)
7. καὶ ἐκύκλωσεν τὴν πόλιν καὶ τὰ πλοῖα ἀπὸ θαλάσσης συνῆψαν καὶ ἔθλιβε τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης καὶ οὐκ εἶασεν οὐδένα ἐκπορεύεσθαι οὐδὲ εἰσπορεύεσθαι. (1 Mac. 15:14)
8. καὶ συνήγαγεν πάντας τοὺς ἄνδρας τοὺς πολεμιστὰς καὶ ἐτάχυνεν τοῦ τελέσαι τὰ τεῖχη Ἱερουσαλημ καὶ ὠχύρωσεν αὐτὴν κυκλόθεν. (1 Mac. 13:10)
9. καὶ οὐκ ἔδωκεν κύριος ὁ θεὸς ὑμῖν καρδίαν εἰδέναί καὶ ὀφθαλμοὺς βλέπειν καὶ ὦτα ἀκούειν ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. (Deut. 29:3)
10. καὶ εἰσπορεύοντο πάντες οἱ σοφοὶ τοῦ βασιλέως καὶ οὐκ ἠδύναντο τὴν γραφὴν ἀναγνῶναι οὐδὲ τὴν σύγκρισιν γνωρίσαι τῷ βασιλεῖ. (Dan.TH 5:8)

NT

1. κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν ἓνα τῶ ὄχλῳ δέσμιον ὃν ἤθελον. (Mt. 27:15)
2. οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδὲ ἓν ἐὰν μὴ ἦ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. (In. 3:27)
3. μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν. (Mt. 10:34)
4. ἔστιν δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἓν, οὐδ' αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. (In. 21:25)
5. τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου. (Mt. 4:1)
6. καὶ καταγγέλλουσιν ἔθνη ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι οὐδὲ ποιεῖν Ῥωμαίοις οὓσιν. (Fpt. 16:21)
7. οἵτινες ἀνακρίναντές με ἐβούλοντο ἀπολῦσαι διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου ὑπάρχειν ἐν ἐμοί. (Fpt. 28:18)
8. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν; λέγουσιν αὐτῷ, Δυνάμεθα. (Mt. 20:22)
9. ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων συνηγμένων ἡμῶν κλάσαι ἄρτον, ὁ Παῦλος διελέγετο αὐτοῖς μέλλων ἐξιέναι τῆ ἐπαύριον, παρέτεινεν τε τὸν λόγον μέχρι μεσονυκτίου. (Fpt. 20:7)
10. καὶ ἐν τῷ σπεῖρειν αὐτὸν ἃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἐλθόντα τὰ πετεινὰ κατέφαγεν αὐτά. (Mt. 13:4)

VOCABULAR PENTRU CAPITOLUL 26

	traducere		frecvență în NT
ἀγνοέω	nu cunosc, nu știu	agnostic	22
ἀδικία, -ας, ἡ	nedreptate, greșeală		25
ἀναβλέπω	privesc (spre cer); văd din nou		25
γένος, -ους, τό	neam	gen (← lat. genus)	20
γρηγορέω	veghez	numele propriu Grigorie	22
δοκιμάζω	pun la încercare		22
Ἕλλην, -ηνος, ὁ	grec		25
ἔνεκα (+G)	din cauza		26
ἑορτή, -ῆς, ἡ	sărbătoare		25
ἐπεὶ	după ce, fiindcă		26
Ἰσαΐας, -ου, ὁ	Isaia		22
θεάομαι	mă uit	teatru	22
ἰχθύς, -ύος, ὁ	pește	peștele este unul dintre simbolurile creștine, cuvântul grecesc (ΙΧΘΥΣ) fiind folosit ca acronim (Ἰησοῦς Χριστός, Θεοῦ Υἱός, Σωτήρ – „Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul)	20
κατεργάζομαι	duc la îndeplinire, săvârșesc		22
κελεύω	poruncesc		25
κώμη, -ης, ἡ	sat		27
λυπέω	sunt trist, (mă) întristez		26
μῆποτε	nu cumva, niciodată		25
νεφέλη, -ης, ἡ	nor	nebuloasă	25
νυνί	(chiar) acum		20
ὀμνύω	jur		26
ὁμολογέω	mărturisesc		26
πόσος, -η, -ον	cât de mare/mult?		27
ποτέ	cândva		29

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Elenofil, gregorian, ihtiologie, nefelometrie, omolog.

Cuvinte învățate până acum: 589
Total ocurențe în această secțiune: 580
Procentaj ocurențe în NT: 86,53%

Capitolul XXVI

IMPERATIVUL

În acest capitol vei învăța:

- că modul imperativ este folosit pentru a exprima un îndemn și că are forme doar pentru persoanele a II-a și a III-a, singular și plural
- că există două tipuri principale de imperativ, unul cu sens progresiv și altul cu sens punctual
- cum se conjugă verbul la imperativ prezent și aorist

26.1 **Introducere.** Ca în română, imperativul grec exprimă un ordin, un îndemn ferm, o rugămintă mai puternică sau o interdicție. Folosind imperativul (mai ales la persoana a II-a), vorbitorul își atribuie autoritate, se exclude din acțiunea verbală și așteaptă ca altcineva să îi îndeplinească poruncile ori rugămințile.

În limba română există forme doar pentru persoana a II-a (sg. și pl.) și doar pentru prezent („citește!”, „citiți!”); în greacă, imperativul apare nu numai la persoana a II-a, ci și a III-a, atât la singular cât și la plural. Acest lucru poate părea curios vorbitorului de română, obișnuit doar cu imperativul persoanei a II-a. Cum poți porunci unei terțe persoane? De fapt, în această situație, persoana a II-a acționează ca mijlocitor pentru persoana a III-a; este o poruncă prin intermediar.

	Singular		Plural	
2.	λῦε	dezleagă	λύετε	dezlegați
3.	λύετω	să dezlege	λύετωσαν	să dezlege

	Singular		Plural	
2.	λύσον	dezleagă	λύσατε	dezlegați
3.	λυσάτω	să dezlege	λυσάτωσαν	să dezlege

	Singular		Plural	
2.	ἴσθι	fii	ἔστε	fiți
3.	ἔστω	fie	ἔστωσαν	fie

Proiecție

Modul imperativ este un mod personal, desinențele fiind suficiente, de regulă, pentru a exprima subiectul. Altfel spus, subiectul este inclus în desinențele personale de imperativ și clarificat prin context.

26.2 **Clasificare.** Exact ca modul conjunctiv, de obicei imperativul nu are forme decât pentru prezent, aorist și perfect¹. Din nou, ca peste tot în afara indicativului, important este aspectul, nu timpul. Astfel, imperativul prezent nu exprimă o poruncă prezentă, ci una prelungită sau repetată, în timp ce imperativul aorist marchează un îndemn general sau punctual.

Pentru a evita confuziile și a conștientiza sensul celor două imperative, poți folosi la fel de bine termenii de imperativ progresiv și imperativ punctual. Diferența semantică dintre cele două tipuri de aorist nu este însă totdeauna evidentă și adeseori imposibil de redat în română.

26.3 **Traducere.** În limba română nu există decât imperativ prezent, care cumulează cele două aspecte (progresiv și punctual). Imperativul grec se traduce de obicei prin imperativ sau printr-un conjunctiv de îndemn (hortativ sau prohibitiv). Exemple: ἄκουε „ascultă!”, φάγε „mănâncă!”, πορεύου „du-te!”, ἄφες „lasă!”, μενέτω „să rămână!”, μὴ ποιεῖτε „(să) nu faceți!”.

Se recomandă, în măsura posibilului, folosirea verbului „a continua” sau a unor formule adverbiale care să redea valoarea progresivă a imperativului prezent grec, de ex. λέγε „continuu să zici!”, „mai zi!”. Așa cum am menționat, limba română nu are persoana a III-a a imperativului: în traducere se folosește conjunctivul prezent al verbului de conjugat² sau diferite expresii care să sugereze sensul de poruncă prin intermediar, de ex. λεγέτω „să zică”, „trebuie să zică”, „pune-l să zică” etc.

26.4 **Modul de formare.** Morfologic, imperativul prezent (progresiv) se construiește pe tema de prezent, iar imperativul aorist (punctual) se formează de la tema de aorist. Ca la indicativ și spre deosebire de toate celelalte moduri „mai recente”, formele de imperativ sunt lipsite de orice sufix modal. În schimb, pentru a se individualiza, imperativul utilizează *desinențe personale specifice*, care coincid doar parțial cu cele ale indicativului:

Desinențe			Active	Medio-pasive
	Sg.	2	-? ³	-σθ
	3		-σθω	
Pl.	2		-σθε	
	3		-σθωσαν	

OBSERVAȚIE: Remarcă paralelismul dintre desinențele active și medio-pasive: cu excepția persoanei a II-a sg., unui -τ- activ îi corespunde un -σθ- medio-pasiv.

26.5 **Negația** folosită este μή.

¹ Imperativul perfect se întâlnește foarte rar (doar de patru ori în NT) și se formează perifrastic. Va fi omis din expunerea noastră (v. însă informațiile avansate).

² De altfel, prin unele dintre valorile lui, conjunctivul grec concură imperativul.

³ Este posibil ca imperativul să nu fi avut la pers. a II-a sg. (activ) nici o desinență sau să fi existat simultan mai multe desinențe (-θι, -ν, -ς). Aceasta face ca formele de persoana a II-a ale imperativului activ să trebuiască învățate practic pe dinafară.

Cu rare excepții, exprimarea interdicției se realizează în limba greacă fie prin μή + imperativul prezent, fie prin μή + conjunctivul aorist. Prima modalitate reprezintă interdicția directă și categorică a unei acțiuni continue sau aflate deja în desfășurare, cea de-a doua exprimă o interdicție mai politicoasă, îndemnul de a te abține de la o acțiune încă neîncepută etc. Exemple: εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς, καὶ ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν „dacă cineva vine la voi și nu aduce învățătura aceasta, să nu-l primiți în casă (în continuare, deloc)” (2 In. 1:10), ὅταν δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς... μὴ μεριμνήσητε „iar când vă duc la sinagogi... nu vă faceți griji (începând din acel moment, în general)” (Lc. 12:11).

IMPERATIVUL PREZENT

26.6 Imperativul prezent (progresiv) se formează pe tema de prezent a verbului, utilizează vocala tematică (ε) și desinențe personale proprii:

<i>radical de prezent + vocala tematică -ε- + desinențe active de imperativ</i>	
(activ)	λυ + ε + τω
<i>radical de prezent + vocala tematică -ε- + desinențe medio-pasive de imperativ</i>	
(medio-pasiv)	λυ + ε + σθω

26.7 Odată învățate desinențele specifice, conjugarea verbului λύω nu trebuie să pună mari probleme la imperativul prezent:

		*λυ-ε				*λυ-ε	
Sg.	2	λύ-ε	dezleagă!	Sg.	1	λύ-ου ¹	dezleagă-ți/-te!; fii dezlegat!
	3	λυ-έ-τω	să dezlege!		2	λυ-έ-σθω	să își/se dezlege!; să fie dezlegat!
Pl.	2	λύ-ε-τε	dezlegați!	Pl.	1	λύ-ε-σθε	dezlegați-vă!; fiți dezlegați!
	3	λυ-έ-τωσαν	să dezlege!		3	λυ-έ-σθωσαν	să își/se dezlege!; să fie dezlegați!

OBSERVAȚII: •1. Formele de pers. a II-a pl. ale imperativului prezent (la toate diatezele) sunt identice cu cele corespunzătoare ale indicativului prezent. Numai contextul poate clarifica ambiguitatea formală. •2. La pers. a III-a pl. a imperativului vocala tematică este -ε-, și nu -ο- ca la celelalte moduri personale. •3. Accentul este cât mai retras posibil.

26.8 Verbele cu tema în vocală prezintă contrageri normale. Firește, acestea apar doar la imperativul prezent. Iată cum se construiește modul imperativ al verbelor contrase la diateza activă:

		Verbe în -άω		Verbe în -έω		Verbe în -όω	
Sg.	2	(ἀγάπα-ε)	ἀγάπα	(ποιέ-ε)	ποίη	(πλήρο-ε)	πλήρου
	3	(ἀγαπα-έ-τω)	ἀγαπάτω	(ποιε-έ-τω)	ποιείτω	(πληρο-έ-τω)	πληρούτω
Pl.	2	(ἀγαπά-ε-τε)	ἀγαπάτε	(ποιε-ε-τε)	ποιεῖτε	(πληρό-ε-τε)	πληροῦτε
	3	(ἀγαπα-έ-τωσαν)	ἀγαπάτωσαν	(ποιε-έ-τωσαν)	ποιείτωσαν	(πληρο-έ-τωσαν)	πληρούτωσαν

¹ Desinența medio-pasivă pentru pers. a II-a sg. este -σο, dar sigma cade intervocalic și vocalele se contrag (*λύ-ε-σο > *λύ-ε-ο > λύ-ου).

OBSERVAȚIE: Întocmai ca la verbele necontrase, formele de pers. a II-a pl. ale imperativului prezent (la toate diatezele) sunt identice cu cele corespunzătoare ale indicativului prezent.

Și la diateza medio-pasivă:

		Verbe în -άω		Verbe în -έω		Verbe în -όω	
Sg.	2	(ἀγαπά-ε-σο)	ἀγαπῶ	(ποιέ-ε-σο)	ποιῶ	(πληρό-ε-σο)	πληροῦ
	3	(ἀγαπα-έ-σθω)	ἀγαπάσθω	(ποιε-έ-σθω)	ποιείσθω	(πληρο-έ-σθω)	πληρούσθω
Pl.	2	(ἀγαπά-ε-σθε)	ἀγαπᾶσθε	(ποιέ-ε-σθε)	ποιεῖσθε	(πληρό-ε-σθε)	πληροῦσθε
	3	(ἀγαπα-έ-σθωσαν)	ἀγαπάσθωσαν	(ποιε-έ-σθωσαν)	ποιεῖσθωσαν	(πληρο-έ-σθωσαν)	πληρούσθωσαν

26.9 Formele de imperativ ale verbului εἰμί sunt construite pe radical:

		*ἰσ-/*ἔσ-	
Sg.	2	ἴσθι ¹	fii
	3	ἔστω (ἦτω)	fie
Pl.	2	ἔσεσθε	fîți
	3	ἔστωσαν	fie

OBSERVAȚII: •1. Pers. a II-a sg. prezintă o veche desinență -θι (cf. imperativul aoristului pasiv). •2. Forma ἦτω de la pers. a III-a sg. este mai nouă și mai rară decât ἔστω. •3. La pers. a II-a pl. forma clasică era ἔστε (§ 26.13), iar la pers. a III-a pl. era ἔστων. •4. Verbul εἰμί nu are diatezele medie sau pasivă.

IMPERATIVUL AORIST

26.10 Imperativul aorist (indefinit) se formează pe radicalul verbului, utilizează un sufix temporal și desinențe personale proprii. Pentru activ și mediu se folosește sufixul temporal -σα-, iar aoristul pasiv este caracterizat prin sufixul -θη- și desinențe active. Firește, lipsește augmentul².

<i>radical + sufixul -σα- + desinențe active de imperativ</i>	
(activ)	λυ + σα + τω
<i>radical + sufixul -σα- + desinențe medio-pasive de imperativ</i>	
(mediu)	λυ + σα + σθω
<i>radical + sufixul -θη- + desinențe active de imperativ</i>	
(pasiv)	λυ + θη + τω

¹ Forma ἴσθι apare și la imperativul verbului οἶδα.

² Orice formă verbală cu augment plasează în trecut acțiunea verbului. Formele de aorist fără augment *nu* au semnificație temporală.

26.11 La diatezele activă și medie verbul λύω se conjugă la aorist ca la prezent, numai că folosește sufixul -σα- în locul vocalei tematiche. La pasiv, pentru verbele cu aorist I, sufixul caracteristic este -θη-. Diatezele activă și medie (coloanele din stânga și centru) folosesc o temă comună; pasivul are temă proprie (coloana din dreapta):

		*λυ-σα-		*λυ-θη-			
Sg.	2	λυ-σο-ν	dezleagă!	λυ-σ-αι ¹	dezleagă-ți/-te!	λυ-θη-τι ²	fii dezlegat!
	3	λυ-σά-τω	să dezlege!	λυ-σά-σθω	să își/se dezlege!	λυ-θη-τω	să fie dezlegat!
Pl.	2	λύ-σα-τε	dezlegați!	λύ-σα-σθε	dezlegați-vă!	λύ-θη-τε	fiți dezlegați!
	3	λυ-σά-τωσαν	să dezlege!	λυ-σά-σθωσαν	să își/se dezlege!	λυ-θη-τωσαν	să fie dezlegați!

OBSERVAȚII: •1. Spre deosebire de prezent, formele de pers. a II-a pl. ale imperativului aorist nu sunt identice cu cele corespunzătoare ale indicativului aorist, din moment ce acestea din urmă prezintă augment. •2. Accentul este cât mai retras posibil.

26.12 Verbele cu aorist II au la imperativ aorist aceleași terminații ca imperativul prezent; doar tema pe care se construiesc diferă:

		*λαβ-ε-		*γεν-ε-		*γραφ-η-	
Sg.	2	λάβ-ε	ia!	γεν-οῦ	fă-te!	γράφ-η-τι	fii scris!
	3	λαβ-έ-τω	să ia!	γεν-έ-σθω	să se facă!	γραφ-ή-τω	să fie scris!
Pl.	2	λάβ-ε-τε	luați!	γέν-ε-σθε	faceți-vă!	γράφ-η-τε	fiți scriși!
	3	λαβ-έ-τωσαν	să ia!	γεν-έ-σθωσαν	să se facă!	γραφ-ή-τωσαν	să fie scriși!

OBSERVAȚII: •1. Ca de obicei, verbele cu aorist II prezintă forme asemănătoare la prezent și la aorist, numai că cele dintâi se construiesc pe tema de prezent (de ex. λάμβανε), iar celelalte pe tema de aorist (de ex. λάβε). •2. Există două verbe uzuale (λέγω „zic” și ἔρχομαι „vin”) care au forme accentuate neregulat la imperativul aorist II activ; acestea sunt: εἰπέ (și εἰπόν) „zi! spune!” și ἔλθε „vino!”.

¹ Terminația -σαι te poate face să confunzi pers. a II-a a imperativului aorist mediu cu infinitivul aorist. Nu uita însă că imperativul are accent recesiv, ca orice verb, în timp ce infinitivul are accent remanent, ca numele; compară imperativul πίστευσαι cu infinitivul πιστεῦσαι.

² Desinența folosită este -θι, dar prezența în cuvânt a unui alt -θ- face ca ea să se modifice în -τι, ceea ce reprezintă un fenomen de *disimilare a aspirației* (*λύ-θη-θι > λύθητι). De aici, desinența -τι se va extinde și la aoristul II, care nu folosește consoana -θ-.

REZUMAT

- ✓ Imperativul este modul exprimării unei porunci sau al unei rugăminți categorice.
- ✓ În limba greacă imperativul are forme pentru persoana a II-a și a III-a, atât la singular cât și la plural. Persoana a III-a se traduce prin conjunctivul românesc sau printr-o formulă perifrastică, formulă care să implice sensul de poruncă prin intermediar.
- ✓ Ca și în cazul participiului și al conjunctivului, cele mai utilizate forme de imperativ în limba greacă sunt cele de prezent și de aorist. Diferența dintre cele două tipuri nu este însă temporală, ci aspectuală: imperativul prezent descrie o acțiune continuă, iar imperativul aorist, o acțiune punctuală (nedefinită).
- ✓ Imperativul grec se traduce de obicei prin imperativ românesc. Pentru a reda valoarea progresivă a imperativului prezent se recomandă în traducere folosirea verbului „a continua”.
- ✓ Din punct de vedere morfologic, imperativul se caracterizează prin desinențe personale proprii. Imperativul prezent folosește vocala tematică, în timp ce imperativul aorist înlocuiește vocala tematică printr-un sufix (-σα- la activ și mediu și -θη- la pasiv). Lipsește augmentul.
- ✓ Imperativul prezent (progresiv) se construiește pe tema de prezent, iar imperativul aorist (punctual) pe tema de aorist.

INFORMAȚII AVANSATE

26.13 **Imperativul lui εἰμί.** La pers. a II-a pl. a imperativului lui εἰμί forma clasică ἔστε a fost practic înlocuită cu cea corespunzătoare de viitor ἔσεσθε, astfel încât se poate vorbi de un viitor hortativ: ἔσεσθε ὑμεῖς τέλειοι „veți fi (= fiți) voi desăvârșiți” (Mt. 5:48). Această valoare a viitorului era prezentă încă din greaca clasică, dar se amplifică sub influența limbilor aramaică și ebraică. Deseori, în locul lui ἔστε/ἔσεσθε se folosește și γίνεσθε/γένεσθε, imperativul lui γίνομαι.

26.14 **Imperativul perfect** este rar utilizat în greaca biblică. Dacă în LXX apar câteva forme de imperativ perfect activ, în NT sunt atestate doar forme pasive ale acestui imperativ și numai la persoana a II-a. Iată o paradigmă de imperativ perfect la diateza pasivă:

		*λε-λυ-	
Sg.	2	λέλυ-σο	fii dezlegat!
	3	λελύ-σθω	fie dezlegat!
Pl.	2	λέλυ-σθε	fiți dezlegați!
	3	λελύ-σθων (sau -σθωσαν)	fie dezlegați!

26.15 **ἰδοῦ și ἰδοῦ.** Veche formă de imperativ mediu (pers. a II sg.) a lui εἰδεῖν, verb intrat cu rol supletiv în paradigma lui ὁράω „văd”, ἰδοῦ devine treptat interjecție. Grafic, se distinge între ἰδοῦ „uită-te” (verb, cu accent circumflex) și ἰδοῦ „iată” (interjecție, cu accent ascuțit).

EXERCITI DE TRADUCERE

LXX

1. μετάσχετε παιδείας ἐν πολλῷ ἀριθμῷ ἀργυρίου καὶ πολὺν χρυσὸν κτήσασθε ἐν αὐτῇ. (Sir. 51:28)
2. ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ὤφθη ὁ θεὸς τῷ Σαλωμων καὶ εἶπεν αὐτῷ αἴτησαι τί σοὶ δῶ. (2 Par. 1:7)
3. καὶ ἐλάλησεν Μωυσεῖ καὶ οἱ ἱερεῖς οἱ Λευῖται παντὶ Ἰσραὴλ λέγοντες σιώπα καὶ ἄκουε Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ γέγονας εἰς λαὸν κυρίῳ τῷ θεῷ σου. (Deut. 27:9)
4. ἄκουσον δέ μου κύριε ἵνα κἀγὼ λαλήσω ἐρωτήσω δέ σε σὺ δέ με δίδαξον. (Ion 42:4)
5. καρδιά ἀνδρὸς λογιζέσθω δίκαια ἵνα ὑπὸ τοῦ θεοῦ διορθωθῇ τὰ διαβήματα αὐτοῦ. (Prov. 15:29)
6. καὶ σὺ ἔπαρον τῇ ῥάβδῳ σου καὶ ἔκτεινον τὴν χειρὰ σου ἐπὶ τὴν θάλασσαν καὶ ῥῆξον αὐτήν καὶ εἰσελθάτωσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ εἰς μέσον τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ ξηρὸν. (Ex. 14:16)
7. ἰδοὺ ἀκήκοα ὅτι ἔστιν σῖτος ἐν Αἰγύπτῳ κατὰβητε ἐκεῖ καὶ πρίασθε ἡμῖν μικρὰ βρώματα ἵνα ζῶμεν καὶ μὴ ἀποθάνωμεν. (Gen. 42:2)
8. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς Μωυσεῖ ἀνάβηθι πρὸς με εἰς τὸ ὄρος καὶ ἴσθι ἐκεῖ καὶ δώσω σοὶ τὰ πυξία τὰ λίθινα τὸν νόμον καὶ τὰς ἐντολάς ἃς ἔγραψα νομοθετῆσαι αὐτοῖς. (Ex. 24:12)
9. μὴ ἔπεχε ἰσηγορεῖσθαι μετ' αὐτοῦ καὶ μὴ πιστεue τοῖς πλείοσιν λόγοις αὐτοῦ ἐκ πολλῆς γὰρ λαλιᾶς πειράσει σε καὶ ὡς προσγελῶν ἐξετάσει σε. (Sir. 13:11)
10. ἰδοὺ ἐντέταλμαί σοι ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου μὴ δειλιάσης μηδὲ φοβηθῆς ὅτι μετὰ σοῦ κύριος ὁ θεὸς σου εἰς πάντα οὗ ἐὰν πορεύῃ. (Iis. Nav. 1:9)

NT

1. θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε. (Mt. 14:27)
2. μὴ γὰρ οἰέσθω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι λήμψεται τι παρὰ τοῦ κυρίου. (Iac. 1:7)
3. ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρῦσσειν καὶ λέγειν, Μετανοεῖτε· ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. (Mt. 4:17)
4. ὁ δὲ Ἰησοῦς παρακούσας τὸν λόγον λαλούμενον λέγει τῷ ἀρχισυναγῶγῳ, Μὴ φοβοῦ, μόνον πιστεue. (Mc. 5:36)
5. εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύετε, ἵνα γνῶτε καὶ γινώσκητε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατὴρ κἀγὼ ἐν τῷ πατρὶ. (In. 10:38)
6. ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ ἐλέγχω καὶ παιδεύω· ζήλευε οὖν καὶ μετανόησον. (Aroc. 3:19)
7. νήψατε, γρηγορήσατε. ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζητῶν [τινα] καταπιεῖν. (1 Pt. 5:8)
8. αἱ γυναῖκες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν· οὐ γὰρ ἐπιτρέπεται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλὰ ὑποτασέσθωσαν, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. (1 Cor. 14:34)
9. καὶ ὅταν ἄγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τοῦτο λαλεῖτε· οὐ γὰρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. (Mc. 13:11)
10. ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἶπω σοί· μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. (Mt. 2:13)
11. ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, [καὶ] κατὰβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. (Mt. 27:40)

VOCABULAR PENTRU CAPITOLUL 27

	traducere	frecvență în NT
ἀκοή, -ής, ἡ	auz, ureche, veste	24
ἀμπελών, -ῶνος, ὁ	(viță-de-) vie	23
ἀνάγω	duc în sus, înalț	23
ἀναιρέω	iau (viața), ucid	24
ἀντί (+G)	în loc de, pentru	22
	<i>Antihristul este cel care se va da drept Hristos și astfel îi va amăgi pe credincioși</i>	
αὐξάνω	măresc, fac să crească, sporesc	23
βασιλεύω	domnesc, împărătesc	21
γέ	desigur, cel puțin, totuși	26
διδασκαλία, -ας, ἡ	învățătură	21
	<i>dascăl</i>	
διότι	pentru că	23
ἐνεργέω	lucrez, acționez, produc	21
	<i>energie</i>	
εὐδοκέω	găsesc de cuviință; îmi face plăcere, binevoiesc	21
ἐφίστημι	stau lângă, vin peste, apar	21
ἡγεμών, -όνος, ὁ	conducător, guvernator	20
	<i>hegemonie – supremație (de obicei militară, politică sau economică)</i>	
ἦκω	am venit, sunt aici	26
ιάομαι	vindec	26
Ἰσαάκ, ὁ	Isaac	20
καθίστημι	pun, institui	21
οὐπω	încă nu	26
περιβάλλω	arunc în jur; (mă) îmbrac	23
προάγω	aduc înainte, merg înainte	20
τοσοῦτος, -αύτη, -οὔτον	(un) atât de	20
ὑπακούω	dau ascultare	21
χιλίαρχος, -ου, ὁ	conducător peste o mie de oameni, tribun militar	21

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Hipoacuzic, didascalie, epistat, energofag, antiteză, psihiatrie.

Cuvinte învățate până acum: 613
 Total ocurențe în această secțiune: 537
 Procentaj ocurențe în NT: 86,92%

Capitolul XXVII

VERBELE ÎN -μι (diateza activă)

În acest capitol vei învăța:

- cum diferențiezi verbele tematice de cele atematice
- că verbele în -μι se conjugă altfel decât verbele în -ω doar la tema de prezent și de aorist II
- cum se conjugă la diateza activă verbele în -μι

27.1 Introducere. Toate verbele pe care le-ai studiat până acum (cu excepția lui εἶμι) sunt terminate în -ω la persoana I a indicativului prezent activ¹; ele sunt numite tematice, pentru că, în conjugare, uneori folosesc o vocală de legătură (vocala tematică). Spre deosebire de ele, verbele în -μι adaugă desinențele direct la radical, fără ajutorul unei vocale tematice, de unde și termenul de *verbe atematice*.

Există relativ puține verbe terminate în -μι, dar ele aparțin fondului principal lexical². Practic, aceasta înseamnă că sunt des utilizate și au numeroși compuși. Ține însă minte că între cele două conjugări nu există diferențe de sens, ci doar de structură. Altfel spus, ca în cazul declinărilor, sensul unui verb nu te ajută să știi dacă aparține unei conjugări sau celeilalte.

	Singular		Plural	
1.	δίδωμι	dau	δίδομεν	dăm
2.	δίδως	dai	δίδοτε	dați
3.	δίδωσι(ν)	dă	διδόασι	dau

	Singular		Plural	
1.	ἐδίδουν	dădeam	ἐδίδομεν	dădeam
2.	ἐδίδους	dădeai	ἐδίδοτε	dădeai
3.	ἐδίδου	dădea	ἐδίδοσαν	dădeau

Protecție

Conjugarea verbelor în -μι diferă de cea a verbelor în -ω doar la tema de prezent (timpurile prezent și imperfect) și uneori la tema de aorist II (diatezele activă și medie); celelalte timpuri se formează identic la verbele tematice și atematice, deci nu sunt necesare explicații suplimentare. Terminațiile sunt parțial diferite, iar unele dintre aceste verbe prezintă reduplicare de prezent și în radical o alternanță vocalică. Acest capitol prezintă verbele în -μι la diateza activă.

¹ Includem aici verbele deponente (terminate în -ομαι) și verbele defective de prezent.

² Este vorba în primul rând despre așa-numitele *patru mari verbe în -μι*, adică τίθημι „pun”, δίδωμι „dau”, ἵστημι „fac să stea, stau” și ἵημι „arunc”, precum și de compușii lor.

MODUL DE FORMARE

27.2 **Tema verbelor atematice.** În afara faptului că adaugă desinențele direct la radical, unele verbe în -μι prezintă reduplicare de prezent. Această reduplicare intră în componența temei de prezent a verbelor atematice, tot așa cum vocala tematică face parte din tema de prezent a verbelor tematice. Compară, de exemplu, forma atematică δίδομεν „dăm” (tema διδο-, radical δο-) cu forma tematică λύομεν „dezlegăm” (tema λυο-, radical λυ-):

Verbe în -μι		
reduplicare	radical	desinență
δι -	- δο -	- μεν

Verbe în -ω		
radical	vocala tematică	desinență
λυ -	- ο -	- μεν

Firește, se poate pune întrebarea dacă această diferență structurală, indicată de gramatici, este importantă. Știau grecii – ar putea spune cineva cu referire la exemplul de mai sus – că un -ο- este vocală tematică și alt -ο- face parte din radical? Ce contează, în fond, dacă unul dintre verbe este tematic și celălalt atematic, câtă vreme ambele se termină în -ομεν? Nu contează, dar numai cu condiția să poți recunoaște toate celelalte forme verbale. Ai așadar de ales între două soluții: a memora toate formele verbelor în -μι (dar numai în NT apar sute de forme) sau a învăța câteva reguli care diferențiază verbele în -μι de verbele în -ω. Cei care aleg prima soluție pot sări peste aceste ultime două capitole.

δίδωμι
δώσω
ἔδωκα
δέδωκα
δέδομαι
ἔδόθην

Nu uita că toate temele unui verb (inclusiv ale verbelor în -μι) se formează pe radical. De exemplu, radicalul lui δίδωμι este δο-. Acest radical se regăsește în toate cele șase forme de bază ale verbului, dar comportă unele modificări în conjugare.

În ceea ce privește verbul δίδωμι, la prima formă de bază radicalul apare cu vocală lungă (δο- > δω-) și este prefixat cu reduplicarea de prezent δι-. A doua formă principală (indicativ viitor activ) prezintă tot un radical lungit și sufixul obișnuit de viitor -σ-; nu mai există reduplicarea prezentului. A treia formă (indicativ aorist activ) are augment, radical lungit, dar sufixul folosit este -κα-, în locul mai uzualului -σα-¹. A patra formă (indicativ perfect activ) prezintă reduplicarea de perfect, radical lungit și sufixul caracteristic -κα-. A cincea formă (indicativ perfect medio-pasiv) are și ea reduplicarea de perfect, dar *nu* lungește vocala radicalului. A șasea formă (indicativ aorist pasiv) prezintă augment, radical scurt și sufixul caracteristic -θη-.

☺ Atenție specială trebuie acordată doar temelor de prezent și de aorist II, de vreme ce toate celelalte teme se formează și se conjugă ca la verbele în -ω.

¹ În greaca clasică, sufixul -κα- apare doar la singularul formelor de indicativ aorist activ (de ex. ἔδωκα, ἤκα, ἔθηκα) și lipsește la pluralul acestora (de ex. ἔδομεν, εἶμεν, ἔθεμεν), v. § 27.16.

Ca și la verbele în -ω, esențială rămâne distincția dintre temă și desinențe. Observă cum desinențele sunt adăugate la temă fără ajutorul vocalei tematice (coloana din stânga, verb atematic) sau cu ajutorul vocalei tematice (coloana din dreapta, verb tematic):

		*δι-δω/ο-			*λυ-ο/ε-
Sg.	1	δί-δω-μι	Sg.	1	λύ-ω
	2	δί-δω-ς		2	λύ-εις
	3	δί-δω-σι(ν)		3	λύ-ει
Pl.	1	δί-δο-μεν	Pl.	1	λύ-ο-μεν
	2	δί-δο-τε		2	λύ-ε-τε
	3	δι-δό-ασι		3	λύ-ουσι

27.3 Desinențe și terminații. Din moment ce nu au vocală tematică, desinențele verbelor în -μι sunt mult mai puțin supuse alterărilor fonetice și în mod normal coincid cu terminațiile. Totuși, la indicativ prezent activ, conjugarea atematică folosește trei desinențe (ușor) modificate. Compară:

	Desinențe		→	Terminații	
	(singular)	(plural)		(singular)	(plural)
1.	-μι	-μεν		-μι	-μεν
2.	-σι	-τε		-ς ¹	-τε
3.	-τι	-ντι		-σι ²	-ασι ³

Împotriva celor spuse mai sus, la conjunctiv (și optativ), terminațiile verbelor în -μι par a conține vocala tematică. De fapt, aceste terminații sunt pur și simplu „împrumutate” de la conjugarea verbelor tematice.

27.4 Reduplicarea de prezent. Cele mai importante patru verbe în -μι își formează tema de prezent cu ajutorul unei reduplicări⁴, similare celei de perfect (§ 21.6)⁵, numai că vocala de legătură este iota. Practic, consoana inițială a radicalului este dublată, iar cele două consoane sunt separate printr-un -ι-:

(δίδωμι „dau”, radical δο-) δι-δο-μεν

(τίθημι „pun”, radical θε-) τι-θε-μεν

Nu toate verbele în -μι au reduplicare (de ex. δείκνυμι) și nu toate verbele cu reduplicare sunt verbe în -μι (de ex. γιγνώσκω); mai mult, unele reduplicări nu sunt deloc evidente (de ex. ἴημι). Este esențial ca verbele în -μι să fie reținute împreună cu ra-

¹ Terminația -ς pare să fie mai degrabă desinența secundară (-σ) decât rezultatul unei evoluții a desinenței principale (-σι).

² Terminația -σι provine din desinența -τι, (-τι > -σι). Fenomenul fonetic se numește *asibilare*.

³ Terminația -ασι provine din desinența -ντι, (-ντι > -ασι). Transformarea are loc prin *vocalizare* și *asibilare*.

⁴ Cele patru verbe atematice cu reduplicare de prezent sunt: τίθημι „pun”, δίδωμι „dau”, ἵστημι „fac să stea, stau” (< *σι-στη-μι), ἴημι „arunc” (< *γι-γη-μι). Firește, numărul verbelor atematice cu reduplicare este mult mai mare dacă includem și compușii celor patru verbe sus-menționate – dar și πῖμπρημι „aprind”, de exemplu, este un verb în -μι cu reduplicare (*πι-(μ)πρη-μι).

⁵ Reduplicarea de prezent (care folosește vocala -ι-) nu trebuie confundată cu cea de perfect (care folosește -ε-). Compară, de exemplu, formele δί-δω-μι (reduplicare de prezent) și δέ-δω-κα (reduplicare de perfect), v. nota 1, p. 206.

dicalul lor. În caz contrar, formele verbale altele decât cele de prezent și de imperfect vor pune probleme insurmontabile de analiză și de traducere. Unde vei căuta în dicționar și cum vei analiza o formă precum $\theta\acute{\epsilon}\tau\epsilon$ (imperativ activ, pers. a II-a sg.), dacă nu știi că radicalul verbului $\tau\acute{\iota}\theta\eta\mu\iota$ este $\theta\epsilon$ - ?

27.5 Alternanța vocalică. Vocala din radicalul verbelor în $-\mu\iota$ poate fi lungă sau scurtă. Această alternanță de cantitate vocalică, numită și apofonie, poate avea loc chiar între numerele singular și plural ale aceluiași mod și timp. Compară:

pers. I sg. $\delta\acute{\iota}-\delta\omega-\mu\iota$ „dau” pers. I pl. $\delta\acute{\iota}-\delta\omicron-\mu\epsilon\nu$ „dăm”

Limba română are un sistem de alternanțe (vocalice și consonantice, condiționate fonetic, morfologic sau/și etimologic) mult mai complex decât greaca. Încearcă numai să conjughi verbul „a putea” la indicativ prezent și vei vedea de ce alternanțele vocalice din limba greacă trebuie considerate relativ simple.

Concret, verbele în $-\mu\iota$ cu reduplicare de prezent au: a) *gradul lung*: la singularul modului indicativ (primele trei persoane, diateza activă) și, prin contragere, la întreg modul conjunctiv (toate persoanele, toate diatezele), b) *gradul scurt*: la toate celelalte forme

27.6 Clasificare. Verbele în $-\mu\iota$ pot fi împărțite în două categorii, în funcție de prezența/absența reduplicării de prezent și a alternanței vocalice din radical:

a) verbe cu reduplicare de prezent, care manifestă alternanță de cantitate în vocala radicalului (de ex. $\delta\acute{\iota}\delta\omega\mu\iota$ „dau”, $\delta\acute{\iota}\delta\omicron\mu\epsilon\nu$ „dăm”)

b) verbe fără reduplicare, cu sau fără alternanță vocalică (de ex. $\phi\eta\mu\acute{\iota}$ „zic”, $\epsilon\acute{\iota}\mu\acute{\iota}$ „sunt”). Din această a doua categorie fac parte mai multe verbe terminate în $-\omicron\mu\iota$, acele verbe al căror radical este lărgit cu un sufix $-v\upsilon-$ ($-v\upsilon\upsilon-$ după vocală), de ex. $\delta\epsilon\acute{\iota}\kappa\nu\omicron\mu\iota$ „ară”, $\zeta\acute{\omicron}\nu\nu\omicron\mu\iota$ „încing”.

📖 La al optulea popas de pe Drumul Crucii (*Via Dolorosa*) din Ierusalim, în zidul Mănăstirii Sf. Haralambie este încastrată o placă de piatră pe care sunt săpate cuvintele $\text{I}(\text{HCOY})\text{C X}(\text{PICTO})\text{C NIKA}$ „Iisus Hristos biruiește”. Potrivit tradiției, aici Hristos s-a întors către femeile care Îl însoțeau și le-a spus: „fiice ale Ierusalimului, nu Mă plângeți pe Mine, ci pe voi plângeți-vă și pe copiii voștri!” (Lc. 23:28). Sursa: „VIII Plaque”, pe site-ul *Holy Land Photos*, adresa URL: <http://www.holylandphotos.org/browse.asp?s=1,2,6,19,114&img=IJNTVDS082>

INDICATIVUL PREZENT ACTIV

27.7 **Paradigme.** Întrucât aparțin categoriilor cel mai bine reprezentate (verbul εἰμί „sunt” a fost studiat separat), vom ilustra conjugarea atematică (în -μι) cu ajutorul a trei verbe cu reduplicare (ἵστημι „fac să stea, stau”, τίθημι „pun”, δίδωμι „dau”) și al unui verb fără reduplicare (δείκνυμι), prezentate paralel. Observă cum desinențele sunt aplicate direct la temă, fără medierea unei vocale tematice. Iată cum arată indicativul prezent al acestor verbe:

		*ἰ-στη/α- (R. στα-)		*τι-θη/ε- (R. θε-)		*δι-δω/ο- (R. δο-)	
Sg.	1	ἵ-στη-μι	fac să stea	τί-θη-μι	pun	δί-δω-μι	dau
	2	ἵ-στη-ς	faci să stea	τί-θη-ς	pui	δί-δω-ς	dai
	3	ἵ-στη-σι(ν)	face să stea	τί-θη-σι(ν)	pune	δί-δω-σι(ν)	dă
Pl.	1	ἵ-στα-μεν	facem să stea	τί-θε-μεν	punem	δί-δο-μεν	dăm
	2	ἵ-στα-τε	faceți să stea	τί-θε-τε	puneți	δί-δο-τε	dați
	3	ἰ-στᾶ-σι(ν) ¹	fac să stea	τι-θέ-ασι(ν)	pun	δι-δό-ασι(ν)	dau

OBSERVAȚII: •1. Vocale radicalului este lungită la singular, nu și la plural. •2. Cele trei verbe cu reduplicare² au aceleași desinențe, numai vocala din radical este diferită (-ε pentru τίθημι, -α pentru ἵστημι -ο pentru δίδωμι). •3. Verbul ἵστημι are sens tranzitiv la prezent activ (v. nota 2, p. 271).

		*δεικνυ- (R. δεικ-)	
Sg.	1	δείκνυ-μι	arăt
	2	δείκνύ-εις	arăți
	3	δείκνυ-σι(ν)	arată
Pl.	1	δείκνυ-μεν	arătăm
	2	δείκνυ-τε	arătați
	3	δείκνύ-ασι	arată

OBSERVAȚII: •1. Verbul δείκνυμι nu are reduplicare de prezent, dar are un sufix (-νυ-) atașat radicalului. •2. Prin contaminare cu flexiunea verbelor tematice, persoana a II-a sg. folosește terminația -εις (nu desinența -ς); de altfel, verbul δείκνυμι (cu dubletul δεικνύω) este ilustrativ pentru procesul de uniformizare a sistemului verbal grec, realizat în defavoarea verbelor atematice (§ 27.15).

¹ Aici are loc o contragere vocalică (*ἰ-στά-ασιν > ἰστᾶσιν).

² Verbul ἵστημι are și el reduplicare de prezent, chiar dacă mai greu identificabilă decât la celelalte două verbe (ἵστημι < *σι-στη-μι). Remarcă spiritul aspru inițial, reminiscență a căderii lui sigma.

INDICATIVUL IMPERFECT ACTIV

27.8 Reduplicarea temei de prezent apare și la timpul imperfect. Augmentul, specific timpurilor trecute ale indicativului, este plasat înaintea temei de prezent. Imperfectul activ folosește desinențe secundare active.

		*ι-στη/α- (R. στα-)		*τι-θη/ε- (R. θε-)		*δι-δου/ο- (R. δο-)	
Sg.	1	ἴ-στη-ν	faceam să stea	ἐ-τί-θη-ν	puneam	ἐ-δί-δου-ν	dădeam
	2	ἴ-στη-ς	faceai să stea	ἐ-τί-θει-ς	puneai	ἐ-δί-δου-ς	dădeai
	3	ἴ-στη	facea să stea	ἐ-τί-θει	punea	ἐ-δί-δου	dădea
Pl.	1	ἴ-στα-μεν	faceam să stea	ἐ-τί-θε-μεν	puneam	ἐ-δί-δο-μεν	dădeam
	2	ἴ-στα-τε	faceați să stea	ἐ-τί-θε-τε	puneați	ἐ-δί-δο-τε	dădeți
	3	ἴ-στα-σαν	faceau să stea	ἐ-τί-θε-σαν	puneau	ἐ-δί-δο-σαν	dădeau

OBSERVAȚII: •1. Remarcă alternanța vocalică din radical, singularul având radicale cu vocala lungită (α > η; ε > η, ει; ο > ου). •2. Formele de imperfect ale lui ἴσθμι prezintă augment temporal (§ 14.6). •3. Imperfectul lui τίθμι prezintă unele neregularități: ἐτίθεις și ἐτίθει se formează tematic (ἐτίθεις < *ἐ-τί-θε-ε-εις și ἐτίθει < *ἐ-τί-θε-ε). Alături de ἐτίθεσαν, la pers. a III-a pl. este atestată și forma tematică ἐτίθουν (< ἐ-τί-θε-ο-ον). •4. Similar, formele de singular ale δίδωμι se construiesc tematic și sunt contrase. În afară de ἐδίδοσαν, apare și forma tematică ἐδίδουν.

Verbul δείκνυμι se conjugă în mod similar:

		ἐ-*δεικνυ- (R. δεικ-)	
Sg.	1	ἐ-δείκνυ-ν	arătam
	2	ἐ-δείκνυ-ς	arătai
	3	ἐ-δείκνυ	arăta
Pl.	1	ἐ-δείκνυ-μεν	arătam
	2	ἐ-δείκνυ-τε	arătați
	3	ἐ-δείκνυ-σαν	arătau

OBSERVAȚII: •1. Sufixul -νυ se păstrează și la imperfect. •2. Tema verbului este precedată de augment și urmată (fără vocală tematică) de desinențe. •3. Alternanța vocalică din radical (între singular și plural) este și aici prezentă, dar nu se notează grafic (ἐδείκνῶν, dar ἐδίκνῶμεν).

TABEL SINOPTIC AL TEMEI DE PREZENT ACTIV

27.9 **Verbele în -μι cu reduplicare** prezintă multe particularități, mai ales la tema de prezent. Privește tabelul de mai jos și urmărește transformările pe care le suferă tema verbală în funcție de mod, timp, persoană și număr. Pregătește-te să recunoști și să analizezi forme verbale izolate, dar totodată nu pierde imaginea de ansamblu. Stabilește-ți propriile reguli de memorare.

		INDICATIV PREZENT			CONJUNCTIV PREZENT		
Sg.	1	ἴστημι	τίθημι	δίδωμι	ἰστώ	τιθῶ	διδῶ
	2	ἴστης	τίθης	δίδως	ἰστῆς	τιθῆς	διδῶς
	3	ἴστησι(ν)	τίθησι(ν)	δίδωσι(ν)	ἰστῆ	τιθῆ	διδῶ
Pl.	1	ἴσταμεν	τίθεμεν	δίδομεν	ἰστώμεν	τιθῶμεν	διδῶμεν
	2	ἴστατε	τίθετε	δίδοτε	ἰστῆτε	τιθῆτε	διδῆτε
	3	ἰστάσι(ν)	τιθέασι(ν)	διδόασι(ν)	ἰστώσι(ν)	τιθῶσι(ν)	διδῶσι(ν)
<i>Indicativ imperfect</i>		Sg. ἴσθην, ἴσθης, ἴσθη, – Pl. ἴσταμεν, ἴστατε, ἴστασαν Sg. ἐτίθην, ἐτίθεις, ἐτίθει, – Pl. ἐτίθεμεν, ἐτίθετε, ἐτίθεσαν Sg. ἐδίδουν, ἐδίδους, ἐδίδου, – Pl. ἐδίδομεν, ἐδίδοτε, ἐδίδοσαν					
		IMPERATIV PREZENT			INFINITIV PREZENT		
Sg.	2	ἴστη	τίθει	δίδου	ἰστάναι	τιθέναι	διδόναι
	3	ἰστάτω	τιθέτω	διδότω	PARTICIPIU PREZENT		
Pl.	2	ἴστατε	τίθετε	δίδοτε			
	3	ἰστάτωσαν	τιθέτωσαν	διδότωσαν	G. -άντος, -άσης, -άντος	G. -έντος, -εΐσης, -έντος	G. -όντος, -ούσης, -όντος

OBSERVAȚII: •1. La conjunctiv prezent, vocala finală radicalului se conține la contactul cu terminațiile; de aici accentul aparent neregulat. •2. Remarcă accentul non-recesiv al formelor de infinitiv și de participiu prezent. •3. Persoana a II-a sg. a imperativului este contrasă, dar nu se formează tematic. •4. Nu toate formele de mai sus sunt atestate în greaca biblică. Aici figurează din rațiuni de sistematizare.

27.10 **Verbele în -ομι** se conjugă la indicativul prezent activ după modelul lui δείκνυμι (§ 27.7). Toate celelalte forme de la tema de prezent urmează modelul de mai sus al verbului δίδωμι, dar, în locul temei δίδο-/δίδου-, se folosește tema δεικνυ-.

TABEL SINOPTIC AL TEMEI DE AORIST ACTIV

27.11 **Verbele în -μι cu reduplicare**¹. Cu excepția indicativului, între tema de aorist și cea de prezent există foarte multe similitudini. Caută să le identifici și să le reții pe baza tabelului de mai jos. Nu uita că reduplicarea de prezent este absentă la întreaga temă de aorist și, din acest motiv, reprezintă principalul mijloc de a distinge formele unele de altele.

		INDICATIV AORIST			CONJUNCTIV AORIST		
Sg.	1	ἔστησα (ἔστην)	ἔθηκα	ἔδωκα	στήσω (στῶ)	θῶ	δῶ
	2	ἔστησας (ἔστης)	ἔθηκας	ἔδωκας	στήσης (στής)	θῆς	δῶς
	3	ἔστησε(ν) (ἔστη)	ἔθηκε(ν)	ἔδωκε(ν)	στήση (στή)	θῆ	δῶ (δῶη, δοῖ)
Pl.	1	ἑστήσαμεν (ἑστημεν)	ἐθήκαμεν	ἐδώκαμεν	στήσωμεν (στῶμεν)	θῶμεν	δῶμεν
	2	ἑστήσατε (ἑστήτε)	ἐθήκατε	ἐδώκατε	στήσητε (στήτε)	θῆτε	δῆτε
	3	ἑστήσαν (ἑστησαν)	ἐθήκαν	ἐδωκαν	στήσωσι(ν) (στῶσιν)	θῶσι(ν)	δῶσι(ν)
		IMPERATIV AORIST			INFINITIV AORIST		
Sg.	2	στήσον (στήθι)	θές	δός	στήσαι (στήναι)	θεῖναι	δοῦναι
	3	στησάτω (στήτω)	θέτω	δότω	PARTICIPIU AORIST		
Pl.	2	στήσατε (στήτε)	θέτε	δότε			
	3	στησάτωσαν (στήτωσαν)	θέτωσαν	δότωσαν	N. στήσας, -ασα, -αν (στάς, -ἄσα, -άν) G. -άντος, -άσης, -άντος	N. θείς, -είσα, -έν G. -έντος, -είσης, -έντος	N. δούς, -ούσα, -όν G. -όντος, -ούσης, -όντος

OBSERVAȚII: •1. Verbul ἵστημι prezintă și forme tranzitive de aorist I sigmatic, și forme intransitive de aorist II radical, cele din urmă fiind trecute în paranteză; persoana a III-a pl. este comună celor două tipuri de aorist². •2. Indicativul aorist activ al verbelor τίθημι și δίδωμι folosește sufixul -κα- (nu -σα-). În afara indicativului, vocala din radicalul acestor două verbe este scurtă (θε- și δο-)³. •3. Excepționând reduplicarea de prezent, conjunctivul și participiul aorist au aceleași forme cu cele corespunzătoare ale prezentului.

27.12 **Verbele în -ομι** își formează aoristul (și toate formele cu excepția prezentului și imperfectului) în mod regulat (pe radicalul δεικ-), după modelul verbelor în -ω. Iată cele șase forme de bază ale verbului δείκνυμι: (1) indicativ prezent activ: δείκνυμι/δεικνύω, (2) indicativ viitor activ: δείξω, (3) indicativ aorist activ: ἔδειξα, (4) indicativ perfect activ: δέδειχα, (5) indicativ perfect medio-pasiv: δέδειγμαi, (6) indicativ aorist pasiv: ἐδείχθην.

¹ Pentru a rememora diferitele modalități de formare a aoristului, vezi clasificarea de la cap. XVIII și paragraful 19.12, care este dedicat verbelor cu aorist capatic.

² Aoristul I (ἔστησα) este tranzitiv („am făcut să stea, am oprit, am stabilit”), în timp ce aoristul II (ἔστην) are sens intransitiv („am stat”). De altfel, verbul ἵστημι (și cu forma tematică ἵστανω) este tranzitiv la toate timpurile active, cu excepția aoristului II, a perfectului și a mai mult ca perfectului; și este intransitiv la aoristul II, la perfect, la mai mult ca perfect și la toate formele medii și pasive. În lipsa criteriilor formale, contextul este cel care de obicei te ajută să distingi între sensul tranzitiv sau intransitiv ale verbului ἵστημι.

³ De aceea, unii preferă să considere că δίδωμι (la fel ca τίθημι și ἵημι) are aorist I la modul indicativ și aorist II la toate celelalte moduri. Este vorba despre așa-numitul aorist capatic (v. § 19.12 și § 27.16)

27.13 **Concentrează-te pe recunoaștere.** Dacă știi să conjugî un verb în -ω, nu este necesar să înveți pe dinafară toate terminațiile verbelor în -μι. De fapt, în practică, cele două conjugări sunt suficient de asemănătoare pentru a ignora această distincție, cu condiția să ții minte radicalul verbului și cele câteva reguli care guvernează verbele atematice (reduplicarea cu -ι, lipsa vocalei tematice, cele trei desinențe deosebite la activ).

Iată, de exemplu, câteva indicii care te ajută să identifici o formă a verbului δίδωμι:

- dacă are reduplicarea δι-, forma respectivă trebuie să fie la timpul prezent sau imperfect;
- dacă are reduplicarea δε-, trebuie să fie la timpul perfect sau mai mult ca perfect;
- dacă nu prezintă nici una dintre cele două reduplicări, atunci este la aorist sau viitor;
- dacă are augment, este la indicativ (imperfect, aorist sau mai mult ca perfect).

☺ Nu uita că verbele în -μι se conjugă diferit de cele în -ω doar la timpurile prezent, imperfect și aorist II (activ și mediu).

REZUMAT

- ✓ Verbele în -μι (atematice) nu se formează cu ajutorul vocalei tematice: adaugă desinențe direct la temă, fără intermediar.
- ✓ Conjugarea verbelor în -μι diferă de cea a verbelor în -ω doar la tema de prezent (timpurile prezent și imperfect) și la tema de aorist II (diatezele activă și medie).
- ✓ Terminațiile sunt parțial diferite (la prezent -μι, -ς, -σι, -μεν, -τε, -ασι), iar unele dintre aceste verbe prezintă reduplicare de prezent (cu -ι-, nu cu -ε- ca la perfect) și în radical o alternanță vocalică (grad lung / grad scurt).
- ✓ Există două mari categorii de verbe în -μι: a) cu reduplicare de prezent, b) fără reduplicare de prezent. Cu precădere verbele din prima categorie prezintă alternanță de cantitate în vocala radicalului (δίδωμι/δίδομεν).
- ✓ Indicativul prezent activ al verbului δίδωμι este: δίδωμι, δίδως, δίδωσι(ν), δίδομεν, δίδοτε, δίδοασι(ν). Indicativul imperfect prezent este: ἐδίδουν, ἐδίδους, ἐδίδου, ἐδίδομεν, ἐδίδοτε, ἐδίδοσαν. Indicativul aorist activ este: ἔδωκα, ἔδωκας, ἔδωκε, ἐδώκαμεν, ἐδώκατε, ἔδωκαν.

INFORMAȚII AVANSATE

27.14 **Dispariția conjugării atematice** reprezintă rezultatul unei evoluții milenare, observabilă pe tot parcursul istoriei limbii grecești și încheiată abia în perioada modernă¹. Verbele în -μι, considerate atipice, au fost treptat eliminate sau adaptate la conjugarea în -ω². Procesul s-a amplificat în greaca târzie datorită tendințelor de unificare lingvistică și de eliminare a particularităților locale, dar verbele atematice sunt încă bine reprezentate în LXX. Tranziția către conjugarea tematică este deja mai avansată în NT.

27.15 **Verbele în -νυμι** sunt primele care au trecut la conjugarea tematică. Încă din greaca atică, verbul δείκνυμι, de exemplu, se conjuga la conjunctiv și optativ precum verbele în -ω (δεικνύω, δεικνύοιμι); de asemenea, la celelalte moduri admitea unele dublete formale aparținând conjugării tematice (δεικνύουσι pentru δεικνύασι, ἐδείκνυον pentru ἐδείνῶν etc.). În LXX formele atematice sunt păstrate pretutindeni la diateza medie, în timp ce la diateza activă sunt concurate de forme paralele tematice. Similar, în NT formele tematice și atematice sunt la fel de des întâlnite la diateza activă, timpul prezent; totuși, la imperfect apar numai forme tematice; în schimb, la pasiv, domină vechile forme atematice.

27.16 **Alternanța vocalică la indicativul aorist activ**. În greaca clasică și încă în LXX, cele câteva verbe cu reduplicare de prezent (δίδωμι, ἵημι, τίθημι și compușii lor) la diateza activă își formau aoristul diferențiat în funcție de număr: la singular, lungind vocala radicalului și adăugând sufixul -κα-; la plural, adăugând direct la radical desinențele secundare.

		δίδωμι „dau” ἐ-*δο-/δω-	ἵημι „arunc” ἐ-*έ-/ή-	τίθημι „pun” ἐ-*θε-/θη-
Sg.	1	ἐ-δω-κα	ἦ-κα	ἐ-θη-κα
	2	ἐ-δω-κα-ς	ἦ-κας	ἐ-θη-κα-ς
	3	ἐ-δω-κε(v)	ἦ-κε	ἐ-θη-κε
Pl.	1	ἐ-δο-μεν	εἶ-μεν	ἐ-θε-μεν
	2	ἐ-δο-τε	εἶ-τε	ἐ-θε-τε
	3	ἐ-δο-σαν	εἶ-σαν	ἐ-θε-σαν

Cu timpul, această diferențiere singular/plural a dispărut. În NT apar deja la plural forme analogice cu sufixul -κα-: ἐδώκαμεν (1 Tes. 4:2), ἐδώκατε (Mt. 25:35), ἐδωκαν (Mt. 27:10), ἔθηκαν (Mc. 6:29).

¹ La origine, deosebirea dintre conjugarea tematică și atematică nu era foarte mare, dar ea s-a amplificat prin contragerea desinențelor cu vocala tematică la verbele în -ω. Apoi, începând chiar cu greaca clasică, cele două conjugări s-au apropiat din nou prin faptul că: a) unele forme ale verbelor în -μι au început să fie construite tematic, b) câteva verbe în -μι au trecut cu totul la conjugarea tematică.

² Nu există un tipar unic după care verbele în -μι au fost adaptate la conjugarea tematică, chiar dacă între acestea și verbele contrase au fost făcute unele analogii (vezi cele trei infinitive în -άναί, -έναί și -όναί). Noile verbe în -ω pot fi contrase în -άω, -έω, -όω și/sau consonantice. Astfel au apărut: ἰστάω – (ι)στάνω, τιθέω – τίθω, διδώω – δίδω; dintre acestea, formele consonantice sunt mai recente; ἰστάω este preferat în LXX, ἰστάνω în NT. Verbul ἀφίημι „las să plece, iert” se transformă ocazional în ἀφέω (de unde în NT ἀφεῖς, ἀφέωνται) și ἀφίω (de unde în NT ἀφίομεν, ἀφίοσιν, ἤφιε).

EXERCITI DE TRADUCERE

LXX

1. καὶ εἶπεν κύριος ὁ θεὸς πρὸς Νωε τοῦτο τὸ σημεῖον τῆς διαθήκης ὃ ἐγὼ δίδωμι ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν καὶ ἀνὰ μέσον πάσης ψυχῆς ζώσης ἢ ἐστὶν μεθ' ὑμῶν εἰς γενεὰς αἰωνίουσ. (Gen. 9:12)
2. τέκνον ἐν ζωῇ σου πείρασον τὴν ψυχὴν σου καὶ ἰδὲ τί πονηρὸν αὐτῇ καὶ μὴ δῶς αὐτῇ. (Sir. 37:27)
3. καὶ στήσει ὁ ἱερεὺς ὁ καθαρίζων τὸν ἄνθρωπον τὸν καθαριζόμενον καὶ ταῦτα ἔναντι κυρίου ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. (Lev. 14:11)
4. ἀφῆκεν αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ἔδωκεν δὲ ὁ κύριος διπλᾶ ὅσα ἦν ἔμπροσθεν Ἰωβ εἰς διπλασιασμόν. (Ion 42:10)
5. καὶ ἐπιθέντες τὸν σῖτον ἐπὶ τοὺς ὄνους αὐτῶν ἀπῆλθον ἐκεῖθεν. (Gen. 42:26)
6. καὶ συνέταξεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐνεβάλοσαν αὐτὸν εἰς οἰκίαν τῆς φυλακῆς καὶ ἐδίδοσαν αὐτῷ ἄρτον ἓνα τῆς ἡμέρας. (Jer. 44:21)
7. ὁ θεὸς ὁ διδοὺς ἐκδικήσεις ἐμοὶ καὶ ὑποτάξας λαοὺς ὑπ' ἐμέ. (Ps. 17:48)
8. ἀνάστηθι κύριε μὴ κραταιούσθω ἄνθρωπος κριθῆτωσαν ἔθνη ἐνώπιόν σου. (Ps. 9:20)
9. τὰ πρωτογενήματα ὑμῶν δώσετε τῷ ἱερεῖ τοῦ θεῖναι εὐλογίας ὑμῶν ἐπὶ τοὺς οἴκους ὑμῶν. (Iez. 44:30)
10. ὁ πλουτῶν οὐ προσθήσει καὶ ὁ πενόμενος οὐκ ἐλαττονήσει ἀπὸ τοῦ ἡμίσου τοῦ διδράχμου ἐν τῷ διδόναι τὴν εἰσφορὰν κυρίῳ ἐξιλάσασθαι περὶ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. (Ex. 30:15)

NT

1. ἔγραψα ὑμῖν, παιδιά, ὅτι ἐγνώκατε τὸν πατέρα. ἔγραψα ὑμῖν, πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς. ἔγραψα ὑμῖν, νεανίσκοι, ὅτι ἰσχυροὶ ἐστε καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει καὶ νενικήκατε τὸν πονηρὸν. (1 In. 2:14)
2. καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίομεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν· καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν. (Lc. 11:4)
3. μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν· ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθεῖν πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον. (Rom. 14:13)
4. ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι ἐν τοῖς οὐρανοῖς. (Mc. 12:25)
5. πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν. (Mt. 4:8)
6. ὅταν δὲ παραδοῖ ὁ καρπός, εὐθὺς ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός. (Mc. 4:29)
7. παντὶ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντος τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει. (Lc. 6:30)
8. εἶπεν δὲ τῷ ἀνδρὶ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα, Ἔγειρε καὶ στήθι εἰς τὸ μέσον· καὶ ἀναστὰς ἔστη. (Lc. 6:8)
9. ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ὑπάγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἔλθων πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. (Mt. 5:24)
10. ἔγραψεν δὲ καὶ τίτλον ὁ Πιλάτος καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· ἦν δὲ γεγραμμένον, Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. (In. 19:19)
11. ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν διδόντα, εἴτε αὐλὸς εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολῆν τοῖς φθόγγοις μὴ δῶ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον ἢ τὸ κιθαριζόμενον; (1 Cor. 14:7)

	traducere		frecvență în NT
αίτια, -ας, ή	cauză, pricină	etiologie – studiu asupra cauzelor lucrurilor (mai ales în medicină)	20
ἀκροβυστία, -ας, ή	prepuț, netăiere împrejur		20
ἀργύριον, -ου, τό	argint	numele Arghire	20
γονεῖς, -έων, οἱ	părinți		20
δέομαι	am nevoie, cer, (mă) rog		22
ἐκατοντάρχης, -ου, ὁ	conducător peste o sută de oameni, centurion		20
ἐπίγνωσις, -εως, ή	cunoaștere, înțelegere		20
θερίζω	secer		21
καθεύδω	adorm, dorm		22
καταλείπω	las în urmă		24
κεῖμαι	șed culcat; mă aflu		24
κοιλία, -ας, ή	pânțec		22
λατρεύω	slujesc	idolatriu – care se închină la idoli	21
μνημονεύω	îmi aduc aminte		21
πειρασμός, -οῦ, ὁ	încercare, ispită		21
προσέχω	iau aminte, sunt atent la		24
στρέφω	întorc	catastrofă	21
τελώνης, -ου, ὁ	vameș, perceptor		21
τιμάω	prețuiesc	numele Timotei	21
τρέχω	alerg		20
ὕπηρέτης, -ου, ὁ	slujitor, slugă		20
ὕψόω	înalt, ridic		20
ὦ	o!		20
ὥσει	așa cum		21

Știi sensul următoarelor cuvinte de origine greacă? Recunoști etimonul?

Arghirofil, strofă, celiac, iconolatriu, mnemotehnic,

Cuvinte învățate până acum: 637
 Total ocurențe în această secțiune: 506
 Procentaj ocurențe în NT: 87,28%

Capitolul XXVIII

VERBELE ÎN -μι (diatezele medie și pasivă)

În acest capitol vei învăța:

- că verbele atematiche folosesc gradul vocalic scurt al radicalului peste tot în afara activului
- cum se conjugă verbele în -μι la diatezele medie și pasivă

28.1 **Introducere.** Continuăm aici descrierea verbelor în -μι (atematiche), prezentând formele lor medii și pasive. Rămân valabile cele spuse în capitolul anterior cu privire la reduplicarea de prezent (§ 27.4) și la alternanța vocalică (§ 27.5), dar aceasta din urmă joacă un rol mult mai puțin important la diateza medio-pasivă, din moment ce gradul vocalic lung apare, prin contragere, numai la modul conjunctiv.

Poate în ciuda așteptărilor, formele medii și pasive ale verbelor tematice prezintă mult mai puține neregularități decât cele active. Dacă ai învățat desinențe, nu terminații, acum ești răsplătit pe deplin, fiindcă aceste desinențe apar remarcabil de bine conservate.

	Singular		Plural	
1.	δίδομαι	îmi/mă dau; sunt dat	διδόμεθα	ne dăm; suntem dați
2.	δίδοσαι	îți/te dai; ești dat	δίδοσθε	vă dați; sunteți dați
3.	δίδοται	își/se dă; este dat	δίδονται	își/se dau; sunt dați

	Singular		Plural	
1.	ἐδιδόμην	îmi/mă dădeam; eram dat	ἐδιδόμεθα	ne dădeam; eram dați
2.	ἐδίδοσο	îți/te dădeai; erai dat	ἐδίδοσθε	vă dădeai; erați dați
3.	ἐδίδοτο	își/se dădea; era dat	ἐδίδοντο	își/se dădeau; erau dați

Protecție

Ca la diateza activă, formele medii și pasive ale verbelor în -μι nu prezintă vocala tematică. Această regulă exclude însă modul conjunctiv și privește în principal timpurile prezent, imperfect și aorist II. Toate celelalte timpuri se formează ca și cum aceste verbe ar fi fost contrase (terminate la prezent în -άω, -έω, -όω).

Acest capitol, ca și cel precedent, abundă în tabele și paradigme, dar nu vrem să sugerăm în nici un fel ideea că trebuie să le înveți pe dinafară, cu atât mai mult cu cât multe dintre formele incluse nici nu sunt atestate în greaca biblică. Aici figurează ca referință generală și au scop ilustrativ. Caută să înțelegi mecanismele de formare, nu să înveți mecanic.

INDICATIVUL PREZENT MEDIU ȘI PASIV

28.2 **Paradigme.** Formele medii nu diferă de cele pasive la indicativul prezent al verbelor atematice, fie ele cu reduplicare (ἵστημι, τίθημι, δίδωμι) sau fără reduplicare (δείκνυμι). Desinențele sunt medio-pasive (§ 8.4) și se aplică direct la temă, fără intermediere.

		*ι-στα-		*τι-θε-		*δι-δο-	
		(R. στα-)		(R. θε-)		(R. δο-)	
Sg.	1	ἵ-στα-μαι	stau ¹	τί-θε-μαι	îmi/mă pun; sunt pus	δίδο-μαι	îmi/mă dau; sunt dat
	2	ἵ-στα-σαι	stai	τί-θε-σαι	îți/te pui; ești pus	δίδο-σαι	îți/te dai; ești dat
	3	ἵ-στα-ται	stă	τί-θε-ται	își/se pune; este pus	δίδο-ται	își/se dă; este dat
Pl.	1	ἰ-στά-μεθα	stăm	τι-θέ-μεθα	ne punem; suntem puși	διδό-μεθα	ne dăm; suntem dați
	2	ἵ-στα-σθε	stați	τί-θε-σθε	vă puneți; sunteți puși	δίδο-σθε	vă dați; sunteți dați
	3	ἵ-στα-νται	stau	τί-θε-νται	își/se pun; sunt puși	δίδο-νται	își/se dau; sunt dați

OBSERVAȚII: •1. Vocalei radicalului rămâne scurtă în toată conjugarea, atât la singular cât și la plural; nu mai are loc alternanța vocalică lung/scurt de la diateza activă •2. Desinențele nu suferă modificări și prin urmare sunt identice cu terminațiile. •3. Desinența -σαι de persoana a II-a sg. medio-pasiv se păstrează ca atare, nu pierde pe -σ- intervocalic.

		*δεικνυ-	
		(R. δεικ-)	
Sg.	1	δείκνυ-μαι	îmi/mă arăt; sunt arătat
	2	δείκνυ-σαι	îți/te arăți; ești arătat
	3	δείκνυ-ται	își/se arată; este arătat
Pl.	1	δεικνύ-μεθα	ne arătam; suntem arătați
	2	δείκνυ-σθε	vă arătați; sunteți arătați
	3	δείκνυ-νται	își/se arată; sunt arătați

OBSERVAȚII: •1. Sufixul -νυ- rămâne atașat radicalului la toată tema de prezent. •2. Ca la celelalte verbe atematice, desinența -σαι de persoana a II-a sg. medio-pasiv nu pierde -σ- intervocalic.

¹ Formele medii și pasive ale lui ἵστημι sunt întotdeauna intransitive (vezi nota 2, p. 271).

INDICATIVUL IMPERFECT MEDIO-PASIV

28.3 Ca la diateza activă, imperfectul adaugă temei de prezent augmentate desinențele secundare, însă aici se folosesc desinențe medio-pasive.

		*ἰ-στα- (R. στα-)	ἐ- *τι-θε- (R. θε-)	ἐ- *δι-δο- (R. δο-)
Sg.	1	ἰ-στά-μην	ἐ-τι-θέ-μην	ἐ-δι-δό-μην
	2	ἴ-στα-σο	ἐ-τί-θε-σο	ἐ-δί-δο-σο
	3	ἴ-στα-το	ἐ-τί-θε-το	ἐ-δί-δο-το
Pl.	1	ἰ-στά-μεθα	ἐ-τι-θέ-μεθα	ἐ-δι-δό-μεθα
	2	ἴ-στα-σθε	ἐ-τί-θε-σθε	ἐ-δί-δο-σθε
	3	ἴ-στα-ντο	ἐ-τί-θε-ντο	ἐ-δί-δο-ντο

OBSERVAȚII: •1. Remarcă lipsa alternanței vocalice în radical. •2. Formele de imperfect ale lui ἴστημι prezintă augment temporal.

		*δεικνυ- (R. δεικ-)
Sg.	1	ἐ-δεικνύ-μην
	2	ἐ-δείκνυ-σο
	3	ἐ-δείκνυ-το
Pl.	1	ἐ-δεικνύ-μεθα
	2	ἐ-δείκνυ-σθε
	3	ἐ-δείκνυ-ντο

OBSERVAȚIE: Desinența -σο de persoana a II-a sg. medio-pasiv se păstrează ca atare, nu pierde -σ- intervocalic.

TABEL SINOPTIC AL TEMEI DE PREZENT (MEDIU ȘI PASIV)

28.4 **Verbele în -μι cu reduplicare** se conjugă remarcabil de regulat la diatezele medie și pasivă. Cu excepția conjunctivului, este foarte ușor să distingi între temă și desinențe, pentru că tema rămâne neschimbată iar desinențele nu sunt alterate de prezența unei vocale tematice.

		INDICATIV PREZENT			CONJUNCTIV PREZENT		
Sg.	1	ἵσταμαι	τίθεμαι	δίδομαι	ἵστώμαι	τιθῶμαι	διδῶμαι
	2	ἵστασαι	τίθεσαι	δίδοσαι	ἵσῃ	τιθῆ	διδῶ
	3	ἵσταται	τίθεται	δίδοται	ἵσῃται	τιθῆται	διδῶται
Pl.	1	ἰστάμεθα	τιθέμεθα	διδόμεθα	ἵστώμεθα	τιθώμεθα	διδώμεθα
	2	ἵτασθε	τίθεσθε	δίδοσθε	ἵσῃσθε	τιθῆσθε	διδῶσθε
	3	ἵτανται	τίθενται	δίδονται	ἵτῶνται	τιθῶνται	διδῶνται
<i>Indicativ imperfect</i>		Sg. ἰστάμην, ἵτασο, ἵτατο, – Pl. ἰστάμεθα, ἵτασθε, ἵταντο					
		Sg. ἐτιθέμην, ἐτίθεσο, ἐτίθετο, – Pl. ἐτιθέμεθα, ἐτίθεσθε, ἐτίθεντο					
		Sg. ἐδιδόμην, ἐδίδοσο, ἐδίδοτο, – Pl. ἐδιδόμεθα, ἐδίδοσθε, ἐδίδοντο					
		IMPERATIV PREZENT			INFINITIV PREZENT		
Sg.	2	ἵτασο	τίθεσο	δίδοσο	ἵτασθαι	τίθεσθαι	δίδοσθαι
	3	ἰτάσθω	τιθέσθω	διδόσθω			
Pl.	2	ἵτασθε	τίθεσθε	δίδοσθε	PARTICIPIU PREZENT		
	3	ἰτάσθωσαν	τιθέσθωσαν	διδόσθωσαν			
					N. ἰστάμενος, -η, -ον	N. τιθέμενος, -η, -ον	N. διδόμενος, -η, -ον
					G. -μένου, -μένης, -μένου	G. -μένου, -μένης, -μένου	G. -μένου, -μένης, -μένου

OBSERVAȚII: •1. Desinențele -σαι și -σο de persoana a II-a sg. medio-pasiv se păstrează nemodificate. •2. La conjunctiv, vocala finală a temei (α, ε, ο) se contrage cu vocala terminației (ω, η). Așa se explică și accentul circumflex de pe formele de conjunctiv ale verbelor în -μι.

28.5 **Verbele în -ομι** se conjugă regulat, după modelul lui λύω. Conjunctivul medio-pasiv al lui δείκνυμι, de exemplu, este δεικνύομαι, δεικνύη, δεικνύηται, δεικνύομεθα, δεικνύησθε, δεικνύονται.

TABEL SINOPTIC AL TEMEI DE AORIST (MEDIU)

28.6 **Verbele în -μι cu reduplicare.** La aorist, spre deosebire de prezent, formele medii sunt diferite de cele pasive. Compară-le și concentrează-te pe recunoaștere. Important este să înțelegi modul lor de formare și să le poți analiza/traduce corect în textele pe care le vei întâlni. În tabelul de mai jos sunt date doar formele de aorist II.

		INDICATIV AORIST		CONJUNCTIV AORIST			
Sg.	1	<i>(fără)</i>	ἔθέμην	ἔδόμην	<i>(fără)</i>	θῶμαι	δῶμαι
	2		ἔθου	ἔδου		θῆ	δῶ
	3		ἔθετο	ἔδοτο		θῆται	δῶται
Pl.	1	<i>(fără)</i>	ἔθέμεθα	ἔδόμεθα	<i>(fără)</i>	θώμεθα	δώμεθα
	2		ἔθεσθε	ἔδοσθε		θῆσθε	δώσθε
	3		ἔθεντο	ἔδοντο		θῶνται	δῶνται
		IMPERATIV AORIST		INFINITIV AORIST			
Sg.	2	<i>(fără)</i>	θοῦ	δοῦ	<i>(fără)</i>	θέσθαι	δόσθαι
	3		θέσθω	δόσθω	PARTICIPIU AORIST		
Pl.	2		θέσθε	δόσθε	<i>(fără)</i>	N. θέμενος, -η, -ον	N. δόμενος, -η, -ον
	3	θέσθωσαν	δόσθωσαν	G. -μένου, -μένης, -μένου		G. -μένου, -μένης, -μένου	

OBSERVAȚII: •1. Verbul ἴστημι nu are forme medii de aorist II în NT, ci doar de aorist I sigmatic¹. •2. Vocala din radicalul acestor verbe este scurtă în toată conjugarea (θε- și δο-); ea se contrace la contactul cu vocala tematică lungă specifică conjunctivului (θέ-ω-μαι > θῶμαι).

28.7 **Verbele în -ουμι** își formează aoristul mediu în mod regulat (pe radical), după modelul verbelor în -ω. Pentru exemplificare, iată indicativul aorist mediu al verbului δείκνυμι (mediu δείκνυμαι „ară pentru mine”, R. δεικ-): ἐδειξάμην, ἐδείξω, ἐδείξατο, ἐδειξάμεθα, ἐδείξασθε, ἐδείξαντο.

¹ De remarcat și faptul că sensul reflexiv al diazezei medii a fost ocupat de formele active intransitive de aorist II (ἔστην „m-am ridicat, am stat”), în timp ce formele de aorist I au doar sens medial indirect (ἔστησάμην „mi-am ridicat”).

TABEL SINOPTIC AL TEMEI DE AORIST (PASIV)

28.8 **Verbele în -μυ cu reduplicare.** Cu excepția indicativului, între tema de aorist și cea de prezent există foarte multe similitudini. Caută să le identifici și să le reții pe baza tabelului de mai jos. Nu uita că reduplicarea de prezent este absentă la întreaga temă de aorist și, din acest motiv, reprezintă principalul mijloc de a distinge formele între ele.

		INDICATIV AORIST			CONJUNCTIV AORIST		
Sg.	1	ἐστάθην	ἐτέθην	ἐδόθην	σταθῶ	τεθῶ	δοθῶ
	2	ἐστάθης	ἐτέθης	ἐδόθης	σταθῆς	τεθῆς	δοθῆς
	3	ἐστάθη	ἐτέθη	ἐδόθη	σταθῆ	τεθῆ	δοθῆ
Pl.	1	ἐστάθημεν	ἐτέθημεν	ἐδόθημεν	σταθῶμεν	τεθῶμεν	δοθῶμεν
	2	ἐστάθητε	ἐτέθητε	ἐδόθητε	σταθῆτε	τεθῆτε	δοθῆτε
	3	ἐστάθησαν	ἐτέθησαν	ἐδόθησαν	σταθῶσι	τεθῶσι	δοθῶσι
		IMPERATIV AORIST			INFINITIV AORIST		
Sg.	2	στάθητι	τέθητι	δόθητι	σταθῆναι	τεθῆναι	δοθῆναι
	3	σταθήτω	τεθήτω	δοθήτω	PARTICIPIU AORIST		
Pl.	2	στάθητε	τέθητε	δόθητε			
	3	σταθήτωσαν	τεθήτωσαν	δοθήτωσαν	N. σταθείς, -εῖσα, -έν	N. τεθείς, -εῖσα, -έν	N. δοθείς, -εῖσα, -έν
					G. -έντος,- εἰσης, -έντος	G. -έντος,- εἰσης, -έντος	G. -έντος,- εἰσης, -έντος

OBSERVAȚII: •1. Formele de aorist pasiv ale lui τίθημι suferă o disimilare a aspirației în radicalul verbal (§ 20.8); concret, din cauza lui theta (θ) de pasiv, radicalul devine τε-, în loc de θε-. •2. Vocala din radicalul verbelor atemate cu reduplicare rămâne scurtă în toată conjugarea.

28.9 **Verbele în -νυμ** își formează și aoristul pasiv după modelul verbelor în -ω. Pentru indicativul aorist pasiv al verbului δείκνυμι, vezi § 20.7.

REZUMAT

- ✓ Verbele în -μι rămân atematice: nu folosesc vocala tematică nici la diatezele medie sau pasivă, așa cum nu au folosit-o nici la diateza activă.
- ✓ Atenție specială trebuie acordată timpurilor prezent, imperfect și aorist II (diateza medie), din moment ce aici sunt singurele situații unde apar diferențe între conjugarea verbelor tematice și atematice.
- ✓ La diatezele medie și pasivă se folosesc deseori desinențele medio-pasive (primare -μαι, -σαι, -ται, -μεθα, -σθε, -νται, secundare: -μην, -σο, -το, -μεθα, -σθε, -ντο), dar acest lucru nu este obligatoriu; indicativul aorist pasiv, de exemplu, prezintă desinențe active (ἐστάθην, ἐστάθης...).
- ✓ Indicativul prezent mediu și pasiv al verbului δίδωμι este: δίδομαι, δίδοσαι, δίδοται, δίδόμεθα, δίδοσθε, δίδονται. Indicativul imperfect mediu și pasiv este: ἐδιδόμην, ἐδίδοσο, ἐδίδοτο, ἐδοδόμεθα, ἐδίδοσθε, ἐδίδοντο. Indicativul aorist mediu este: ἐδόμην, ἔδου, ἔδοτο, ἐδόμεθα, ἔδοσθε, ἔδοντο. Indicativul aorist pasiv este: ἐδόθην, ἐδόθης, ἐδόθη, ἐδόθημεν, ἐδόθητε, ἐδόθησαν.

INFORMAȚII AVANSATE

28.10 **Tranziția către conjugarea tematică.** În comparație cu diateza activă, formele medio-pasive ale verbelor în -μι au rezistat mai mult timp tendinței de dizolvare în conjugarea tematică. Acest lucru se datorează în primul rând faptului că terminațiile medio-pasive ale verbelor în -μι semănau cu cele ale verbelor în -ω într-o mai mare măsură decât la diateza activă, astfel încât o formă precum τίθεται putea fi considerată tematică. În plus, utilizarea relativ rară a formelor mediale și cu precădere în scrierile literare a contribuit probabil la conservarea lor.

28.11 **Alte câteva verbe în -μι** necesită precizări suplimentare.

- verbul φημί „spun”, concurat de λέγω și trecut în registrul livresc, mai are atestate în general doar câteva forme: φησίν „spune”, φασίν „spun”, ἔφη „spuse, spunea”.

- verbele κάθημαι „șed” și κεῖμαι „stau întins, mă aflu”, deponente, se conjugă ca în greaca clasică; de remarcat doar prez. κάθεσαι (LXX) / κάθη (NT) și imper. κάθου (= κάθησο).

- verbul εἶμι „merg, voi merge”, care în greaca clasică funcționa ca viitor al lui ἔρχομαι, apare aproape întotdeauna în compuși și iese treptat din vorbirea comună.

- verbul στήκω „stau” s-a format de la perfectul ἔστηκα, fiind considerat din ce în ce mai mult ca un simplu prezent și din ce în ce mai puțin ca un perfect rezultativ. Reprezintă o creație lexicală relativ recentă.

- verbul ἐπίσταμαι „înțeleg, știu” este la origine un compus al lui ἴστημι, dar s-a autonomizat semantic în raport cu acesta; inițial trebuie să fi însemnat „mă pun într-o dispoziție necesară pentru o activitate”. Nu trebuie confundat cu ἐφίστημι intr. „stau, mă înfățișez”, tranz. „vin asupra, atac”.

28.12 **Perfectul lui τίθημι** era în greaca clasică τέθηκα, forma *koiné* este însă τέθεικα. Medio-pasivul τέθειμαι a început să fie înlocuit cu κεῖμαι încă din perioada clasică.

EXERCITII DE TRADUCERE

LXX

1. καὶ οἶδα ὅσα καὶ ὑμεῖς ἐπίστασθε καὶ οὐκ ἀσυνετώτερός εἰμι ὑμῶν. (Ιον 13:2)
2. καὶ βασιλεῖς ἰσχυροὶ γίνονται ἐπὶ Ἱερουσαλημ καὶ ἐπικρατοῦντες ὅλης τῆς ἐσπέρας τοῦ ποταμοῦ καὶ φόροι πλήρεις καὶ μέρος δίδεται αὐτοῖς. (2 Ezr. 4:20)
3. καὶ ἔσται ἐπὶ παντὸς ὄρους ὑψηλοῦ καὶ ἐπὶ παντὸς βουνοῦ μετεώρου ὕδωρ διαπορευόμενον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὅταν ἀπόλωνται πολλοὶ καὶ ὅταν πέσωσιν πύργοι. (Is. 30:25)
4. ἀναβαίνοντός μου εἰς τὸ ὄρος λαβεῖν τὰς πλάκας τὰς λιθίνας, πλάκας διαθήκης, ἃς διέθετο κύριος πρὸς ὑμᾶς καὶ κατεγινόμεν ἐν τῷ ὄρει τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας. (Deut. 9:9)
5. καὶ ἐξήτησεν Τρύφων βασιλεῦσαι τῆς Ἀσίας καὶ περιθέσθαι τὸ διάδημα καὶ ἐκτείνει χεῖρα ἐπ' Ἀντίοχον τὸν βασιλέα. (1 Mac. 12:39)
6. ἐξανέστη ὁ βασιλεὺς εἰς ἀπαντὴν αὐτῇ καὶ κατεφίλησεν αὐτὴν καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ καὶ ἐτέθη θρόνος τῇ μητρὶ τοῦ βασιλέως καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ. (3 Rg. 2:19)
7. μὴ ἀλαζονεοῦ ἐνώπιον βασιλέως μηδὲ ἐν τόποις δυναστῶν ὑφίστασο. (Pron. 25:6)
8. ἐθεώρουν ἕως ὅτου ἐτίλη τὰ πτερὰ αὐτῆς καὶ ἤρθη ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἐπὶ ποδῶν ἀνθρωπίνων ἐστάθη καὶ ἀνθρωπίνη καρδιά ἐδόθη αὐτῇ. (Dan. 7:4)
9. καὶ ἐμεγαλύνθη καὶ προσέθηκα παρὰ πάντας τοὺς γενομένους ἔμπροσθέν μου ἐν Ἱερουσαλημ καὶ γε σοφία μου ἐστάθη μοι. (Ecl. 2:9)
10. ἐγενήθη δὲ καθὼς συνέκρινεν ἡμῖν οὕτως καὶ συνέβη ἐμέ τε ἀποκατασταθῆναι ἐπὶ τὴν ἀρχὴν μου ἐκεῖνον δὲ κρεμασθῆναι. (Gen. 41:13)

NT

1. ἐκάστῳ δὲ δίδεται ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον. (1 Cor. 12:7)
2. σταθεῖς δὲ [ὁ] Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἔφη, Ἄνδρες Ἀθηναῖοι. (Fpt. 17:22)
3. ὅταν λέγωσιν, Εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος ὥσπερ ἡ ὥδιον τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν. (1 Tes. 5:3)
4. μᾶλλον δὲ προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ κυρίῳ, πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν. (Fpt. 5:14)
5. μωρὰς δὲ ζητήσεις καὶ γενεαλογίας καὶ ἔρεις καὶ μάχας νομικὰς περιίστασο· εἰσὶν γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιοι. (Tit 3:9)
6. θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ᾧτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων. (Lc. 9:44)
7. χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἠγήσατο θέμενος εἰς διακονίαν. (1 Tim. 1:12)
8. ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ ὑμῶν, δοῦλος Χριστοῦ [Ἰησοῦ], πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα σταθῆτε τέλειοι καὶ πεπληροφορημένοι ἐν παντὶ θελήματι τοῦ θεοῦ. (Col. 4:12)
9. προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς μήποτε βαρηθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς καὶ ἐπιστῇ ἐφ' ὑμᾶς αἰφνίδιος ἡ ἡμέρα ἐκείνη. (Lc. 21:34)
10. οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας οἱ ὅταν ἀκούσωσιν μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ρίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἱ πρὸς καιρὸν πιστεύουσιν καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται. (Lc. 8:13)

A n e x a 1

Paradigme Verbale

În această anexă sunt date, sub forma unor tabele consecutive, paradigmele câtorva verbe reprezentative pentru întreaga flexiune verbală grecească. Cu acest scop, am selectat și am structurat tabloul complet al verbelor εἰμί „sunt” și λύω „dezleg”, precum și particula-ritățile din conjugarea verbelor contraze (ἀγαπάω „iubesc”, ποιέω „fac”, πληρόω „împlinesc”) și a celor atematische (ἴστημι „fac să stea”, δίδωμι „dau”, τίθημι „pun”, ἵημι „arunc”).

Verbul εἰμί „sunt” (R. ἐσ-)

	Indicativ	Imperativ	Conjunctiv	Optativ	Infinitiv	Participiu
PREZENT	Sg. 1 εἰ-μί	ἴσ-θι ἔσ-τω ἔσ-εσθε ἔσ-τωσαν	ὦ ἦ-ς ἦ ὦ-μεν ἦ-τε ὦ-σι(ν)	ε-ἦ-ν ε-ἦ-ς ε-ἦ ε-ἦ-μεν ε-ἦ-τε ε-ἦ-σαν	εἶ-ναι	m. ὄν f. οὖσα n. ὄν
	2 εἶ					
	3 ἐσ-τί(ν)					
	Pl. 1 ἐσ-μέν					
	2 ἐσ-τέ					
	3 εἰ-σί(ν)					
IMPERFECT: sg. ἦ-μην, ἦ-ς, ἦ-ν, pl. ἦ-μεν, ἦ-τε, ἦ-σαν						
VITTOR	Sg. 1 ἔσ-ο-μαι				ἔσ-ε-σθαι	m. ἐσ-ό-μενος f. ἐσ-ο-μένη n. ἐσ-ό-μενον
	2 ἔσ-η					
	3 ἔσ-ται					
	Pl. 1 ἐσ-ό-μεθα					
	2 ἔσ-ε-σθε					
	3 ἔσ-ο-νται					

Diateza activă a verbelor tematice: λύω „dezleg” (R. λυ-)

	Indicativ	Imperativ	Conjunctiv	Optativ	Infinitiv	Participiu	
PREZENT	Sg.	1 λύ-ω 2 λύ-εις 3 λύ-ει	λύ-ε λυ-έ-τω λύ-ε-τε λυ-έ-τωσαν	λύ-ω λύ-η-ς λύ-η λύ-ω-μεν λύ-η-τε λύ-ω-σι(ν)	λύ-οι-μι λύ-οι-ς λύ-οι λύ-οι-μεν λύ-οι-τε λύ-οι-εν	λύ-ειν	m. λύ-ων f. λύ-ουσα n. λῦ-ον
	Pl.	1 λύ-ο-μεν 2 λύ-ε-τε 3 λύ-ουσι(ν)					
		IMPERFECT: sg. ἔ-λυ-ο-ν, ἔ-λυ-ε-ς, ἔ-λυ-ε(ν), pl. ἐ-λύ-ο-μεν, ἐ-λύ-ε-τε, ἔ-λυ-ο-ν					
		Sg.	1 λύ-σ-ω 2 λύ-σ-εις 3 λύ-σ-ει				
	Pl.	1 λύ-σ-ο-μεν 2 λύ-σ-ε-τε 3 λύ-σ-ουσι(ν)					
		VITOR					
Sg.		1 ἔ-λυ-σα 2 ἔ-λυ-σα-ς 3 ἔ-λυ-σε(ν)	λύ-σο-ν λυ-σά-τω λύ-σα-τε λυ-σά-τωσαν	λύ-σ-ω λύ-σ-η-ς λύ-σ-η λύ-σ-ω-μεν λύ-σ-η-τε λύ-σ-ω-σι(ν)	λύ-σα-ι-μι λύ-σα-ι-ς λύ-σα-ι λύ-σα-ι-μεν λύ-σα-ι-τε λύ-σα-ι-εν	λύ-σ-ειν	m. λύ-σ-ων f. λύ-σ-ουσα n. λῦ-σ-ον
Pl.	1 ἐ-λύ-σα-μεν 2 ἐ-λύ-σα-τε 3 ἔ-λυ-σα-ν						
	AORIST						
	Sg.	1 λέ-λυ-κα 2 λέ-λυ-κα-ς 3 λέ-λυ-κε(ν)	λύ-σο-ν λυ-σά-τω λύ-σα-τε λυ-σά-τωσαν	λύ-σ-ω λύ-σ-η-ς λύ-σ-η λύ-σ-ω-μεν λύ-σ-η-τε λύ-σ-ω-σι(ν)	λύ-σα-ι-μι λύ-σα-ι-ς λύ-σα-ι λύ-σα-ι-μεν λύ-σα-ι-τε λύ-σα-ι-εν	λύ-σαι	m. λύ-σας f. λύ-σασα n. λῦ-σαν
Pl.	1 λέ-λύ-κα-μεν 2 λέ-λύ-κα-τε 3 λέ-λύ-κα-σι(ν)						
	PERFECT						
	Sg.	1 λέ-λυ-κα 2 λέ-λυ-κα-ς 3 λέ-λυ-κε(ν)	λύ-σο-ν λυ-σά-τω λύ-σα-τε λυ-σά-τωσαν	λύ-σ-ω λύ-σ-η-ς λύ-σ-η λύ-σ-ω-μεν λύ-σ-η-τε λύ-σ-ω-σι(ν)	λύ-σα-ι-μι λύ-σα-ι-ς λύ-σα-ι λύ-σα-ι-μεν λύ-σα-ι-τε λύ-σα-ι-εν	λύ-σαι	m. λέ-λυ-κός f. λέ-λυ-κυῖα n. λε-λυ-κός
Pl.	1 λέ-λύ-κα-μεν 2 λέ-λύ-κα-τε 3 λέ-λύ-κα-σι(ν)						
	MAI MULT CA PERFECT: sg. (ἐ-)λε-λύ-κει-ν, (ἐ-)λε-λύ-κει-ς, (ἐ-)λε-λύ-κει, pl. (ἐ-)λε-λύ-κει-μεν, (ἐ-)λε-λύ-κει-τε, (ἐ-)λε-λύ-κει-σαν						

Diateza medie a verbelor tematiche: λύομαι „îmi/mă dezleg” (R. λυ-)

	Indicativ	Imperativ	Conjunctiv	Optativ	Infinitiv	Participiu		
PREZENT	Sg.	1 λύ-ο-μαι 2 λύ-η 3 λύ-ε-ται	λύ-ου λυ-έ-σθω	λύ-ω-μαι λύ-η λύ-η-ται λυ-ώ-μεθα λύ-η-σθε λύ-ω-νται	λυ-οί-μην λύ-οι-ο λύ-οι-το λυ-οί-μεθα λύ-οι-σθε λύ-οι-ντο	λυ-ε-σθαι	m. λυ-ό-μενος f. λυ-ο-μένη n. λυ-ό-μενον	
	Pl.	1 λυ-ό-μεθα 2 λύ-ε-σθε 3 λύ-ο-νται	λύ-ε-σθε λυ-έ-σθωσαν	λύ-ω-μαι λύ-η λύ-η-ται λυ-ώ-μεθα λύ-η-σθε λύ-ω-νται	λυ-οί-μην λύ-οι-ο λύ-οι-το λυ-οί-μεθα λύ-οι-σθε λύ-οι-ντο	λυ-ε-σθαι	m. λυ-ό-μενος f. λυ-ο-μένη n. λυ-ό-μενον	
	IMPERFECT: sg. ἐ-λυ-ό-μην, ἐ-λύ-ου, ἐ-λύ-ε-το, pl. ἐ-λυ-ό-μεθα, ἐ-λύ-ε-σθε, ἐ-λύ-ο-ντο							
	VIITOR	Sg.	1 λύ-σ-ο-μαι 2 λύ-σ-η 3 λύ-σ-ε-ται					m. λυ-σ-ό-μενος f. λυ-σ-ο-μένη n. λυ-σ-ό-μενον
		Pl.	1 λυ-σ-ό-μεθα 2 λύ-σ-ε-σθε 3 λύ-σ-ο-νται				λύ-σ-ε-σθαι	m. λυ-σ-ό-μενος f. λυ-σ-ο-μένη n. λυ-σ-ό-μενον
		Sg.	1 ἐ-λυ-σά-μην 2 ἐ-λύ-σω 3 ἐ-λύ-σα-το	λύ-σαι λυ-σά-σθω	λύ-σ-ω-μαι λύ-σ-η λύ-σ-η-ται λυ-σ-ώ-μεθα λύ-σ-η-σθε λύ-σ-ω-νται	λυ-σα-ί-μην λύ-σα-ι-ο λύ-σα-ι-το λυ-σα-ί-μεθα λύ-σα-ι-σθε λύ-σα-ι-ντο	λύ-σα-σθαι	m. λυ-σά-μενος f. λυ-σα-μένη n. λυ-σά-μενον
Pl.			1 ἐ-λυ-σά-μεθα 2 ἐ-λύ-σα-σθε 3 ἐ-λύ-σα-ντο	λύ-σα-σθε λυ-σά-σθωσαν	λύ-σ-ω-μαι λύ-σ-η λύ-σ-η-ται λυ-σ-ώ-μεθα λύ-σ-η-σθε λύ-σ-ω-νται	λυ-σα-ί-μην λύ-σα-ι-ο λύ-σα-ι-το λυ-σα-ί-μεθα λύ-σα-ι-σθε λύ-σα-ι-ντο	λύ-σα-σθαι	m. λυ-σά-μενος f. λυ-σα-μένη n. λυ-σά-μενον
			Sg.	1 λέ-λυ-μαι 2 λέ-λυ-σαι 3 λέ-λυ-ται		λε-λυ-μένος ὦ λε-λυ-μένος ἦς λε-λυ-μένος ἦ λε-λυ-μένοι ὄμεν λε-λυ-μένοι ἦτε λε-λυ-μένοι ὄσι		λε-λύ-σθαι
Pl.		1 λε-λυ-μεθα 2 λέ-λυ-σθε 3 λέ-λυ-νται					λε-λύ-σθαι	m. λε-λυ-μένος f. λε-λυ-μένη n. λε-λυ-μενον
	MAI MULT CA PERFECT: sg. (ἐ-)λε-λύ-μην, (ἐ-)λέ-λυ-σο, (ἐ-)λέ-λυ-το, pl. (ἐ-)λε-λύ-μεθα, (ἐ-)λέ-λυ-σθε, (ἐ-)λέ-λυ-ντο							

Diateza pasivă a verbelor tematiche: λύομαι „sunt dezlegat” (R. λυ-)

	Indicativ	Imperativ	Conjunctiv	Optativ	Infinitiv	Participiu
PREZENT	Sg. 1 2 3	λύ-ο-μαι λύ-η λύ-ε-ται	λύ-ω-μαι λύ-η λύ-η-ται	λύ-οι-μην λύ-οι-ο λύ-οι-το	λύ-ε-σθαι	m. λυ-ό-μενος f. λυ-ο-μένη n. λυ-ό-μενον
	Pl. 1 2 3	λυ-ό-μεθα λύ-ε-σθε λυ-ο-νται	λυ-ώ-μεθα λύ-η-σθε λύ-ω-νται	λυ-οί-μεθα λύ-οι-σθε λύ-οι-ντο		
	IMPERFECT: sg. ἐ-λυ-ό-μην, ἐ-λύ-ου, ἐ-λύ-ε-το, pl. ἐ-λυ-ό-μεθα, ἐ-λύ-ε-σθε, ἐ-λύ-ο-ντο					
VIITOR*	Sg. 1 2 3	λυ-θή-σ-ο-μαι λυ-θή-σ-η λυ-θή-σ-ε-ται			λυ-θή-σ-ε-σθαι	m. λυ-θη-σ-ό-μενος f. λυ-θη-σ-ο-μένη n. λυ-θη-σ-ό-μενον
	Pl. 1 2 3	λυ-θη-σ-ό-μεθα λυ-θή-σ-ε-σθε λυ-θή-σ-ο-νται				
	IMPERFECT: sg. ἐ-λύ-θη-ν 2 ἐ-λύ-θη-ς 3 ἐ-λύ-θη Pl. 1 ἐ-λύ-θη-μεν 2 ἐ-λύ-θη-τε 3 ἐ-λύ-θη-σαν					
AORIST*	Sg. 1 2 3	ἐ-λύ-θη-ν ἐ-λύ-θη-ς ἐ-λύ-θη	λυ-θ-ῶ λυ-θ-ῆς λυ-θ-ῆ	λυ-θε-ίη-ν λυ-θε-ίη-ς λυ-θε-ίη	λυ-θῆ-ναι	m. λυ-θείς f. λυ-θείσα n. λυ-θέν
	Pl. 1 2 3	ἐ-λύ-θη-μεν ἐ-λύ-θη-τε ἐ-λύ-θη-σαν	λυ-θ-ῶ-μεν λυ-θ-ῆ-τε λυ-θ-ῶ-σι(ν)	λυ-θε-ῖ-μεν λυ-θε-ῖ-τε λυ-θε-ῖ-εν		
	IMPERFECT: sg. ἐ-λύ-θη-ν 2 ἐ-λύ-θη-ς 3 ἐ-λύ-θη Pl. 1 ἐ-λύ-θη-μεν 2 ἐ-λύ-θη-τε 3 ἐ-λύ-θη-σαν					
PERFECT	Sg. 1 2 3	λέ-λυ-μαι λέ-λυ-σαι λέ-λυ-ται	λε-λυ-μένος ῶ λε-λυ-μένος ῆς λε-λυ-μένος ῆ	λε-λυ-μένος ῶ λε-λυ-μένος ῆς λε-λυ-μένος ῆ	λε-λύ-σθαι	m. λε-λυ-μένος f. λε-λυ-μένη n. λε-λυ-μένον
	Pl. 1 2 3	λέ-λύ-μεθα λέ-λυ-σθε λέ-λυ-νται	λε-λυ-μένοι ῶμεν λε-λυ-μένοι ῆτε λε-λυ-μένοι ῶσι	λε-λυ-μένοι ῶ λε-λυ-μένοι ῆς λε-λυ-μένοι ῆ		
	MAI MULT CA PERFECT: sg. (ἐ-)λε-λύ-μην, (ἐ-)λέ-λυ-σο, (ἐ-)λέ-λυ-το, pl. (ἐ-)λε-λύ-μεθα, (ἐ-)λέ-λυ-σθε, (ἐ-)λέ-λυ-ντο					

* Diateza pasivă difera de cea medie doar la temele de viitor și de aorist.

Τεμα de prezent a verbelor contrase (diateza activă)

ἀγαπῶ „iubesc” (R. ἀγαπα-), ποιῶ „fac” (R. ποιε-), πληρῶ „împlinesc” (R. πληρο-)

	Indicativ	Imperativ	Conjunctiv	Infinitiv	Participiu		
P R E Z E N T (Verbe în -τω)	Sg.	ἀγαπῶ	ἀγαπά	ἀγαπῶ	ἀγαπᾶν	m. ἀγαπῶν f. ἀγαπῶσα n. ἀγαπῶν	
	2	ἀγαπᾷς	ἀγαπάτω	ἀγαπᾷς			
	3	ἀγαπᾷ	ἀγαπάτω	ἀγαπᾷ			
	Pl.	1	ἀγαπῶμεν	ἀγαπάτε			ἀγαπῶμεν
		2	ἀγαπᾶτε	ἀγαπάτε			ἀγαπᾶτε
		3	ἀγαπῶσι(ν)	ἀγαπάτωσαν			ἀγαπῶσι(ν)
IMPERFECT: sg. ἠγάπων, ἠγάπας, ἠγάπα, pl. ἠγαπῶμεν, ἠγαπάτε, ἠγάπων							
P R E Z E N T (Verbe în -έω)	Sg.	ποιῶ	ποιέ	ποιῶ	ποιεῖν	m. ποιῶν f. ποιούσα n. ποιούν	
	2	ποιεῖς	ποιέτω	ποιεῖς			
	3	ποιεῖ	ποιέτω	ποιεῖ			
	Pl.	1	ποιῶμεν	ποιείτε			ποιῶμεν
		2	ποιεῖτε	ποιείτε			ποιεῖτε
		3	ποιῶσι(ν)	ποιέτωσαν			ποιῶσι(ν)
IMPERFECT: sg. ἐποίουν, ἐποίης, ἐποίη, pl. ἐποιοῦμεν, ἐποιεῖτε, ἐποίουν							
P R E Z E N T (Verbe în -ω)	Sg.	πληρῶ	πλήρου	πληρῶ	πληροῦν	m. πληρῶν f. πληροῦσα n. πληροῦν	
	2	πληροῖς	πληροῦτω	πληροῖς			
	3	πληροῖ	πληροῦτω	πληροῖ			
	Pl.	1	πληροῦμεν	ποιεῖτε			πληροῦμεν
		2	πληροῦτε	ποιεῖτε			πληροῦτε
		3	πληροῦσι(ν)	ποιέτωσαν			πληροῦσι(ν)
IMPERFECT: sg. ἐπλήρου, ἐπλήρους, ἐπλήρου, pl. ἐπληροῦμεν, ἐπληροῦτε, ἐπλήρου							

Τεμα de prezent a verbelor contrase (diatezele medie și pasivă)

ἀγαπῶμαι „sunt iubit” (R. ἀγαπα-), ποιῶμαι „sunt făcut” (R. ποιε-), πληροῦμαι „sunt împlinit (R. πληρο-)

	Indicativ	Imperativ	Conjunctiv	Infinitiv	Participiu	
PREZENT (Verbe în -έω)	Sg.	ἀγαπῶμαι	ἀγαπῶμαι	ἀγαπᾶσθαι	m. ἀγαπώμενος f. ἀγαπώμένη n. ἀγαπώμενον	
	2	ἀγαπᾶ	ἀγαπᾶσαι			
	3	ἀγαπᾶται	ἀγαπᾶται			
	Pl.	1	ἀγαπώμεθα	ἀγαπώμεθα		
		2	ἀγαπᾶσθε	ἀγαπᾶσθε		
		3	ἀγαπῶνται	ἀγαπῶνται		
IMPERFECT: sg. ἠγαπῶμην, ἠγαπῶ (ἠγαπᾶσο?), ἠγαπᾶτο, pl. ἠγαπώμεθα, ἠγαπᾶσθε, ἠγαπῶντο						
PREZENT (Verbe în -έω)	Sg.	1 ποιῶμαι	ποιῶμαι	ποιεῖσθαι	m. ποιούμενος f. ποιουμένη n. ποιούμενον	
	2	ποιῆ	ποιῆ			
	3	ποιεῖται	ποιεῖται			
	Pl.	1	ποιούμεθα	ποιώμεθα		
		2	ποιεῖσθε	ποιῆσθε		
		3	ποιούνται	ποιῶνται		
IMPERFECT: sg. ἐποιούμην, ἐποιῶ (?), ἐποιεῖτο, pl. ἐποιούμεθα, ἐποιεῖσθε, ἐποιούντο						
PREZENT (Verbe în -έω)	Sg.	1 πληροῦμαι	πληρῶμαι	πληροῦσθαι	m. πληρούμενος f. πληρουμένη n. πληρούμενον	
	2	πληροῖ	πληρῶσαι			
	3	πληροῦται	πληρῶται			
	Pl.	1	πληρούμεθα	πληροῦμεθα		
		2	πληροῦσθε	πληροῦσθε		
		3	πληροῦνται	πληρῶνται		
IMPERFECT: sg. ἐπληρούμην, ἐπληροῦ (?), ἐπληροῦτο, pl. ἐπληρούμεθα, ἐπληροῦσθε, ἐπληροῦντο						

Verbele atemactice: ἴστημι „fac să stea” (R. στα-)

		Indicativ	Imperativ	Conjunctiv	Infinitiv	Participiu	
DIATEZA ACTIVĂ		PREZENT		Sg. 1 ἴστημι 2 ἴστη-ς 3 ἴστη-σι Pl. 1 ἴστα-μεν 2 ἴστα-τε 3 ἴστά-σσι	ἴστη ἴστά-τω ἴστα-τε ἴστά-τωσαν	ἴ-στώ ἴ-στή-ς ἴ-στή ἴ-στώ-μεν ἴ-στή-τε ἴ-στώ-σι	ἴ-στά-ναι m. ἴ-στά-ς f. ἴ-στώ-σα n. ἴ-στά-ν
		AORIST II		Sg. 1 ἔστη-ν 2 ἔστη-ς 3 ἔστη Pl. 1 ἔστη-μεν 2 ἔστη-τε 3 ἔστη-σαν	στή-θι στή-τω στή-τε στή-τωσαν	στώ στή-ς στή στώ-μεν στή-τε στώ-σι	στή-ναι m. στά-ς f. στώ-σα n. στά-ν
		IMPERFECT: sg. ἴστη-ν, ἴστη-ς, ἴ-στη, pl. ἴστα-μεν, ἴστα-τε, ἴστα-σαν					

		Indicativ	Imperativ	Conjunctiv	Infinitiv	Participiu	
DIATEZELE MEDIE ȘI PASIVĂ		PREZENT		Sg. 1 ἴστα-μαι 2 ἴστα-σαι 3 ἴστα-ται Pl. 1 ἴστά-μεθα 2 ἴστα-σθε 3 ἴστα-νται	ἴστα-σο ἴστά-σθω ἴστα-σθε ἴστά-σθωσαν	ἴ-στώ-μαι ἴ-στή ἴ-στή-ται ἴ-στώ-μεθα ἴ-στή-σθε ἴ-στώ-νται	ἴ-στα-σθαι m. ἴ-στά-μενος f. ἴ-στα-μένη n. ἴ-στά-μενον
		* AORIST II		ἔ-στά-θη-ν ἔ-στά-θη-ς ἔ-στά-θη ἔ-στά-θη-μεν ἔ-στά-θη-τε ἔ-στά-θη-σαν	στά-θη-τι στα-θή-τω στά-θη-τε στα-θή-τωσαν	στα-θῶ στα-θή-ς στα-θή στα-θῶ-μεν στα-θή-τε στα-θῶ-σι	στα-θή-ναι m. στα-θείς f. στα-θείσα n. στα-θέν
		IMPERFECT: sg. ἴστά-μην, ἴστα-σο, ἴστα-σο, ἴστα-το, pl. ἴστά-μεθα, ἴστα-σθε, ἴστα-ντο					

* Cu culoarea gri au fost marcate formele exclusiv pasive. Prezentul și imperfectul sunt comune diatezelor medice și pasivă; la aorist, formele sunt diferite.

Verbele atemactice: τίθημι „pun” (R. θεε-)

		Indicativ	Imperativ	Conjunctiv	Infinitiv	Participiu	
DIATEZA ACTIVA		PREZENT		Sg. 1 τί-θη-μι 2 τί-θη-ς 3 τί-θη-σι Pl. 1 τί-θεε-μεν 2 τί-θεε-τε 3 τί-θέε-σσι	τί-θει τί-θέε-τω τί-θεε-τε τί-θέε-τωσαν	τι-θῶ τι-θῆ-ς τι-θῆ τι-θῶ-μεν τι-θῆ-τε τι-θῶ-σι	τι-θέ-ναι m. τι-θεί-ς f. τι-θεί-σα n. τι-θέ-ν
		AORIST II		Sg. 1 ἔ-θη-κα 2 ἔ-θη-κα-ς 3 ἔ-θη-κε(ν) Pl. 1 ἔ-θη-κα-μεν 2 ἔ-θη-κα-τε 3 ἔ-θη-κα-ν	θέ-ς θέ-τω θέ-τε θέε-τωσαν	θῶ θῆ-ς θῆ θῶ-μεν θῆ-τε θῶ-σι	θει-ναι m. θεί-ς f. θεί-σα n. θέ-ν
		IMPERFECT: sg. ἔ-τί-θη-ν, ἔ-τί-θει-ς, ἔ-τί-θει, pl. ἔ-τί-θεε-μεν, ἔ-τί-θεε-τε, ἔ-τί-θεε-σαν					

		DIATEZA MEDIE ȘI PASIVA					
DIATEZA MEDIE ȘI PASIVA		PREZENT		Sg. 1 τί-θεε-μαι 2 τί-θεε-σαι 3 τί-θεε-ται Pl. 1 τι-θέε-μεθα 2 τί-θεε-σθε 3 τί-θεε-νται	τί-θεε-σο τί-θέε-σθω τί-θεε-σθε τί-θέε-σθωσαν	τι-θῶ-μαι τι-θῆ τι-θῆ-ται τι-θῶ-μεθα τι-θῆ-σθε τι-θῶ-νται	τί-θεε-σθαι m. τι-θέε-μενος f. τι-θεε-μένη n. τι-θέε-μενον
		* AORIST II		Sg. 1 ἔ-θέε-μην 2 ἔ-θεου 3 ἔ-θεε-το Pl. 1 ἔ-θεε-μεθα 2 ἔ-θεε-σθε 3 ἔ-θεε-ντο	θοῦ θέε-σθω θέε-σθε θέε-σθωσαν	τέ-θη-τι τέ-θη-τω τέ-θη-τε τέ-θη-τωσαν	θεε-σθαι m. θεε-μενος f. θεε-μένη n. θεε-μενον m. τε-θείς f. τε-θείσα n. τε-θέν
		IMPERFECT: sg. ἔ-τι-θεε-μην, ἔ-τί-θεε-σο, ἔ-τί-θεε-σαι, pl. ἔ-τι-θεε-μεθα, ἔ-τί-θεε-σθε, ἔ-τί-θεε-ντο					

* Cu gri au fost marcate formele exclusiv pasive. Prezentul și imperfectul sunt comune diatezelor medii și pasivă; la aorist, formele sunt diferite.

Verbele atematische: δίδωμι „dau” (R. δο-)

		Indicativ	Imperativ	Conjunctiv	Infinitiv	Participiu	
DIATEZA ACTIVA		PRESENT		Sg. 1 δί-δω-μι 2 δί-δω-ς 3 δί-δω-σι Pl. 1 δίδω-μεν 2 δίδω-τε 3 δίδω-σι	δί-δου δί-δότη δί-δότε δί-δω-σαν	δίδω διδῶ-ς διδῶ διδῶ-μεν διδῶ-τε διδῶ-σι	διδόναι διδόντες διδόντες διδόντες
		AORIST II		Sg. 1 ἔ-δω-κα 2 ἔ-δω-κας 3 ἔ-δω-κε(ν) Pl. 1 ἔ-δώ-κα-μεν 2 ἔ-δώ-κα-τε 3 ἔ-δω-κα-ν	δώ-ς δώ-τω δώ-τε δώ-σαν	δώ δώ-ς δώ δώ-μεν δώ-τε δώ-σι	δώ δώ-ς δώ δώ-μεν δώ-τε δώ-σι
		IMPERFECT: sg. ἐ-δί-δου-ν, ἐ-δί-δου-ς, ἐ-δί-δου, pl. ἐ-δί-δο-μεν, ἐ-δί-δο-τε, ἐ-δί-δο-σαν					

		Indicativ	Imperativ	Conjunctiv	Infinitiv	Participiu	
DIATEZA MEDIE ȘI PASIVA		PRESENT		Sg. 1 δίδω-μαι 2 δίδω-σαι 3 δίδω-ται Pl. 1 δίδω-μεθα 2 δίδω-σθε 3 δίδω-νται	δί-δο-σο δί-δό-σθω δί-δο-σθε δί-δό-σθωσαν	διδῶ-μαι διδῶ διδῶ-ται διδῶ-μεθα διδῶ-σθε διδῶ-νται	διδόναι διδόντες διδόντες διδόντες
		AORIST II		Sg. 1 ἐ-δό-μην 2 ἐ-δου 3 ἐ-δο-το Pl. 1 ἐ-δό-μεθα 2 ἐ-δο-σθε 3 ἐ-δο-ντο	δοῦ δό-σθω δό-σθε δό-σθωσαν	δώ-μαι δώ δώ-ται δώ-μεθα δώ-σθε δώ-νται	δώ δώ-ς δώ δώ-μεν δώ-τε δώ-σι
		IMPERFECT: sg. ἐ-δί-δο-μην, ἐ-δί-δο-σο, ἐ-δί-δο-το, pl. ἐ-δί-δο-μεθα, ἐ-δί-δο-σθε, ἐ-δί-δο-ντο					

* Cu gri au fost marcate formele exclusiv pasive. Presentul și imperfectul sunt comune diațezelor medii și pasivă; la aorist, formele sunt diferite.

Verbele atematische: ἵημι „arunc” (R. ἐ-)

DIATEZA ACTIVA		Indicativ	Imperativ	Conjunctiv	Infinitiv	Participiu
PREZENT		Sg. 1 ἵ-η-μι 2 ἵ-η-ς 3 ἵ-η-σι Pl. 1 ἵ-ε-μεν 2 ἵ-ε-τε 3 ἰ-ᾶ-σσι	ἵ-ει ἰ-έ-τω ἵ-ε-τε ἰ-έ-τωσαν	ἰ-ῶ ἰ-ῆ-ς ἰ-ῆ ἰ-ῶ-μεν ἰ-ῆ-τε ἰ-ῶ-σι	ἰ-έ-ναι	m. ἰ-εί-ς f. ἰ-εί-σα n. ἰ-έ-ν
IMPERFECT: sg. ἵ-ει-ν, ἵ-ει-ς, ἵ-ει, pl. ἵ-ε-μεν, ἵ-ε-τε, ἵ-ε-σαν						
AORISTI II		Sg. 1 ἦ-κα 2 ἦ-κα-ς 3 ἦ-κε Pl. 1 ἦ-κα-μεν 2 ἦ-κα-τε 3 ἦ-κα-ν	ἔ-ς ἔ-τω ἔ-τε ἔ-τωσαν	ῶ ῆ-ς ῆ ῶ-μεν ῆ-τε ῶ-σι	εἶ-ναι	m. εἶ-ς f. εἶ-σα n. ἔ-ν

DIATEZELE MEDIE SI PASIVA		IMPERFECT: sg. ἵ-έ-μην, ἵ-ε-σο, ἵ-ε-το, pl. ἰ-έ-μεθα, ἵ-ε-σθε, ἵ-ε-ντο		IMPERFECT: sg. ἵ-έ-μαι, ἵ-ε-σο, ἵ-ε-σαι, ἵ-ε-ται, ἰ-έ-μεθα, ἵ-ε-σθε, ἵ-ε-νται		IMPERFECT: sg. ἵ-έ-μαι, ἵ-ε-σο, ἵ-ε-σαι, ἵ-ε-ται, ἰ-έ-μεθα, ἵ-ε-σθε, ἵ-ε-νται		IMPERFECT: sg. ἵ-έ-μαι, ἵ-ε-σο, ἵ-ε-σαι, ἵ-ε-ται, ἰ-έ-μεθα, ἵ-ε-σθε, ἵ-ε-νται	
PREZENT		Sg. 1 ἵ-ε-μαι 2 ἵ-ε-σαι 3 ἵ-ε-ται Pl. 1 ἰ-έ-μεθα 2 ἵ-ε-σθε 3 ἵ-ε-νται	ἵ-ε-σο ἰ-έ-σθω ἵ-ε-σθε ἰ-έ-σθωσαν	ἰ-ῶ-μαι ἰ-ῆ ἰ-ῆ-ται ἰ-ῶ-μεθα ἰ-ῆ-σθε ἰ-ῶ-νται	ἵ-ε-σθαι	m. ἰ-έ-μενος f. ἰ-ε-μένη n. ἰ-έ-μενον			
* AORISTI II		Sg. 1 εἶ-μην 2 εἶ-σο 3 εἶ-το Pl. 1 εἶ-μεθα 2 εἶ-σθε 3 εἶ-ντο	οὐδ ἔ-σθω ἔ-σθε ἔ-σθωσαν	ῶ-μαι ῆ ῆ-ται ῶ-μεθα ῆ-σθε ῶ-νται	ἔ-σθαι	m. ἔ-μενος f. ἔ-μένη n. ἔ-μενον			
					ἔ-σθαι	m. ἔ-θείς f. ἔ-θείσα n. ἔ-θέν			

* Cu gri au fost marcate formele exclusiv pasive. Prezentul și imperfectul sunt comune diatezelor medii și pasivă; la aorist, formele sunt diferite.

A n e x a 2

Catalog de Verbe Grecești

Introducere. Următoarea listă reprezintă un inventar al celor mai uzuale verbe grecești, prezentate în ordine alfabetică și cu formele lor de bază (§ 8.3). În acest scop, didactic, au fost selecționate verbele cu 10 sau mai multe ocurențe în NT, în număr total de 401. În chenare dreptunghiulare, însoțite de explicații istorice și morfologice, au fost trecute cele mai importante verbe „neregulate”; radicalul lor verbal este dat între paranteze rotunde, cu litere minuscule și cu abrevierea R. Toate datele privind paradigma verbelor selecționate se bazează pe BDAG, *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, The University of Chicago Press, Chicago / London, ³2000. Definițiile au fost comparate cu *Dicționarul grec-român al Noului Testament*, elaborat de M. CARREZ și F. MOREL, tradus de G. Badea, Societatea Biblică Interconfesională din România, București, 1999.

Prezent	Vîltor	Aorist activ / mediu	Perfekt activ	Perfekt medie-pasiv	Aorist pasiv
ἀγαπάω <i>iubesc</i>	ἀγαπήσω	ἠγάπησα	ἠγάπηκα	ἠγάπημαι	ἠγαπήθην
ἀγιάζω <i>sfințesc</i>	—	ἠγίασα	—	ἠγίασμαι	ἠγιάσθην
ἀγνοέω <i>nu știu</i>	—	ἠγνόησα	ἠγνόηκα	—	—
ἀγοράζω <i>cumpăr</i>	ἀγοράσω	ἠγόρασα	—	—	ἠγοράσθην
ἄγω <i>duc, conduc</i> (R. ἀγ-)	ἄξω	ἤγαγον ἤγαγα	ἄγηχα	ἤγμαι	ἤχθην
⊗ Observă reduplicarea radicalului de la aorist activ (ἀγαγ-) și aspirarea lui gamma în contact cu theta la aorist pasiv (-χθ-).					
ἀδικέω <i>nedreptățesc</i>	ἀδικήσω	ἠδίκησα	ἠδίκηκα	—	ἠδικήθην
ἀθετέω <i>resping</i>	ἀθετήσω	ἠθέτησα	ἠθέτηκα	—	—
αἶρω <i>ridic, iau</i> (R. ἀρ-)	ἀρῶ	ἤρα	ἤρκα	ἤρμαι	ἤρθην
⊗ Tipic pentru verbele cu radicalul terminat în lichidă, αἶρω pierde sigma la viitor și la aorist; tema de prezent se formează cu sufixul yod, care suferă o metateză (*ἀρ-γ-ω > αἶρω).					
αἰτέω <i>cer</i>	αἰτήσω	ἤτησα	ἤτηκα	—	—

Prezent	Vlitor	Aorist activ / mediu	Perfect activ	Perfect medio-pasiv	Aorist pasiv
ἀκολουθέω <i>urmez</i>	ἀκολουθήσω	ἠκολούθησα	ἠκολούθηκα	—	—
ἀκούω <i>aud, ascult</i> (R. ἀκου-)	ἀκούσω	ἤκουσα	ἀκήκοα	ἤκουσμαι	ἠκούσθην
<p>⚠ Notează așa-numita „reduplicare atică” a perfectului activ și sigma analogic adăugat radicalului la temele de perfect și de aorist pasiv.</p>					
ἀμαρτάνω <i>păcătuiesc</i>	ἀμαρτήσω	ἤμαρτον ἠμάρτησα	ἠμάρτηκα	—	—
ἀναβαίνω <i>urc, sui</i>	ἀναβήσομαι	ἀνέβην	ἀναβέβηκα	—	—
ἀναβλέπω <i>privesc în sus</i>	ἀναβλέψω	ἀνέβλεψα	—	—	—
ἀναγγέλω <i>dau de veste</i>	ἀναγγελῶ	ἀνήγγειλα	ἀνήγγελκα	—	ἀνηγγέλην
ἀναγι(γ)νώσκω <i>citesc</i>	ἀναγνώσομαι	ἀνέγνων	ἀνέγνωκα	ἀνέγνωσμαι	ἀνεγνώσθην
ἀνάγω <i>duc în sus</i>	ἀνάξω	ἀνήγαγον	—	—	ἀνήχθην
ἀναιρέω <i>iau, omor</i>	ἀναιρέσω ἀνελῶ	ἀνεῖλον ἀνεῖλα	ἀνήρηκα	ἀνήρημαι	ἀνηρέθην
ἀνάκειμαι <i>șed culcat (la masă)</i>	—	—	—	—	—
ἀνακρίνω <i>cercetez</i>	ἀνακρινῶ	ἀνέκρινα	—	—	ἀνεκρίθην
ἀναλαμβάνω <i>iau</i>	ἀναλήψομαι	ἀνέλαβον	ἀνείληφα	—	ἀνελή(μ)φθην
ἀναπαύω <i>odihnesc</i>	ἀναπαύσω	ἀνέπαυσα	—	ἀναπέπαυμαι	ἀνεπαύθην
ἀναπίπτω <i>mă așez</i>	ἀναπεσοῦμαι	ἀνέπεσον ἀνέπεσα	—	—	—
ἀναφέρω <i>port în sus</i>	ἀνοίσω	ἀνήνεγκα ἀνήνεγκον	ἀνενήνοχα	—	ἀνηνέχθην
ἀναχωρέω <i>plec, mă retrag</i>	—	ἀνεχώρησα	ἀνακεχώρηκα	—	—
ἀνέχω <i>suport, îndur</i>	ἀνέξομαι	ἀνεσχόμην ἤνεσχόμην	—	—	—
ἀνθίστημι <i>rezist</i>	ἀντιστήσομαι	ἀντέστην	ἀνθέστηκα	—	ἀντεστάθην
ἀνίστημι <i>inalț</i>	ἀναστήσω	ἀνέστησα ἀνέστην	ἀνέστακα	—	—

Prezent	Viitor	Aorist activ / mediu	Perfect activ	Perfect medio-pasiv	Aorist pasiv
---------	--------	----------------------	---------------	---------------------	--------------

ἀνοίγω <i>deschid</i> (ἀνα + R. φοιγ-)	ἀνοίξω	ἀνέωξα ἠνέωξα ἦνοιξα	ἀνέωγα	ἀνέωγμα	ἠνεόχθην ἠνοίχθην
<p>⌘ Aparentele neregularități pe care le prezintă ἀνοίγω au fost generate de dispariția lui digamma (ϝ) de la inițiala radicalului verbal, însă nu înainte de a se impune formele augmentate sau reduplicate silabic cu epsilon (ε); observă și reducerea diftongului οι la φ. La aorist pasiv, γ se asimilează la χ în contact cu sufixul -θη-.</p>					

ἀντιλέγω <i>contrazic</i>	—	ἀντεῖπον	—	—	—
ἀπαγγέλλω <i>dau de veste</i>	ἀπαγγελῶ	ἀπήγγειλα	ἀπήγγελκα	—	ἀπηγγέλ(θ)ην
ἀπάγω <i>duc</i>	ἀπάξω	ἀπήγαγον	—	—	ἀπήχθην
ἀπαρνέομαι <i>(re)neg</i>	ἀπαρνήσομαι	ἀπηρνήσαμην	—	ἀπήρνημαι	—
ἀπειθέω <i>nu mă supun</i>	—	ἠπειθήσα	—	—	—
ἀπέρχομαι <i>plec</i>	ἀπελεύσομαι	ἀπῆλθον ἀπῆλθα	ἀπελήλυθα	—	—
ἀπέχω <i>(mă) țin departe</i>	ἀφέξομαι	ἀπέσχον	ἀπέσχηκα	ἀπέσχημαι	—
ἀποδίδωμι <i>dau, înapoi</i>	ἀποδώσω	ἀπέδωκα ἀπέδομην	—	—	ἀπεδόθην

ἀποθνήσκω <i>mor</i> (R. θαν-/θνη-)	ἀποθανοῦμαι	ἀπέθανον	ἀποτέθνηκα	—	—
<p>⌘ Tema de prezent a acestui verb se formează cu sufixul -ισκ-, de aici și prezența lui iota subscris. Remarcabilă este și alternanța din radical (θᾶν-, θᾶν- > θνη-).</p>					

ἀποκαλύπτω <i>descopăr</i>	ἀποκαλύψω	ἀπεκάλυψα	—	—	ἀπεκαλύφθην
--------------------------------------	-----------	-----------	---	---	-------------

ἀποκρίνομαι <i>răspund</i> (ἀπο + R. κριν-)	ἀποκριθήσομαι	ἀπεκρινάμην	—	—	ἀπεκρίθην
<p>⌘ Acest verb deponent, compus al lui κρίνω, folosește cu același înțeles atât aoristul mediu (ἀπεκρινάμην), cât și aoristul pasiv (ἀπεκρίθην), dintre care ἀπεκρινάμην este forma mai veche și mai rară, iar ἀπεκρίθην este mai recentă, frecvent utilizată în NT și în greaca elenistică. De remarcat faptul că viitorul ἀποκριθήσομαι și aoristul ἀπεκρίθην, deși pasive ca formă, se traduc activ: „voi răspunde”, respectiv „am răspuns”.</p>					

ἀποκτείνω <i>ucid</i> (R. κτεν-/κτον-/κταν-)	ἀποκτενῶ	ἀπέκτεινα	—	—	ἀπεκτάνθην
<p>⌘ Tipic pentru verbele cu radicalul în lichidă, ἀποκτείνω pierde sigma la viitor și la aorist.</p>					

Prezent	Viitor	Aorist activ / mediu	Perfect activ	Perfect medio-pasiv	Aorist pasiv
ἀπολαμβάνω <i>primesc</i>	ἀπολήμψομαι	ἀπέλαβον	—	—	—
ἀπολλυμι <i>fac să pieră</i>	ἀπολέσω	ἀπώλεσα	ἀπολώλεκα	—	—
ἀπόλλυμαι <i>pier (ἀπο + R. ὀλ-)</i>	ἀπολοῦμαι	ἀπωλόμην	ἀπόλωλα	—	—
<p>⊗ Dintre formele active de viitor, ἀπολῶ este forma atică, mai veche. Prezentul și aoristul medii au sens intransitiv sau pasiv („sunt distrus, pier”); similar, ἀπόλωλα funcționează ca perfect mediu.</p>					
ἀπολογέομαι <i>iau apărarea</i>	ἀπολογήσομαι	ἀπελογησάμην	—	—	ἀπελογήθην
ἀπολύω <i>eliberez, las să plece</i>	ἀπολύσω	ἀπέλυσα	ἀπολέλυκα	ἀπολέλυμαι	ἀπελύθην
ἀποστέλλω <i>trimit (ἀπο + R. στελ-/στολ-/σταλ-)</i>	ἀποστελῶ	ἀπέστειλα	ἀπέσταλκα	ἀπέσταλμαι	ἀπεστάλην
<p>⊗ Observă formele asigmatice de la viitor și de la aorist, caracteristice pentru verbele în lichidă.</p>					
ἄπτω <i>aprinđ, ating</i>	ἄψομαι	ἤψα	—	ἤμμαι	—
ἄρέσκω <i>plac</i>	ἄρέσω	ἤρεσα	—	—	—
ἄρνέομαι <i>tăgăduiesc</i>	ἄρνήσομαι	ἤρνησάμην	—	ἤρνημαι	—
ἄρπάζω <i>răpesc</i>	ἄρπάσω	ἤρπασα	ἤρπακα	—	ἤρπάσθην ἤρπάγην
ἄρχω <i>încep</i>	ἄρξω	ἤρξα	—	ἤργμαι	—
ἀσθενέω <i>sunt neputincios</i>	ἀσθενήσω	ἤσθένησα	—	—	—
ἀσπάζομαι <i>îmbrățișez, salut</i>	—	ἤσπασάμην	—	—	—
ἀτενίζω <i>privesc cu atenție</i>	—	ἤτένισα	—	—	—
αὔξάνω <i>măresc, sporesc</i>	αὔξήσω	ἠὔξησα	—	—	ἠὔξήθην
αὔξω <i>măresc, sporesc</i>	αὔξανῶ	—	—	—	—
ἀφαιρέω <i>iau, îndepărtez</i>	ἀφελῶ	ἀφεῖλον	—	ἀφήρημαι	ἀφηρέθην

Prezent	Vitor	Aorist activ / mediu	Perfect activ	Perfect medio-pasiv	Aorist pasiv
---------	-------	----------------------	---------------	---------------------	--------------

ἀφίημι ἀφίω <i>las să plece, iert</i> (ἀπο + R. γη-/γε-)	ἀφήσω	ἀφήκα	ἀφείκα	ἀφείμαι	ἀφέθην ἀφείθην
---	-------	-------	--------	---------	-------------------

⌘ Verbul este un compus al lui ἵημι, al cărui radical pare să fi început cu un yod (*γι-γε-μι), după cum arată augmentul formelor de perfect și de aorist pasiv. La tema de prezent, notează concurența dintre formele mai vechi în -μι și cele mai recente în -ω. În greaca târzie ἀφίημι/ἀφίω introduce frecvent construcția Ac + inf. sau conjunctivul, ca alternativă la modul imperativ (vezi ngr. ας < ἄφες).

ἀφίστημι <i>îndepărtez</i>	ἀποστήσω	ἀπέστησα ἀπέστην	ἀφέστηκα ἀφέστακα	ἀφίσταμαι	—
ἀφορίζω <i>separ, despart</i>	ἀφορίσω ἀφοριῶ	ἀφώρισα	—	—	ἀφορίσθην

βάλλω <i>arunc, pun</i> (R. βελ- /βολ-/βαλ-)	βαλῶ	ἔβαλον ἔβαλα	βέβληκα	βέβλημαι	ἐβλήθην
---	------	-----------------	---------	----------	---------

⌘ Remarcă dublul lambda de la tema de prezent, datorat adăugării sufixului -γ-. Viitorul este contras, caracteristic pentru verbele în lichidă, iar aoristul II se formează regulat. Perfectul și aoristul pasiv se construiesc pe forma redusă a radicalului verbal (βλη-).

βαπτίζω <i>botez</i>	βαπτίσω	ἐβάπτισα	—	βεβάπτισμαι	ἐβαπτίσθην
βασανίζω <i>chimui</i>	βασανίσω βασανιῶ	ἐβασάνισα	—	—	ἐβασανίσθην
βασιλεύω <i>împărățesc</i>	βασιλεύσω	ἐβασίλευσα	—	βεβασίλευκα	—
βαστάζω <i>port o povară</i>	βαστάσω	ἐβάστασα	—	—	—
βλασφημέω <i>blestem</i>	—	ἐβλασφήμησα	—	—	ἐβλασφημήθην
βλέπω <i>privesc</i>	βλέψω	ἔβλεψα	—	—	—
βοάω <i>strig</i>	βοήσω βοήσομαι	ἐβόησα	—	—	—
βούλομαι <i>vreau</i>	βουλήσομαι	ἐβουλήθην ἠβουλήθην	—	—	—
γαμέω <i>iau în căsătorie</i>	—	ἔγημα ἐγάμησα	γεγάμηκα	—	ἐγαμήθην
γέμω <i>umplu</i>	—	—	—	—	—
γεννάω <i>nasc</i>	γεννήσω	ἐγέννησα	γεγέννηκα	γεγέννημαι	ἐγεννήθην
γεύομαι <i>gust</i>	γεύσομαι	ἐγευσάμην	—	—	—

Prezent	Vitor	Aorist activ / mediu	Perfect activ	Perfect medio-pasiv	Aorist pasiv
---------	-------	----------------------	---------------	---------------------	--------------

γίνομαι <i>devin, sunt făcut, sunt</i> (R. γεν-/γον-/γν-)	γενήσομαι	ἐγενόμην	γέγονα	γεγένημαι	ἐγενήθην
<p>⊗ Tema de prezent are reduplicare, fapt ușor vizibil în forma mai veche γίγνομαι (γίν- începând cu Aristotel). Aoristul mediu ἐγενόμην este concurat și treptat înlocuit de pasivul ἐγενήθην. Toate formele acestui verb pot fi utilizate cu sens intransitiv sau pasiv, deci admit complement de agent (ὑπό + G).</p>					

γινώσκω <i>cuosc</i> (R. γνω-/γνω-)	γνώσομαι	ἔγνων	ἔγνωκα	ἔγνωσμαι	ἐγνώσθην
<p>⊗ Ca și la γίνομαι, tema de prezent este caracterizată prin reduplicare (forma mai veche γίγνωμαι); în plus, acest verb prezintă sufixul -σκ-. Observă și sigma analogic care a fost adăugat radicalului la temele de perfect și de aorist pasiv.</p>					

γνωρίζω <i>fac cuoscute</i>	γνωρίσω	ἐγνώρισα	—	ἐγνώρισμαι	ἐγνώρισθην
γράφω <i>scriu</i>	γράψω	ἔγραψα	γέγραφα γεγράφηκα	γέγραμμαι	ἐγράφην
γρηγορέω <i>veghez</i>	γρηγορήσω	ἐγρηγόρησα	—	—	—
δαιμονίζομαι <i>sunt demonizat</i>	—	—	—	—	—
δεῖ <i>trebuie</i>	δείξει	—	—	—	—

δείκνυμι δεικνύω <i>arăt</i> (R. δεικ-)	δείξω	ἔδειξα	δέδειχα	δέδειγμαι	ἐδείχθην
<p>⊗ Doar tema de prezent prezintă neregularități. Forma concurentă δεικνύω este mai recentă, dar atestată deja la Herodot. Verbul are perfect activ II (acapativ), aspirând consoana finală a radicalului (-κ- > -χ-).</p>					

δέομαι <i>cer, mă rog</i>	δεηθήσομαι	—	—	δέδεημαι	ἐδεήθην
δέρω <i>bat, jupoi</i>	—	ἔδειρα	—	—	ἐδάριην
δέχομαι <i>primesc</i>	δέξομαι	ἐδεξάμην	—	δέδεγμαι	ἐδέχθην
δέω <i>leg</i>	δήσω	ἔδησα	δέδεκα	δέδεμαι	ἐδέεθην
διακονέω <i>slujesc</i>	διακονήσω	διηκόνησα	—	—	διηκονήθην
διακρίνω <i>disting, disput</i>	διακρινῶ	διέκρινα	—	—	διεκρίθην
διαλέγομαι <i>discut</i>	—	διελεξάμην	—	διείλεγμαι	διελέχθην

Prezent	Vitor	Aorist activ / mediu	Perfect activ	Perfect medio-pasiv	Aorist pasiv
διαλογίζομαι <i>mă gândesc</i>	διαλογιούμαι	διελογισάμην	—	—	—
διαμαρτύρομαι <i>îndemn, mărturisesc</i>	διαμαρτυρούμαι	διεμαρτυράμην	—	—	—
διαμερίζω <i>împart</i>	διαμεριῶ	διεμέρισα	—	διαμεμέρισμαι	διεμερίσθην
διατάσσω <i>poruncesc</i>	διατάζω	διέταξα	—	διατέταγμαi	διετάχθην διετάγην
διαφέρω <i>răspândesc, difer</i>	διοίσω	διήνεγκα	—	διενήνεγμαi	—
διδάσκω <i>învăț (pe cineva)</i> (R. δα-)	διδάξω	έδίδαξα	δεδίδαχα	δεδίδαγμαi	έδίδαχθην
<p>⊗ Etimologia acestui verb e încă disputată. Fapt este că prezentul se formează cu sufixul iterativ și factitiv -σκ- („învăț pe cineva, fac să știe”). Celelalte forme par construite pe o temă διδαχ-, cu transformările de rigoare.</p>					
δίδωμι <i>dau</i> (R. δω-/δο-)	δώσω	έδωκα	δέδωκα	δέδομαι	έδόθην
<p>⊗ Notează cantitatea scurtă a vocalei din radical la perfectul și aoristul pasiv. Verbul δίδωμι reprezintă unul dintre cele mai importante verbe în -μι, cu reduplicare de prezent și alternanță vocalică (inclusiv între singular și plural).</p>					
διέρχομαι <i>străbat</i>	διελεύσομαι	διήλθον	διελήλυθα	—	—
δικαίω <i>îndreptățesc</i>	δικαιώσω	έδικαίωσα	—	δεδικαίωμαi	έδικαιώθην
διψάω <i>mi-e sete</i>	διψήσω	έδιψησα	—	—	—
διώκω <i>urmăresc</i>	διώξω	έδίωξα	—	δεδίωγμαi	έδίωχθην
δοκέω <i>sunt de părere</i>	δόξω	έδοξα	—	δέδογμαi	—
δοκιμάζω <i>pun la încercare</i>	δοκιμάσω	έδοκίμασα	δεδοκίμακα	δεδοκίμασμαi	—
δοξάζω <i>slăvesc</i>	δοξάσω	έδόξασα	—	δεδόξασμαi	έδοξάσθην
δουλεύω <i>sunt rob</i>	δουλεύσω	έδούλευσα	δεδούλευκα	—	—
δύναμαι <i>pot, sunt în stare</i> (R. δυνα-)	δυνήσομαι	—	—	δεδύνημαι	ήδυνήθην έδυνήθην ήδυνάσθην έδυνάσθην
<p>⊗ Verbul δύναμαι, deponent, nu are decât forme pasive de aorist; dintre acestea, cea mai frecvent utilizată este ήδυνήθην „am putut” (remarcă și augmentul ή-, nu έ-).</p>					

Prezent	Viitor	Aorist activ / mediu	Perfect activ	Perfect medio-pasiv	Aorist pasiv
ἔαω (ἐῶ) <i>las, îngădui</i>	ἔασω	εἶασα	—	—	εἰάθην
ἔγγιζω <i>mă apropiai</i>	ἔγγιῶ	ἤγγισα	ἤγγικα	—	—
ἐγείρω <i>ridic, trezesc (R. ἐγερ-/ἐγορ-/ἐγρ-)</i>	ἐγερῶ	ἤγειρα	—	ἐγήγερμαι	ἤγέρθην
<p>⊗ Tipic pentru verbele în lichidă, ἐγείρω are forme fără sigma la viitor și la aorist. Perfectul prezintă așa-numita „reduplicare atică”. Se înrudește cu γρηγορέω „veghez”.</p>					
ἐγκαταλείπω <i>părăsesc</i>	ἐγκαταλείψω	ἐγκατέλιπα ἐγκατέλιπον	ἐγκαταλέλοιπα	ἐγκαταλέλειμμαι	ἐγκατελείφθην
εἰμί <i>sunt, exist (R. ἐσ-)</i>	ἔσομαι	—	—	—	—
<p>⊗ Acest verb nu are decât forme derivate din tema de prezent și de viitor; pentru celelalte timpuri se folosește cu rol supletiv verbul γίνομαι. Spre deosebire de prezent, viitorul lui εἰμί are forme medii și se conjugă regulat, după model tematic. Începând cu greaca elenistică și cu persoana I, imperfectul trece și el la diateza medie.</p>					
εἰσάγω <i>introduc</i>	εἰσάξω	εἰσήγαγον	εἰσαγείοχα	—	εἰσήχθην
εἰσέρχομαι <i>intru</i>	εἰσελεύσομαι	εἰσήλθον εἰσήλθα	εἰσελήλυθα	—	—
εἰσπορεύομαι <i>merg către</i>	εἰσπορεύσομαι	—	—	εἰσπεπόρευμαι	εἰσπορεύθην
ἐκβάλλω <i>alung</i>	ἐκβαλῶ	ἐξέβαλον	ἐκβέβληκα	ἐκβέβλημαι	ἐξεβλήθην
ἐκκόπτω <i>tai</i>	ἐκκόψω	ἐξέκοψα	—	ἐκκέκομμαι	ἐξεκόπτην
ἐκλέγομαι <i>aleg</i>	ἐκλέξομαι	ἐξελεξάμην	—	ἐκλέλεγμαι	ἐξελέγτην
ἐκπίπτω <i>cad, decad</i>	—	ἐξέπεσα ἐξέπεσον	ἐκπέπτωκα	—	—
ἐκπλήσσω <i>uimesc</i>	—	ἐξέπληξα	—	—	ἐξεπλήγτην
ἐκπορεύομαι <i>ies, plec</i>	ἐκπορεύσομαι	—	—	ἐκπεπόρευμαι	—
ἐκτείνω <i>întind</i>	ἐκτενῶ	ἐξέτεινα	ἐκτέτακα	—	—
ἐκχέω ἐκχύν(ν)ω <i>torn</i>	ἐκχεῶ ἐκχυθήσομαι	ἐξέχεα	ἐκκέχυκα	ἐκκέχυμαι	ἐξεχύθην
ἐλέγχω <i>mustru</i>	ἐλέγξω	ἤλεγξα	—	—	ἤλέγχθην

Present	Vltor	Aorist actív / aorist	Perfect actív	Perfect medio-passív	Aorist passív
έλεέω <i>mi-e milă</i>	έλεήσω	ήλέησα	—	ήλέημαι	ήλεήθην
έλπίζω <i>sper</i>	έλπιδώ	ήλπισα	ήλπικα	—	—
έμβαίνω <i>urc (pe corabie)</i>	—	ένέβην	—	—	—
έμβλέπω <i>privesc</i>	έμβλέψομαι	ένέβλεψα	—	—	—
έμπαίζω <i>batjocoresc</i>	έμπαίζω	ένέπαιξα	έμπέπαιχα	έμπέπαιγμαι	ένεπαίχθην
έμφανίζω <i>vădesc</i>	έμφανίσω	ένεφάνισα	—	—	ένεφανίσθην
ένδεικνυμι <i>arăt, demonstrez</i>	ένδειξομαι	ένδειξάμην	—	—	—
ένδύω <i>îmbrac</i>	ένδύσω	ένέδυσα	ένδέδυκα	ένδέδυμαι	—
ένεργέω <i>fac, lucrez</i>	—	ένήργησα	ένήργηκα	—	—
έντέλλομαι <i>poruncesc</i>	έντελοῦμαι	έντειλάμην	—	έντέταλμαι	—
έξάγω <i>duc afară</i>	έξάξω	έξήγαγον	—	—	έξήχθην
έξαποστέλλω <i>trimit</i>	έξαποστελῶ	έξαπέστειλα	έξαπέσταλκα	έξαπέσταλμαι	έξαπεστάλην
έξιμι <i>mă duc, ies</i>	—	—	—	—	—
έξέρχομαι <i>ies, plec</i>	έξελεύσομαι	έξήλθον	έξελήλυθα	—	—
έξίστημι έξιστάνω <i>uluiesc</i>	έκστήσω	έξέστησα έξέστην	έξέστακα	έξίσταμαι	έξεστάθην
έξομολογέω <i>mărturisesc</i>	έξομολογήσομαι	έξωμολόγησα	—	—	—
έξουθενέω, -όω έξουδενέω, -όω <i>disprețuiesc</i>	έξουδενήσω, -ώσω έξουθενήσω, -ώσω	έξουδένησα, -ωσα έξουθένησα, -ωσα	έξουδένηκα, -ωκα έξουθένηκα, -ωκα	έξουθένημαι έξουδένωμαι	έξουδενήθην έξουδενώθην
έπαγγέλλομαι <i>făgăduiesc</i>	—	έπηγγειλάμην	—	έπήγγελμαι	έπηγγέλθην
έπαίρω <i>ridic</i>	έπαρθήσομαι	έπηρα έπαρας	έπηρκα	έπήρμαι	έπήρθην

Present	Yltior	Aorist actv / mediū	Perfect actv	Perfect medio-passiv	Aorist passiv
ἐπαισχύνομαι <i>mă rușinez</i>	ἐπαισχυνθήσομαι	ἐπαισχύνθην	—	—	—
ἐπερωτώ <i>întreb</i>	ἐπερωτήσω	ἐπηρώτησα	—	—	ἐπερωτήθην
ἐπιβάλλω <i>pun pe</i>	ἐπιβαλῶ	ἐπέβαλον ἐπέβαλα	ἐπιβέβληκα	—	ἐπεβλήθην
ἐπιγινώσκω <i>poruncesc</i>	ἐπιγνώσομαι	ἐπέγνων	ἐπέγνωκα	—	ἐπεγνώσθην
ἐπιζητέω <i>caut (să obțin)</i>	ἐπιζητήσω	ἐπεζήτησα	—	—	ἐπεζητήθην
ἐπιθυμέω <i>năzuiesc</i>	ἐπιθυμήσω	ἐπεθύμησα	—	—	—
ἐπικαλέω <i>chem</i>	ἐπικαλέσομαι	ἐπεκάλεσα	—	ἐπικέκλημαι	ἐπεκλήθην
ἐπιλαμβάνομαι <i>pun mână pe</i>	ἐπιλήψομαι	ἐπελάβομην	—	ἐπέιλημμαι	—
ἐπιμένω <i>rămân, stăruiesc</i>	ἐπιμενῶ	ἐπέμεινα	—	—	—
ἐπιπίπτω <i>cad asupra</i>	—	ἐπέπεσον ἐπέπεσα	ἐπέπτωκα	—	—
ἐπισκέπτομαι <i>vizitez</i>	ἐπισκέψομαι	ἐπεσκεψάμην	—	ἐπέσκεμμαι	ἐπεσκέπην
ἐπίσταμαι <i>înțeleg</i>	—	—	—	—	—
ἐπιστρέφω <i>întorc</i>	ἐπιστρέψω	ἐπέστρεψα	—	—	ἐπεστράφην
ἐπιτάσσω <i>poruncesc</i>	—	ἐπέταξα	—	ἐπιτέτακται	ἐπετάγην
ἐπιτελέω <i>săvârșesc</i>	ἐπιτελέσω	ἐπετέλεσα	—	—	ἐπιτελέσθην
ἐπιτίθημι <i>așez</i>	ἐπιθήσω	ἐπέθηκα ἐπέθην	—	—	—
ἐπιτιμάω <i>dojenesc</i>	ἐπιτιμήσω	ἐπετίμησα	—	—	ἐπετιμήθην
ἐπιτρέπω <i>permit</i>	—	ἐπέτρεψα	—	ἐπιτέτραμμαι	ἐπετράπην
ἐργάζομαι <i>muncesc</i>	ἐργῶμαι	εἰργασάμην	—	εἰργασμαι	εἰργάσθην

Prezent	Viitor	Aorist activ / mediu	Perfect activ	Perfect medio-pasiv	Aorist pasiv
---------	--------	----------------------	---------------	---------------------	--------------

ἔρχομαι <i>vin, merg</i> (R. ἐρχ-, ἐλευθ-/ἐλυθ-/ἐλθ-)	ἐλεύσομαι	ἦλθον ἦλθα	ἐλήλυθα	—	—
<p>⊗ Pe fondul retragerii din uz a clasicului ἵέναι, verbul ἔρχομαι câștigă teren și se extinde în greaca elenistică. Cu excepția temei de prezent, care utilizează un radical propriu, celelalte forme sunt derivate de la două radicale care par înrudite: ἐλευθ-/ἐλυθ- și ἐλθ-. Cel mai probabil, aoristul prezintă o sincopă a lui üpsilon. Perfectul are „reduplicare atică”.</p>					
ἔσθίω ἔσθω <i>mănânc</i> (R. ἐδ-, φαγ-)	φάγομαι ἔδομαι	ἔφαγον	—	—	—
<p>⊗ Paradigma acestui verb este constituită pe baza a două radicale diferite: ἐδ- la tema de prezent și φαγ- la aorist. Există două forme de viitor, ambele construite asigmatic.</p>					
ἔτοιμάζω <i>pregătesc</i>	ἔτοιμάσω	ἠτοίμασα	ἠτοίμακα	ἠτοίμασμαι	ἠτοιμάσθην
εὐαγγελίζω <i>binevestesc</i>	εὐαγγελιῶ	εὐηγγέλισα	—	εὐηγγέλισμαι	εὐηγγελίσθην
εὐδοκέω <i>binevoiesc</i>	εὐδοκήσω	εὐδόκησα ἠυδόκησα	—	—	—
εὐλογέω <i>binecuvântez</i>	εὐλογήσω	εὐλόγησα	εὐλόγηκα	εὐλόγημαι ἠυλόγημαι	εὐλογήθην
εὕρισκω <i>găsesc</i> (R. εὕρ- /εὔρε-)	εὕρησω	εὔρον εὔρα εὔρησα	εὔρηκα	εὔρημαι	εὔρέθην ἠερέθην
<p>⊗ La prezent apare același sufix -ισκ- ca la verbul θνήσκω (◁ *θνη-ισκ-ω). Forma lungă a radicalului (εὔρε-) – și probabil mai veche – apare la temele de viitor, perfect și aorist pasiv.</p>					
εὐφραίνω <i>înveselesc</i>	εὐφρανῶ	εὔφρανα ἠεφρανα	—	—	εὐφράνθην ἠεφράνθην
εὐχαριστέω <i>mulțumesc</i>	—	εὐχαρίστησα ἠεχαρίστησα	—	—	εὐχαριστήθην
ἐπίστημι <i>stau la, vin peste</i>	—	ἐπέστην	ἐφέστακα	ἐπίσταμαι	ἐπεστάθην
ἔχω <i>am, țin</i> (R. σεχ-/ σοχ- /σχε-)	ἔξω	ἔσχον ἔσχα	ἔσχηκα	—	—
<p>⊗ Sigma de la inițiala radicalului verbal a căzut și s-a transformat în spirit aspru acolo unde nu exista o altă aspirată, deci doar la viitor; în restul cazurilor, sub influența disimilatorie a lui χ, sigma devine spirit lin. Reduplicarea de perfect este opacizată (*σε-σχη-κα > ἔσχηκα).</p>					
ζάω (ζῶ) <i>trăiesc</i>	ζήσω	ἔζησα	—	—	—

Prezent	Vitor	Aorist activ / mediu	Perfect activ	Perfect medio-pasiv	Aorist pasiv
ζηλώω <i>rânvesc</i>	ζηλώσω	ἐζήλωσα	ἐζήλωκα	—	—
ζημιόω <i>păgubesc</i>	ζημιώσω	ἐζημίωσα	—	—	ἐζημιώθη
ζητέω <i>caut, cer</i>	ζητήσω	ἐζήτησα	—	—	ἐζητήθη
ζωοποιέω <i>fac viu, înviez</i>	ζωοποιήσω	ἐζωοποίησα	—	—	ἐζωοποιήθη
ἡγέομαι <i>conduc</i>	ἡγήσομαι	ἡγησάμην	—	ἡγήμαι	—
ἤκω <i>sosesc</i>	ἤξω	ἤξα	—	—	—
θανατόω <i>omor</i>	θανατώσω	ἐθανάτωσα	—	τεθανάτωμαι	ἐθανατώθη
θάπτω <i>îngrop</i>	θάψω	ἔθαψα	—	τέθαμμαι	ἐτάφη
θαυμάζω <i>admir</i>	θαυμάσω	ἐθαύμασα	τεθαύμακα	—	ἐθαυμάσθη
θεάομαι <i>privesc</i>	θεάσομαι	ἐθεασάμην	—	τεθέαμαι	ἐθεάθη
θέλω <i>doresc, vreau</i> (R. θελ-)	θελήσω	ἠθέλησα	τεθέληκα	—	ἐθέληθη
<p>⚭ Augmentul ἠ- de la indicativul aorist se explică pornind de la forma atică ἐθέλω (mai veche, scurtată prin afereză), care nu este atestată în LXX sau NT.</p>					
θεραπεύω <i>îngrijesc, vindec</i>	θεραπέυσω	ἐθεράπευσα	—	τεθεράπευμαι	ἐθεραπεύθη
θερίζω <i>secer</i>	θερίσω	ἐθέρισα	—	τεθέρισμαι	ἐθερίσθη
θεωρέω <i>observ</i>	—	ἐθώρησα	—	—	ἐθεωρήθη
θλίβω <i>oprim, necăjesc</i>	θλίψω	ἔθλιψα	—	τέθλιμμαι	ἐθλίβθη
θύω <i>sacrific</i>	θύσω	ἔθυσα	τέθυκα	τέθυμαι	ἐτύθη
ιάομαι <i>vindec</i>	ιάσομαι	ιασάμην	—	ἴαμαι	ιάθη

Prezent	Viitor	Aorist activ / mediu	Perfect activ	Perfect medio-pasiv	Aorist pasiv
---------	--------	----------------------	---------------	---------------------	--------------

ΐστημι ΐσtάνω <i>fac sǎ stea, stau</i> (R. στη-/στα-)	στήσω	ΐστησα ΐστην	ΐστηκα ΐστακα	ΐσταμαι	ΐστάθην
<p>⊗ Verbul ΐστημι poate avea sens tranzitiv (ΐστησα „am fǎcut sǎ stea”) sau intransitiv (ΐστην „am stat”); tinde sǎ fie asimilat verbelor ΐn -ω; prezintǎ alternanță vocalicǎ ΐn radical ΐntre sg. ΐi pl. la activul temelor de prezent ΐi aorist. Noteazǎ ΐi spiritul aspru de la formele de prezent ΐi de perfect, rezultat ΐn urma cǎderii lui sigma din reduplicare (*σι-στη-μι > ΐστημι, *σε-στη-κα > ΐστηκα).</p>					

ΐσχύω <i>sunt puternic, pot</i>	ΐσχύσω	ΐσχυσα	ΐσχυκα	—	—
καθαρίζω <i>curǎț(esc)</i>	καθαριῶ	ΐκαθάρισα	—	κεκαθάρισμαι	ΐκαθαρίσθην ΐκαθερίσθην
καθεύδω <i>dorm</i>	—	—	—	—	—
κάθημαι <i>mǎ așez, șed</i>	καθήσομαι	—	—	—	—
καθίζω <i>așez, șed</i>	καθίσω καθιῶ	ΐκάθισα	κεκάθικα	—	—
καθίστημι καθισtάνω <i>pun, institui</i>	καταστήσω	κατέστησα	καθέστακα καθέστηκα	καθέσταμαι	κατεστάθην
καίω <i>ard</i>	καύσω	ΐκαυσα	—	κέκαυμαι	ΐκαύθην

καλέω <i>chem</i> (R. καλε-/κλη-)	καλέσω	ΐκάλεσα	κέκληκα	κέκλημαι	ΐκλήθην
<p>⊗ Principala neregularitate a acestui verb constǎ ΐn utilizarea radicalului alternativ κλη- la temele de perfect ΐi de aorist pasiv. La viitor sigma este pǎstrat.</p>					

καταβαίνω <i>cobor</i>	καταβήσομαι	κατέβην	καταβέβηκα	—	—
καταγγέλλω <i>anunț, predic</i>	—	κατήγγειλα	κατήγγεκα	—	κατηγγέλην
καταισχύνω <i>rușinez</i>	καταισχυνῶ	κατήσχυνα	—	κατήσχυμαι	κατησχύνθην
κατακαίω <i>pǎrjolesc</i>	κατακαύσω	κατέκαυσα	κατακέκαυκα	κατακέκαυμαι	κατεκάην κατεκαύθην
κατάκειμαι <i>șed la masǎ, zac</i>	κατακείσομαι	—	—	—	—
κατακρίνω <i>condamn</i>	κατακρινῶ	κατέκρινα	—	κατακέκριμαι	κατεκρίθην
καταλαμβάνω <i>apuc, obțin</i>	καταλήψομαι	κατέλαβον	κατείληφα	κατείλημαι	κατελήμφθην

Present	Vltter	Aorist activ / mediū	Perfect activ	Perfect medio-pasiv	Aorist pasiv
καταλείπω καταλιμπάνω <i>las in urmă</i>	καταλείψω	κατέλειψα κατέλιπον	καταλέλοιπα	καταλέλειμμαι	κατελείφθην
καταλύω <i>distrug</i>	καταλύσω	κατέλυσα	καταλέλυκα	—	κατελύθην
κατανοέω <i>bag de seamă</i>	κατανοήσω	κατενόησα	—	—	—
καταντάω <i>sosesc</i>	—	κατήντησα	κατήντηκα	—	—
καταργέω <i>anulez, desființez</i>	καταργήσω	κατήργησα	κατήργηκα	κατήργημαι	κατηργήθην
καταρτίζω <i>aranjez</i>	καταρτίσω	κατήρτισα	—	κατήρτισμαι	κατηρτίσθην
κατασκευάζω <i>pregătesc, construiesc</i>	κατασκευάσω	κατεσκεύασα	κατεσκεύακα	κατεσκεύασμαι	κατεσκευάσθην
κατεργάζομαι <i>săvârșesc, produc</i>	κατεργῶμαι	κατειργασάμην	—	κατείργασμαι	κατειργάσθην
κατέρχομαι <i>cobor</i>	—	κατήλθον κατήλθα	—	—	—
κατεσθίω κατέσθω <i>consum</i>	καταφάγομαι κατέδομαι	κατέφαγον	—	—	—
κατέχω <i>dețin</i>	καθέξω κατασχίσω	κατέσχον	—	—	κατεσχέθην
κατηγορέω <i>acuz</i>	κατηγορήσω	κατηγόρησα	—	—	κατηγορήθην
κατοικέω <i>locuiesc</i>	κατοικήσω	κατώκησα	—	—	κατωκίθην
καυχάομαι <i>boast</i>	καυχήσομαι	έκαυχησάμην	—	κεκαύχημαι	—
κείμαι <i>stau culcat, mă aflu</i>	κείσομαι	—	—	—	—
κελεύω <i>poruncesc</i>	κελεύσω	έκέλευσα	κεκέλευκα	κεκέλευσμαι	έκελεύσθην
κερδαίνω <i>căștig</i>	κερδήσω κερδανῶ	έκέρδησα έκέρδανα	—	—	—
κηρύσσω <i>vestesc (R. κηρυκ-)</i>	κηρύξω	έκήρυξα	κεκήρυχα	κεκήρυγμαι	έκηρύχθην

⊗ Acest verb este denominativ (derivat de la tema substantivului κήρυξ „crainic”). Dublul sigma de la tema de prezent se explică prin adăugarea sufixului yod la radicalul verbal (*κηρυκ-γ-ω > κηρύσσω). La aoristul pasiv, oclusiva kappa de la finalul radicalului este aspirată înainte de theta (*κηρυκ-θη-ν > κηρύχθην).

Prezent	Viitor	Aorist activ / mediu	Perfect activ	Perfect medio-passiv	Aorist passiv
κλαίω <i>plâng</i>	κλαύσω	έκλαυσα	—	—	έκλαύσθην
κλάω <i>sparg</i>	—	έκλασα	—	—	—
κλείω <i>inchid</i>	κλείσω	έκλεισα	κέκλεικα	κέκλεισμαι	έκλείσθην
κλέπτο <i>fur</i>	κλέψω	έκλεψα	—	κέκλεμμαι	έκλάπην
κληρονομέω <i>moștenesc</i>	κληρονομήσω	έκληρονόμησα	κεκληρονόμηκα	—	—
κοιμάω <i>adorm</i>	—	έκοίμησα	—	κεκοίμημαι	έκοιμήθην
κοινώω <i>fac comun, spurc</i>	—	έκοίνωσα	κεκοίνωκα	κεκοίνωμαι	—
κολλάω <i>lipesc</i>	—	έκόλλησα	κεκόλληκα	κεκόλλημαι	έκολλήθην
κομίζω <i>dobândesc</i>	κομίσομαι κομοιῦμαι	έκόμισα	—	κεκόμισμαι	έκομίσθην
κοπιάω <i>trudesc</i>	κοπιάσω	έκοπίασα	κεκοπίακα	—	έκοπιάθην
κόπτω <i>tai, bocesc</i>	κόψομαι	έκοψα	—	κέκομμαι	έκόπην
κοσμέω <i>împodobesc</i>	κοσμήσω	έκόσμησα	—	κεκόσμημαι	έκοσμήθην
κράζω <i>strig (R. κραγ-)</i>	κράζω κεκράζομαι	έκραζα έέκραζα	κέκραγα	—	—
<p>⊳ Zeta de la tema de prezent se explică tot prin adăugarea sufixului yod, ca la κηρύσσω (*κραγ-γ-ω > κράζω). Remarcă în special reduplicarea atică de la a doua formă de aorist (έέκραζα).</p>					
κρατέω <i>stăpânesc</i>	κρατήσω	έκράτησα	κεκράτηκα	κεκράτημαι	έκρατήθην
κρίνω <i>judec (R. κριν-)</i>	κρινῶ	έκρινα	κέκρικα	κέκριμαι	έκρίθην
<p>⊳ Acest verb cu greu poate fi considerat neregulat. Notează totuși căderea lui sigma la temele de viitor și de aorist.</p>					
κρύπτω <i>ascund</i>	κρύψω	έκρυψα	—	κέκρυμμαι	έκρύβην
κτίζω <i>creez, zidesc</i>	—	έκτισα	έκτικα	έκτισμαι	έκτίσθην
κωλύω <i>împiedic</i>	κωλύσω	έκώλυσα	—	—	έκωλύθην
λαλέω <i>vorbec</i>	λαλήσω	έλάλησα	λελάληκα	λελάλημαι	έλαλήθην

Prezent	Viitor	Aorist activ / mediu	Perfect activ	Perfect mediu-pasiv	Aorist pasiv
λαμβάνω <i>iau</i> (R. λαβ-)	λήμψομαι	ἔλαβον	εἴληφα	εἴλημμαι	ἐλήμφθην
<p>⊗ Tema de prezent conține un infix nazal (μ), care, lucru remarcabil, s-a extins în greaca elenistică la temele de viitor și de aorist pasiv. Viitorul are formă medie. Reduplicarea de perfect nu este pe deplin explicată (*σε-σληφ-?).</p>					
λατρεύω <i>slujesc</i>	λατρεύσω	ἐλάτρευσα	—	—	—
λέγω spun (R. λεγ-, φερ- /φρε-/φρη-, φεπ-)	ἔρῶ	εἶπον εἶπα	εἶρηκα	εἶρημαι	ἐρρέθην
<p>⊗ Nu mai puțin de trei radicale vin să constituie paradigma acestui verb: (λεγ- la tema de prezent, φερ-/φρε-/φρη- la temele de viitor, perfect și aorist pasiv, φεπ- la tema de aorist activ. Augmentul aoristului și reduplicarea perfectului se explică prin dispariția lui digamma de la inițiala radicalelor respective (*φε-φεπ-, *φε-φρη-).</p>					
λογίζομαι <i>consider</i>	λοιοῦμαι	ἐλογισάμην	—	λελόγμαι	ἐλογίσθην
λυπέω <i>întristez</i>	—	ἐλύπησα	λελύπηκα	λελύπημαι	ἐλυπήθην
λύω <i>dezleg</i>	λύσω	ἔλυσα	—	λέλυμαι	ἐλύθην
μακροθυμέω <i>rabd îndelung</i>	—	ἐμακροθύμησα	—	—	—
μανθάνω <i>învăț (de la cineva)</i>	μαθήσομαι	ἔμαθον	μεμάθηκα	—	—
μέλλω <i>urmează să, sunt hărăzit să</i> (R. μελ-)	μελήσω	—	—	—	—
<p>⊗ Acest verb este puternic defectiv. Deseori este urmat de un infinitiv (prezent sau aorist), funcționând astfel ca auxiliar într-o construcție perifrastică de viitor.</p>					
μέλω <i>am grijă, îmi pasă</i>	—	ἐμέλησα	—	—	—
μένω <i>rămân</i> (R. μεν- /μον-/μν-)	μενῶ	ἔμεινα	μεμένηκα	—	—
<p>⊗ Ca și alte verbe cu radicalul terminat în lichidă (αἶρω, ἀποκτείνω etc.), μένω pierde sigma la viitor și la aorist.</p>					
μερίζω <i>împart</i>	μεριῶ	ἐμέρισα	μεμέρικα	μεμέρισμαι	ἐμερίσθην
μεριμνάω <i>îmi fac grijă</i>	μεριμνήσω	ἐμερίμνησα	—	—	—
μεταβαίνω <i>trec, schimb locul</i>	μεταβήσομαι	μετέβην μετάβα	μεταβέβηκα	—	—
μετανοέω <i>mă căiesc</i>	μετανοήσω	μετενόησα	—	—	—

Prezent	Viitor	Aorist activ / mediu	Perfect activ	Perfect medio-passiv	Aorist pasiv
μετρέω <i>māsor</i>	μετρήσω	έμέτρησα	—	μεμέτρημαι	έμετρήθην
μιμνήσκομαι <i>imi amintesc</i>	—	—	—	μέμνημαι	έμνήσθην
μισέω <i>urāsc</i>	μισήσω	έμισήσα	—	μεμίσημαι	έμισήθην
μνημονεύω <i>aduc aminte</i>	μνημονεύσω	έμνημόνευσα	—	—	—
μοιχεύω <i>curvesc</i>	μοιχεύσω	έμοίχευσα	—	—	έμοιχεύθην
νηστεύω <i>postesc</i>	νηστεύσω	ένήστευσα	νενήστευκα	—	—
νικάω <i>biruiesc</i>	νικήσω	ένίκησα	νενίκηκα	νενίκημαι	ένικήθην
νίπτω <i>spāl</i>	—	ένιψα	—	νένιμμαι	ένιφήν
νοέω <i>înțeleg</i>	νοήσω	ένόησα	νενόηκα	—	ένοήθην
νομίζω <i>cred</i>	—	ένόμισα	νενόμικα	νενόμισμαι	ένομίσθην
ξενίζω <i>găzduiesc, surprind</i>	—	έξένισα	—	—	έξενίσθην
ξηραίνω <i>usuc, sec</i>	ξηρανῶ	έξήρανα	—	έξήραμμαι	έξηράνθην
(οἶδα) <i>știu</i> (R. φειδ-/φοιδ- /φιδ-)	—	—	οἶδα	—	—
<p>≈ οἶδα este propriu-zis o formă de perfect (fără reduplicare!) cu înțeles de prezent. În consecință, viitorul perfectului (ειδήσω) are sensul unui simplu viitor, iar mai mult ca perfectul ἦδειν se traduce prin imperfect. Radicalul lui οἶδα apare și în εἶδον, aoristul lui ὄρα „vād”.</p>					
οικοδομέω <i>construiesc</i>	οικοδομήσω	ὄκοδόμησα	ὄκοδόμηκα	ὄκοδόμημαι	ὄκοδομήθην
ὀμνύω <i>jur</i>	—	ὄμοσα	ὀμώμοκα	—	—
ὀμοίω <i>asemăn</i>	ὀμοιώσω	ὀμοίωσα	—	ὀμοίωμαι	ὀμοιώθην
ὀμολογέω <i>mărturisesc</i>	ὀμολογήσω	ὀμολόγησα	—	ὀμολόγημαι	ὀμολογήθην
ὀνομάζω <i>numesc</i>	ὀνομάσω	ὀνόμασα	—	ὀνόμασμαι	ὀνομάσθην

Prezent	Vitor	Aorist activ / mediu	Perfect activ	Perfect medio-pasiv	Aorist pasiv
---------	-------	----------------------	---------------	---------------------	--------------

ὁράω <i>vād</i> (R. φορα-, ὀπ-, φιδ-)	ὄψομαι	εἶδον εἶδα	έώρακα έώρακα	ὄμμαι	ὄφθην ώραθήν
<p>⊗ Dintre cele trei radicale ale verbului, ὀρα- acoperă aspectul progresiv iar ιδ- pe cel punctual; ὀπ- se raportează la ideea de vedere (vezi lat. <i>oculus</i> „ochi”). Unele neregularități ale acestui verb se datorează dispariției lui digamma inițial (*φορά-ω > ὀράω, *φε-φορά-κα > έώρακα). La prezent și imperfect, ὀράω este concurat de βλέπω.</p>					

ὀφείλω <i>datorez</i>	ὀφειλήσω	ὄφειλον	—	—	—
παιδεύω <i>educ, cert</i>	παιδεύσω	ἐπαίδευσα	—	πεπαίδευμαι	ἐπαιδεύθην
παραγγέλλω <i>ordon, comand</i>	—	παρήγγεिला	—	παρήγγεμαι	—
παραγίνομαι <i>sosesc</i>	—	παρεγενόμην	παραγέγονα	—	παρεγενήθην
παράγω <i>trec</i>	—	παρήγαγον	—	—	παρήχθην
παραιτέομαι <i>cer iertare, refuz</i>	—	παρητησάμην	—	παρήτημαι	—
παρακαλέω <i>rog, încurajez</i>	παρακαλέσω	παρεκάλεσα	—	παρεκέκλημαι	παρεκλήθην
παραλαμβάνω <i>primesc</i>	παραλήμψομαι	παρέλαβον	παρείληφα	παρείλημμαι	παρελήμφθην
παρατίθημι <i>depun</i>	παραθήσω	παρέθηκα παρεθέμην	παρατέθεικα	—	παρετέθην
πάρειμι <i>sunt de față</i>	παρέσομαι	—	—	—	—
παρέρχομαι <i>trec</i>	παρελεύσομαι	παρήλθον	παρελήλυθα	—	—
παρέχω <i>ofer</i>	παρέξω	παρέσχον	παρέσχηκα	—	—
παρίστημι <i>prezint</i>	παραστήσω	παρέστησα παρέστην	παρέστηκα	—	παρεστάθην
παρρησιάζομαι <i>vorbesc liber</i>	παρρησιάσομαι	ἐπαρρησιασάμην	—	—	—
πάσχω <i>rătimesc</i>	παθοῦμαι	ἔπαθον	πέπονθα	—	—
πατάσσω <i>lovesc</i>	πατάξω	ἐπάταξα	—	—	ἐπατάχθην
παύω <i>opresc, încetez</i>	παύσω	ἔπαυσα	—	πέπαυμαι	ἐπαύθην ἐπάην

Prezent	Viitor	Aorist activ / mediu	Perfect activ	Perfect medio-passiv	Aorist pasiv
---------	--------	----------------------	---------------	----------------------	--------------

πείθω <i>convinc</i> (R. πειθ- /ποιθ-/πιθ-)	πείσω	ἔπεισα	πέποιθα	πέπεισμαι	ἐπέισθην
<p>⌘ Notează în special căderea lui theta înaintea sufixului sigma de la viitor și aorist (*πειθ-σ- > πείσ-), dar și perfectul secund πέποιθα (perfectul πέπεικα nu este biblic), construit pe grad plin al radicalului. Vechiul derivat πιστός, cu vocalism zero (vezi lat. <i>fido</i>), însemna totodată „cel în care ai încredere” și „cel care are încredere în cineva”.</p>					

πεινάω <i>mi-e foame</i>	πεινάσω	ἐπείνασα	—	—	—
πειράζω <i>încerc</i>	πειράσω	ἐπείρασα	—	πεπείρασμαι	ἐπειράσθην
πέμπω <i>trimit</i>	πέμψω	ἔπεμψα	πέπομφα	πέπεμμαι	ἐπέμφθην
πενθέω <i>jelesc</i>	πενθήσω	ἐπένθησα	—	—	—
περιβάλλω <i>înveșmântez</i>	περιβαλῶ	περιέβαλον	—	περιβέβλημαι	περιεβλήθην
περιπατέω <i>umblu</i>	περιπατήσω	περιεπάτησα ἐπεριπάτησα	περιπεπάτηκα	—	—
περισσεύω <i>prisosesc</i>	περισσεύσω	ἐπερίσσευσα	—	—	ἐπερισσεύθην
περιτέμνω <i>tai împrējur</i>	—	περιέτεμον	περιτέτμηκα	περιτέτμημαι	πεπιετμήθην
πιάζω <i>aruc, prind</i>	—	ἐπίασα	—	—	ἐπιάσθην
πίμπλημι <i>umpli</i>	πλήσω	ἔπλησα	—	πέπλησμαι	ἐπλήσθην

πίνω <i>beau</i> (R. πι-/πο- /πω-)	πίομαι	ἔπιον	πέπωκα	—	—
<p>⌘ Tema de prezent este construită cu ajutorul sufixului v. Viitorul și aoristul sunt asigmatice (cf. φάγομαι, ἔφαγον).</p>					
πίπτω <i>cad</i> (R. πετ-/ποτ- /πτ-/πτω-)	πεσοῦμαι	ἔπεσον ἔπεσα	πέπτωκα	—	—
<p>⌘ Verbul πίπτω prezintă reduplicare la tema de prezent. Originea formelor sigmatice de viitor și de aorist nu este întru totul explicată (analogie? asibilare?).</p>					

πιστεύω <i>cred</i>	—	ἐπίστευσα	πεπίστευκα	πεπίστευμαι	ἐπιστεύθην
πλανάω <i>rătăcesc</i>	πλανήσω	ἐπλάνησα	—	πεπλάνημαι	ἐπλάνηθην
πληθύνω <i>înmulțesc</i>	πληθυνῶ	ἐπλήθυνα	—	πεπλήθυμμαι	ἐπληθύνθην

Prezent	Vlitor	Aorist activ / mediu	Perfect activ	Perfect medio-pasiv	Aorist pasiv
πληρώω <i>umplu</i>	πληρώσω	ἐπλήρωσα	πεπλήρωκα	πεπλήρωμαι	ἐπληρώθην
πλουτέω <i>sunt bogat</i>	πλουτήσω	ἐπλούτησα	πεπλούτηκα	—	—
ποιέω <i>fac</i>	ποιήσω	ἐποίησα	πεποίηκα	πεποίημαι	ἐποίηθην
ποιμαίνω <i>păstoresc</i>	ποιμανῶ	ἐποίμανα	—	—	ἐποιμάνθην
πορεύομαι <i>mă duc</i>	πορεύσομαι	—	—	πεπόρευμαι	ἐπορεύθην
ποτίζω <i>dau de băut</i>	ποτιῶ ποτίσω	ἐπότισα	πεπότικα	πεπότισμαι	ἐποτίσθην
πράσσω <i>fac, săvârșesc</i>	πράξω	ἔπραξα	πέπραχα	πέπραγμαί	ἐπράχθην
προάγω <i>duc înainte</i>	προάξω	προήγαγον	—	—	προήχθην
προλέγω <i>spun dinainte</i>	—	—	—	προλέλεγμαι	—
προσδέχομαι <i>primesc, întâmpin</i>	προσδέψομαι	προσεδεξάμην	—	—	προσεδέχθην
προσδοκάω <i>aștept</i>	προσδοκήσω	προσεδόκησα	—	—	προσεδοκήθην
προσέρχομαι <i>merg, mă apropii</i>	προσελεύσομαι	προσηῆλθον προσηῆλθα	προσελήλυθα	—	—
προσέυχομαι <i>mă rog</i>	προσεύξομαι	προσηυξάμην	—	—	—
προσέχω <i>sunt atent</i>	προσέξω	προσέσχον	προσέσχηκα	—	—
προσκαλέω <i>chem</i>	προσκαλέσομαι	προσκαλεσάμην	προσκέκλημαι	—	πρόσεκλήθην
προσκαρτερέω <i>stăruiesc în</i>	—	προσεκαρτέρησα	—	—	—
προσκυνέω <i>mă plec</i>	προσκυνήσω	προσεκύνησα	—	—	—
προσλαμβάνω <i>iau, accept</i>	—	προσέλαβον	προσείληφα	—	—
προστίθημι <i>adaug</i>	προσθήσω	προσέθηκα προσεθέμην	προστέθεικα	—	προσετέθην
προσφέρω <i>aduc, ofer</i>	προσοίσω	προσήνεγκον προσήνεγκα	προσενήνοχα	—	προσηνέχθην
προφητεύω <i>profetesc</i>	προφητεύσω	ἐπροφήτευσα προεφήτευσα	—	πεπροφήτευμαι	προεφητεύθην

Prezent	Viitor	Aorist activ / mediu	Perfect activ	Perfect medio-pasiv	Aorist pasiv
---------	--------	----------------------	---------------	---------------------	--------------

πυνθάνομαι <i>caut să aflu</i>	—	ἐπυθόμην	—	—	—
πωλέω <i>vând</i>	—	ἐπώλησα	—	—	—
ρύομαι <i>izbăvesc</i>	ρύσομαι	ἐ(ρ)ρυσάμην	—	ἔρυσμαι	ἐ(ρ)ρύσθην
σαλεύω <i>zgudui</i>	σαλεύσω	ἐσάλευσα	—	σεσάλευμαι	ἐσαλεύθην
σαλπίζω <i>trâmbițez</i>	σαλπίσω	ἐσάλπισα	—	—	—
σέβω σεβάζομαι <i>venerez, cinstesc</i>	—	—	—	—	ἐσεβάσθην
σιγάω <i>tac</i>	σιγήσω	ἐσίγησα	—	σεσίγημαι	—
σιωπάω <i>tac</i>	σιωπήσω	ἐσιώπησα	σεσιώπηκα	—	—
σκανδαλίζω <i>poticnesc</i>	—	ἐσκανδάλισα	—	ἐσκανδάλισμαι	ἐσκανδαλίσθην

σπείρω <i>semăn</i> (R. σπερ-/σπορ-/σπαρ-)	σπερῶ	ἔσπειρα	ἔσπαρκα	ἔσπαρμαι	ἐσπάρην
--	-------	---------	---------	----------	---------

⚡ Precum αἶρω sau alte verbe cu radicalul terminat în lichidă, σπείρω pierde sigma la viitor și la aorist; tema de prezent se formează cu sufixul yod, care suferă o metateză (*σπερ-γ-ω > σπείρω).

σπλαγχνίζομαι <i>mă milostivesc de</i>	—	—	—	—	ἐσπλαγχνίσθην
σπουδάζω <i>mă străduiesc</i>	σπουδάσω	ἐσπούδασα	ἐσπούδακα	—	—
σταυρόω <i>răstignesc</i>	σταυρώσω	ἐσταύρωσα	—	ἐσταύρωμαι	ἐσταυρώθην
στηρίζω <i>fixez</i>	στηρίξω στηρίσω στηριῶ	ἐστήριξα ἐστήρισα	—	ἐστήριγμαι ἐστήρισμαι	ἐστηρίχθην ἐστηρίσθην
στρέφω <i>izbăvesc</i>	στρέψω	ἔστρεψα	ἔστροφα	—	ἐστράφην
συζητέω <i>discut</i>	—	συνεζήτησα	—	—	—
συλλαμβάνω <i>apuc, prind</i>	συλλήμσομαι συλλήψω	συνέλαβον	συνείληφα	—	συνελήμφθην
συμφέρω <i>izbăvesc</i>	—	συνήνεγκα	—	—	—

Prezent	Vitor	Aorist activ / mediu	Perfect activ	Perfect medio-pasiv	Aorist pasiv
συνάγω <i>aduc</i>	συνάξω	συνῆξα συνήγαγον	—	συνῆγμαι	συνήχθην
συνέρχομαι <i>vin laolaltă</i>	συνελεύσομαι	συνῆλθον συνήλθα	συνελήλυθα	—	—
συνέχω <i>fin, stăpânesc</i>	συνέξω	συνέσχον	—	—	συνεσχέθην
συνίημι συνίω <i>înțeleg</i>	συνήσω	συνήκα	—	—	—
συνίστημι συνιστάνω συνιστάω <i>prezint, dovedesc</i>	—	συνέστησα συνέστην	συνέστηκα	—	συνεστάθην
σφάζω σφάττω <i>înjunghii</i>	σφάξω	ἔσφαξα	—	ἔσφαγμαι	ἔσφάγην ἔσφάχθην
σφραγίζω <i>pecethuiesc</i>	—	ἔσφραγισα	—	—	ἔσφραγίσθην
σχίζω <i>sfășii, despici</i>	σχίσω	ἔσχισα	—	ἔσχισμαι	ἔσχίσθην
σώζω <i>salvez</i>	σώσω	ἔσωσα	σέσωκα	σέσωσμαι	ἔσώθην
ταπεινόςω <i>înjosesc</i>	ταπεινώσω	ἐταπεινώσα	—	τεταπεινώμαι	ἐταπεινώθην
ταράσσω <i>tulbur</i>	ταράξω	ἐτάραξα	—	τετάραγμαι	ἐταράχθην
τελειόςω <i>desăvârșesc</i>	τελειώσω	ἐτελειώσα	τετελείωκα	τετελείωμαι	ἐτελειώθην
τελευτάω <i>sfârșesc, mor</i>	τελευτήσω	ἐτελεύτησα	τετελεύτηκα	—	—
τελέω <i>termin</i>	τελέσω	ἐτελέσα	τετέλεκα	τετέλεσμαι	ἐτελέσθην
τηρέω <i>păstrezi</i>	τηρήσω	ἐτήρησα	τετήρηκα	τετήρημαι	ἐτηρήθην
τίθημι τιθέω <i>pun (R. θη-/θε-)</i>	θήσω	ἔθηκα ἐθέμην	τέθεικα	τέθειμαι	ἐτέθην
<p>⚡ Verbul τίθημι este unul dintre cele mai importante verbe în -μι, cu reduplicare de prezent și alternanță vocalică (inclusiv între singular și plural); tinde să fie asimilat verbelor cu flexiune tematică. Remarcă la forma de aorist pasiv disimilarea regresivă a aspirației din radicalul verbului (ἐ- *θε-θη-ν > ἐτέθην).</p>					
τίκτω <i>nasc</i>	τέξομαι	ἔτεκον	τέτοκα	—	ἐτέχθην

Prezent	Vitor	Aorist activ / mediu	Perfect activ	Perfect medio-passiv	Aorist passiv
τιμάω <i>prețuiesc, cinstesc</i>	τιμήσω	έτίμησα	τετίμηκα	τετίμημαι	έτιμήθην
τολμάω <i>îndrăznesc</i>	τολήσω	έτόλησα	τετόληκα	—	—
τρέχω <i>alerg</i>	δραμοῦμαι	έδραμον	—	—	—
τυγχάνω <i>obțin, se întâmplă</i>	τεύζομαι	έτυχον	τέτευχα	—	—
τύπτω <i>bat</i>	—	έτυψα	—	—	—
υγιαίνω <i>sunt sănătos</i>	ύγιανῶ	ύγιάνα	—	—	—
υπάγω <i>mă retrag</i>	—	—	—	—	—
υπακούω <i>dau ascultare</i>	ύπακούσομαι	ύπήκουσα	—	—	—
υπαντάω <i>întâmpin</i>	ύπαντήσομαι	ύπήντησα	—	—	—
υπάρχω <i>exist</i>	ύπάρξω	ύπήρξα	—	—	—
υπομένω <i>rămân</i>	ύπομενῶ	ύπέμεινα	ύπομεμένηκα	—	—
υποστρέφω <i>mă întorc</i>	ύποστρέψω	ύπέστρεψα	—	—	—
υποτάσσω <i>supun</i>	ύποταγήσομαι	ύπέταξα	—	ύποτέταγμαι	ύπετάγην
υστερέω <i>duc lipsă, sunt inferior</i>	ύστερήσω	ύστέρησα	ύστέρηκα	—	ύστερήθην
υψόω <i>înalț</i>	—	ύψωσα	—	ύψομαι	ύψώθην
φαίνω <i>strălucesc</i>	φανῶ	έφανα	πέφηνα	πέφασμαι	έφάνην
φανερώνω <i>vădesc</i>	φανερώνω	έφανέρωσα	πεφανέρωκα	πεφανέρωμαι	έφανερώθην
φείδομαι <i>cruf</i>	φείσομαι	έφεισάμην	—	—	—

Prezent	Viitor	Aorist activ / mediu	Perfect activ	Perfect medio-pasiv	Aorist pasiv
---------	--------	----------------------	---------------	---------------------	--------------

φέρω <i>port, duc</i> (R. φερ-, οισ-, ἐνεκ-/ἐνοκ-)	οἴσω	ἤνεγκα ἤνεγκον	ἐνήνοχα	ἐνήνεγμαι	ἠνέχθην
<p>⊗ Trei radicale verbale alcătuiesc supletiv paradigmă acestui verb: φερ- la tema de prezent, οισ- la tema de viitor, în sfârșit ἐνεκ-/ἐνοκ- la temele de aorist și de pasiv. În greaca elenistică, aoristul activ este în -α (cu excepția inf. ἐνεγκεῖν). Remarcă și „reduplicarea atică” de la perfect (cf. ἐγείρω). Oclusiva kappa de la finalul radicalului ἐνεκ-/ἐνοκ- suferă transformări predictibile: se nazalizează înaintea altui kappa (κκ > γκ), se vocalizează înaintea lui mû (κμ > γμ), se aspiră înaintea de theta (κθ > χθ).</p>					

φεύγω <i>fug</i>	φεύξομαι	ἔφυγον	πέφευγα	—	—
----------------------------	----------	--------	---------	---	---

φημί <i>zic</i> (R. φη-/φα-)	φήσω	ἔφην ἔφησα	—	—	—
<p>⊗ Verb atematic, φημί prezintă inconstant uzuala alternanță de cantitate a vocalei din radical între singular și plural (φημί, dar φησίμ/φασίμ). Forma ἔφη de pers. a III-a este comună imperfectului și aoristului II.</p>					

φιλέω <i>iubesc</i>	φιλήσω	ἐφίλησα	—	—	—
φοβέω φοβέομαι <i>mă tem</i>	—	—	—	—	ἐφοβήθην
φονεύω <i>ucid</i>	φονεύσω	ἐφόνευσα	πεφόνευκα	πεφόνευμαι	ἐφονεύθην
φρονέω <i>gândesc</i>	φρονήσω	ἐφρόνησα	πεφρόνηκα	—	—
φυλάσσω <i>păzesc, respect</i>	φυλάξω	ἐφύλαξα	πεφύλαχα	πεφύλαγμαι	ἐφυλάχθην
φυτεύω <i>plantez</i>	φυτεύσω	ἐφύτευσα	πεφύτευκα	πεφύτευμαι	ἐφυτεύθην
φωνέω <i>strig</i>	φωνήσω	ἐφώησα	—	—	ἐφωνήθην
φωτίζω <i>luminez</i>	φωτίσω φωτιῶ	ἐφώτισα	—	πεφώτισμαι	ἐφωτίσθην

χαίρω <i>mă bucur</i> (R. χαρ-)	χαρήσομαι	—	—	—	ἐχάρην
<p>⊗ Prezentul χαίρω se explică prin metateza sufixului yod (*χαρ-γ-ω). Viitorul și aoristul au forme pasive, dar înțelesul lor nu se schimbă.</p>					

χαρίζομαι <i>dăruiesc</i>	χαρίσομαι	ἐχαρισάμην	—	κεχάρισμαι	ἐχαρίσθην
χορτάζω <i>satur</i>	—	ἐχόρτασα	—	—	ἐχορτάσθην
χράομαι <i>folosesc</i>	χρήσομαι	ἐχρησάμην	—	κέχρημαι	—

Prezent	Vitor	Aorist activ / mediu	Perfect activ	Perfect medio-pasiv	Aorist pasiv
χωρέω <i>conțin, cuprind</i>	χωρήσω	ἐχώρησα	κεχώρηκα	—	—
χωρίζω <i>despart</i>	χωρίσω	ἐχώρισα	—	κεχώρισμαι	ἐχωρίσθην
ψεύδομαι <i>mint</i>	ψεύσομαι	ἐψευσάμην	—	ἔψευσμαι	ἐψεύσθην
ὠφελέω <i>sunt de folos</i>	ὠφελήσω	ὠφέλησα	—	—	ὠφελήθην

Catalog de Cuvinte Înrudite

Introducere. Pentru a facilita însușirea vocabularului de bază al limbii grecești – unul dintre scopurile principale ale acestei cărți – am considerat util să elaborăm și să prezentăm aici un catalog al celor mai frecvente cuvinte din NT (≥ 10 ocurențe). În plus, în locul unei simple liste alfabetice care poate ar fi părut oțioasă, am preferat să punem în evidență relațiile dintre cuvinte, familiile lexicale instituite pe baza derivării sau a participării la un radical comun – după modelul lucrării lui R.E. Van Voorst, *Building Your New Testament Greek Vocabulary*, Society of Biblical Literature, Atlanta, ³2001. Această listă nu este și nu își propune să înlocuiască dicționarul tău de limbă greacă.

Ἀβραάμ, ὁ	Avraam	73	ἀδελφός, -οῦ, ὁ	frate	343
ἀγαθός, -ή, -όν	bun	125	ἀδελφή, -ῆς, ἡ	soră	26
ἀγαπάω	iubesc	143	ἄδης, -ου, ὁ	iad	10
ἀγάπη, -ης, ἡ	iubire	116	Αἴγυπτος, -ου, ἡ	Egipt	25
ἀγαπητός, -ή, -όν	iubit, drag	61	αἷμα, -τος, τό	sânge	97
ἀγαλλιάω	mă bucur, sunt vesel	11	αἶρω	ridic, iau	101
ἄγγελος, -ου, ὁ	înger	175	ἐπαίρω	ridic, țin înălțat	19
ἀναγγέλλω	anunț, vestesc	14	αἰτέω	cer	70
ἀπαγγέλλω	dau de veste	45	αἰτία, -ας, ἡ	cauză, pricină	20
ἐπαγγελία, -ας, ἡ	făgăduință	52	παραιτέομαι	cer iertare, mă lepăd de	12
ἐπαγγέλλομαι	făgăduiesc	15	αἰών, -ῶνος, ὁ	veac	122
εὐαγγελίζομαι	binevestesc	54	αἰώνιος, -ον	veșnic	71
εὐαγγέλιον, -ου, τό	Vestea cea Bună,	76	ἀκάθαρτος, -ον	necurat	32
καταγγέλλω	Evangelhia		ἀκαθαρσία, -ας, ἡ	necurăție	10
παραγγέλλω	trimit ordin, poruncesc	32	καθαρίζω	curățesc	31
ἅγιος, -α, -ον	sfânt	233	καθαρός, -ά, -όν	curat	27
ἀγιάζω	sfîntesc	28	ἄκανθα, -ης, ἡ	spin	14
ἁγιασμός, -οῦ, ὁ	sfînjire	10	ἀκολουθέω	urmez	90
ἀγοράζω	cumpăr	30	ἀκούω	aud, ascult	428
ἀγορά, -ᾶς, ἡ	piață publică	11	ἀκοή, -ῆς, ἡ	auz, ureche, veste	24
Ἀγρίππας, -α, ὁ	Agrippa	11	ὑπακούω	dau ascultare	21
ἄγρος, -οῦ, ὁ	ogor	36	ὑπακοή, -ῆς, ἡ	ascultare	15
ἄγω	duc	69	ἄκροβυστία, -ας, ἡ	prepuț, netâiere	20
ἀνάγω	duc în sus, înalț	23	ἱμπρεjur		
ἀπάγω	duc (de aici)	15	ἀλέκτωρ, -ορος, ὁ	cocoș	12
εἰσάγω	duc în, introduc	11	ἀλήθεια, -ας, ἡ	adevăr	109
ἐξάγω	duc afară, scot	12	ἀληθινός, -ή, -όν	adevărat	28
παράγω	conduc, trec pe lângă	10	ἀληθής, -ές	adevărat	26
προάγω	aduc/merg înainte	20	ἀληθῶς	cu adevărat,	18
συνάγω	aduc laolaltă, adun	59	ἰνtr-adevăr		
συναγωγή, -ῆς, ἡ	adunare, sinagogă	56	ἀλλά	dar, altminteri	638
ὑπάγω	mă duc, plec	79	ἄλλος, -η, -ο	altul	155
			ἀλλήλων	unul pe altul	100

	ἀλλότριος, -ία, -ον	al altuia, străin	14		διακρίνω	discern; (med.) mă îndoiesc	19
ἄλυσις, -εως, ἡ	lanț		11		κατακρίνω	condamn	18
ἄμα	în același timp;		10		κρίμα, -ατος, τό	judecată, condamna	27
	împreună cu (+D)				κρίσις, -εως, ἡ	judecare, judecată	47
ἁμαρτία, -ας, ἡ	păcat		173		κριτής, -οῦ, ὁ	judecător	19
	ἁμαρτάνω	păcătuiesc	43		ὑποκριτής, -οῦ, ὁ	actor; fățarnic	17
	ἁμαρτωλός, -όν	păcătos	47	ἀποκτείνω	ucid, omor	74	
ἁμὴν	amin, adevărat este		129	ἀπόλλυμι	distrug; (med.) pier	90	
ἁμπελών, -ώνος, ὁ	(viță-de-) vie		23		ἀπώλεια, -ας, ἡ	pierdere, pieire	18
ἁμφοτέροι, -αι, -α	ambii		14	Ἀπολλῶς	Apollo	10	
ἄν	(particulă inductibilă		166	ἀπολύω	eliberez, dezleg	66	
	- aduce un sens				λύω	dezleg; distrug	42
	ipotetic, condițional				ἀπολύτρωσις, -εως, ἡ	eliberare, izbăvire	10
	sau general)				καταλύω	nimicesc; desham,	17
	ὄταν	oricând, când	123		παραλυτικός, -ῆ, -όν	slăbănog; (subst.) paralytic	10
ἀνά	în sus, pe (+Ac); câte		13				
	(+ num.)			ἀποστέλλω	trimit	132	
	ἄνωθεν	de sus, din nou	13		ἀπόστολος, -ου, ὁ	trimis, apostol	80
	ἐπάνω	deasupra, peste	19		ἐξαποστέλλω	trimit	13
ἀναβαίνω	merg sus, urc		82		ἐπιστολή, -ῆς, ἡ	scrisoare, epistolă	24
	ἐμβαίνω	merg în, urc (pe o corabie)	16	ἄπτω	prind; (med.) ating (+G)	39	
	καταβαίνω	merg jos, cobor	81	ἄρα	decî, prin urmare	49	
	μεταβαίνω	plec, schimb locul	12	ἄργυριον, -ου, τό	argint	20	
	βῆμα, -ατος	pas; tribunal, tribună	12	ἄρεσκω	plac	17	
ἀνάγκη, -ης, ἡ	nevoie		17	ἀριθμός, -οῦ, ὁ	număr	18	
ἀναιρέω	iau (viața), ucid		24	ἀρνέομαι	tăgăduiesc, refuz	33	
	ἀφαιρέω	iau, îndeprtez	10		ἀπαρνέομαι	mă lepăd	11
Ἀνανίας, -ου, ὁ	Anania		11	ἀρνίον, -ου, τό	miel	30	
ἀναχωρέω	plec, mă retrag		14	ἀρπάζω	înșfac, răpesc	14	
Ἀνδρέας, -ου, ὁ	Andrei		13	ἄρτι	acum, de curând	36	
ἄνεμος, -ου, ὁ	vânt		31	ἄρτος, -ου, ὁ	pâine	97	
ἀνὴρ, ἀνδρός, ὁ	bărbat, om		216	ἀρχιερέυς, -έως, ὁ	mare preot, arhieru	122	
ἄνθρωπος, -ου, ὁ	om		550		ἱερέυς, -έως, ὁ	preot	31
ἀνοίγω	deschid		77		ἱερόν, -οῦ, τό	sanctuar, templu	72
ἀντί	în loc de, pentru (+G)		22	ἄρχω	sunt primul, conduc; (med.) încep	86	
Ἀντιόχεια, -ας, ἡ	Antiohia		18		ἀρχή, -ῆς, ἡ	început; întâietate, autoritate	55
ἄξιος, -α, -ον	vrednic		41		ἀρχων, -οντος, ὁ	conducător, stăpân	37
ἄπαξ	o (singură) dată		14		ἀρχαῖος, -α, -ον	vechi, de la început	11
ἀπό	de la (+G)		646		χιλίαρχος, -ου, ὁ	conducător peste o mie de oameni, tribun militar	21
ἀποκαλύπτω	dezvălui		26				
	ἀποκάλυψις, -εως, ἡ	dezvăluire	18				
ἀποκρίνομαι	răspund		231				
	κρίνω	judec	114				
	ἀνακρίνω	întreb, cercetez	16				

έκατοντάρχης, - ου, ό ύπαρχω	conducător peste o sută de oameni, centurion mă aflu, exist	20 60	βασιλεία, -ας, ή	domnie, regat, împărăție	162
άσέλγεια, -ας, ή	dezmăț, desfrâu	10	βασιλεϋς, -έως, ό βασιλεϋώ	rege; împărat domnesc, împărățesc	115 21
άσθενέω	sunt neputincios, sunt bolnav	33	βαστάζω	port (o greutate), îndur	27
άσθένεια, -ας, ή άσθενής, -ές	neputință, slăbiciune bolnav, neputincios	24 26	Βηθανία, -ας, ή	Bethania	12
Ασία, -ας, ή	Asia	18	βιβλίον, -ου, τό	carte, act	34
άσκόζ, -ου, ό	burduf	12	βίβλος, -ου, ή	carte	10
άσπάζομαι	îmbrățișez, salut	59	βίος, -ου, ό	viață	10
άσπασμός, -ου, ό	salutare	10	βλέπω	văd	132
άστήρ, -έρος, ό	stea	24	άναβλέπω	privesc (spre cer); văd	25
άτενίζω	privesc cu atenție, fixez cu privirea	14	έμβλέπω	din nou mă uit la	12 12
αύλή, -ής, ή	curte	12	βοάω	strig	12
αύζάνω	măresc, fac să crească, sporesc	23	βούλομαι	vreau	37
αυτός, -ή, -ό	el; însuși; același	5597	βουλή, -ής, ή	hotărâre, voință, plan	12
έαυτου, -ής, -ου	el însuși	319	βροντή, -ους, ή	tunet	12
άφίημι	dau drumul, las (să plece); iert	143	βρώμα, -τος, τό	hrană	17
άφεις, -έσεως, ή συνίημι	eliberare; iertare înțeleg, pricep	17 26	βρώσις, -εως, ή	mâncare	11
άφορίζω	despart	10	Γαλιλαία, -ας, ή	Galileea	61
Αχαΐα, -ας, ή	Ahaia	10	Γαλιλαϊος, -α, -ον	galileean	11
άχρι	până la (+G); (conjct.) până ce	49	γαμέω	iau în căsătorie	28
Βαβυλών, -ωνος, ή	Babilon	12	γάμος, -ου, ό	căsătorie, nuntă	16
βάλλω	arunc, pun	122	γάρ	căci	1041
διάβολος, -ου, ό εκβάλλω	diavol dau afară, alung	37 81	γέ	desigur, cel puțin, totuși	26
επιβάλλω	pun pe	18	γέεννα, -ης, ή	gheena	12
καταβολή, -ής, ή παραβολή, -ής, ή	întemeiere parabolă, pildă, comparație	11 50	γέμο	umplu	11
παρεμβολή, -ής, ή περιβάλλω	tabără militară, armată arunc în jur; (mă) îmbrac	10 23	γεύομαι	gust	15
βαπτίζω	mă spāl; botez	77	γή, γής, ή	pământ	250
βάπτισμα, -ατος, τό	botez	19	γεωργός, -ου, ό	țăran	19
βαπτιστής, -ου, ό	botezător	12	γίνομαι	devin, sunt	669
Βαραββάς, -ά, ό	Barabba	11	παραγίνομαι	mă înfățișez, vin	37
Βαρναβάς, -ά, ό	Barnaba	28	γεννάω	nasc	97
βασανίζω	chinui, torturez	12	γενεά, -άς, ή	generație	43
			γένος, -ους, τό	neam	20
			γονεΐς, -έων, οί	părinți	20
			γινώσκω	cunosc	222
			γνωρίζω	fac cunoscut, descopăr	25
			γνώσις, -εως, ή	cunoaștere	29
			γνωστός, -ή, -όν	cunoscut	15
			άναγινώσκω	citesc	32
			άγνοέω	nu cunosc, nu știu	22
			έπιγινώσκω	știu, înțeleg	44
			έπίγνωσις, -εως, ή	cunoaștere, înțelegere	20
			γλώσσα, -ης, ή	limbă	50
			γόνυ, γόνατος, τό	genunchi	12

γράφω	scriu	191	διδαχή, -ῆς, ἡ	învățătură, doctrină	30
γραφή, -ῆς, ἡ	scriere, scriptură	50	δίδωμι	dau	415
γράμμα, -ατος, τό	literă, înscris	14	δῶρον, -ου, τό	dar	19
γραμματεὺς, -έως, ὁ	secretar, scrib, cărturar	63	δωρεά, -ᾶς, ἡ	dar, cadou	11
γυμνός, -ή, -όν	gol, dezbrăcat	15	ἀποδίδωμι	dau înapoi, plătesc, răsplătesc	48
γυνή, -αϊκός, ἡ	femeie	215	παραδίδωμι	predau	119
δαιμόνιον, -ου, τό	demon	63	παράδοσις, -εως, ἡ	tradiție, predanie	13
δαιμονίζομαι	sunt posedat de demon	13	ἡ		
δάκρυον, -ου, τό	lacrimă	10	δικαιοσύνη, -ης, ἡ	dreptate	92
Δαμασκός, -οῦ, ἡ	Damasc	15	δίκαιος, -α, -ον	drept (≠ nedrept)	79
Δαυίδ, ὁ	David	59	δικαίω	îndreptățesc, declar drept	39
δέ	dar, iar, deci	2792	δικαίωμα, -ατος, τό	poruncă; act de dreptate	10
δεῖ	este necesar, trebuie	101	τὸ	dreptate	
δέομαι	am nevoie, cer, (mă)	22	ἀδικέω	nedreptățesc, greșesc	28
δέησις, -εως, ἡ	cerere, rugăciune	18	ἀδικία, -ας, ἡ	nedreptate, greșeală	25
δείκνυμι	arăt	33	ἀδικος, -ον	nedrept	12
ἐνδείκνυμι	arăt, dovedesc	11	δίκτυον, -ου, τό	plasă, năvod	12
δείπνον, -ου, τό	cină	16	διό	de aceea	53
δένδρον, -ου, τό	copac, pom	25	διότι	pentru că	23
δέρω	lovesc, bat	15	διψάω	mi-e sete	16
δεσπότης, -ου, ὁ	stăpân	10	διώκω	urmăresc, prigonesc	45
δεῦτε	aici! veniți!	12	διωγμός, -οῦ, ὁ	prigoană, persecuție	
δέχομαι	primesc	56	δόλος, -ου, ὁ	vicleșug, înșelăciune	11
προσδοκάω	aștept	16	δόξα, -ης, ἡ	slavă	166
προσδέχομαι	primesc pe cineva, întâmpin; aștept	14	δοξάζω	slăvesc	61
δεξιός, -ά, -όν	drept (≠ stâng)	54	δοκέω	mi se pare, cred; par	62
δέω	leg	43	δοκιμάζω	pun la încercare	22
δεσμός, -οῦ, ὁ	legătură	18	εὐδοκέω	găsesc de cuviință; îmi face plăcere, binevoiesc	21
δέσμιος, -ου, ὁ	deținut, prizonier	16	δοῦλος, -ου, ὁ	rob	126
ὑπόδημα, -ατος, τό	sandală	10	δουλεύω	sunt rob, slujesc	25
δηνάριον, -ου, ὁ	dinar	16	σύνδουλος, -ου, ὁ	tovarăș de robie; împreună-slujitor	10
διά	prin (+G); pentru, datorită (+Ac)	667	δράκων, -οντος, ὁ	balaur	13
διακονέω	slujesc	37	δύναμις, -εως, ἡ	am putere, pot	210
διακονία, -ας, ἡ	slujire	34	δυνατός, -ή, -όν	putere	119
διάκονος, -ου, ὁ ἢ	slujitor, diacon	29	ἀδύνατος, -ον	puternic	32
διαμαρτύρομαι	mărturisesc (solemn)	15	δύο	neputincios	10
διάσσω	învăț (pe cineva), predau	97	δεῦτερος, -α, -ον	doi	135
διδάσκαλος, -ου, ὁ	învățător	59	δώδεκα	al doilea	43
διδασκαλία, -ας, ἡ	învățătură	21	δέκα	doisprezece	75
			ἐάω	zece	25
			ἐγγίζω	las, îngădui	11
				mă apropii	42

ἐγγύς	aproape	31	ἐλεύθερος, -α, -ον	liber	23
ἐγείρω	scol, trezesc, înviez	144	ἐλευθερία, -ας, ἡ	libertate	11
γρηγορέω	veghez	22	Ἕλληνα, -ηνος, ὁ	grec	25
ἐγώ	eu	2584	ἐλπίζω, -ίδος, ἡ	nădejde, speranță	53
ἐμός, -ή, -όν	al meu	74	ἐλπίζω	nădăjduiesc, sper	31
ἐμαυτοῦ, -ῆς	eu însumi	37	ἐν	în (+D)	2752
ἔθνος, -ους, τό	nație; (pl.) păgâni	162	ἐνατος, -η, -ον	al nouălea	10
ἔθος, -ους, τό	obicei	12	ἐνδύω	(mă) îmbrac	27
εἰ	dacă	502	ἐνεκα	din cauza (+G)	26
εἴτε	dacă; fie (că)... fie	65	ἐνιαυτός, -οῦ, ὁ	an	14
εἰάν	dacă	333	ἐνοχος, -ον	vrednic de, vinovat de	10
εἴκοσι	douăzeci	11		(+G)	
εἰκών, -όνος, ἡ	chip, asemănare,	23	ἐντεῦθεν	de aici	10
	imagine		ἐντολή, -ῆς, ἡ	poruncă	67
εἰμί	sunt	2462	ἐντέλλομαι	poruncesc	15
πάρεμι	sunt prezent	24	ἀνατολή, -ῆς, ἡ	răsărit, est	11
παρουσία, -ας, ἡ	prezență	24	ἔξιμι	ies	34
ἐξουσία, -ας, ἡ	putere, autoritate	102	ἐορτή, -ῆς, ἡ	sărbătoare	25
ἔξεστι	este permis, posibil	32	ἐπαινος, -ου, ὁ	laudă, proslăvire	11
ὄντως	în realitate, cu adevărat	10	ἐπαύριον	în ziua următoare,	17
εἰρήνη, -ης, ἡ	pace	92	αὔριον	mâine	14
εἰς	spre, înspre (+Ac)	1767	ἐπεὶ	după ce, fiindcă	26
ἔσωθεν	pe dinăuntru; dinăuntru	12	ἐπειδὴ	de vreme ce	10
εἷς, μία, ἓν	unu	345	ἔπειτα	apoi	16
ἐκ, ἐξ	din, de la (+G)	914	εἶτα	atunci, apoi	15
ἔξω	afară, (prep. +G) în	63	ἐπί	pe, în timpul (+G); pe,	890
ἔξωθεν	afara			la (+D); spre, pentru	
ἐκαστος, -η, -ον	de afară, din afară	13	ἐπιθυμία, -ας, ἡ	(+Ac)	
ἐκατόν	fiecare	82	ἐπιθυμέω	dorință arzătoare, poftă	38
ἐκεῖνος, -η, -ο	o sută	17	ἐπισκέπτομαι	doresc, poftesc	16
ἐκεῖ	acela	243		vizitez, cercetez cu	11
ἐκεῖθεν	acolo	95		atenție	
ἐκκόπτω	de acolo	27	ἐπίσταμαι	înțeleg, știu	14
ἐκτείνω	tai	10	ἐπιστρέφω	(mă) întorc	36
ἐκτος, -η, -ον	întind	16	ἀναστροφή, -ῆς, ἡ	fel de viață, purtare	13
ἔξ	al șaselea	14	στρέφω	răsucesc, întorc,	21
ἐκχέω	șase	13	ὑποστρέφω	schimb	
ἐκχέω	vărs, torn	27		mă întorc, revin	35
ἐλαία, -ας, ἡ	măslin	15	ἐπιτρέπω	permit, îngădui	18
ἔλαιον, -ου, τό	ulei (de măslină)	11	τρόπος, -ου, ὁ		13
ἐλάσσω, -ον	mai mic, mai puțin	18	ἐπτά	șapte	88
ἐλέγχω	resping, muștru	17	ἔργον, -ου, τό	lucrare, faptă	169
ἐλεέω	mi-e milă de	29	ἐργάζομαι	lucrez, fac, înfăptuiesc	41
ἔλεος, -ους, τό	milă	27	ἐργάτης, -ου, ὁ	lucrător	16
ἐλεημοσύνη, -ης,	milostenie	13	ἐνεργέω	lucrez, acționez,	21
ἡ				produc	

καταργέω	stric, fac să dispară	27	συνέχω	țin laolaltă, țin sub	12
κατεργάζομαι	duc la îndeplinire,	22		stăpânire, îmbulzesc,	
	săvârșesc			atac	
συνεργός, -οῦ, ὁ	tovarăș de muncă,	13	ἔως	până ce; până la (+G)	146
	ajutor		Ζαχαρίας, -ου, ὁ	Zaharia	11
ἔρημος, -ου, ἡ	deșert; (subst.) pustie	48	ζάω	trăiesc	140
ἔρχομαι	vin, merg	632	ζωή, -ῆς, ἡ	viață	135
ἀπέρχομαι	plec	117	ζῶον, -ου, τό	viețuitoare, animal	23
διέρχομαι	vin/merg prin, străbat	43	Ζεβεδαῖος, -ου, ὁ	Zevedeu	12
εἰσέρχομαι	vin/merg înăuntru,	194	ζῆλος, -ου, ὁ	râvnă, invidie	16
	întru		ζηλόω	râvnesc, pizmuiesc	11
ἐξέρχομαι	vin/merg afară, ies	218	ζητέω	caut, cer	117
κατέρχομαι	vin/merg în jos, cobor	16	ἐπιζητέω	urmăresc, mă	13
παρέρχομαι	vin/merg pe lângă,	29		străduiesc să	
	trec, petrec; (pas.) trec		συζητέω	discut	10
	dincolo, mor		ζύμη, -ης, ἡ	aluat dospit,	13
προσέρχομαι	vin/merg spre, mă	86		plămădeală	
	apropii		ἦ	sau	343
συνέρχομαι	vin/merg cu, mă adun	30	ἠγέομαι	conduc, călăuzesc;	28
	întreb, rog	63	ἠγεμών, -όνος, ὁ	cred, socotesc	
ἔρωτάω	întreb	56	ἦδη	conducător, guvernator	20
ἐπερωτάω	mănânc	157	ἦκω	acum, deja	61
ἔσθίω	mănânc cu totul,	14	ἦλιος, -ου, ὁ	am venit, sunt aici	26
κατεσθίω	consum		ἦλιος, -ου, ὁ	soare	32
ἔσχατος, -η, -ον	ultimul	52	ἡμέρα, -ας, ἡ	zi	389
ἔτερος, -α, -ον	cineva, altcineva	98	σήμερον	azi	41
ἔτι	încă, mai	93	Ἡρώδης, -ου, ὁ	Irod	43
ἔτοιμάζω	pregăti	40	Ἡσαίας, -ου, ὁ	Isaia	22
ἔτοιμος, -η, -ον	pregătit, gata de	17	θάλασσα, -ης, ἡ	mare	91
ἔτος, -ους, τό	an	49	θάνατος, -ου, ὁ	moarte	120
εὐθύς, -εῖα, -ύ	direct, imediat	59	θανατόω	omor	11
εὐθέως	imediat	36	ἀποθνήσκω	mor	111
εὐρίσκω	găsesc	176	θάπτω	îngrop	11
εὐσέβεια, -ας, ἡ	cucernicie, cuviosie	15	θαυμάζω	admir, mă minunez	43
σέβω	cinstesc, venerez	10	θέλω	vreau, doresc	208
Ἔφεσος, -ου, ἡ	Efes	16	θέλημα, -ατος, τό	vrere, dorință	62
ἐχθρός, -ῆ, -όν	dușmănos; (subst.)	32	θεμέλιος, -ου, ὁ	temelie	15
	dușman		θεός, -οῦ, ὁ	zeu, Dumnezeu	1317
ἔχω	am, țin	708	θεραπεύω	îngrijesc, vindec	43
ἀνέχομαι	rabd	15	θερίζω	secer	21
ἀπέχω	am, primesc; (med.)	19	θερισμός, -οῦ, ὁ	seceriș	13
	mă țin departe de		θεωρέω	privesc, sunt spectator	58
κατέχω	țin în stăpânire, păstrez	17	θεάομαι	mă uit	22
παρέχω	țin înainte, ofer	16	θηρίον, -ου, τό	fiară	46
προσέχω	iau aminte, sunt atent	24	θησαυρός, -οῦ, ὁ	vistierie, comoară	17
			θλίψις, -εως, ἡ	strămtorare, necaz	45

θλίβω	strâng, necăjesc	10	ισχυρός, -ά, -όν	puternic	29
θρίξ, τριχός, ή	(fir de) păr	15	ισχύς, -ύος, ή	putere, forță	10
θρόνος, -ου, ό	tron	62	ισχύω	sunt puternic, pot	28
θυγάτηρ, -τρός, ή	fiică	28	ιχθύς, -ύος, ό	pește	20
θυμός, -ου, ό	mânie	18	Ιωάννης, -ου, ό	Ioan	135
θύρα, -ας, ή	ușă, poartă	39	Ιωσήφ, ό	Iosif	35
θυσία, -ας, ή	jertfă	28	καθάπερ	precum, cum	13
θυσιαστήριον, -	jertfelnic, altar	23	καθεύδω	adorm, dorm	22
ου, τό			κάθημαι	mă așez, șed	91
θύω	jertfesc	14	καθίζω	așed; șed	46
Θωμάς, -ᾶ, ό	Toma	11	καί	și, chiar și	9018
Ἰακώβ, ό	Iacob	27	καινός, -ή, -όν	nou	42
Ἰάκωβος, -ου, ό	Iacov	42	καιρός, -οῦ, ό	vreme, ocazie	85
ιάομαι	vindec	26	Καῖσαρ, -ος, ό	Caesar (Cezar)	29
ἴδιος, -α, -ον	propriu, personal	114	Καيسάρεια, -ας, ή	Cezareea	17
Ἱερουσαλήμ, ή	Ierusalim	77	καίω	ard	11
Ἱεροσόλυμα, τό	Ierusalim	62	κατακαίω	ard complet	
Ἰησοῦς	Iisus, Iosua	917	κακός, -ή, -όν	rău	61
ικανός, -ή, -όν	îndestulător, destul;	39	κακία, -ας, ή	răutate	11
	capabil să		κακῶς	(adv.) rău, cu răutate	16
ιμάτιον, -ου, τό	veșmânt, tunică	60	κάλαμος, -ου, ό	trestie	12
ἶνα	ca să, încât să; că	663	καλέω	chem	148
Ἰόπη, -ης, ή	Iope	10	κλησῖς, -εως, ή	chemare	11
Ἰορδάνης, -ου, ό	Iordan	15	κλητός, -ή, -όν	chemat	10
Ἰουδαία, -ας, ή	Iudeea	43	ἐκκλησία, -ας, ή	adunare, biserică	114
Ἰουδαῖος, -α, -ον	iudaic, iudeu	195	ἐπικαλέω	chem, numesc, invoc	30
Ἰούδας, -α, ό	Iuda	44	παρακαλέω	rog, invit, îndemn,	109
ἵππος, -ου, ό	cal	17	παράκλησις, -εως,	încurajez	
Ἰσαάκ, ό	Isaac	20	ή	îndemn, încurajare	29
Ἰσκαριώθ	Iscarioteanul	11	προσκαλέομαι	chem; chem la judecată	29
Ἰσραήλ, ό	Israel	68	καλός, -ή, -όν	frumos, bun	102
ἴστημι	fac să stea; stau în	155	καλῶς	bine, frumos	36
	picioare, stau pe loc		καπνός, -οῦ, ό	fum	13
ἀνίστημι	înalt	108	καρδία, -ας, ή	inimă	156
ἀνάστασις, -εως,	înălțare, înviere	42	καρπός, -οῦ, ό	fruct, rod	66
ή			κατά	împotriva (+G); de-a	473
ἀνθίστημι	stau împotriva, mă	14		lungul, pe timpul,	
	împotrivesc			conform cu, după	
ἀφίστημι	(mă) depărtez	14	καταισχύνω	rușinez, necinstesc	13
ἐξίστημι	îmi ies din fire, sunt	17	ἐπαισχύνομαι	mi-e rușine	11
	uluit		καταντάω	sosesc, ajung la	13
ἐφίστημι	stau lângă, vin peste,	21	ὑπαντάω	întâmpin, mă	10
	apar			împotrivesc	
καθίστημι	pun, institui	21	καταρτίζω	întocmesc	13
παρίστημι	(mă) înfățișez	41	κατηγορέω	acuz	23
συνίστημι (-άνω)	prezint, confirm	16			
συνιστάνω					

καυχάομαι	mă laud	37	κρυπτός, -ή, -όν	ascuns, tainic	17
καύχημα, -ατος,	mândrie, lăudăroșenie	11	κτίσις, -εως, ή	creație, creatură,	19
τό				orânduire	
καύχησις, -εως, ή	slavă deșartă, laudă	11	κτίζω	creez, întemeiez	15
Καφαρναούμ, ή	Capernaum	16	κύριος, -ου, ό	domn, stăpân; Domnul	717
κείμαι	șed culcat; mă aflu	24	κωλύω	împiedic, opresc	23
ανάκειμαι	șed culcat; șed la masă	14	κώμη, -ης, ή	sat	27
κατάκειμαι	șed la masă; zac	12	κωφός, -ή, -όν	surd, mut	14
	(bolnav)		Λάζαρος, -ου, ό	Lazăr	15
κοιμάομαι	dorm, adorm, mor	18	λαλέω	vorbesc	296
κελεύω	poruncesc	25	λαμβάνω	iau, primesc	258
κενός, -ή, -όν	gol, van, zadarnic	18	ἀναλαμβάνω	iau asupra-mi, preiau	13
κέρως, -ατος, τό	corn	11	ἀπολαμβάνω	primesc	10
κερδαίνω	câștig	17	ἐπιλαμβάνομαι	pun mână pe, apuc	19
κεφαλή, -ής, ή	cap	75	καταλαμβάνω	prind, surprind	15
κηρύσσω	vestesc, propovăduiesc	61	παραλαμβάνω	iau lângă mine,	49
κλαίω	plâng	40		primesc	
κλάω	rup, frâng	14	προσλαμβάνομαι	iau în plus, primesc	12
κλάδος, -ου, ό	ramură, creangă		συλλαμβάνω	prind, arestez; iau în	16
κλείω	închid	16	λαός, -οῦ, ό	popor	142
κλέπτω, -ου, ό	hoț	16	λατρεύω	slujesc	21
κλέπτω	fur	13	λέγω	spun, vorbesc	2353
κληρονομέω	moștenesc	18	ἀντιλέγω	vorbesc împotriva,	11
κληρονομία, -ας,	moștenire	14		întorc vorba	
ή			ἀπολογέομαι	mă apăr	10
κληρονόμος, -ου,	moștenitor	15	διαλέγομαι	discut	13
ό			διαλογίζομαι	cuget, gândesc	16
κληρός, -ου, ό	sort, soartă	11	διαλογισμός, -οῦ,	cugetare; tăgăduire	14
κοιλία, -ας, ή	pânțec	22	ό		
κοινωνία, -ας, ή	părtaşie, participare,	19	ἐκλέγομαι	aleg	22
	tovărășie		ἐκλεκτός, -ή, -όν	ales	22
κοινωνός, -οῦ, ό	părtaş, tovarăș	10	ἐξομολογέω	recunosc, mărturisesc;	10
și ή				laud	
κοινός, -ή, -όν	comun, obștesc,	14	εὐλογέω	binecuvântez	41
	obișnuit		εὐλογία, -ας, ή	laudă, binecuvântare	16
κοινόω	întinez, spurc		λογιζομαι	consider, gândesc	40
κολλάομαι	lipesc, alipesc	12	λόγος, -ου, ό	cuvânt, rațiune	330
κομίζω	dobândesc	10	όμολογέω	mărturisesc	26
κοπιάω	ostenesc, trudesc	23	προλέγω	spun dinainte	15
κόπος, -ου, ό	necaz, trudă		λευκός, -ή, -όν	alb	25
κόσμος, -ου, ό	lume	186	ληστής, -οῦ, ό	tâlhar	15
κοσμέω	împodobesc	10	λίαν	foarte, mult	12
κράβαττος, -ου, ό	pat, targă	11	λίθος, -ου, ό	piatră	59
κράζω	țip	55	λίμνη, -ης, ή	lac	11
κρατέω	apuc, stăpânesc	47	λιμός, -οῦ, ό	foame, foamete	12
κράτος, -ους, τό	putere, stăpânire	12			
κρύπτω	ascund	18			

λοιπός, -ή, -όν	rămas; (subst.) restul; (adv.) în rest	55	κατανοέω	iau aminte, bag de seamă	14
ἐγκαταλείπω	las în urmă, părăsesc	10	νοῦς, νοός, ὁ	gândire, minte	24
καταλείπω	las în urmă	24	διάνοια, -ας, ἡ	gând, minte	12
λυπέω	sunt trist, (mă) întristez	26	μέτρον, -ου, τό	măsură	14
λύπη, -ης, ἡ	tristețe, durere		μετρέω	măsor	11
λύχνος, -ου, ὁ	făclie	14	μέχρι	până când; până la (+G)	17
λυχνία, -ας, ἡ	sfeșnic	12	μή	nu, să nu	1042
μαθητής, -οῦ, ὁ	elev, ucenic	261	μηδέ	și nu, nici, nici chiar	56
μαθάνω	învăț (de la cineva)	25	μηδεῖς, -δεμία, -δέν	nimeni, nimic	89
μακάριος, -α, -ον	fericit	50	μηκέτι	nu mai	22
μακροθυμία, -ας, ἡ	îndelungă răbdare	14	μήποτε	nu cumva, niciodată	25
μακροθυμέω	rabd îndelung	10	μήτε	nici	34
μακράν	departe	10	μήτι	oare (+ răspund negativ)	18
μακρόθεν	de departe	14	μήν, μηνός, ὁ	lună	19
μᾶλλον	mai mult, mai degrabă	81	μήτηρ, -τρος, ἡ	mamă	83
μάλιστα	mai cu seamă, în special	12	μικρός, -ά, -όν	mic	46
μαρτυρέω	depun mărturie, mărturisesc	76	μισέω	urâsc	40
μαρτυρία, -ας, ἡ	mărturisire	37	μισθός, -οῦ, ὁ	plată, răsplată	29
μαρτύριον, -ου, τό	mărturie, dovadă	19	μνημεῖον, -ου, τό	mormânt, monument	40
μάρτυς, -μάρτυρος	martor	35	μνημονεύω	îmi aduc aminte	21
μάχαιρα, -ης, ἡ	sabie	29	μιμνήσκομαι	îmi amintesc	23
μέγας, μεγάλη, μέγα	mare, măreț	243	μοιχεύω	săvârșesc adulter	15
μέλει	îi pasă de ceva/cineva	10	μόνος, -η, -ον	singur, numai	114
μέλλω	sunt gata să; urmează să	109	μύρον, -ου, τό	mir, ulei parfumat	14
μέλος, -ους, τό	membru	34	μυστήριον, -ου, τό	taină	28
μέν	pe de o parte, într-adevăr (particulă adesea netradusă)	179	μωρός, -ά, -όν	nebun, neghiob	12
μένω	rămân, locuiesc	118	Μαγδαληνή, -ῆς, ἡ	femeie din Magdala; Magdalena	12
ἐπιμένω	rămân, stăru	16	Μακεδονία, -ας, ἡ	Macedonia	22
ὑπομένω	rămân locului, rabd	17	Μάρθα, -ας, ἡ	Marta	13
ὑπομονή, -ῆς, ἡ	răbdare	32	Μαρία, -ας	Maria	54
μεριμνάω	sunt îngrijorat pentru, mă îngrijesc de	19	Μωϋσῆς, -έως, ὁ	Moise	80
μέρος, -ους, τό	parte	42	Ναζαρά, Ναζαρέθ	Nazaret	12
μερίζω	împart		Ναζωραῖος, -ου, ὁ	nazarinean	13
διαμερίζω	distribui, împart		ναί	cu adevărat, da	33
μέσος, -η, -ον	așezat în mijloc, de mijloc	58	ναός, -οῦ, ὁ	templu	45
μετά	cu (+G); după (+Ac)	469	νεκρός, -ά, -όν	mort	128
μετανοέω	mă căiesc	34	νέος, -α, -ον	nou, tânăr	24
μετάνοια, -ας, ἡ	pocăință, convertire	22	νεανίσκος, -ου, ὁ	tânăr	11
νοέω	înțeleg	14	νεφέλη, -ης, ἡ	nor	25
			νήπιος, -α, -ον	prunc	15
			νηστεύω	postesc	20
			νικάω	biruiesc	28

νίπτω	spăl	17	ὀργή, -ῆς, ἡ	mânie	36
νόμος, -ου, ὁ	lege, Legea	194	ὄριον, -ου, τό	hotar	12
νομίζω	cred, mi se pare că	15	ὄρκος, -ου, ὁ	jurământ	10
ἀνομία, -ας, ἡ	fărădelege	15	ὄρος, -ους, τό	munte	63
νόσος, -ου, ἡ	boală	11	ὄς, ἤ, ὅ	care	1431
νομφίος, -ου, ὁ	mire	16	οἶος, -α, -ον	care, ca unul care	15
νῦν	acum	147	ὄσος, -η, -ον	cât de mare, cât de	110
νυνί	(chiar) acum	20	ὅστις, ἧτις, ὅ τι	care, oricare	144
νύξ, -νυκτός, ἡ	noapte	61	ὅτε	când	103
ξένος, -η, -ον	străin; străniu; gazdă	14	ὅτι	că, pentru că	1296
ξενίζω	găzduiesc	10	ὅθεν	de unde	15
ξηραίνω	usuc	15	οὐ, οὐκ, οὐχ	nu	1623
ξύλον, -ου, τό	lemn, pom	20	οὐδέ	și nu, nici	143
ὁ, ἡ, τό	(articolul definit)	19863	οὐδεῖς, -εμία, -έν	nimeni, nimic	234
ὅδε, ἧδε, τόδε	acesta	10	οὐδέποτε	niciodată	16
ὧδε	aici	61	οὐκέτι	nu mai	47
ὀδός, -οῦ, ἡ	cale	101	οὐπω	încă nu	26
ὀδούς, ὀδόντος, ὁ	dinte	12	οὐτε	nici	87
οἶδα	știu	318	οὐχί	nu, deloc	54
ἰδοῦ	iață! uite!	200	ἐξουθενέω	disprețuiesc	11
ἶδε	iață!	28	οὐαί	vai!	46
εἶδωλον, -ου, τό	imagine, idol	11	οὖν	deci	499
συνείδησις, -εως,	conștiință	30	οὐρανός, -οῦ, ὁ	cer	273
ἡ			ἐπουράνιος, -ον	ceresc	19
οἶκος, -ου, ὁ	gospodărie, casă	114	οὖς, ὠτός, τό	ureche	36
οἰκία, -ας, ἡ	casă	93	οὕτος, αὕτη, τοῦτο	acesta; el	1387
κατοικέω	locuiesc	44	οὕτως	astfel	208
οἰκοδεσπότης, -	stăpân al casei	12	ὀφείλω	sunt dator	35
ου, ὁ			ὀφθαλμός, -οῦ, ὁ	ochi	100
οἰκονόμος, -ου, ὁ	administrator	10	ἐνώπιον	în fața	94
οἰκουμένη, -ης, ἡ	lumea locuită	15	πρόσωπον, -ου, τό	față, chip	76
οἰκοδομέω	clădesc	40	ὄφιος, -εως, ὁ	șarpe	14
οἰκοδομή, -ῆς, ἡ	clădire, construi	18	ὄχλος, -ου, ὁ	mulțime	175
οἶνος, -ου, ὁ	vin	34	ὄψια, -ας, ἡ	seara	15
ὀλίγος, -η, -ον	puțin	40	παιδίον, -ου, τό	copilaș	52
ὄλος, -η, -ον	întreg, tot	109	παῖς, παιδός, ὁ	copil	24
ὀμνύω	jur	26	παιδίσκη, -ης, ἡ	slujnică, roabă	13
ὀμοθυμαδόν	într-un cuget	11	παιδεύω	cresc, educ; pedepsesc	13
ὀμοιος, -α, -ον	asemănător	45	ἐμπαίζω	îmi bat joc	13
ὁμοίως	la fel, aidoma	30	παλαιός, -ά, -όν	vechi	19
ὁμοίω	asemăn	15	πάλιν	iar, din nou	141
ὄνομα, -τος, τό	nume	230	παρά	de la (+G); lângă (+D);	194
ὀνομάζω	numesc	10		de-a lungul (+Ac)	
ὀπίσω	înapoi; înapoia, după	35	παρθένος, -ου, ἡ	fecioară	15
	(+G)		πᾶς, πᾶσα, πᾶν	tot, orice	1243
ὀράω	văd	455	ἅπας, -ασα, -αν	tot	34
ὄραμα, -ατος, τό	viziune	12			

παντοκράτωρ, - ου, ή	Atotputernicul	10
πάσχα, τό	Paștele	29
πάσχω	sufăr, pățimesc	42
πάθημα, -ατος, τό	suferință, patimă	16
πατάσσω	lovesc, bat	10
πατήρ, πατρός, ό	tată	413
Παῦλος, -ου, ό	Pavel	158
παύω	fac să se oprească, încetez	15
ἀναπαύω	(mă) odihnesc	12
πεινάω	mi-e foame	23
πειράζω	încerc, ispitesc	38
πειρασμός, -οῦ, ό	încercare, ispită	21
πέμπω	trimit	79
πενθέω	țin doliu, jelesc	10
πέντε	cinci	38
πέραν	dincolo de (+G)	23
περί	despre (+G); în jurul (+Ac)	333
περιπατέω	umblu	95
περισσεύω	prisosesc, fac să prisoesească	39
περισσοτέρως	mai mult, mai ales	12
περισσός, -ή, -όν	de prisos, din belșug	22
περιστερά, -ᾶς, ή	porumbel	10
περιτομή, -ῆς, ή	tăiere împrejur, circumcizie	36
περιτέμνω	tai împrejur	17
πετεινόν, -ου, τό	pasăre	14
πέτρα, -ας, ή	piatră	15
Πέτρος, -ου, ό	Petru	156
πηγή, -ῆς, ή	izvor	11
πιάζω	pun mâna pe, prind, apuc	12
Πιλάτος, -ου, ό	Pilat	55
πίνω	beau	73
ποτήριον, -ου, τό	cupă, pahar	31
ποτίζω	dau de băut	15
πίπτω	cad	90
ἀναπίπτω	mă așez, mă sprijin	12
ἐκπίπτω	cad, decad	10
ἐπιπίπτω	mă năpustesc, dau năvală	11
παράπτωμα, - ατος, τό	greșeală, păcat	19
πιστεύω	cred	241

πίστις, -εως, ή	credință, încredere	243
πιστός, -ή, -όν	credincios	67
ἀπιστία, -ας, ή	necredință	11
ἄπιστος, -ον	necredincios	23
πείθω	conving, înduplec	52
ἀπειθέω	nu cred; nu mă spun	14
πλανάω	rătăcesc, amăgesc	39
πλάνη, -ης, ή	rătăcire, amăgire	10
πλατύς, -εῖα, -ύ	larg; (subst.) stradă	10
πλεονεξία, -ας, ή	lăcomie	10
πληγή, -ῆς, ή	lovitură, rană	22
ἐκπλήσσομαι	sunt uimit	13
πλήν	dar, cu toate acestea; cu excepția (+G)	31
πληρώω	umplu, împlinesc	86
πλήρωμα, -ατος, τό	plinătate, plinire	17
πλήρης, -ες	plin	16
πληθύνω	înmulțesc	12
πληθός, -ους, τό	mulțime	31
πίμπλημι	umplu, împlinesc	24
πλησίον	aproape; (subst.) vecin	17
πλοῖον, -ου, τό	corabie	67
πλούσιος, -α, -ον	bogat	28
πλούτος, -ου, ό	bogație	22
πλουτέω	sunt bogat, mă îmbogățesc	12
πνεῦμα, -τος, τό	duh, spirit; Duhul	379
πνευματικός, -ή, - όν	duhovnicesc, spiritual	26
ποιέω	fac	568
ζωοποιέω	fac viu, înviez	11
ποικίλος, -η, -ον	felurit, divers	10
ποιμήν, -ένος, ό	păstor	18
ποιμαίνω	duc la păscut, păstoresc	11
πόλεμος, -ου, ό	război	18
πόλις, -εως, ή	oraș	163
πολύς, πολλή, πολύ	mult	416
πολλάκις	de multe ori, adesea	18
πονηρός, -ά, -όν	viclean, rău	78
πορεύομαι	mă duc	153
εισπορεύομαι	intru	18
εκπορεύομαι	ies	33
πορνεία, -ας, ή	desfrânare	25
πόρνη, -ης, ή	desfrânată	12
πόρνος, -ου, ό	desfrânat	10
ποταμός, -οῦ, ό	râu	17

πούς, ποδός, ό	picior	93	παρρησία, -ας, ή	libertatea de a vorbi,	31
πράσσω	fac	39		sinceritate; încredere	
πράγμα, -ατος, τό	lucru făcut, faptă	11	ρίζα, -ης, ή	rădăcină	17
πραύτης, -ητος, ή	blândețe	11	ρύομαι	smulg; scap, izbăvesc	17
πρεσβύτερος, -α, -ον	(mai) bătrân	66	Ῥωμαῖος, -ου, ό	roman	12
πρίν	înainte	13	σάββατον, -ου, τό	sabat	68
πρό	în fața, înaintea (+G)	47	Σαδδουκαῖος, -ου, ό	saducheu	14
πρότερος, -α, -ον	mai înainte, anterior	11	σαλεύω	zgudui	15
πρόβατον, -ου, τό	oaie	39	σαλπίζω	sun din trâmbiță	12
πρός	spre, despre (+Ac)	700	σάλπιγξ, -ιγγος, ή	trâmbiță	11
εμπροσθεν	înainte; înainte de,	48	Σαμάρεια, -ας, ή	Samaria	11
	înaintea (+G)		σάρξ, σαρκός, ή	carne, trup	147
προσεύχομαι	mă rog	85	Σατανᾶς, -ᾶ, ό	Satan	36
προσευχή, -ῆς, ή	rugăciune	36	Σαῦλος, -ου, ό	Saul	15
προσκαρτερέω	stăruī	10	σεισμός, -οῦ, ό	cutremur	14
προσκυνέω	mă prosternez, mă	60	σημεῖον, -ου, τό	semn	77
	închin		σιγάω	tac	10
προφήτης, -ου, ό	profet	144	Σιλᾶς, -α, ό	Silas	12
προφητεύω	profetesc	28	Σίμων, -ωνος, ό	Simon	75
προφητεία -ας, ή	profetie	19	σίτος, -ου, ό	grâu	14
φημί	spun	66	σιωπάω	tac, fac liniște	10
βλασφημέω	hulesc	34	σκανδαλίζω	smintesc, fac pe cineva	29
βλασφημία, -ας, ή	hulă, blasfemie	18		să păcătuiescă	
πρωί	dimineața, devreme	12	σκάνδαλον, -ου,	piatră de poticnire,	15
πρώτος, -η, -ον	primul	155	τό	obstacol, sminteală	
πτωχός, -ή, -όν	sărac	34	σκεῦος, -ους, τό	vas, unealtă	23
πυλόν, -ώνος, ό	ușă mare, portal	18	κατασκευάζω	pregătesc	11
πύλη, -ης, ή	poartă	10	σκηνή, -ῆς, ή	cort	20
πυνθάνομαι	mă informez, mă	12	σκότος, -ους, τό	întuneric	31
	lămuresc		σκοτία, -ας, ή	beznă	16
πῦρ, -ός, τό	foc	71	Σολομών, -ώνος, ό	Solomon	12
πωλέω	vând	22	σοφία, -ας, ή	înțelepciune	51
πῶλος, -ου, ό	mânz	12	σοφός, -ή, -όν	înțelept	20
πῶς	cum?	103	σπείρω	semăn	52
πώς	cumva	15	σπέρμα, -ατος, τό	sămânță	43
ὅπως	cum, după cum; că	53	σπλαγχνίζομαι	mi-e milă, mă	12
πόθεν	de unde?	29		milostivesc	
ποῖος, -α, -ον	ce fel de? care?	33	σπλάγχνον, -ου,	măruntaie; milostivire	11
πόσος, -η, -ον	cât de mare? cât de	27	τό		
	mult?		σπουδή, -ῆς, ή	grabă, zor, zel	12
πότε	când?	19	σπουδάζω	mă grăbesc, mă	11
ποτέ	cândva	29		străduiesc	
ὅπου	unde	82	σταυρόω	răstignesc	46
ποῦ	unde?	48	σταυρός, -οῦ, ό	cruce	27
ράββι, ό	Rabbi, învățător	15	στέφανος, -ου, ό	coroană, cunună	25
ράβδος, -ου, ή	toiag, nuia	12	στηρίζω	fixez, consolidez	13
ρήμα, -τος, τό	cuvânt	68	στόμα, -τος, τό	gură	78

στρατιώτης, -ου, ό	soldat	26	διαθήκη, -ης, ή	testament	33
στρατηγός, -ού, ό	comandant militar,	10	έπιτίθημι	pun pe	39
	pretor		παρατίθημι	pun alături	19
στρέφω	întorc	21	πρόθεσις, -εως, ή	punere înainte, oferi;	12
σύ	tu	2908		plan	
σεαυτοῦ	tu însuți	43	προστίθημι	adaug	18
σός, σή, σόν	al tău	24	τιμή, -ής, ή	preț, valoare	41
ὑμέτερος, -α, -ον	al vostru	11	τίμιος, -α, -ον	prețios	13
συγγενής, -οῦς	rudă	11	τιμάω	prețuiesc	21
συκῆ, -ής, ή	smochin	16	έπιτιμάω	dojenesc	29
σύν	cu (+D)	128	Τιμόθεος, -ου, ό	Timotei	24
συνέδριον, -ου, τό	sanhedrin, sinedriu,	22	τίς, τί	cine? ce? de ce?	555
	consiliu		τις, τι	cineva, ceva	534
σφάζω	înjungii	10	Τίτος, -ου, ό	Tit	13
σφύδρα	foarte, complet	11	τολμάω	îndrăznesc	16
σφραγίς, -ίδος, ή	pecete	16	τόπος, -ου, ό	loc	94
σφραγίζω	pecetluiesc	15	τότε	atunci	160
σχίζω	despic, crap, rup	11	πάντοτε	întotdeauna	41
σώζω	salvez, mântuiesc	106	τοιοῦτος, -αῦτη, -	(un) astfel de	57
σωτήρ, -ήρος, ό	Mântuitorul	24	οὔτον		
σωτηρία, -ας, ή	salvare, mântuire	46	τοσοῦτος, -αῦτη, -	(un) atât de	20
σῶμα, -τος, τό	trup	142	οὔτον		
τάλαντον, -ου, τό	talant	14	τράπεζα, -ης, ή	masă	15
ταπεινός	înjosesc, umilesc,	14	τρεῖς, τρία	trei	69
	smeresc		τρίς	de trei ori	12
ταράσσω	tulbur	17	τρίτος, -η, -ον	al treilea	56
ταχέως	repede	15	τριάκοντα	treizeci	11
ταχύς, -εῖα, -ύ	rapid	13	τρέχω	alerg	20
τέ	și (enclitic)	215	τροφή, -ής, ή	hrană	16
τέκνον, -ου, τό	copil	99	τυγχάνω	obțin; mă aflu (din	12
τίκτω	nasc	18		întâmplare)	
τέλος, -ους, τό	capăt, sfârșit	40	τύπος, -ου, ό	semn, urmă, model,	15
τελέω	sfârșesc, săvârșesc	28	τύπτω	exemplu	
τέλειος, -α, -ον	isprăvit, desăvârșit	19		lovesc	13
τελειόω	duc la capăt,	23	Τύρος, -ου, ή	Tir	11
	desăvârșesc		τυφλός, -ή, -όν	orb	50
τελευτάω	sfârșesc, mor	11	ὕγιαίνω	sunt sănătos	12
έπιτελέω	termin, săvârșesc	10	ὕγιής, -ές	sănătos	11
τελώνης, -ου, ό	vameș, perceptor	21	ὕδωρ, ὕδατος, τό	apă	76
τέρας, -ατος, τό	miracol, minune	16	υἱός, -οῦ, ό	fiu	377
τέσσαρες	patru	41	ὕπερ	în favoarea, pentru	150
τεσσαράκοντα	patru zeci	15		(+G); peste (+Ac)	
τέταρτος, -η, -ον	al patrulea	10	ὕπηρέτης, -ου, ό	slujitor, slugă	20
τηρέω	păstrez	70	ὕπό	de către (+G); sub (Ac)	220
τίθημι	pun	100	ὑποκάτω	dedesubt	11
ἄθετέω	las deoparte, lepăd,	16	ὕποτάσσω	supun	38
	resping		διατάσσω	rânduiesc, hotărăsc	16

επιτάσσω	poruncesc	10			recunoștință	
ὕστερέω	rămân în urmă, duc lipsă	16		χαίρω	mă bucur	74
ὕστερος, -α, -ον	care este în urmă, în spate	12		χαρά, -ās, ή	bucurie	59
ὕψω	înalt, ridic	20		χαρίζομαι	dăruiesc	23
ὑψηλός, -ή, -όν	înalt	11		χάρισμα, -ατος, τό	har acordat, dar	17
ὑψιστος, -η, -ον	foarte înalt; Cel Preînalt	13		εὐχαριστέω	mulțumesc	38
φανερῶ	vădesc, înfățișez	49		εὐχαριστία, -ας, ή	mulțumire	15
φαίνω	strălucesc; (med.) apar, mă arăt	31		χείρ, χειρός, ή	mână	177
φανερός, -ά, -όν	clar, limpede	18		χήρα, -ας, ή	văduvă	26
ἐμφανίζω	pun în lumină, arăt	10		χιλιάς, -άδος, ή	mie	23
Φαρισαῖος, -ου, ὁ	fariseu	98		χίλιοι, -αι, -α	o mie	11
φείδομαι	cruț	10		χιτών, -ῶνος, ὁ	tunică	11
φέρω	port, suport; duc, aduc	66		χοῖρος, -ου, ὁ	porc	12
ἀναφέρω	duc în sus; aduc jertfă	10		χορτάζω	mă satur	16
διάφέρω	duc ici și colo, răspândesc; sunt diferit	13		χόρτος, -ου, ὁ	iarbă, fân	15
προσφέρω	aduc, ofer	47		χρεία, -ας, ή	nevoie	49
συμφέρω	aduc în ajutor, sunt de folos	15		χράομαι	mă folosesc de	11
φεύγω	fug	29		χρηστότης, -ητος, ή	comportare frumoasă, bunătațe	10
Φῆστος, -ου, ὁ	Festus	13		παραχρήμα	pe dată	18
φιάλη, -ης, ή	cupă, vas de libații	12		Χριστός, -οῦ, ὁ	Hristos	529
Φίλιππος, -ου, ὁ	Filip	36		χρόνος, -ου, ὁ	timp	54
φίλος, -ου, ὁ	drag; (subst.) prieten	29		χρυσός, -ης, -οῦν	de aur, aurit	18
φιλέω	iubesc; sărut	25		χρυσίον, -ου, τό	aur	12
φοβέομαι	mi-e teamă	95		χρυσός, -οῦ, ὁ	aur	10
φόβος, -ου, ὁ	teamă	47		χωλός, -ή, -όν	șchiop, olog	14
φονεύω	ucid	12		χώρα, -ας, ή	ținut, țară	28
φρονέω	chibzuiesc	26		χωρέω	fac loc, cuprind	10
φρόνιμος, -ον	chibzuit	14		χωρίον, -ου, τό	loc, țarină	10
ἄφρων, -ον	nechibzuit	11		χωρίς	fără, cu excepția (+G)	41
εὐφραίνω	(mă) veselesc	14		χωρίζω	împart, separ	13
φυλακῆ, -ῆς, ή	strajă, temniță	47		ψεύδομαι	mint	12
φυλάσσω	păzesc	31		ψεύδος, -ους, τό	minciună	10
φυλή, -ῆς, ή	trib	31		ψεύστης, -ου, ὁ	mincinos	10
φύσις, -εως, ή	fire, natură	14		ψευδοπροφήτης, - ου, ὁ	profet mincinos	11
φυτεύω	sădesc	11		ψυχή, -ῆς, ή	suflet, suflet	103
φωνή, -ῆς, ή	glas	139		ὦ	o!	20
φωνέω	chem	43		ὦρα, -ας, ή	oră, ceas	106
φῶς, -φωτός, τό	lumină	73		ὦς	cum, încât, că, cât de	504
φωτίζω	luminez	11		ὦστε	încât	83
χάρις, -ιτος, ή	har, farmec, bunătațe,	155		καθώς	după cum	182
				ὡσαύτως	tot astfel	17
				ὡσεὶ	așa cum	21
				ὡσπερ	precum	36
				ὠφελέω	sunt de folos, folosesc	15

BIBLIOGRAFIE

Firește, referitor la Biblie și la limba greacă există o literatură imensă, de care însă nu trebuie să te lași copleșit. Caută să găsești și să folosești acele cărți care îți sunt necesare și ți se potrivesc cel mai bine. Mai jos îți sunt oferite, cu titlu selectiv și orientativ, câteva dintre resursele de referință care te vor ajuta să progresezi pe drumul tău.

Ediții ale Vechiului & Noului Testament

ALAND K. (ed.), *Synopsis Quattuor Evangeliorum: Locis parallelis evangeliorum apocryphorum et patrum adhibitis*, Editio quindecima revisa, 2. korrigierter Druck, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1997. Cea mai bună carte pentru studiul comparativ al Evangheliilor (inclusiv traducerea evangheliei coptice a lui Toma), împărțite în pericope și prezentate pe coloane. În subsolul textului sunt oferite pe de o parte toate trimerile literare relevante (din celelalte cărți ale NT, din Septuaginta, din scrierile apocrife și patristice), pe de altă parte aparatul critic al NA²⁶.

ALAND B. – K. ALAND et alii (eds.), *The Greek New Testament* [UBS⁴], 4th revised edition, 3rd printing, Deutsche Bibelgesellschaft / United Bible Societies, Stuttgart, 1994. Textul grec al acestei ediții este identic cu cel al NA²⁷, dar aparatul critic este ceva mai puțin detaliat. Din păcate, setul de caractere (fontul) a fost ales neinspirat.

NESTLE E. – K. ALAND et alii (eds.), *Novum Testamentum Graece* [NA²⁷], 27. Auflage, 5. korrigierter Druck, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1998. Aceasta este, fără îndoială, una dintre cele mai bune ediții ale NT, fiind folosită ca referință și resursă indispensabilă de majoritatea cercetătorilor moderni. Dacă nu îți permiți să cumperi decât o singură carte din prezenta bibliografie, cumpără-o pe aceasta!

RAHLFS A. – R. HANHART (eds.), *Septuaginta*, Editio altera, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 2006. Versiunea standard a Septuagintei, acum într-o ediție secundă (prima datează din 1935); textul se bazează pe codicii Vaticanus, Sinaiticus și Alexandrinus, notând variantele în aparatul critic. Include o istorie actualizată a textului Septuagintei.

ROBINSON M.A. – W.G. PIERPOINT (eds.), *The New Testament in the Original Greek: Byzantine Textform 2005*, Chilton Book Publishing, Southborough, 2005. În opoziție cu majoritatea celorlalte ediții moderne ale Noului Testament, autorii afirmă prioritatea nu numai cantitativă, ci și calitativă a manuscriselor bizantine (considerate mai apropiate de textul original decât cele alexandrine), și recuperează astfel o tradiție milenară. Aparat critic minimal, dar practic. O alternativă serioasă la NA²⁷/UBS⁴ și de mare interes pentru Ortodoxia Răsăriteană.

Dicționare

BAUER W. – K. și B. ALAND (eds.), *Griechisch-deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und der frühchristlichen Literatur*, 6. völlig neu bearbeitete Auflage, de Gruyter, Berlin / New York, 1988. Unul dintre cele mai bune lexicoane ale Noului Testament existente în prezent pe plan internațional.

BAUER W. – F.W. DANKER – W.F. ARNDT – F.W. GINGRICH (eds.) [BDAG], *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, 3rd edition, The University of Chicago Press, Chicago / London, 2000. Instrument indispensabil pentru studiul Noului Testament, bazat pe BAUER-ALAND⁶. Început ca o traducere, acest dicționar și-a depășit modelul german, oferind definiții ale cuvintelor lematizate (nu numai echivalente lexicale) și referințele bibliografice extinse.

CARREZ M. – F. MOREL, *Dictionnaire grec-français du Nouveau Testament*, 4e édition revue et corrigée, Labor et Fides – Société biblique française, Genève / Pierrefitte, 1989; trad. rom. de G. Badea (după ediția a 2-a), *Dicționar grec-român al Noului Testament*, Societatea Biblică Interconfesională din România, București, 1999.

LIDDELL H.G. – R. SCOTT – H.S. JONES [LSJ], *A Greek-English Lexicon. Compiled by Henry George Liddell and Robert Scott. Revised and augmented throughout by Sir Henry Stuart Jones with the assistance of Roderick McKenzie and with the cooperation of many scholars. With a revised supplement*, 9th edition, Clarendon Press, Oxford, 1996. Lexiconul standard, încă nedepășit, pentru limba greacă clasică, dar foarte util și pentru greaca elenistică, Septuaginta și Noul Testament.

LOUW J.P. – E.A. NIDA (eds), *Greek-English Lexicon of the New Testament Based on Semantic Domains*, vol. I-II, 2nd edition, American Bible Society, New York, 1988. Un produs de excepție al lingvisticii moderne în folosul studiului Noului Testament. Cuvintele sunt aranjate nu alfabetic, ci pe domenii semantice (câmpuri lexicale) și sunt definite prin explicații cuprinzătoare, ceea ce ajută la înțelegerea și la traducerea lor. Indicii se găsesc în volumul al 2-lea.

LUST J. – E. EYNIKEL – K. HAUSPIE (eds.) [LEH], *A Greek-English Lexicon of the Septuagint, Revised Edition*, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 2003. Primul lexicon complet al Septuagintei după mai mult de 100 de ani, gândit pentru a însoți ediția Rahlfs. Include o introducere actualizată și o bibliografie bogată.

MURAOKA T., *A Greek-English Lexicon of the Septuagint*, 3rd edition, Peeters, Leuven, 2009. Acoperă întreaga Septuaginta, inclusiv cărțile apocrife. Se bazează pe ediția Göttingen, acolo unde este posibil, și pe Rahlfs în celelalte cazuri. Are definiții mai extinse decât LEH și concurează cu acesta la titlul de cel mai bun dicționar al Septuagintei.

Gramatici și metode

BLASS F. – A. DEBRUNNER – F. REHKOPF (ed.), *Grammatik des Neutestamentlichen Griechisch*, 18. Auflage, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 2001. O gramatică exhaustivă, dar nerecomandabilă începătorilor. Este avut în vedere specificul limbii NT prin raportare la limba greacă clasică și elenistică.

CARREZ M., *Grammaire grecque du Nouveau Testament: Avec exercices et plan de travail*, 6e édition, Labor et Fides, Genève, 2009. Gramatică de inițiere, foarte clară și concisă. Câteva exerciții au fost adăugate la sfârșitul volumului.

CONYBEARE F.C. – St.G. STOCK, *Grammar of Septuagint Greek. With Selected Readings, Vocabularies, and Updated Indexes*, Hendrickson Publishers, Peabody, 1995 (1905). Publicată inițial în anul 1905, această gramatică a rămas un text de referință pentru studiul Septuagintei. Necesită cunoștințe prealabile de greacă clasică și koiné.

MOULTON J.H. et alii, *A Grammar of New Testament Greek*, vol. I-IV (vol. 1: Prolegomena; vol. 2: Accidence and Word Formation; vol. 3: Syntax; vol. 4: Style), 3rd edition, T. & T. Clark Publishers, Edinburgh, 1908-1976. O lucrare cuprinzătoare; veche, dar cu multe informații utile.

MOUNCE W.D., *Basics of Biblical Greek. Grammar*, 3rd edition, Zondervan, Grand Rapids, 2009. O metodă modernă, practică și foarte populară în spațiul anglofon, scrisă cu multă competență, talent didactic și umor.

POP O., *Limba Greacă Veche: Grafie, Fonetică, Morfologie*, Ed. Antet, București, 2002. Cea mai nouă și mai bună gramatică de limba greacă (clasică) în limba română.

ROBERTSON A.T., *A Grammar of the Greek New Testament in the Light of Historical Research*, 3rd edition, Broadman Press, Nashville, 1934. Operă monumentală a unui savant de geniu, foarte bogată în exemple și subtilă în argumentație. Nu poate fi ignorată de nici o cercetare modernă serioasă.

SMYTH H.W., *Greek Grammar*, revised edition by Gordon M. Messing, Harvard University Press, Cambridge, 1956. Cea mai bună gramatică descriptivă a elinei în limba engleză. Poate fi folosită ca referință pentru situația din greaca prebiblică.

THACKERAY H.St.J., *A Grammar of the Old Testament in Greek: According to the Septuagint*, Georg Olms Verlag, Hildesheim, 1987 (1909). Una dintre puținele gramatici ale Septuagintei, publicată inițial în anul 1909.

WALLACE D.B., *Greek Grammar beyond the Basics. An exegetical Syntax of the New Testament*, Zondervan, Grand Rapids, 1996. O superbă sintaxă a Noului Testament, cu multe date statistice și foarte convingător argumentată, care își propune să refacă legătura dintre abordarea strict gramaticală și exegeza textelor biblice. Ulterior au fost publicate, pentru uzul studenților, o versiune prescurtată sub titlul de *The Basics of New Testament Syntax. An intermediate Greek Grammar*, 2000, și o carte de

aplicații practice, *A Workbook for New Testament Syntax: Companion to Basics of New Testament Syntax and Greek Grammar Beyond the Basics*, 2007.

ZERWICK M., *Biblical Greek Illustrated by Examples*, adapted by Joseph Smith from the 4th Latin Edition, 7th reprint, Pontificio Instituto Biblico, Roma, 2001 (1963). O gramatică practică și concisă, bine organizată, concepută pentru nivelul intermediar.

ZERWICK M. – M. GROSVENOR, *A grammatical analysis of the Greek New Testament*, unabridged 4th revised edition, Editrice Pontificio Instituto Biblico, Roma, 1993. Acesta este un instrument foarte folositor pentru cei care vor să ajungă rapid, fără prea multe cunoștințe anterioare, la originalul grecesc al Noului Testament. Nu numai că analizează fiecare cuvânt al NT, dar oferă și scurte comentarii sintactice și exegetice, ori de câte ori ele sunt necesare.

Concordanțe

ALAND K. (ed.), *Vollständige Konkordanz zum griechischen Neuen Testament: Unter Zugrundlegung aller kritischen Textausgaben und des Textus Receptus*, vol. I-II, Walter de Gruyter, Berlin / New York, 1975-1983. Cea mai completă și mai valoroasă lucrare în domeniu; prezintă ocurențele tuturor cuvintelor din NA²⁶, inclusiv aparatul critic și Textus Receptus; diverse statistici lexicale sunt date în al doilea volum (apărut în 1978).

HATCH E. – H.A. REDPATH, *A Concordance to the Septuagint: And the Other Greek Versions of the Old Testament (Including the Apocryphal Books)*, 2nd edition, Baker Academic, Grand Rapids, 1998. Operă impunătoare, cu o tradiție seculară. Conține toate cuvintele grecești ale Septuagintei și echivalentele lor ebraice sau aramaice; un index ebraic și o excelentă introducere au fost adăugate în anul 1998.

MOULTON W.F. – A.S. GEDEN – I.H. MARSHALL (ed.), *Concordance to the Greek New Testament*, 6th fully revised edition, T & T Clark, Edinburgh / London, 2002. Această ediție se bazează pe UBS⁴. Interesant, oferă textul ebraic al citatelor din Vechiul Testament și semnalează situațiile în care cuvintele Noului Testament apar și în greaca clasică sau în Septuaginta.

Critică de text

ALAND K. – B. ALAND, *The Text of the New Testament: An Introduction to the Theory and Practice of Modern Textual Criticism*, 2nd edition, revised and enlarged, Eerdmans, Grand Rapids, 1989. O excelentă introducere în istoria textului și a manuscriselor Noului Testament, tradusă din germană de E. Rhodes. Aparatul critic al NA²⁶ și UBS³ este explicat în detaliu.

CARAGOUNIS C.C., *The Development of Greek and the New Testament: Morphology, Syntax, Phonology, and Textual Transmission*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007. Perspectiva unui savant grec cu privire la textul Noului Testament. Limba koiné este văzută ca parte a unui continuum lingvistic multimilenar și de aceea neogreaca poate aduce informații esențiale pentru înțelegerea limbii NT.

METZGER B.M., – B.H. EHRMAN, *The Text of the New Testament: Its Transmission, Corruption, and Restoration*, 4th edition, Oxford University Press, New York, 2005. Introducerea standard, lucrarea clasică privind critica de text în studiile biblice. Bogăția de informații nu o face mai puțin plăcută citirii.

STURZ H.A., *The Byzantine Text-Type and New Testament textual criticism*, Thomas Nelson Publishers, Nashville, 1984. Această carte rezumă și evaluează cele mai importante teorii privind stabilirea textului NT, reafirmând vechimea și valoarea tradiției manuscriselor bizantine (Majority Text) în raport cu cele alexandrine (pe care se bazează Critical Text).

Lingvistică

BIDU-VRĂNCEANU A. – C. CĂLĂRAȘU – L. IONESCU-RUXĂNDIOIU et alii, *Dicționar de științe ale limbii*, ed. a 2-a, Nemira & Co, București, 2005. O lucrare de referință în lingvistica românească modernă, redactată sub formă de dicționar. Termeni precum *fonem*, *caz*, *pronume* ș.a. pot fi găsiți aici cu ușurință și înțeleși din perspectiva limbii române.

BLACK D.A., *Linguistics for Students of New Testament Greek. A Survey of Basic Concepts and Applications*, 2nd edition, Baker Books, Grand Rapids, 2000. Această carte își propune să aplice progresele lingvisticii moderne la studiul Noului Testament.

Enciclopedii

CANCIK H. – H. SCHNEIDER – M. LANDFESTER (eds.), *Brill's New Pauly: Encyclopaedia of the Ancient World*, vol. I-XX + Index, Brill, Leiden / Boston, 2006. Aceasta este versiunea engleză a enciclopediei germane *Der Neue Pauly* (1996-2003), care moștenește și reactualizează tradiția venerabilei *Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*. Acoperă cele mai variate aspecte ale realităților lumii antice. Chiar dacă este tratată în primul rând civilizația greco-romană, aici pot fi găsite informații prețioase cu privire la iudaismul și creștinismul timpurii.

HORROCKS G., *Greek. A History of the Language and its Speakers*, 2nd edition, Wiley-Blackwell, 2010. Cea mai nouă istorie completă a limbii grecești și a poporului care a vorbit-o. Abundă în exemple și informații extrem de interesante cu privire nu numai la greaca clasică, ci și la Noul Testament, greaca bizantină și neogreacă.

Resurse electronice

BibleWorks 8, Norfolk, Bibleworks, LLC (www.bibleworks.com), 2009. Un puternic program electronic, centrat pe studiile biblice. Conține textul Scripturilor în numeroase versiuni și traduceri, multe dicționare și gramatici de referință, instrumente complexe de căutare și de diagramare ș.a., totul sub o interfață prietenoasă și intuitivă.

Scholar's Library: Logos Bible Software 3 (Libronix Digital Library System 3.0g), Bellingham, Logos Bible Software (www.logos.com), 2007. Platformă digitală polivalentă, care poate include și interogarii de cărți electronice.

Thesaurus Linguae Graecae [TLG], Cd-rom Disk E. Developed by University of California, Irvine (<http://www.tlg.uci.edu>), 2000. Această bază de date cuprinde majoritatea textelor scrise în limba greacă, de la Homer (sec. al VIII-lea î.Hr.) și până la căderea Bizanțului (1453 d.Hr.). Poate fi accesată cu diverse programe software, dintre care noi recomandăm Diogenes 3.1, realizat de P. J. Heslin, 1999-2007, (<http://www.dur.ac.uk/p.j.heslin/Software/Diogenes/index.php>)

Cuprins:

Introducere	9
Capitolul I - Alfabet, ortografie și punctuație	15
Capitolul II - Categoriile ale numelui. Articolul	28
Capitolul III - Substantive de declinarea I	37
Capitolul IV - Substantive de declinarea a II-a	49
Capitolul V - Adjective de declinarea I și a II-a. Verbul εἶμι	59
Capitolul VI - Pronumele personal, reflexiv și reciproc	67
Capitolul VII - Pronumele demonstrativ, relativ, interogativ și indefinit	75
Capitolul VIII - Verbul. Noțiuni generale	84
Capitolul IX - Indicativul prezent activ	95
Capitolul X - Indicativul prezent mediu & pasiv	104
Capitolul XI - Adverbe, prepoziții și conjuncții	112
Capitolul XII - Numeralul	122
Capitolul XIII - Indicativul viitor activ & mediu	128
Capitolul XIV - Imperfectul	140
Capitolul XV - Substantive de declinarea a III-a (teme în oclusivă)	149
Capitolul XVI - Substantive de declinarea a III-a (teme în sonantă, siflată și vocală)	157
Capitolul XVII - Adjective de declinarea a III-a. Comparația adjectivelor	166
Capitolul XVIII - Aoristul indicativ activ & mediu (aoristul I)	177
Capitolul XIX - Aoristul indicativ activ & mediu (aoristul II)	186
Capitolul XX - Aoristul și viitorul indicativ pasiv	194
Capitolul XXI - Perfectul	204
Capitolul XXII - Participiul prezent (progresiv)	216
Capitolul XXIII - Participiul aorist (punctual) și perfect (finit)	226
Capitolul XXIV - Conjunctivul	237
Capitolul XXV - Infinitivul	247
Capitolul XXVI - Imperativul	255
Capitolul XXVII - Verbele în -μι (diateza activă)	264
Capitolul XXVIII - Verbele în -μι (diatezele medie și pasivă)	276

NICODIM MITROPOLITUL MOLDOVEI

ȘI PROF. I.D. ȘTEFĂNESCU

BIBLIA ILUSTRATĂ

Ediție anastatică a unuia dintre cele 700 de exemplare tipărite la 1 august 1936 din lucrarea *Biblia ilustrată. Locuri alese însoțite de ilustrații de artă și lămuriri științifice* de Nicodim, Mitropolitul Moldovei, și Profesor I.D. Ștefănescu.

„Biblia nu trebuie citită oricum și pricepută după mintea fiecăruia. Un text dat pe cea mai curată limbă a poporului este nevoie în cel dintâi rând, pentru a apropia pe cetitor de cartea cârților. «Locurile alese» din această lucrare a noastră înfățișează o traducere nouă, ieșită din îndelungată chibzuință. Ele se ajută unele pe altele pentru a împlini în liniile lui cele mari întreg cuprinsul Sfintei Scripturi. Avem nevoie, în al doilea rând, și suntem datori să cunoaștem înțelesul *Bibliei* așa cum a fost hotărât de Biserică și cum se vedește în deciziile Sfintelor Sinoade ecumenice și în operele Sfinților Părinți.”

NICODEM EPISCOPUL HUȘILOR, ARHIM. IULIU SCRIBAN,

ICONOM. PAVEL SAVIN

MICA BIBLIE CU ICOANE LA ÎNDEMÂNA TUTUROR CREȘTINILOR

Ediție anastatică a unuia dintre exemplare tipărite la 1913 din lucrarea *Mica Biblie cu icoane la îndemâna tuturor creștinilor* de Nicodem, Episcopul Hușilor, Arhim. Iuliu Scriban și Iconom. Pavel Savin.

„[...] Schimbând unul către altul gândurile noastre, ne-am oprit la planul că, până vom îndeplini fiecare ce aveam în gând mai demult, deocamdată să facem toate chipurile și să dăm în lumina tiparului o Biblie scurată, în care într-o carte nu prea groasă și la îndemâna oricui să se cuprindă lucrurile și povestirile cele mai însemnate din Sfânta Scriptură.”

OSTENITORI

PAUL EVDOKIMOV

VIAȚA SPIRITUALĂ ÎN CETATE

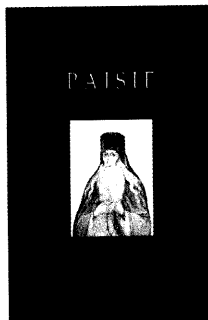
traducere din limba franceză de Măriuca și Adrian Alexandrescu

A înfățișat persoana umană, unică și neprețuită în ochii lui Dumnezeu, atât în demnitatea preoției împărătești la care ne cheamă Sfântul Petru, cât și în harul pe care i-l poate conferi taina căsătoriei, cu tainicele sale bogății simbolice. Ne-a învățat cum să deschidem Scriptura împreună pentru a putea pași pe calea unității. A înțeles farmecul adorării liturgice a lui Dumnezeu, izvor al Frumuseții, chiar dacă în zilele noastre Frumusețea nu se mai află nicidecum în miezul căutărilor artistice. A meditat asupra țelurilor ultime, unde se găsește, poate, cheia dezbinării. Iată marile teme tratate de Paul Evdokimov, una dintre cele mai prestigioase figuri ale Bisericii Ortodoxe din Franța. Această carte ne îngăduie să regăsim în toată profunzimea ei seva unei gândiri care s-a străduit neîncetat să aducă împreună bogățiile Răsăritului cu cele ale Apusului creștin, căci „Biserica nu poate fi dezbinată în ființa sa profundă: în pofida aparențelor, o tainică unitate indivizibilă a supraviețuit”.

SERGHIE CETFERICOV

PAISIE, STAREȚUL MĂNĂSTIRII NEAMȚULUI DIN MOLDOVA

Ieroarhimandritul Paisie Velicicovschi, starețul Mănăstirii Neamțului din Moldova, ocupă, în istoria monahismului ortodox și a Bisericii Ortodoxe, un loc deosebit. În persoana starețului Paisie s-au întâlnit în chip minunat sfințenia vieții personale, iubirea de ortodoxie sau aptitudinea remarcabilă de a organiza comunitățile monahale cu viața de obște, priceperea de a atrage la sine și de a educa duhovnicește numeroase cete de ucenici, de a crea împrejurul său o mare școală de ascetism duhovnicesc ortodox, precum și un mare talent literar, care i-au ajutat să săvârșească o operă însemnată și de mare trebuință, și anume să îndrepte traduceri vechi și să facă traduceri noi din literatura ascetică a sfinților părinți. Monahismul românesc datorează enorm activității starețului Paisie Velicicovschi, cel care a dat un îndemn de propășire culturală și de pietate la Dragomirna, Secu și Neamț și care a trasat „direcția paisiană” în care s-au format marii ierarhi români.

În colecția Alfa și omega a apărut:

Părinții pustiei, Jean Bremond

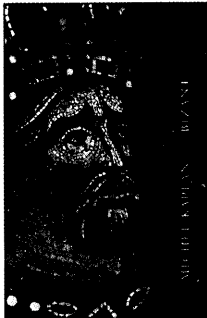
traducere din limba franceză de Marinela Bojin

BYZANTIVM

MICHEL KAPLAN

BIZANȚ

traducere din limba franceză de Ion Doru Brana

„Lectura acestui pasionant volum prilejuiește o interesantă călătorie în timp (sec. IV–XV) și spațiu (imperiu european-asiatic fondat de Constantin cel Mare): cititorul este martorul celor mai însemnate momente din istoria sinuoasă a Bizanțului; străbate epoci de grandoare și de decadentă, de anarhie și reorganizare; asistă la refundarea Byzantionului și la prodigioasa sa dezvoltare urbanistică; află despre relieful și clima specifice teritoriului bizantin, despre viața economică și structurile sociale; se familiarizează cu instituțiile politice, administrative, judiciare, financiare, militare și bisericești bizantine; i se descoperă lumea artistică și capodopere care-i stârnesc admirația; în fine, autorul întredeschide discret ușa vieții private a bizantinilor și dezvăluie cititorului informații despre sexualitatea, igiena corporală și vestimentația lor, despre educarea tinerei generații și ceremonialul complicat ce marchează cele mai importante momente ale vieții (Botez, Nuntă și Moarte).“

SEBASTIAN LAURENTIU NAZĂRU

BASILE TATAKIS

FILOSOFIA BIZANTINĂ

traducere din limba franceză de Eduard Florin Tudor

„În creuzetul imperial bizantin, așa cum susține autorul, se exprimă atât specificitatea elementelor orientale, cât și esențializarea elementelor de gândire greacă, dar și creștină, fără ca un anumit echilibru să fie perturbat în civilizația bizantină, cu toată impresia de eterogenitate existentă. Raționalitatea se dezvoltă aici prin diverse contacte, fără a afecta excelența unei spiritualități monahale ai cărei reprezentanți prestigioși, printre care Ioan Scărarul și Simeon Noul Teolog, rezistă trecerii timpului prin profunzimea trăirii și a redării acesteia în registru filosofic. Astfel, Dionisie Pseudo-Areopagitul și Maxim Mărturisitorul își vor lăsa amprenta gândirii, fondate pe trăirea spirituală a relației cu Dumnezeu. Emulația gândirii bizantine a continuat până la căderea Imperiului, ștafeta fiind preluată de popoarele ortodoxe din Răsăritul creștin.“

EDUARD FLORIN TUDOR

În curând, în colecția Byzantivm vor apărea:

Căderea Constantinopolului, Steven Runciman
traducere din limba engleză de Alexandru Elian

Trupuri imateriale. Reprezentări ale îngerilor în Bizanț, Glenn Peers
traducere din limba engleză de Maria Yvonne Băncilă

Aristotel de la Muntele Saint-Michel. Rădăcinile grecești ale Europei creștine, Sylvain Gouguenheim
traducere din limba franceză de Eduard Florin Tudor

Erotikon bizantin. Ortodoxie-Literatură-Societate, Hans-Georg Beck
traducere din limba germană de Mihai D. Grigore